

Publius Ovidius Naso

Metamorfózy

Preložil Ignác Šafár

I.

PROLÓG

*Túžbou planie mi duša spievať o zmenách podôb
na nové tvary: bohovia, zahrňte priazňou môj zámer
(ved' vy ste strojcami premien) a od samých začiatkov sveta
spriadajte jednotaj plynúci spev až do mojich časov.*

STVORENIE SVETA

Pred zrodom mora a zeme a neba, čo pokrýva všetko,
príroda na celom svete len jedinú podobu mala,
ktorej sa hovorí chaos: mätež beztvarej hmoty,
číra nehybná ťarcha a odbojné, na jednu kopu
zhŕknuté zárodoky látok, nie pevne zlúčených vedno.
Dovtedy na vesmír nesálal Fébus svit slnečných lúčov,
ani mesiac čo mesiac pár rožkov nerástol Lune,
ani kruh zemský, vyvažujúci nesmiernu ťarchu,
nevisel v priestore vzdušnom a morská hlbina ešte
ramená nevystierala až k dlhým hraniciam zeme.
Kde bola zem, tam bolo i povetrie, bolo i more,
takže sa nedalo po zemi kráčať, na vlnách plávať,
povetriu chýbalo svetlo: nič nemalo trvácú formu.
Jedno sa stavalo druhému napriek, bo v jedinej hmote
teplé sa jednotaj sváril s chladným a so suchým vlhké,
s tvrdým zas mäkké a ťažké s tým, čo nemalo váhu.

Tento boj ukončil boh a mocnejšia prírodná sila:
oddelil totiž od neba zem a od zeme vody,
čistý nebeský éter zas vylúčil z hustého vzduchu.
Len čo tak roztriedil živly a vyňal ich z temravej hĺby,
všetkým hneď vymedzil miesto a svorným mierom ich spútal.
Ohnivá podstata povetria nebies, čo nemala váhu,
vzniesla sa nahor a usadila sa v najvyšších sférach.
Najbližšie k nebesám miestom i váhou je ovzdušie zemské.
Od neho hustejšiu zem, čo pritiahla najťažšie prvky,
stlačilo vlastné bremeno nadol. Posledné miesto

zaujal tekutý živel a obklúčil pevný kruh zeme.

Keď takto boh — no nevedno ktorý — triedil a delil
mäteže znôšku, vyňatej časti hneď určoval tvárnosť.
Najsamprv sformoval zem a dal jej tvar ozrutnej gule,
aby sa z každého boku jej výzor nejavil iný.
Prikázal, aby sa rozlialo more a za divých víchrov
hádzalo vlny a zalialo pobrežie zovretej zeme.
Vytvoril pramene, nesmierne jazerá, slatiny, plesá,
zvažujúce sa rieky ohradil strminou brehov.
Čiastku z nich pohltí zem, kým vinú sa na všetky strany,
čiastka sa do mora vleje a v širšej pláňave vodstva
namiesto vlastných brehov bičuje pobrežie mora.
Prikázal boh i poliam sa prestrieť a údoliam klesnúť,
lístím sa zaodieť lesom a skalnatým bralám sa vztýčiť.
Tak ako vesmírny priestor pretínajú dve pásma
z pravej i ľavej strany a jedno horúce v strede,
priam tak boh v starosti svojej i ovzduším zovretú guľu
rozdelil na toľko častí a vyznačil na nej päť pásem.
Na tom, čo tiahne sa stredom, žiar lúčov zbraňuje bývať.
Dvoje pokrýva sneh. A medzi jedno i druhé
vložil dva pásy mierne, kde strieda sa páľava s mrazom.
Nad nimi vznáša sa vzduch; je oveľa ľahší než voda,
oveľa ľahší než zem, no omnoho ťažší než oheň.
Mrakom a osuhli prikázal boh, aby sídlili tuná,
ako i dunivým hromom, čo mali človeka srdce
otriasat' hrôzou, i bleskom a víchrom nosiacim metel'.
Stvoriteľ sveta však zabránil vetrom, aby sa vzduchom
túlali krížom-krážom: i teraz, hoc podúva každý
po inej dráhe, len ťažko ich na uzde udržať možno,
aby svet nerozmetali: tak strašne sa navzájom rujú.
Eurus sa utiahol do krajov Zory: zaujal ríšu
Arabov, krajinu perzskú a hrebene pod lúčmi rána.
Západné pobrežie, lahodne zhrievané hasnúcim slncom,
ovládal Zefyr. Do zeme Skýtov a severných končín
mrazivý Boreas vtrhol. Kraj ležiaci na južnej strane
vlhkými mrakmi a dažďami jednostaj zvlažuje Auster.
Nad celým ovzduším zeme boh rozložil napokon čistý

éter, čo nemá váhu a v ktorom niet pozemskej špiny.

Sotvaže takto boh vymedzil všetkému výrazné medze,
hviezdy, zastreté dlho temravým závojom mrákav,
žiarivým jasom sa začali trblietať na celom nebi.
Ani jediná časť aby nebola bez vlastných tvorov,
nebeský priestor zaujmú hviezdy a bytosti bohov,
belostné ryby si vyvolia za bydlisko priezračné vlny,
zverinu pritúli zem a chvejivý vzduch zasa vtáky.

Ešte tu chýbala bytosť, vznešenejšia než zvery,
vyššieho myslenia schopná, čo mohla by všetkému vládnuť.
A tak zrodil sa človek. Snáď stvoril ho zo semien božských
samotný vesmíru tvorca a pôvodca lepšieho sveta,
alebo v mladučkej zemi, len nedávno zmiešanej ešte
s nebeským vzduchom, sa uchoval zárodok príbuzných nebies.
A tu raz Japetov syn ju pomiešal s kvapkami dažďa,
sformoval človeka na obraz bohov, čo vesmíru vládnu.
Pokým ostatné tvorstvo rad-radom pozerá k zemi,
človeku vztýčil obličaj nahor a prikázal hľadiť
do výšav neba a vzpriamenú hlavu ku hviezdám dvíhať.
A tak zem, nedávno surová, pustá a bez všetkej formy,
zmenila tvárnosť a ožila neznámou podobou ľudí.

ŠTVORO VEKOV

Na svete zavládol sprvu vek zlatý, čo súdy a zákon
neznal a človek sám od seba ctil si pravdu a právo.
Nebolo trestov a strachu a do kovu nevrýval nikto
výhražné slová. Skrúšený vinník nehľadel s bážňou
na ústa sudcu. Aj bez neho v istote nažíval každý.
Zoľatej pínie kmeň sa ešte z domácich strání
nespúšťal do vín, aby navštívil neznáme kraje:
poznali smrteľní ľudia len vlastného domova brehy.
Ešte priekopy príkre sa netiahli okolo mesta,
neznali poľnice rovné či skrútené kovové rohy,
nebolo prilbíc, nebolo meča: lahody chvíle
bez vojska trávilo ľudstvo, nepoznajúce starosť.

Hoci sa nezaryl do zeme rýľ a ešte ju lemeš
nezranil ostrím, sama od seba dávala všetko.
Človek bol spokojný s plodmi, čo nenútil pôdu nik rodiť:
oberal ovocie z plánok a na stráňach jahody zbieral,
drienky a černice, visiace na kríkoch posiatych trnám,
ako i žalude, na zem čo spadli z košatých dubov.

Večne trvala jar a lahodný vetríček láskal
vlažnými vánkami kvety, rastúce bez semien vôkol.
Čoskoro dávala nezrytá zem i obilné zrno:
neobrobené pole sa belelo ťažkými klasmi.
Tu tiekli potoky mliekom a tamto zas nektárom tiekli,
ba aj zlatistý med sa rinul z dubových listov.

Do temnôt podsvetných tóní keď synovia Saturna vrhli,
sveta sa Jupiter zmocnil. Tu nastala strieborná doba,
horšia než zlatá, no cennejšia ako vek z červenej medi.
Jupiter obmedzil jar, čo jednostaj plynula predtým:
zimou a horúcim letom a nestálym jesene časom
ako i nedlhou vesnou rok podelil na štvoro čiastok.

Ponajprv vtedy sa vzduch priam rozpálil horúcim dusnom,
od chladných fujakov cencúle ľadu ovisli zo striech.
Ponajprv vkročili vtedy aj do domov. Domom im boli
jaskyne, húštiny krovia a haluzie zviazané lykom.
Ponajprv vtedy sa začalo zahŕňať obilné zrno
do dlhej brázdy a pod ťarchou jarma stenali junce.

Po týchto vekoch nastúpil tretí — medené ľudstvo,
krutejšie duchom a hotové do zbrane, ale nie páchať
zločiny. Posledná doba je z tvrdej železnej rudy.
Do veku z horšieho kovu v tej chvíli sa vrútila všetka
podlosť a hriech a pominul stud a pravda a vernosť,
namiesto toho zavládlo klamstvo, úskoky, podvod,
násilie, úkladná lešť a zločinná túžba mať veľa.
Námorník vystieral vetrilá vetrom, hoc dosiaľ ich dobre
nepoznal ešte, a čln, čo dlho ako strom stával
na strmom úbočí hôr, sa hojdal v neznámych moriach.

Pôdu, spoločnú predtým sťa slnečné lúče a vánok,
dôkladný merač už označil široko-d'aleko medzou.
Bohatú pôdu nenútil človek len siatiny rodiť,
pre život potrebný pokrm, lež vnikal aj do útrob zeme:
kopú sa poklady, návnady hriechu, čo ku samým tieňom
podsvetia zatisla zem a ukryla pred zrakom ľudstva.
Zjaví sa železo zhubné a ešte zhubnejšie zlato,
po nich sa zjaví aj vojna, čo bojuje oboma kovmi,
v krvavej ruke sťa šialená potriasa rinčiacou zbraňou.
Žije sa z lúpeže: host' nie je bezpečný pred hostiteľom
ani test' pred svojím zaťom. I bratská láska je vzácna.
Vyhráža záhubou manželke muž a mužovi žena,
ukrutnej macochy zloba zas mieša smrteľné jedy,
predčasne vyzvedá syn, či dlho má do skonu otec.

V prachu sa pobožnosť váľa a zo zeme skropenej krvou
odchádza Astrea panna sťa posledná z nebeských vládcov.

GIGANTI

Rovnaký osud jak zem mal stihnúť aj výšiny nebies:
plemeno obrov vraj podniklo útok na ríšu bohov,
znášajúc vysoké hory a vršiac ich ku samým hviezdám.
Všemocný otec však vymrštil blesk a prelomil Olymp,
odraziac Pélion z Ossy, čo ležala pod jeho päťou.
Pod vlastnou stavbou keď ležali pobitých Gigantov telá,
zem, čo nasiakla potokmi krvi tých nezdarných synov,
horúcej vlahe, jak vravia, vdýchla oznove život
a dala podobu ľudí, aby jej ostala aspoň
pamiatka dáka na vlastné deti. Ale i toto
potomstvo zhrdalo bohmi a túžilo po krutej vražde,
násilných činoch: aj z toho poznáš, že pochodí z krvi.

LYKAÓN

Otec bohov a ľudí, keď uzrie to z výšavy hradu,
vzdychne a spomienka na nový zločin — doteraz nie je

nikomu známy - čo odpornou hostinou Lykaón spáchal,
nesmiernym hnevom, dôstojným boha, mu rozbúri srdce:
zvolá snem bohov a zvolaní ničím sa nedajú zdržať.

Výšinou tiahne sa cesta, dosť zreteľná za jasnej noci,
Mliečna jej vravia, lebo bel' mlieka je príznačná pre ňu.
Do hradu mocného vladára hromu ňou kráčajú božstvá:
popri nej zl'ava i sprava sa príbytky nebeskej šíľachty
dvíhajú radom a bránami dokorán vítajú host'ov.
Nebeský ľud sa utiahol bokom. Pred samým hradom
hrdo sa týčia domovy mocných a popredných božstiev.
Ja toto miesto, ak použiť možno to odvážne slovo,
nebál by som sa nazvať nebeských palácov štvrťou.

A len čo v dvorane z mramoru božstvá si zasadli na snem,
Jupiter, tróniaci vyššie, v pravici slonové žezlo,
potrasúc trikrát či štyrikrát svojou desivou šticou,
až sa zachvela zem i šíre moria a hviezdy,
ústa sršiace hnevom otvoril k takýmto slovám:

„O vládu nad svetom, verte, dnes trpnem úzkosťou väčšou
ako v tých časoch, keď stovkami ramien sa chystali všetci
Hadonožci na nebo siahnuť a pre seba dobyť.
Hoc to bol nepriateľ náramne krutý, viedol som vojnu
s jediným kmeňom a boj sa rozvíjal na jednom mieste.
Tentoraz všade, kde s hukotom omýva more kruh sveta,
zničiť mi prichodí smrteľný rod. Ja prisahám na to
pri všetkých podzemných riekach, plynúcich stygickým hájom!
Už som vyskúšal všetko, no údy, čo nemožno liečiť,
treba hneď odťat', aby na skazu nevyšli zdravé.
Mám ešte polobohov, mám vidiecke božstvá a nymfy,
Satyrov, Silvánov, Faunov, božstvá to vrchov a hájov:
akže som ešte ich neuznal za hodných nebeských sídel,
nech aspoň zem, čo dostali darom, obývať môžu.
Myslíte, bohovia, azda, že budú si životom istí,
keď aj mne, čo v moci mám blesky, čo nad vami vládne,
Lykaón, krutosťou známy, sa odvážil úklady strojiť?"

Zahučia nevôľou všetci a búrlivo žiadajú strestať
rúhača za taký zločin. Keď bezbožných zúrivcov hlúčik
slávu a meno Ríma chcel utopiť v caesarskej krvi,
priam takým nesmiernym údesom stápol i celý rod ľudský
nad náhlou skazou a celý kruh zemský zachvel sa hrôzou:
ako si oddanosť priateľov svojich, Augustus, ceníš,
tak si ju u bohov Jupiter cenil. Keď hlasom i rukou
potlačil súhlasu hukot, hneď všetci sa začali tíšiť.
A keď aj najmenší šumot stlmila vladárska vážnosť,
prerušil Jupiter opäť to ticho takouto rečou:

„Už ho pokuta stihla - tú starosť vypustíte z hlavy.
Rád by som ešte vám povedal o jeho vine a treste.
Do môjho sluchu sa doniesli chýry o zlobe sveta.
Zatúžim zvedieť, či nie sú klamné, spustím sa nadol
z olympských výšav a v podobe ľudskej po svete blúdím.
Dlho by trvalo vravieť, čo hriechov a zločinov zrel som
na každom kroku: tie chýry boli lepšie než pravda.
Prešiel som Ménalus, budiaci hrôzu skrýšami šeliem,
úbočia cyllénskych hôr a studené lycéjske lesy:
tuná má sídlo a nevľúdny palác arkádsky vládca.
Vchádzal som dnu, keď neskorý súmrak svet pokrýval nocou.

Znamenie dal som, že prichodí boh, a národ sa začal
modliť, no Lykaón sprvu sa vysmieva z modlitieb zbožných,
ale tu po chvíli povie: „Veď ja sa presvedčím o tom,
či je to boh, či smrteľník — o pravde nebude pochýb!“
V noci, až spúta ma spánok, sa chystá ma zákerne zabiť:
takto sa rozhodol skúšať ten ničomník neklamnú pravdu.
To mu však nebolo dosť: vzal jedného z rukojemníkov,
čo mu kmeň moloský poslal, a dýkou mu prebodol hrdlo:
z údov napoly živých časť ihneď rozkáže variť
vo vriacej vode a čiastku na ražni nad ohňom pražiť.
Keď mi to predložil na stôl, pomstivým plameňom blesku
spálil som do tla to zločinu sídlo dôstojné pána.
Zdesený Lykaón pustí sa vnohy a uprostred polí
zavýje do ticha, skúšajúc márne vravieť sťa človek.
Tá jeho krutosť mu do tlamy prejde, vražedné chůtky

sýti si na čriedach statku a z krvi sa teší aj teraz.
Odev sa premení na srst' a na laby ruky a nohy,
stane sa vlkom, no nestráca bývalej podoby stopy:
ďalej má šedivú farbu, tú istú ukrutnosť v tvári,
plameňom blčiace oči, ten istý zúrivy výzor.

Padol už jeden dom, no nielen ten hodný bol skazy.
Na širší zemi len bezuzdné násilie vládne.
Akoby na zločin prisahal každý. Nech teda čím skôr
pykajú všetci, ako si zaslúžia - tak znie môj výrok!"

Búrlivo víta časť bohov reč vladára nebies a blenu
prilieva do jeho hnevu, časť mlčky na súhlas kýva.
Jednako, záhuba ľudského rodu ich naplňa bôľom,
všetci sa spytujú, akýže osud predurčil zemi
zbavenej ľudstva. Kto bude na oltár kadidlo nosiť?
Chystá sa azda zem vydať napospas divokej zveri?
Vyzve kráľ bohov tých, čo takéto otázky kládli,
aby sa nebáli, myslí vraj na to, a sľúbi im nové
potomstvo, iné než prvé, čo zrodí sa spôsobom divným.

POTOPA

A už sa chystal celú zem zasypať záplavou bleskov,
ale vtom chytil ho strach, že od toho veľkého ohňa
vzbíknú aj nebeský éter a dlhá os vesmíru zhorí.
Zide mu na um, čo predurčil osud: že nadíde doba,
keď zem aj moria i nebeské paláce zachváti požiar
a svet, to majstrovské dielo, nájde v plameňoch skazu.
Odloží teda zbroj, čo kovali Kyklopov ruky,
iný trest zvidí sa pánovi bohov: lejaky spustiť
z celého neba a vo vlnách zahubiť smrteľné ľudstvo.

V jaskyni Eola kráľa hneď zatvorí severný vietor,
ako aj každý fujak, čo rozháňa zhrnuté mraky.
Vypustí Nota: vyletí na vlhkých perutiach Notus,
hrôzostrašnú tvár mu pokrýva temravé mračno,
bradu mu lejaky ťažia, zo šedin prúdy vôd tečú,

na čele sedia mu hmly a z rúcha i krídel mu kvapčí.
Sotvaže rukami oblaky stisne, čo navôkol visia,
zrachotí hrom a z výšiny spustí sa náramný lejak.
Íris, bohyňa dúhy, vždy odetá do pestrých farieb,
vťahuje do seba vodu a mračnám prináša pokrm:
zbožie sa váľa, na zemi zbitá je roľníka nádej,
úmorná lopota dlhého roku sa obracia nazmar.

Jupiter nie je spokojný iba s tým lejakom z neba,
ale i sinavý brat mu prichodí na pomoc vodstvom.
Neptún si povolá rieky. A sotvaže pod strechu svojho
vladára vstúpia, takto im rečie: „Nechcem vás teraz
povzbúdzat' pridlhou rečou. Vylejte svojich vôd sily,
žiada to osudu nutnosť. A preto otvorte žriedla,
odstráňte hate a prúdom naplno povoľte uzdu!"
Skončil. A rieky sa vracajú domov, prameňom ihneď
otvorí ústia a valia sa do mora bezuzdným tokom.
Zarazí do zeme nato aj trojzubú vidlicu Neptún,
že sa až strasie a prieryvmi vodám uvoľní cestu.

Rieky sa vyvalia z brehov a rútia sa po šírych poliach,
strhujú so sebou siatiny, kroviny, lichvu i ľudí,
domy aj s celým vnútrom, kde sochy bôžikov stáli.
Ak aj tu a tam dáky dom ostal a odolal celý
náporu nesmiernej skazy, štít strechy mu pokrýva voda
vyššia než on a pod vírom hlbiny chúlia sa veže.

Nebolo napokon rozdielu medzi morom a zemou,
všetko sa na more zmení a moru sa stratia aj brehy.
Na vršok vybehne jeden a druhý zas na krivom člnu
sedí a zaberá veslami tam, kde nedávno oral.
Iný sa nad siatím plaví či nad strechou zaliatych dvorcov,
kotva sa zachytá do lúk, ak náhodou nad'abí na ne,
alebo o vinič na dne vôd sa otiera lod'ka.
A tam, kde kozičky vrtké len nedávno šklbali trávku,
ošklivých tuleňov črieda si teraz vystiera telá.

Na hájoch, mestách a domoch si Nereidy idú

pod vodou vyočít' oči a delfíny bývajú v lesoch:
šantia v korunách stromov a vrážajú do kmeňov dubov.
S ovcami pláva vlk, prúd unáša ryšavé levy,
voda unáša tigre. A márne sú kancovi zuby,
prudké sť'a úder blesku a jelenom nohy sť'a víchor.
Sem a tam blúdiaci vtáčik a snoriaci po kúsku zeme,
kde by si oddýchnuť mohol, padá únavou do vlín.
Nesmierna svojvôľa mora zaliala kopce i hory,
väčšinu tvorstva odvliekli vody. Kto pred nimi ušiel,
toho pridlhým hladom umorí o pokrm núdza.

DEUKALIÓN A PYRRHA

Delí kraj bojótsky atické polia a krajinu fócku,
úrodnú zem, kým bývala zemou, ale v tých časoch
iba časť mora a šírava znevrady zhŕknutej vody.
Dvojitým štítom sa dvíha tam ku hviezdám vysoká hora,
Parnasom zvaná, jej končiare čnejú powyše mrakov.
Tuná keď Deukalión pristál i so svojou družkou,
veslujúc na malej plti (to ostatné pokrylo more),
koria sa kóryckým nymfám a božstvám lesov a hájov,
veštici Temide, ktorá v tom čase tam dávala veštby.
Nebolo na svete muža, čo viedol cnostnejší život,
nebolo ženy, čo bohom sa klaňala vo väčšej bázni.
Sotvaže Jupiter uzrel, že celý svet pokrýva vodstvo
a že z tisícov ľudí len jeden muž ostáva živý,
a že z tisícov ľudí je živá len jediná žena,
obaja bez všetkej viny a obaja ctitelia bohov,
oblaky rozbil a lejaky rozohnal severným vetrom.
Nebesám ukázal zem a zemi oblohu nebies.
Tíchne aj zúrenie mora: odloží trojzubý oštep
Neptún a chlácholí vody a siného Tritóna volá,
ktorý čnie z hlbiny morskej a ktorému na oboch pleciach
lastúry väzia, a káže mu zatrúbiť na zvučnej mušli,
aby sa more i rieky vrátili do svojich brehov,
len čo začujú povel. I vezme roh do ruky Tritón,
skrútený, ktorý sť'a vír sa rozrastá oddola nahor.
Uprostred šireho mora keď do rohu naberie vzduchu,

zvukom naplní brehy, čo vídajú východ i západ
slnečných lúčov. Sotva ho priložil k zroseným ústam
a keď zatrúbil na ústup vodám, ako mal rozkaz,
všetky moria i rieky ho počuli na celom svete.
Vody, čo začuli zvuk, v tej chvíli sa prestali búriť.
Už má breh more a plným korytom valia sa prúdy,
hladina opadá, temeno vrškov sa vynára z hlbín,
šíri sa rozloha zeme, čím väčšmi ubúda vody.
Po dlhom čase aj lesy dvíhajú vrchovce stromov
spod víru zátop, no lístie ešte je pokryté múľom.

Oznove zjavil sa svet. Keď videl, aký je pustý,
aké hlboké ticho sa prestiera nad šírou zemou,
Deukalión zaliaty slzami osloví Pyrrhu:
„Sestra a manželka, jediná žena, čo prežila skazu,
s ktorou ma spojila spoločná krv a rodinné puto,
neskôr manželské lôžko a teraz i zálaha útrap,
na celej zemi, čo vidí vstávať a zapadať slnce,
iba my dvaja sme ľudstvom: to ostatné urvalo more.
Ale náš život nemá dosť pevnú záruku dosiaľ,
temravé oblaky neba i teraz desia mi srdce.
Čo by si, úbohá, cítila v duši, keby ťa osud
samu bol zachránil? Ako len znášala by si tú hrôzu
bezo mňa sama? Kto by ti poskytol útechu v žiali?
Nech tak i teba, ver mi, pohltí hlbina mora,
vrhnem sa do nej a s tebou ma pohltí hlbina mora.
Kiežby som mohol tým istým umením ako môj otec
obnoviť ľudstvo a vdýchnuť dušu výtvoru z hlíny!
Z celého ľudského rodu my dvaja sme zvýšili tuná
(taký bol úmysel bohov) a svetu sme ukážkou ľudí.

Skončil a prepuknú v plač. Vtom zrazu sa rozhodnú vzývať
nebeské božstvo a prosiť o pomoc posvätnú veštbu.
Netratia čas a k prúdu Céfisa kráčajú vedno.
Bol ešte kalný, no pôvodným brodom už razil si cestu.
Len čo si z neho načreli vody a skropili oba
hlavu i rúcho, rýchlymi krokmi zabočia k chrámu
bohyne svätej. Strecha a štít sa černeli celé

odporným machom a oltár nežiaril obetným ohňom.

Len čo vkročili na stupne chrámu, obaja dolu
tvárou sa spustili na zem, s bázňou vtlačili bozky
na chladný kameň a riekli: „Ak dá sa obmäkčiť božstvo
zbožnou a úprimnou prosbou, ak možno zmierniť hnev bohov,
povedz nám, láskavá Temis, ako napraviť skazu
ľudského rodu, a pomôž potopou zničenej zemi!"
Dojala bohyňu prosba a riekla: „Vyjdite z chrámu,
odpášte kasané rúcho a odevom zahaliac hlavu,
vrhajte poza svoj chrbát veľkej rodičky kosti!"

Nadlho úžasom strípili, až preruší slovami Pyrrha
prvá to ticho a zdráha sa vyplniť bohyne rozkaz,
zdeseným hlasom ju o milosť prosí, lebo sa bojí
znesvätiť pamiatku nebohej matky tým hádzaním kostí.
Medzitým znova si vravia temné a záhadné slová,
čo im bohyňa riekla, a spolu dumajú o nich.
O chvíľu Deukalión začne láskavou rečou
chlácholiť strýcovu dcéru a rečie: „Buď klame ma dôvtip,
alebo veštba je zbožná a neradí hanebnosť páchať.
Veľká matka je zem a kamene v útrobach zeme
kostami nazýva veštba, tie máme za seba hádzať."

Hoci ten manželov výklad obodrí Pyrrhinu myseľ,
pochyby zhrýzajú nádej: tak málo dôvery oba
vkladajú v pokyny božstva. Či zaškodí azda to skúsiť?
Opustia svätyňu, zahalia hlavu a odpášu rúcho,
kamene vrhajú, ako znel rozkaz, za svoju šľapaj.
Skaly (kto by to veril, nebyť tej prastarej báje?)
začali odkladať tvrdosť a strácať bývalú tuhosť,
pomaly čoraz viac mäknúť a zmäknuté dostávať formu.
Sotvaže zároveň vzrástli a získali jemnejšiu tvárnosť,
akýsi človeka výzor, hoc nejasný, badať už na nich,
tak ako mramor, keď dostáva črty podobné hrubo
tesaným sochám, čo ešte nestačil dokončiť sochár.

Tie časti skál, čo boli napité akýmsi vlhkom

alebo pretkané hlinou, sa obrátia na ľudské mäso,
čo bolo tvrdé a neohybné, zmení sa v kosti,
čo bolo doteraz žilou, sa nazýva takto i ďalej.
A tak po krátkej chvíli z vôle a pomocou bohov
skaly, čo hádzal muž, tvár mužov dostali radom,
zo skál, čo vrhala žena, sa obnovil znovu rod ženský.
Preto sme stvorenie tvrdé a zvyknuté na ťarchu útrap
a tým dávame dôkaz, aký je pravý náš pôvod.

PYTÓN

Ostatné zvieratá rozličných podôb sa zrodili samy
od seba v útrobach zeme, keď potopou zvlhnutú pôdu
zahriali slnečné lúče a bahno barín a slatín
napuchlo horúcou páľou a plodivé zárodky tvorstva
živené živnou pôdou sťa dieťa v živote matky
vzrástli a po istom čase dostali určitú tvárnosť.
Tak je to tiež, keď záplavy sedmoroústeho Nílu
opustia polia a stiahnu sa do svojich pôvodných brehov
a keď múr čerstvý sa rozpáli lúčmi ohnivej gule:
záľahu rozličných tvorov aj tuná nachodí roľník
v zoranej hrude, z nich daktoré počaté pred krátkym časom,
takmer vo chvíli zrodu, a daktoré s nerozvitými
kýptami údov; ba neraz v tom istom a jedinom tele
čiastka už žije a čiastku tvorí surová hlina.
Keď totiž vlhkosť a teplo sa zmiešajú v pomere vhodnom,
nastáva počatie: z týchto dvoch prvkov povstáva všetko.
Kým oheň zápasí s vodou, z ich výparov rodí sa život,
lebo ten rozporný zväzok je živnou postaťou plodov.

Keď teda zem, čo sa nedávno potopou zmenila v bahno,
znovu sa zahrialá lúčmi a prudkým žiarením slnka,
splodila hromadu tvorov: čiastočne priviedla na svet
pôvodné druhy a čiastočne stvorila obludy nové.
Daktoré netvory zrodila nechtiac, napríklad teba,
ozrutný Pytón, obludný plaz, čo si novému ľudstvu
naháňal hrôzu: tak veľkú časť hory si zaberal telom.
Ale boh, na pleci nosiaci luk, hoc zo svojej zbrane

striel'aval predtým len na bystré srny a na daniele,
tul'ajku vyprázdnil takmer, keď draka Pytóna hubil
stovkami šíпов, až rany mu sčerneli od prúdov jedu.

Aby chýr slávneho činu sa nestratil z pamäti vekmi,
Apolón založil posvätnú slávnosť spojenú s bojmi,
ktorým Pýtické hry dal meno zabitý netvor.
Mladík, čo zvíťazil v zápase päst'ou, v pretekoch vozov
alebo v behu, bol poctený vencom z dubových listov.
Vavrínu nebolo ešte a Fébus s dlhými vlasmi
zdobené sluchy si venčieval lístím hocktorých stromov.

DAFNÉ

Prvý raz láskou zahorel Fébus k pénejskej Dafne.
Nebol to náhodný osud, lež krutého Amora zloba.
Délsky boh, dmúci sa pýchou, že nedávno zahubil draka,
uvidel Amora, ako priam napína tetivu luku.
„Čože ty, nezbedný chalan, sa pohrávaš so zbraňou chlapeckou?
Takýto nástroj," vraví mu, „iba mne pristane do rúk,
mne, čo zásahom presným viem skoliť šelmu i zbojcu,
mne, čo som nedávno záplavou šíпов i Pytóna skántril,
draka, čo morovým bruchom pokrýva niekoľko jutár.
Ty sa len uspokoj so svojou fakľou, ktorou vraj môžeš
vzbudzovať akúsi lásku, a nelipni za mojou slávou!"
„Ak svojím šípom vieš, Fébus, zasiahnúť každého tvora,"
Amor mu na to, „ja svojím zas teba. A keďže je zviera
menej než boh, i tvoja sláva je menšia než moja."

Nato hneď roztiahol krídla a rezkým rozmachom brázdil
blankytu vzduch, kým nezletel do tône parnaských výšav.
Dvoje striel s rozličným účinkom vybral z tul'ajky plnej;
jednu, čo zaháňa lásku, a jednu, ktorá ju budí.
Tá, čo ju budí, je zlatá a ostrý hrot leskne sa na nej,
tá, čo ju zaháňa, tupý hrot má z olova skutý.
Vystrelil Amor tú tupú do Péneovej dcéry,
ostrou zas prebodol Apolóna až do špiku kostí:
v tej chvíli vzbĺkne boh láskou a nymfa uteká pred ním,

najradšej túla sa húštinou lesov a v úlovkoch zveri
nachodí radosť ako jej príklad, panenská Féba.
Voľne vejúce vlasy jej spínala jediná stuha.
Nejeden sa už uchádzal o ňu, odbila vždycky
pytačov nymfa a pred mužmi skrýva sa v ústraní hájov,
netúži poznať rozkoše lásky a manželský zväzok.
Často jej vravieval otec: „Dcéra, mne dlžná si zaťa!“
Často jej vravieval otec: „Vnukov mne dlžné si, dievča!“
Krásnu tvár nymfy, ktorej sa protiví manželské lôžko
väčšmi než zločin, odrazu zaleje hanblivá červen.
Líškavo ovinie ruky otcovi okolo šije
a tak mu vraví: „Drahý môj otec, dovoľ mi zostať
naveky pannou. I Fébe to kedysi dovolil otec.“
Privolí otec, no pôvab tvoj zbraňuje želaniu tvojmu,
tá tvoja krása s úmyslom твоjím sa úporné bije.

Apolón miluje Dafnu a po jej objatí túži,
úfa sa láske, lež vlastné predvídanie ho sklame.
Tak ako vzbĺknu obilné steblá zbavené klasov,
ako sa rozblíči plot, keď náhodou pocestný s fakľou
zblíži sa k nemu alebo nechá ju na svite pod ním,
práve tak plameňom vzplanul i boh a láskou mu blčí
srdce i hrud' a márnú l'úbosť nádejou živí.
S obdivom na vlasy hľadí, hoc voľne len visia, a vzdychne:
„O čo sú krajšie, keď zvinie ich v účes!“ Na oči hľadí,
trblietajúce sa ohňom sťa hviezdy, na ústa hľadí,
na ktoré hľadiet' je málo. Chváli jej prsty a ruky,
ramená biele, povyššie lakt'a nekryté rúchom.
Za skrytým ešte viac pôvabu tuší. Nymfa však beží
strmšie než vánok a nechce zastať, hoc takto boh volá:

„Postojže, nymfa, nie ako nepriateľ kráčam ti v stopách,
postojže, prosím ťa, nymfa! Tak uteká pred vlkom ovca,
pred levom laň a holub sa pred orlom na krídla vznesie,
všetci pred svojím vrahom: mňa láska za tebou ženie.
Beda, ja nešťastník! Nepadni na tvár, nevinné nohy
nechže ti nezraní trnie, nech nie som ti príčinou bôľu.
Hrbľavou cestou sa rútiš. Bež trochu pomalšie, prosím,

alebo zastaň. I ja ťa pomalšie sledovať budem.
Uváž len, komu sa páčiš! Ja nie som dajaký rubač,
neokrôchaný sedliak alebo pastier, čo tuná
stráži kravy a ovce. Som pánom delfského kraja,
Teneda, Klára, mne slúži patarský kráľovský palác.
Jupiter mojím je otcom, ja veštami najavo dávam,
čo bolo, bude i je, ja k piesni zladím struny.
Moja strela je presná, no presnejšia ešte než moja
je tá, čo zranila moje srdce netknuté láskou.
Ja som objavil lieky a svet ma v chorobe darcom
pomoci zve, mne podlieha zeliniek liečivá sila.
Beda, že láska sa nijakou zelinkou vyliečiť nedá!
Nevie mi pomôcť umenie moje, čo pomáha všetkým."

Bol by sa rozplýval ďalej, no nymfa sa do behu pustí,
placho zuteká pred ním a presekne prúd jeho reči.
Krásna bola i potom. Vietor jej odkrýval údy,
oproti dujúci vánok rozvieval sem i tam rúcho,
ľahkého závanu dych jej dozadu nadnášal vlasy.
Pôvaby postavy behom len vzrástli. Mládenec božský
nevládze ďalej lichôtky márneť, zmietaný láskou
urýchlil beh a cvalom sa ženie po stopách nymfy.
Tak ako galského psa, keď zajaca pobaďá v poli,
do behu poháňa korisť, kým zasa ušiaka spása
(pes mu je úplne v päťách a dúfa, že už-už ho chytí,
lebo vystretým pyskom sa otiera o zadné nohy,
zajko zas v obave, že ho pes lapá, vymkne sa priamo
z dravého záhryzu zubov a ufrkne spreď blízkej tlamy):
tak je to s bohom a pannou — ju súri strach, jeho nádej.
Stíhateľ, ktorého akoby niesli perute lásky,
beží však rýchlejšie, nedopriava oddychu nymfe,
už sa jej na päty lepí a na vlasy vejúce dýcha.
Nymfe ubúda síl, tvár bledne. Zmorená súžbou
rýchleho behu, do prúdu Pénea pozrie a skríkne:
„Pomôž mi, otec, ak božskú silu máte vy, rieky,
podobu, ktorá sa nadmieru páčila, premeň a zahub!"
Sotvaže vysloví prosbu, meravosť zmocní sa údov:
strunistá hrud' sa ovíja vláknami tenkého lyka,

z vlasov vyrastá lístie, rameno mení sa v konár,
noha, pred chvíľou rýchla, utkvie sťa nehybný koreň,
vrchovec vyženie z hlavy — len krásou sa trbliece ďalej.
Fébus i takto ju lúbi a položíac pravicu na peň,
pocíti, ako sa zachvieva srdce i pod čerstvou kôrou.
Ovinie ruky okolo konárov akoby údov,
bozky na drevo vtláča, no drevo odmieta bozky.
Nato jej povie boh: „Keď nechceš stať sa mi ženou,
predsa len staneš sa mojím stromom. Ty budeš, vavrín,
večne mi krásliovať vlasy, lýru i tul’ajku moju.
Ty budeš vojvodcov Latia zdobiť, keď Kapitol uzrie
predlhý víťazný sprievod za zvuku veselých piesní.
Pred vchodom cisárskych siení sťa verný ochranca budeš
stávať a strážiť nad bránou visiaci dubový veniec.
Ako si nestrihám vlasy, čo zobia mi mladícku hlavu,
ani ty nestrácaj lístie sťa trvácú ozdobu svoju!"

Nato sa odmlčal Fébus a novými konármi vavrín
na súhlas kývol a korunou potriasol akoby hlavou.

Io

Argus, Syringa

V hémonskom kraji sa stelié údolie vrúbené príkrou
úbočou lesov, meno mu Tempé. Stadiaľ sa valí
Péneus spenenou vlnou, čo prýšti pod samým Pindom.
Strmhlavým spádom tam vyráža do výšky hmlovitý kúdol
chvejivých mrakov a triešťou kropají navôkol vlaš
temená lesov a šíre okolie sužuje hukom.
Tuná je dom, tu bydló i komnaty veľkého boha
riečneho prúdu. Tu trónil v jaskyni so skalnou klenbou,
tu dával zákony vodám i nymfám sídliacim v tokoch.
Do týchto miest sa ponajprv schádzajú domáce rieky
s váhavou myslou, či otcovi blahopriať a či ho tešiť:
nespútateľný Enipej, topole živiace Sperchej,
staručký Epidanus, pomalý Amfrýsus, Ajas
a po nich ostatné toky, čo blúdením znavené vlny

do mora lejú, nech bárktorým smerom ženie ich nápor.
Jediný Inachus chýba: na dne prameňa skrytý
slzami zvyšuje svojich vôd prúdy. Žalostne žiali
nad stratou dcéry Io, bo nevie, či ešte je živá
a či ju pohltí tartar. A keďže ju nevie nájsť nikde,
nádej už stráca v jej návrat, ba horšieho hrozí sa v duši.

Uvidel Jupiter devu, keď kráčala od prúdu svojho
otca, a vrazil: „Panna, čo hodna si vladára nebies
a čo raz láskou oblažíš muža, pober sa tamto
do tône hlbokých lesov (a ukázal na tónu lesov),
slnce kým páli a vznáša sa uprostred najvyššej dráhy.
Akže sa bojíš vojsť samotná do tajných útulkov zveri,
bezpečná ochrana boha ťa povedie do skrýše lesa,
a to nie malého boha, lež toho, čo nebeské žezlo
v mohutnej pravici drží a vrhá mihavé blesky.
Predo mnou nebež!" Do behu totiž sa pustila panna.
Už mala za sebou lernianske lúky a lyrcejské polia,
keď tu boh spustí hmlu, kraj šíry zahalí do nej,
a tak v úteku zadrží devu a oberie o česť.

Medzitým Juno zamieri zrakom priam na tieto polia,
s údivom hľadá, že ľahkej hmly závoj zahalil zrazu
biely deň temravou nocou, hoc v okolí nebolo rieky,
nebolo slatín, z ktorých by mohli výpary stúpať.
Nato sa zobzerá vôkol a manžela hľadá jak žena,
čo neraz pristihla muža pri jeho záletoch tajných.
A keď ho nevidí na nebi, povie: „Budťo sa mýlim,
alebo nepravosť pácha sa na mne!" Spustí sa na zem
z nebeských výšin a rozkáže ustúpiť hmlovitým chmáram.
Jupiter vytušil vopred jej príchod a na bieloskvúcu
jalovičku premenil dcéru riečneho boha.
(Aj ako krava je krásna.) Juno, hoc nerada, chváli
pekný zjav kravy a akoby neznala skutočnú pravdu,
ďalej sa spytuje, či je, odkiaľ a z ktorého stáda.
Zem ju vraj zrodila, zaluhá Jupiter, aby mu žena
prestala otázky dávať. Tu Juno ju do daru žiada.
Čože má robiť? Vydať z rúk milú mu prichodí kruté,

nevydať podozrivé. Hanba radí mu vydať,
láska ho odrádza zasa. Láska by premohla hanbu,
lenže ak odoprie družke lôžka a rodu ten darček,
môže sa stať, že v krave zrieť nebude žena len kravu.
Daruje napokon Jupiter milú, no Juno sa ďalej
umára strachom, pred novou neverou manžela trpne,
kým nedá Iónu strážiť Argovi Arestórovmu.

Stovkou očí mal Argus dokola posiatu hlavu:
dvoje z nich stále sa norilo striedavo v pokojný spánok,
ostatné medzitým bdeli a číhali v napätom strehu.
Hocaké miesto si zvolil, Iónu zovšadiaľ videl:
na očiach mal ju i vtedy, keď sa k nej obrátil chrptom.
Vo dne ju na pašu púšťa; keď slnko sa do hlbín skryje,
ihneď ju zavrie a na šiju priviaže potupný povraz.
Pokrmom býva jej stromové lístie a horkastá tráva,
za lôžko slúži chuderke zem, kde často niet ani
stebielka trávy, a za nápoj voda múľových tokov.
Neraz už chcela i ruky zdvihnúť k Argovi s prosbou,
lenže nemala ruky, čo mohla by pozdvihnúť k nemu.
A keď si potázať chcela, len bučanie vydali ústa,
že sa až zľakla tých zvukov a zdúpnela nad vlastným hlasom.
Zašla si ku brehom rieky, ku brehom otcovej rieky,
kde sa hrávala predtým. Keď vo vode uzrela rohy
na svojej hlave, stúpila a pred svojou podobou ušla.
Jediná z najád ju nezná, sám otec Inachus nezná,
no Io k otcovi kráča, i sestrám v ústrety kráča,
rada sa na obdiv stavia a všetkým dáva sa hladkať.
Staručký Inachus natrhá trávy a podá jej do úst,
Io mu líže ruky a vtlača na prsty bozky,
z očí sa roní jej slzy a keby z úst mohli vyjsť slová,
pomoc by prosila, zjavila meno i krutý svoj osud.
Písmo, čo do prachu načrtla noha namiesto slova,
prezradí žalostnú správu o zmene ľudského zjavu.
„Beda, ja nešťastný!“ vykrikuje Inachus, padne kol rohov
bolesťou bučiacej kravky a objíma snehovú šiju.
„Beda, ja nešťastný!“ zastoná znova. „Ty si to, dcéra,
ktorú som hľadal po celej zemi, ktorá si bola

miernejším zármutkom pre mňa, kým som ťa po svete hľadal,
ako keď som ťa našiel? Mlčíš a na moje slová
odpoveď nemáš — len z hĺbky útrobov sa derú ti vzdychy,
na moje náreky bučíš — to tvoja jediná vraga.
A ja nič netušiac, pre teba chystal som svadobné fakle,
dúfal, že najprv mi privedieš zaťa a neskoršie vnukov.
Býk teraz bude ti mužom, z býka porodíš syna,
a ja nemôžem ukončiť smrťou tú nesmiernu bolesť,
moje božstvo mi bráni: predomnou zavretá brána
do ríše smrti môj zármutok predĺži na večné veky."
Pokým tak bôľne bedáka starec, stooký Argus
odsotí otca a dcéru zaženie na inú pašu.
Na vrchol vysokej hory si sadne ďaleko od nej,
odkiaľ číhavým zrakom sa obzerá na všetky strany.

Ale pán nebies už nevládze ďalej na strašnú súžbu
Ióny hľadiet', zavolá syna, ktorého raz mu
povila belostná Májka, a usmrtiť káže mu Argos.
Merkúr hneď pripne si na nohy krídla, do ruky vezme
palicu budiacu spánok a klobúkom prikryje vlasy.
Len čo syn Jovov dokončil výstroj, z otcovho hradu
strmhlavo spustí sa na zem. Tu z hlavy sníme si klobúk,
odopne krídla, jedine palicu nepustí z ruky.
Tou ako pastier vidieckou samotou kočičky ženie,
ktoré si prisvojil cestou, a z píšťaly vylúdzka piesne.
Junónin služobník, očarený novými tónmi,
zakričal naňho: „Hej, pastier, nože pod' ku mne si sadnúť
na túto skalú, tu nájdeš pre stádo výbornú pašu,
tuná si môžu i pastieri pohovieť v chladej tône."
Sadol si Atlantov vnuk a ústami jednotaj melúť,
krátil mu plynúci deň a pritom sa pokúšal zavše
premôcť jastriace oči hrou na zväzku píšťaliek z trstia.
Argos však zo všetkej sily bojuje s lahodným spánkom.
A hoc už tvrdému snu sa poddala jedna časť očí,
druhá časť bdie. Tu spýta sa Argos, aký je pôvod
píšťaly z trstia, bo na jej zvuky sa nedávno prišlo.

„V studených arkádskych horách," začal hneď rozprávať Merkúr,

„medzi vílami lesov, čo v okolí Nónakry sídlia,
žila najada chýrna. Družky ju Syringou zvali.
Neraz už úbehom Satyrom umkla, keď hnali sa za ňou,
neraz aj bohom tónistých lesov a úrodných polí.
Svojimi sklonmi a panenským životom kráčala v stopách
bohyne Féby, ba dohora kasaným rúchom by mohla
vzbudzovať zdanlivý obraz i samej Fébovej sestry,
keby luk rohový nemala víla, bohyňa zlatý.
No i tak mýlila mnohých. Keď išla raz z lycejských vrškov,
uzrel ju Pan — kol hlavy mal ovitý z ihličia veniec —
a tak jej vravel: —"

Už ostalo iba rieť Panove slová,
ako ním pohrdla víla a cestou-necestou poľom
dala sa vnohy, kým nezbehla k tichým ladónskym vlnám
s piesčitým dnom. Keď prúd jej zabránil utekať ďalej,
o zmenu podoby prosila sestry sídliace v tokoch.
Pan, čo bol si už istý, že Syringu konečne chytil,
namiesto nymfy mal v rukách iba jazerné trstie.
Ako tam bolestne vzdychá, prúd vzduchu zvírený v trstí
zašumí tenučkým tónom, podobným žalobnej kvil'be.
Novotný nástroj i lahodné zvuky priam očaria boha,
ktorý vtom povie: ‚To bude nás odteraz navzájom pútať.‘
A tak tie píšťaly rozličnej dĺžky, ktoré boh zlepil
dovedna horúcim voskom, dostali po nymfe meno.

Práve keď Merkúr chcel vyrieť tie slová, vidí, že všetky
Argove oči sú zastreté viečkom a podľahli spánku,
odrazu potlačí hlas a sen jeho stupňuje ešte,
hladiac mu malátnych mihalníc brušká čarovným prútom.
Nemará čas, lež ako sa v driemotách opála Argus,
sekne ho zahnutým mečom, kde šija spája sa s hlavou,
zo skaly sotí a príkre bralo postriecka krvou.
Mŕtvy si, Argus, vyhaslo svetlo, čo svietilo v toľkých
očiach, a jediná noc už pokrýva tvojich sto očí.
Juno ich vyberie všetky, uloží na perie svojho
páva a chvost mu vyzdobí hviezdami jagavých skvostov.

Juno hned' zahorí hnevom a neodkladá čas pomsty:
v očiach i v duši argolskej sokyne vyvolá obraz
Fúrie budiacej hrôzu, do srdca vbodne jej osteň
slepého strachu a z miesta na miesto ženie ju svetom.
Ty si bol posledným cieľom, tok Nílu, jej nesmiernych útrap.
Len čo zastane pri ňom, na obe kolená klesne
pri samom okraji brehu, hlavu vyvráti nahor,
ku hviezdám pozdvihne oči — tie jedine pozdvihnúť mohla —
hlasným a žalostným bučaním, slzami, ťažkými stonmi
akoby vinila Jova a prosila o koniec súžby.
Ovinie ramená Jupiter žene kol šije a prosí,
aby sa na deve prestala vršiť. „Neboj sa," vraví,
„odteraz Io nikdy ti nebude príčinou žiaľu."
Pritom sa odvolá na Styx jak na svedka prísľubu svojho.
Obmäkne Juno a nymfa dostáva bývalý výzor,
mení sa na to, čím bola: telo sa zbavuje srsti,
z hlavy sa strácajú rohy, kruh očí sa pomaly úži,
pysky sa sťahujú v ústa, vracia sa rameno, ruka,
ratice štepia sa v päťoro častí a na nechty zmenšia;
napokon z kravy nezvýši na nej len belostná krása.
Nymfa sa vzpriami a na dvoch nohách kráča i stojí,
vravieť však ešte sa bojí, aby jej bučanie kravy
nevyšlo z úst, a skúša len trhane vysloviť slová.

Teraz jak bohyňu ctí ju dav kňazov v ľanovom rúchu,
teraz jej veria, že syna Epafa počala z krvi
veľkého Jova: po mestách úctu mu vzdávajú v chrámoch
spoločne s matkou.

II.

FAETÓN

Epafovi pýchou i vekom
roveň bol Faetón, potomok Sólov. Keď viedol raz veľké
reči a na svojom stál, ba Fébom jak otcom sa hrdil,
vybuchol Inachov vnuk a zvolal: „Si blázon, keď všetko
matke tak veríš a otcom sa zdúvaš, čo otcom ti nie je.“
Faetón sčervenel, ale hnev od hanby udusil v duši.
Odbehol k matke s tou pohanou druha. „Teba to, matka,"
bedákal, „zabolí väčšmi: ja taký hrdý, ja taký
prudký som neriekol slova. Aká to potupa pre nás,
že si to povedať trúfal, a ja som ho nevedel zhriaknuť!
Akže som naozaj, mať moja, výhonkom božského rodu,
dokáž môj vznešený pôvod a vyhlás ma za syna nebies.“

Skončil a ruky ovinul matke okolo krku,
prosil ju na svoju hlavu, na šťastné manželstvo sestier,
na hlavu Meropa, aby mu zjavila pravého otca.
Ktovie, či Klyménu vzrušili väčšmi synove slová
alebo hnev, že ktosi ju potvára z takého klamu.
Pozdvihne k oblohe ruky a hľadiac do žiary Slnka,
povie mu: „Na tamto svetlo, ktoré nás vidí aj čuje,
na jeho jagavé lúče ja tuná ti prisahám, syn môj,
Fébus, čo pozeráš naň, hej, Fébus, čo ovláda vesmír,
ten teba splodil. Ak luhám, nech nikdy ho neuzriem viacej.
Nech jeho dnešný svit je pre mňa posledným svitom.
Tebe to priveľa námahy nedá nájsť príbytok otcov:
miesto, kde vychodí ráno, susedí s hranicou zeme.
Akže tak túžiš to zvedieť, chod' a jeho sa spýtaj!"

Poskočil veselo chlapec v tej chvíli, keď vysloviť počul
matku tie slová, a v duchu už blúdil v končinách nebies.
Rýchle sa uberá Etiópiou a krajinou Indov
praženou lúčmi, kým nepríde k miestu, kde vychodí Fébus.

Kráľovský palác Slnka sa vypínal na stĺpoch vozvých

v záplave jagotu zlata a rusého bronzu stá plameň.
Vysoká strecha a štít sa beleli slonovou kosťou,
svitom strieborných lúčov žiarila dvojkrídla brána.
Látku prevýšil umelec prácou: nebeský Tavič
vytepal na nej kol zeme sa vinúcu hladinu mora,
okruh zeme a nebo, ktoré sa nad svetom klenie.
Vo vlnách mora sú belasé božstvá: trúbiaci Tritón,
Próteus meniaci tvárnosť, Egeón, ktorý sa nesie
na chrbte veľryby zrutnej a stovkou ramien ju zviera,
Dóris a všetky jej dcéry: časť akoby plávala v mori,
časť zasa na brehu sedí a suší si zelené vlasy,
daktoré na rybe jazdia. Tvár nemajú rovnakú všetky,
ani odlišnú celkom — len ako to pristane sestrám.
Na zemi vidieť ľudí a mestá, zverinu, lesy,
potoky, rieky a nymfy a ostatné vidiecke božstvá.
Nad týmto všetkým sa prestiera obraz žiarivých nebies,
šestoro znamení sprava i zľava zrieť na krídlach dverí.

Vystúpi po strmej ceste syn Klyménin na samý vrchol,
vkročí do zámku otca, ktorého uprel mu priateľ,
a hneď zamieri krokom pred tvár božského Féba.
Obďaleč ostáva stáť, bo nevládze z blízkosti väčšej
znášať slnečné svetlo: v purpure odetý Fébus
sedel tam na tróne, ktorý sa jagal smaragdov jasom.
Z pravej i ľavej strany mu stáli Dni, Mesiace, Roky,
Hodiny, Veky, a rovnaký priestor ich navzájom delil.
Stála tam mladistvá Jar kol hlavy ovitá kvetmi,
stálo i nahé Leto a držalo kyticu klasov,
stála i Jeseň celá skropená šliapaným hroznom,
vedľa nej ľadovej Zime sa ježili šedivé vlasy.
Uprostred tróniaci boh zaraz pobadá okom, čo vidí
na svete všetko, jak šuhaja nevídaný zjav ľaká.
„Čo ťa sem, Faetón, priviedlo?“ vraví mu. „Čože ty hľadáš
na tomto zámku, môj potomok, ktorého nemôžem zaprieť?“
Odvetí Faetón: „Spoločné svetlo nesmiernych svetov,
otec môj Fébus, ak dovoľíš, aby som zval ťa tým menom
- dúfam, že do plášťa klamu svoj poklesok neskrýva matka -
podaj mi, rodič môj, dôkaz, čo jasne presvedčí všetkých,

že som ti synom, a pochybnosť túto mi vytrhni z duše!"

Skončil a otec hneď odložil lúče, čo sa mu prudko jagali okolo hlavy, a kázal mu pristúpiť bližšie. Stisne ho v náruč a vraví: „Zaslúžiš, aby som priznal, že si mi synom a o tvojom zrode mať riekla ti pravdu. Aby si pochybnosť nemal, hocaké želanie vyslov, ja ti ho naskutku splním. Nech prísľubu svedkom je močiar, ktorý som nezrel a na ktorý prichodí prisahať božstvám." Len čo sľub vyslovil Fébus, voz otcov si Faetón žiada zároveň s právom poháňať jeden deň krídlaté kone.

Ožele prísahu otec a rečie mu, pokývnuc chmúrne trikrát či štyrikrát hlavou: „Tvoj výrok v pochabosť zmenil moje slová. Och, keby som nesplniť mohol svoj prísľub! Priznávam, syn môj, to jediné nerád by som ti dával. Vystríhať predsa ťa môžem. To želanie hrozí ti skazou. Veľký dar, Faetón, žiadaš, veď takú úlohu ešte nezvládnu tvoje sily a tvoje mladícke roky. Ba čo viac - ty sa nevdojak ženieš za takou vecou, na akú nestačia božstvá. Nech vedú si hocako hrdo, jednako iba ja jediný z nich mám odvahu vstúpiť na voz planúci ohňom: ani sám Olympu vladár, ukrutné hromy a blesky čo vrhá pravickou strašnou, nechce poháňať záprah. Je mocnejší ako on dakto?

Spočiatku cesta je strmá a kone, hoc záranky svieže, ledva sa vydriapu nahor. No najvyššie dvíha sa stredná, odkiaľ na zem a moria i ja sa so strachom dívam, úzkosť a hrôza ma drví a srdce sa chveje mi bázňou. Zvyšok cesty je príkry a pevnú ruku si žiada: to aj bohyňu Tétys, čo dolu ma prijíma do vôd, zvyčajne prechodí mráz, že strmhlavo zrútim sa z neba. Pováž len ďalej, že nebo i hviezdy jednostaj strhá so sebou krúživý pohyb a divo ich dokola krúti. Stúpam opačným smerom a vírom, čo unáša všetko, nedám sa zdolať, vznášam sa oproti krútnave prudkej. Predstav si: v rukách máš kone. Čo spravíš? Pustíš sa s nimi

v ústrety krúžiacim pólom, kde môže ťa strhnúť vír osí?
Vari si namýšľáš v duchu, že uzrieš tam háje a mestá
bohov a svätyne mnohé, kde obeťou oplýva oltár?
Všade len nástrahy číhajú cestou a čudesné zvery.
Čo priam hneď dodržíš smer a omyl ťa nezvedie z dráhy,
pôjdeš okolo Býka, čo oproti vystiera rohy,
povedľa Strelcovho luku a tlamy dravého Leva,
stretneš tam Šťúra, čo kriví zúrivé klepetá nahor
vo veľkom kruhu, i Raka, čo opačne klepetá kriví.
Udržať na uzde pevne tie paripy zvatrené ohňom,
ktorý im plápolá v hrudi a srší z nosa i papúl,
nebude pre teba hračkou: mňa samého ledva chcú slúchať,
keď ich ženie vpred plameň a šija sa opratám vzpiera.
Preto nedopuť, synak, aby môj darúnok stal sa
nástrojom záhuby tvojej, zmeň svoju žiadosť, kým môžeš!

Viem, ty chceš zreteľný dôkaz, že z mojej krvi si pošiel:
vari ti nedávam zreteľný dôkaz tou obavou svojou,
otcovským strachom nezrádzam jasne, že som ti otcom?
Nože mi do tváre pozri! A keby si mohol zrak vnoriť
do môjho srdca a uzrieť tú otcovskú skrúšenosť v duši!
Obzri sa okolo seba, čím oplýva bohatý vesmír,
a z tých nesmiernych pokladov neba, zeme i mora
dačo si vyber a ja ti vyplním hocakú žiadosť.
Nevoľ si iba to jedno, čo vari dá sa skôr nazvať
trestom než poctou: Faetón, žiadaš trest namiesto daru.
Prečo ma, blázonko, tisneš tak maznavo okolo krku?
Neboj sa, splním ti rád (ved' sľúbil som na vlny Styxu),
hocičo budeš si želať, len múdrejšie želanie vyslov!"

Dokončil výstrahy Fébus, no Faetón vzpiera sa rade,
na svojom nástoji ďalej a túžbou po voze horí.
Napokon odvedie rodič, hoc otáľal, pokým sa dalo,
mládenca k vysokánskemu vozu, čo zrobil mu Vulkán.
Mal zlatú rázvoru, zo zlata oje, na bahrách zhora
zo zlata obruč a hviezdy spíc v kolesách leskli sa striebrom.
Drahých kameňov radom a topásmi zdobený chomút
odrážal Fébove lúče a topil sa v záplave jasu.

Pokým odvážny šuhaj si s obdivom obzerá dielo,
bdejúca Zora už otvára dokorán úsvitu rána
purpurom zaliate dvere a ružami posiate siene:
rozpýchajú sa hviezdy a za nimi Svetlonos kráča,
ktorý sa zo stráže neba vždy posledný uberá nadol.

Sotvaže pobadá Fébus, že Svetlonos spúšťa sa na zem
a svet už bronie, ba akoby rožky bledli aj Lune,
prikáže náhlivým Hóram, by zaraz priahali kone.
Bohyne vrtko vyplnia rozkaz a z vysokej stajne
vyvedú tátoše chrliace oheň, ktoré sa sýtia
ambróziovou šťavou, a dajú im zubadlá zvučné.
Potom posvätnou masťou tvár natrie synovi otec,
aby mal silu tú ukrutnú pálavu plameňov znášať.
Na vlasy vložil mu lúče a kým sa mu z úzkostnej hrude,
tušiacej nešťastie, drali vzdychy, takto mu vravel:

„Keby si poslúchol aspoň tieto otcove rady!
Nešvihaj, chlapče, bičom a radšej pevne drž liace.
Tátoše cválajú samy: je ťažšie ich zadržať v behu.
Ani sa nepúšťať cestou, čo pretína kolmo päť pásem.
V širokom oblúku krížmo sa vinie vesmírom cesta,
ktorá sa v medziach troch pásem drží a vyhýba z diaľky
južnej i severnej točni, kde dujú ľadové vetry,
to je tá pravá, tam uvidíš zreteľné koľaje voza.
Aby nebo i zem vždy rovnakú teplotu mali,
s vozom sa nespúšťať nadol, ani ho nedvíhaj v blankyt.

Vozvých ak zamieriš, nebeské príbytky spáliš, ak nižšie,
vyhorí zem. Len na strednej dráhe ti nehrozí skaza.
Nezaboč ani k Hadovi vpravo, čo skrúca sa v kľbko,
ani sa nedávaj priveľmi vľavo, kde dolu čnie Oltár:
poháňaj uprostred oboch! To ostatné porúčam Šťastiu,
želám ti od neho pomoc a väčšiu starosť než tvoja.
Pokým ja rozprávam, rosnatá noc už dotkla sa hraníc
pri samých západných brehoch a ďalej sa nemôžem zdržať:
povinnosť volá, svit Zory už rozohnal temnotu nočnú.
Vezmi do ruky liace! No akže máš poddajné srdce,

pre moju radu sa rozhodni radšej než pre voz, kým môžeš,
pokým si na pevnej zemi, kým nehľadiš bezradne z voza,
ktorý si nemúdro žiadal! Dovoľ, aby som svetu
poskytol svetlo a ty si naň mohol v istote hľadiet!"

Vyjde syn na voz, veľmi ho neťažiac chlapčenským telom,
zastane hore a s radosťou chytá sa ľahučkých oprát,
ďakuje otcovi, ktorý len s nevôľou prijíma vďaku.
Medzitým Fébove krídlaté kone — Ranostaj, Plameň,
Ohnivák, Lúč — už erdžaním povetrie navôkol plnia,
frkajúc plamene z nozdier, a kopytom do závor bijú.
Odtiahne závoru Tétys, bo netuší osudy vnuka,
nesmierna nebeská pláň sa otvorí záprahu koní.
Dajú sa na cestu cvalom a blankytnou výšavou trieliac,
trhajú záhate hmlý. Vtom vznesú sa na rýchle krídla,
predbehnú raňajší vietor, dujúci z východnej strany.
Bremeno bolo však ľahké a Fébove kone ho takmer
nepocítili — vozu chýbala zvyčajná záťaž.
Ako sa hojdajú ohnuté lode bez riadnej ťarchy,
ako ich pre veľkú ľahkosť vír mora sem i ta zmieta,
práve tak hádže sa voz, bo nemá zvyčajnú príťaž,
vozvysok do vzduchu skáče, sťa keby bol načisto prázdny.

Sotva to pobadá štvorka, do cvalu dá sa a nechá
kolesom vyrytú koľaj a nebeží určenou dráhou.
Zľakne sa mladík a nevie, jak potiahnuť zverenú uzdu,
nepozná cestu, a keby aj poznal, nevie dať rozkaz.
Vtedy po prvý raz sa zahriali studené Vozy,
márne sa chceli skryť v mori, kde sa im zbraňoval prístup.
Zacítil pál'u i Had, čo susedí s ľadovým pólom:
hoci sa predtým od mrazu nehol a nebudil hrôzu,
znezrady slnečný úpek ho oznove naplnil jedom.
I ty si, Boótes, zutekal v strachu, ako sa vraví,
hoc to bol pomalý beh: tvoj rebrinák zdržal ťa pritom.

Z blankytnej výšavy nebies keď nešťastný Faetón pozrie
na zem ležiacu hlboko, závratne hlboko pod ním,
odrazu zbledne a kolená sa mu roztrasú strachom,

oslepujúce svetlo mu temravou zaleje oči.
Už by sa radšej otcových tátošov netýkal nikdy,
banuje trpkosť, že spoznal svoj pôvod a dostal, čo žiadal,
už aj Meropa túži zvať otcom, keď oblohou letí
ako loď hnaná víchrom, ktorému bezmocný plavec
prepustil kormidlo lode a zveril ju bohom a prosbám.
Čože má robiť? Veľký kus neba už za chrptom nechal,
väčší mu pred zrakom leží. I premeria oboje v duchu,
na západ zamieri očami raz, kde osudom krutým
nie je mu súdené dospieť, raz na východ obráti oči,
bezradne hladí, čo spraviť: nepúšťa opraty z ruky,
ani nezdíža kone, už ani mená im nezná.
Navyše tu a tam na nebi uzrie priam čudesné zjavy,
že sa ho chytá až hrôza, a ozrutné podoby zvierat.

Jestvuje na nebi miesto, kde Škorpión v oblúku zeví
kliešte dvoch klepiet a chvostom i radom ohnutých ramien
na oboch stranách zaberá sám dvoch znamení priestor.
Len čo uvidí mladík, že netvor sa stroji ho bodnúť
skriveným ostňom, čo od pále zrosil sa smrtiacim jedom,
v ľadovom údese potratí hlavu a vypustí liace.
Opraty voľné v tej chvíli pocítia na chrbtoch kone,
vybočia z dráhy a bez všetkej zábrany neznámym krajom
vesmírnej výšiny letia, ako ich svojvôľa ženie.
Rútia sa voslep a vrážajú do hviezd visiacych hore
pod samým nebom a cestou-necestou vlečú voz Fébov.
Zamieria do výšky raz a potom zas akoby príkrým
úšustom strmhlav sa spúšťajú do miest, čo blízko sú zeme.
S údivom pozerá Luna, že bratove tátoše letia
oveľa nižšie než jej, a z oblakov valí sa kúdol.
Chytá sa plameňom zem, kde najvyššie do neba strmí,
utráca vlahu, puká a tvoria sa trhliny na nej.
Na paši uvädá tráva, strom zhára vedno aj s listím,
záhube vlastnej aj uschnuté siatiny dávajú pokrm.

To nie je všetko: obrovské mestá i s hradbami hynú,
v záplave ohňa sa celé územia, národy menia
na číry popol; horia lesy a končiare vrchov,

horí Atos a Taurus, Cilix, Tmólus a Oita,
na vody bohatá Ída — v tom čase pustá a suchá —
Helikón, sídlo panenských múz, a Orfeov Hémus,
horí aj Etna a plamene do výšin chrlí aj z útroby,
Parnas s dvojitém štítom, Eryx, Cyntus a Otrys,
Rodopa — vtedy sa konečne zbavila snehu — a Mimas,
Dindyma, Mykala, Citerón, zrodený k posvätnnej službe.
Neboli mrazy na osoh Skýtsku: horí aj Kaukaz,
tesálska Ossa i Pindus a nad oba pnúci sa Olymp,
nebotyčné Alpy a daždivé Apeníny.

Napokon Faetón uzrie, ako svet plameňom blčí
na všetkých stranách, a ťažko znáša nesmiernu páľu,
vdychuje horúci vzduch, čo akoby z pece priam sálal,
cíti, ako aj voz ho začína pod nohou páliť.
Nevládze zniest' ani popol a poletujúce iskry,
rozhorúčený kúdol sa naňho zovšadiaľ valí:
nevie, kde je a kadiaľ sa pustiť v tej húštine mrákav
čiernych st' smola, a dá sa vlietť svojvôľou krídlatých koní.

V tom čase národom Etiópie, ako sa vraví,
stúpila krv pod povrch tela a na čierno sfarbila kožu.
Vtedy aj Líbyu o vlahu obral žiar ohňa a zmenil
na púšť. Aj nymfy si trhali vlasy a ronili slzy
nad stratou prameňov, jazier: Dirku hľadali Téby,
Amymónu zas Argos a vody Pirény Korint.
Ba ani rieky, kde breh sa od brehu ďaleko týči,
neujdu skaze: vrie klokočom Don a hladina dymí,
staručký Péneus vrie i Mýziu vlašiaci Kaikus,
arkádsky Erymantus a rýchleho Isména vody,
Xantus, čo ešte raz znovu mal zhorieť, a Lykormas kalný,
Meander, ktorý sa v zákrutách svojich len pohráva s tokom,
mygdonský Melas i Eurótas tečúci lakónskou Spartou.
Vzbíkol aj Eufrat babylonský a Orontes sýrsky,
Termodón rýchly, indický Ganges, Fásis a Dunaj.
Klokočom Alfeus vrie i brehy Sperchea horia,
v ohni sa rozpúšťa zlato, čo s vodami unáša Tagus,
uprostred hladiny Kaystra sa varia labutí krdle,

ktorých spev sa radostne ozýval z brehov riek lýdskych.
Na koniec sveta prúd Nílu zutekal v strachu a hrôze,
pramene ukryl a dosiaľ ich tají. Prázdnotou zíva
sedmoro ústí či vlastne sedmoro vyschnutých dolín.
Ten istý osud vysúša Strumu aj ismarský Hebrus,
rieky západných končín: Rýn, Rodan i koryto Pádu,
ba aj sám Tiber, čo dostal prísľub na panstvo sveta.

Všade sa rozstúpa zem a prieryvmi preniká svetlo
do ríše mŕtvych a podsvetia kráľa i s manželkou desí.
Úži sa more a šíria sa priestory suchého piesku.
Kde bola hlbina predtým, sa dvíhajú končiare vrchov
zaliatych hladinou mora a množia sa ostrovy drobné.
Na dno ženú sa ryby a delfíny s ohnutým chrbtom
nemajú odvalu šibnúť, jak zvyčajne, spod vody na vzduch.
Tuleňov neživé telá sa horeznak vznášajú v húfoch
na vlnách hlbiny morskej. I Néreus, Dóris, jej dcéry,
ako hovorí povest', sa utiahli do vlažných jaskýň.
Pochmúrnu tvár i ruky sa trikrát pokúšal Neptún
vynoriť z vôd a trikrát nezniesol povetria páľu.
Napokon životodarná Zem, kol obliata morom,
uprostred hlbiny morskej a zovšadial' zhŕknutých stokov,
ktoré hľadali úkryt až v temravých útrobach matky,
vyzdvihne skrušenú tvár, hoc vyschnutá bola až po krk,
rukou si zacloní čelo a nesmierne celá sa chvejúc,
otrasie navôkol všetkým, až sama poklesne nižšie,
ako zvyčajne býva, a prevraví chrapľavým hlasom:
„Najvyšší z bohov, ak tvoja to vôľa a tresceš ma právom,
prečo nemeceš blesky? Ak zhynúť mám v ničivom ohni,
svojím bleskom ma znič, smrť od teba padne mi ľahšie!
Ved' už aj ku týmto slovám len s námahou otváram ústa
— hrdlo jej st'ahoval úpek — hľad' na tie zhorené vlasy,
na oči popola plné a na ústa popola plné!
Či azda takouto vd'akou a takouto odmenou splácaš
úrodnosť moju a služby, že znášam krivého pluhu
rany a ostrého rýľa a súženie celého roku,
pretože dávam dobytku trávu a ľudskému rodu
ovocie, lahodný pokrm, vám na obeť potrebné dary?

Povedzme, zaslúžim skazu. No za čo pykajú vody,
za čo tvoj brat? Vrav, prečo opadá hladina mora
daná mu žrebom a prečo sa vzd'áľuje od výšin neba?
Akže už nemáš byť súcitu s bratom a nemáš ho so mnou,
zl'utuj sa nad svojím nebom! Len pozri na oba póly:
z obidvoch valí sa dym. Ak stanú sa obeťou ohňa,
aj vaše zámky sa zrútia! Hl'a, v akej tiesni je Atlas,
ťarchu horiacej zeme už ledva na pleciach drží.
Akže sa pominú moria i zem i paláce neba,
opäť nás zachváti pradávny chaos. Pred ohňom zachráň,
čo sa dá zachrániť ešte, a vesmíru pomocou prispej!"

Tol'ko preriekla Zem (už nemohla vydržať dlhšie
nesmiernu páľu a hovoriť ďalej) a vtiahla si hlavu
do svojich útrob a do hlbín blízkych kráľovstvu mŕtvych.

Všemocný otec zval za svedkov všetkých bohov i toho,
ktorý dal chlapcovi voz, že krutým osudom zhynie
všetko, ak bude s pomocou otáľať. Vykročí zaraz
na vrchol hradu, odkiaľ šíru zem oblakmi halí,
odkiaľ buráca hromom a vrhá mihavé blesky.
Vtedy však nemal poruke mračná, ktorými mohol
zahaliť zem, ani lejaky nemal, čo spustil by z neba.
Zahrmí teda a v pravici zakrúžiac priuchu bleskom,
vrhne ho do pohoniča a zbaví ho voza i duše:
prudkým plameňom blesku zaháša požiaru plameň.
Splašia sa Fébove kone a skokom na všetky strany
vytrhnú spod jarma šije, roztrhnú liace a ujdú.
Tamto váľa sa uzda, tu z rázvory strhnuté oje,
ďalej zas zvyšky spíc a kusy zlámaných kolies,
široko-d'aleko vidieť rozsiate ívery voza.

Faetón, ktorému plameň už pustošil zlatisté vlasy,
strmhlav rúti sa k zemi a dlho ovzduším letí
ako dakedy hviezda oblohou za jasnej noci
a hoc nepadne na zem, oku sa vidí, že padá.
Ďaleko od svojej vlasti — priam v opačných končinách sveta -
prijme ho Eridan do vln a obmyje dymiace ústa.

Rusalky hesperskej zeme uložia do hrobu telo
spálené trojklaným bleskom a na kameň vyryjú nápis:

TU LEŽÍ FAETÓN, POHONIČ OTCOVÝCH KRÍDLATÝCH KONÍ.
HOCI ICH NEZVLÁDOL, HRDINSKÝ ČIN BOL PRÍČINOU PÁDU!

Úbohý otec skrušený trpkým a hlbokým žiaľom
zastrel si zronenú tvár: ak možno povesti veriť,
jeden deň prešiel vraj bez jeho svitu; svetlo dňa dával
svetu len požiar — to bol z tej pohromy jediný osoh.

FÉBOVE DCÉRY

Keď sa už Klyména vybedákala, ako vždy v takom
nešťastí bedáka žena, blúdila po celom svete
akoby šialená žiaľom a z hrude si trhala rúcho,
hľadáúc najprv bezduché telo, potom len kosti,
až ich napokon nájde pod zemou na cudzom brehu.
Vrhne sa na synov hrob a meno do skaly vryté
zalieva potokmi sĺz a k nahej hrudi si túli.
Nemenej rmútia sa Fébove dcéry a obdarúvajú
mŕtveho márných sĺz darom, päťami bijú sa do prs,
vo dne i v noci volajú brata, ktorý už horké
náreky nemôže počuť, a jednostaj hádžu sa na hrob.

Štyrikrát v úplný kruh sa Lune už spojili rožky:
Fébove dcéry lamentovali zo zvyku ďalej
(stály ten nárek sa premenil na zvyk). Tu najstaršia dcéra
Faetúza, keď tvárou na zem sa chystala vrhnúť,
vykrikla, že jej skláveli nohy. Chcela k nej skočiť
belostná Lampetia, a zrazu ju zadržal koreň.
Tretia, keď kučery vlasov si skúšala rukami trhať,
z hlavy si urvala lístie. Narieka jedna, že nohy
tuhnú jej na peň, druhá, že rameno mení sa v konár.
Kým ich div napĺňa hrôzou, slabiny pokrýva kôra,
zaradom ovíja brucho, prsia, ramená, ruky,
až im ostanú voľné len ústa, čo na matku kričia.
Čože tu matka má robiť? Raz uteká k jednej, raz k druhej,

ako ju pudí cit srdca, a bozkáva dcéry, kým môže.
Bozky jej nestačia. Snaží sa z koreňov vytrhnúť telá,
rukami krehučky konáre láme, lenže tu spod nich
ronia sa krvavé kvapky tak ako zo sviežej rany.
„Prestaň už, prosíme, matka," volajú zranené dcéry.
„Prosíme, prestaň! S vetvami stromu kus tela nám trháš,
zbohom!" A s posledným slovom im pery zavrela kôra.
Slzy sa lejú z nej ďalej, stekajú po nových vetvách,
pod lúčmi na jantár tuhnú a padajú do čistej rieky,
ktorá ich posielala ako ozdobu latinským ženám.

CYGNUS

Svedkom tohoto divu bol Stenelov potomok Cygnus.
Hoci ťa, Faetón, spájala s ním krv z matkinej strany,
mocnejšie k tebe ho pútalo srdce. Opustil ríšu
(v tom čase národu Ligurov vládol a obrovským mestám),
aby nárekom naplňal brehy a koryto Pádu,
ako i les, čo sa rozrástol práve premenou sestier.
Odrazu začne mu tenknúť hlas a belostným perím
halia sa vlasy, krk zdvihne sa vysoko povyššie hrude,
blana ružovej farby mu dovedna pospája prsty,
na bokoch vyrastú krídla a z úst mu čnie oblasť zobák.
Zrodí sa nový vták — labuť, čo nechce sa oblohe zveriť:
dobré si pamätá, ako sa z nebies raz krutý blesk zniesol.
Kochá sa v rybníkoch, jazerách šírych a z odporu k ohňu
za bydllo volí si vody, plameňom protivný živel.

FÉBOV VZDOR

Medzitým Fébus v pochmúrnom rúchu, bez jasu lúčov,
ako keď tvár sa mu zatmie a na čas ju pred svetom skryje,
z duše si protiví denné svetlo i samého seba.
Celý sa utápa v žiali, ba navyše búri sa hnevom
a svetú odpiera slúžiť. "Od prvých počiatkov sveta,"
rečie boh, „nemal som pokojnej chvíle. Banujem, že som
útrapy znášal, čo nemajú konca, čo nikto si nectí.

Teraz nech iný si poháňa kone nosiace svetlo.
Akže sa bohovia priznajú radom, že nestačia na to,
nech ich sám Jupiter vedie. Keď chytí do ruky liace,
aspoň odloží blesky, čo o synov oberú otcov.
Až aj on vyskúša silu tých ohnivých tátošov, uzná,
že nie je smrti hneď hoden, čo nevie ich na uzde držať."

Ako tak hromží, všetci bohovia obstúpia Féba,
pokorným hlasom ho prosia, aby do nočných temnôt
nevrhal vesmír. Ba i sám Jupiter o prepáčenie
za blesk ho žiada, no k prosbám kráľovský pridá i hrozby.
Nato pozháňa Fébus zdivené kone, čo dosiaľ
ešte sa od strachu triasli, a bolesť si vybíja na nich
údermi biča, lebo im za vinu kladie smrť syna.

KALLISTO A ARKAS

Medzitým všemocný otec sa poberie k ozrutným hradbám
neba a skúma, či azda od pále dravého ohňa
dačo sa nerúca na nich. Keď vidí, že múry sú mocné
tak ako predtým, obráti pozornosť na zem a diela
smrteľných ľudí. No najväčšou starosťou zahŕňa rodnú
Arkádiu: obnoví pramene, potoky, rieky,
čo ešte nemajú odvahu plynúť, zem pokryje trávou,
listami stromy a zeleňou odeje spálené lesy.
Ako tak túla sa krajom, pohľadom na švárnej panne
z Nonakry utkvie a v žilách mu vzblkoe ľúbosti plameň.
To veru nebola deva, čo vlnu česaním mäkčí,
čo iba účesy mení. Keď voľne vejúce vlasy
spútala snehovou stuhou a rúcho zapäla sponou,
do ruky vzala raz luk, raz ľahký vrhací oštep:
stala sa Fébinou družkou a bohyni nebol nik milší
v ménalských horách. No nijaké puto netrvá dlho.

Vysoko za stredom dráhy stálo už slnko, keď deva
vstúpila do tône lesa, ktorý nik nerúbalo veku.
Tu zvesí tuľajku z pleca, na luku popustí strunu,
nato i údy vystrie si na zem pokrytú trávou,

na krásne zdobenú tul'ajku napokon položí hlavu.
Keď zočí Jupiter znavenú pannu ako prst samu,
povie si: „O týchto záletoch iste sa nedozvie žena,
a keď sa dozvie, pre tie sa poškriepiť hodno, oj hodno!"
Ihneď sa zjavom i rúchom v Dianu zmení a vl'údne
osloví devu: „Panna, môjho sprievodu družka,
v ktorýchže horách si lovila dnes?" Tu deva sa zdvihne
z trávy a rečie: „Bud' pozdravená, bohyňa väčšia
ako pán nebies — to moja mienka, i keby to počul!"
S úsmevom počúva boh a teší sa v duchu, že prednosť
dostáva pred sebou samým, bozkami zasype devu,
bozkami plnými vášne, aké nedáva panna.
Práve sa chystala vravieť, kde bola poľovať na zver,
keď ju boh v náručie strhne a zradí sa úmyslom hriešnym.
Bráni sa dievča, pravda, len nakoľko stačia jej sily,
— keby to videla Juno, viac ľútosti mala by s pannou! —
bráni sa násiliu. Koho však premôže dievčina slabá,
ktože by premohol boha? Jupiter víťazne vzletí
do výšin neba, jej bridí sa hora, svedkyňa hriechu.
Ako sa zberala odtiaľ, takmer si zabudla zdvihnúť
zo zeme tul'ajku s šípmi a luk, čo na strome visel.

Vysokou ménalskou horou sa Diana uberá hrdó
v sprievode družiek, čo nesú bohatý úlovok zveri.
Vtom uzrie devu a volá ju k sebe. Tá zo strachu zdupká,
sprvu si myslíac, že v bohyni Jupiter skrýva sa opäť.
Ale keď potom vidí, že spolu s ňou kráčajú nymfy,
vie, že jej nehrozí úklad, a medzi družky sa vradí.
Ach, aké ťažké je pre ňu ten poklesok nezradiť tvárou!
Od zeme nedvíha zrak a od boku bohyne bočí,
s ktorou vždy kráčala predtým, a vyhýba prvému radu.
Urputne mlčí a červeňou prezrádza stratenú cudnosť.
Nech nie je Diana pannou, z tisícov znamení mohla
vytušiť devinu vinu. Vraj nymfy to spoznali razom.

Na nebi v Luninom kruhu už deväťkrát narástli rožky,
keď sa priam bohyňa znavená lovom a pál'avou slnka
blížila k chladnému háju, z ktorého so šumom plynul

nevel'ký potok a kotúl'al zhladené kamienky na dne.
Diana chváli si miesto a dotkne sa hladiny nohou.
I tú si chváli a rečie: „Niet nablízku cudzieho zraku,
pod'me sa vykúpať nahé do čistej zurčiacej riavy!"
Kalliste zbronejú líca. Všetky si zoblečú rúcho,
len ona otáľa, váha. Keď nymfy strhnú z nej šaty,
na nahom tele sa zreteľne prejaví príznaky hriechu.
Dievčina zdúpnie a lono sa pokúša rukami ukryť.
„Odpáľ mi z očí," vykrikuje Diana, „nepoškvŕň vody
svätého žriedla!" A zo svojho kruhu ju vyženie navždy.

Manželka mocného vladára hromu hriech tušila dávno,
ibaže krutý trest oddáľovala na vhodnú chvíľu.
Ďalej už nemôže čakať: arkádska milenka syna
Arkáda priniesla na svet — to Junónu najväčšmi zlostí.
Obráti na ňu svoj zrak a s jedom sa osopí na ňu:
„To ešte chýbalo, cundra, aby si otehotnela,
aby tvoj pôrod rozchýril krivdu, čo sa mi stala,
aby sa celý svet dozvedel, ako ma potupil manžel.
Neboj sa, neujdeš trestu: ja ťa tej figúry zbavím,
ktorou sa hrdíš, ktorou mi, pl'uha, manžela zvádzaš."

Po týchto slovách ju nad čelom za vlasy chmatne a tvárou
presotí na zem. Keď Kallisto vystrela ramená s prosbou,
ramená razom sa začali ježiť čiernymi chlpmi,
ruky sa krivia a ohnuté pazúry vyrastú na nich:
konajú službu nôh, a tvár, čo nebeský vladár
kedysi zahŕňal chválou, sa znetvorí širokou tlamou.
Aby sa žiaľom a prosbami nedala oblomiť Juno,
jazyk jej pozbaví reči: len zlostný a výhražný mrmot
budiaci údes a hrôzu, sa derie jej chrapľavo z hrdla.
Pamäť však nestráca, hoci sa zmenila na medvedicu:
ťažkými stonmi najavo dáva ukrutnú bolesť,
paprče-ruky k nebu a ku hviezdám dvíha a Jova
viní z nevd'aku v duši, bo ústami nemôže vravieť.
Ach, ako často sa túlala pred svojím domom a v poli,
lebo v pustine hory sa bála nocovať sama.
Ach, ako často ju štvá svorka psov po skalných bralách,

a ona, lovkýňa, s údesom ušla, keď čula krik lovcov.
Často sa ukryla pred divou zverou, zabudnúť, kto je,
neraz priam zdúpnela hrôzou, keď zočila medvede v horách,
strachom i pred vlkami trpla, hoc vlkom bol i jej otec.

A tu raz Arkas, vnuk Lykaónov, neznajúc matku,
zjaví sa v lese, keď zavŕšil sotva trikrát päť rokov.
Ako sa za zverou ženie a hľadá si príhodné miesto
na lov a rozkladá siete kol úbočia erymantského,
nad'abí na mať. Zastane matka, keď Arkáda uzrie,
akoby poznala syna. Arkas spätkuje pred ňou,
s údesom hľadí, ako naň upiera bez konca-kraja
nehybné zraky. Keď túžobne k nemu chce pristúpiť bližšie,
do hrude matky syn chystá sa vrhnúť smrteľný oštep.
Všemocný otec prekazí zločin: matku i syna
vyzdvihne do vzdušných výšin a unesie na krídlach vetra
do končín nebies a na blízke súhvezdia premení oboch.

Vzbúri sa Junóne žlč, keď medzi hviezdami uzrie
sokyňu žiarit'. V tej chvíli zostúpi do hlbín mora
k šedivej Tétys a Oceánovi, čo vzbúdzali neraz
u bohov úctu. A keď sa spýtali, čo ju k nim vedie,
bohyňa rečie: „Prečo ja, kráľovná bohov, z nebeských sídel
vstupujem do vôd? Už iná miesto mňa na nebi vládne.
Luhám, ak neužrie zrak váš, keď do tmy noc zahalí vesmír,
súhvezdí dvoje, len nedávno poctené nebeskou slávou
na moju hanbu. Skvejú sa vysoko pod samou klenbou,
kde sa najužšie kruhy vinú kol vesmírnej osi.
Kto by sa teraz bál Junónu urážať, kto by sa triasol
pred mojím hnevom, keď trestom ja jediná osožím vlastne?
Och, aký slávny to skutok! Aká je moja moc veľká!
Zbavím ju ľudského zjavu, a ona sa bohyňou stane!
Takto ja vinníkov trestám, takouto mocou ja vládnem!
Nechže jej navráti predošlú tvár a nechže jej zmení
zvierací výzor, ako ho argoskej Ióne zmenil!
Môže ma zapudiť, ju môže za ženu pojať a uviesť
do mojej spálne a Lykaóna si za svokra zvoliť.
Akže vás bolí tá krivda a urážka chovanky vašej,

zabráňte Medveďom vstúpiť do vašich belasých hlbín,
hviezdy, čo za smilstvo prijalo nebo, od seba žeňte,
aby sa do čistých vôd tá fl'andra nemohla vnoriť."

Prikývnu bohovia mora a Juno z hlbiny morskej
vznesie sa do výšin na ľahkom voze ťahanom pávmi
s farebným chvostom, čo nedávno sfarbil sa Argovou smrťou.

KORÓNIS

Havran, vrana, sova

Od snehu belší aj ty si bol, táravý havran,
pokým sa žúžol'om neodel zrazu pár tvojich krídel.

Kedysi bol to vták snežného peria s jagotom striebra,
ktorý sa pretekať mohol i s holubmi bez jednej škvrnky,
ktorý sa belosťou vyrovnal husiam, čo bedlivým hlasom
mali raz ochrániť Rím, i labutiam ľúbiacim rieky.
Za jazyk pyká, len jeho táravý jazyk je vinný,
že dnes tá bývalá snehová farba je opakom bielej.

Nebolo krajšej devy než lariská Korónis v celom
hémonskom kraji: aj tebe sa páčila, známa vec, Fébus,
kým bola panensky cudná, kým si ju nevšímal nikto.
Ale keď havran, neľútostivý udavač Fébov,
vysnoril neveru devy a odhalil skrývanú vinu,
k pánovi meral hneď cestu. Dala sa táravá vrana
na krídlach za ním, zvedavo vyzvedá od neho všetko,
až jej zradí cieľ cesty. „Nedobrou cestou sa berieš,"
rečie mu vrana, „pamätaj na moje prorocké slová.
Vidíš, čo som, a vieš, čo som bola? A prečo to všetko?
Vernosť ma do skazy uvrhla, ver mi. Raz panenská Pallas
vložila Erichtonia, ktorý sa bez matky zrodil,
do koša upleteného z atických vrbových prútov.
Nato ho zverila do rúk Cekropovým trom dcéram
s príkazom nenazrieť doň a neskúmať, čo sa v ňom tají.
Ukrytá v zeleni hustého bresta som číhala na ne,

čo budú robiť. Dve z nich, Hersé a Pandrosos, plnia statočne Aténin príkaz, no tretia, Aglauros, sestrám vyčíta zbabelosť. Rukou hned rozviaže uzol a v koši uvidia chlapča a popri ňom do kľbka zvitého hada. K bohyni letím s tou správou. A za moju službu ma čaká odmena taká, že Aténa zanevrie na mňa a sovu povýši na moje miesto. Môj trest nech je výstrahou vtákom, aby sa vlastnými rečami nedali do skazy strhnúť. Ved' si ma zvolila ona, ja som sa nemodlikala o takú priazeň! Ak sa i samej Pallady spýtaš, nezaprie iste, čo tvrdím, hoci sa jeduje na mňa. Slávny kráľ krajiny fóckej ma splodil - známú vec vravím — bola som kráľovou dcérou a ne jeden bohatý pytač o ruku prišiel ma prosiť — nehľad' tak zvysoka na mňa! Záhubou stal sa mi pôvab. Raz keď som po brehu mora kráčala pomalým krokom, ako to robievam dodnes, uzrel ma hlbiny boh a vzbĺkol. Modliká, prosí, líškavé lichôtky vraví. Keď vidí, že darmo čas márne, vykročí za mnou a násilie chystá. Pustím sa vnohy, zbehnem však z pevného brehu a sypký piesok ma zmorí. O pomoc volám k bohom i ľuďom, no netklo sa moje volanie ľudského sluchu. Nad pannou zľúti sa panna: Pallas mi poskytla pomoc. Vystieram ramená k nebu, vystreté ramená ľahučkým perím sa začnú mi černieť. Silou-mocou chcem strhnúť z pliec rúcho, no namiesto neho trhám si perie, čo hlboko do kože pustilo koreň. Ako sa skúšam biť oboma rukami do nahej hrudi, nieto už po ruke chýru, niet chýru po nahej hrudi. Pustím sa do behu, ale už nohy mi nezdrža piesok, nad zemou vznášam sa celá a nato hned' do vzdušných výšav vzletím a sprevádzam, nevinná, Palladu ako jej družka. Čože mám z toho, keď Nyktimené, pre podlý zločin zmenená v nočného vtáka, ma vytisla z čestného miesta? Azda si nepočul ešte - vec známa je na celom Lesbe - ako raz Nyktimené zbrudila otcovské lôžko? Ešte aj v podobe sovy ju svedomie hryzie, to preto vyhýba ľudskému oku i svetlu a hanebný skutok do temnôt skrýva. Každý vták dodnes ju z oblohy ženie."

Na to jej ľaptanie odvrkne havran: „Bodaj si pre to
táranie zlomila krk. Ja na prázdne výstrahy kašlem."
Nezbočí zo svojej cesty a Fébovi zradí, že videl
Korónis ležať s tesálskym mládencom na jednom lôžku.
Keď tú zvesť o zrade milej boh počul, z hlavy mu zletí
vavrín, z rúk vypadne lýra a z tváre sa vytratí farba.
Srdce i žľč mu vzkypia klokočom prudkého hnevu,
pochytí zvyčajné zbrane, spustenú tetivu luku
napne a na hrud', ktorú túlieval ku svojej hrudi,
namieri smrteľný šíp, čo nikdy sa neminul cieľ'a.
Zavzdychá trafená Korónis, vytiahne železo z tela
a jej snehové údy sa zalejú purpurou krvi.
„Mohla som, Fébus," vykríkne deva, „odpykať vinu,
ale prv porodiť syna. Teraz tu zmierame dvaja."
Zmĺkli ústa a zároveň s krvou sa strácal z nej život.
Telo zbavené duše prenikol chladný mráz smrti.

Neskoro ľutoval Fébus, že vinu potrestal kruto,
hromží na seba, že sa tak prudko dal uniesť tým chýrom,
hromží na vtáka, ktorý mu zvestoval zradu a stal sa
príčinou krutého bôľu, nevrazí na vlastnú ruku,
ba nielen na ruku, ale i na šíp, čo zabíjal voslep.
Vystretú dievčinu láska, neskorou pomocou skúša
odvrátiť smrť a márne ju lekárskym umením kriesi.
No keď boh vidí, že všetko je daromné, že sa už chystá
hranica dreva a údy čoskoro pohltnú plameň,
vydrú sa Fébovi stony (líca nebeských bohov
nesmú slzami zvlhnúť) z tej najhlbšej hlbiny srdca,
priam také žalostné stony, ako keď prvôstka vidí,
že mäsiar k pravému uchu už sekeru dvíha a hlasným
úderom útlemu teliatku prerazí klenuté sluchy.
Keď potom voňavkou polial hrud' mŕtvej, čo nevzdala vd'aku
za dar, a vrúcne ju objal, dokončil trýznivú tryznu.
Nechcel však pripustiť Fébus, aby aj jeho plod splynul
s popolom matky: vytrhol z ohňa a matkiných útrobov
syna a odniesol do skrýše Chiróna s dvojakým telom.
Havrana, ktorý sa úfal, že za svoje neklamné slová

odmenu zožne, vylúčil spomedzi bieleho vtáctva.

ÓCYROA

Polokôň Chirón sa potešil chlapcovi božského rodu:
bremeno starostí budilo v ňom aj vedomie pocty.

Príde raz k poločloveku dcéra s rusými vlasmi,
ktorú mu kedysi rusalka Chariklo priniesla na svet
na brehu dravej riavy, a preto mať dala jej meno
Ócyroa - Riava. Len v umeniach otca sa vyznať
bolo jej málo: odkrývala i tajomstvá sudby.
Z ničoho nič keď nymfu pochytil vešteký ošial
a boh, ktorého nosí dnu v hrudi, jej rozohnil myseľ,
na dieťa pozrie a zvolá: „Vzmáhaj sa, chlapča, čo zdravie
prinesieš celému svetu. Za spásu bude ti často
d'akovať smrteľné telo. No budeš vracať i mŕtvym
odňatú dušu. Raz to skúsiš aj na prieky bohom:
ešte raz darovať život bleskom ti prekazí dedo.
Bezduchým telom sa staneš ty boh a z mŕtvoly znova
v boha sa zmeníš a zvrátiš dva razy beh svojej sudby.

Aj ty, drahý môj otec, hoc nie si smrteľný teraz,
lebo ti zákony zrodu žiť určili na veky vekov,
zatúžiš po smrti raz, keď bude ťa súžiť a trýzniť
krutého šarkana jed, čo ranou ti do tela vnikne.
Napokon dovoľia božstvá i tebe večnému spánku
smrti sa oddať a Sudičky strihnú niť života tvojho."

Chcela k tej veštbe voľačo dodať. Tu z najhlbšej hĺbky
hrude si vzdychne a po lícach slzy sa ronia jej prúdom.
„Osud ma predbieha," rečie, „a bráni mi odhaliť viacej,
pred ústa stavia mi hať a hlasu tarasí cestu.

To moje umenie nebolo hodno, aby ma božstvá
stíhali hnevom. Bodaj som v budúcnosť nezrela nikdy!
Navždy sa lúčim, ako to cítim, s podobou ľudskou,
tráva ma láka sťa pokrm a čosi ma pobiehať nutká

po šírych poliach: mením sa na telo podobné koňom.
Prečo však celá? Podobu človeka - koňa má otec."

Ako tak vraví, poslednej časti žalostnej kvil'by
dá sa už rozumieť ťažko: vyráža zmätené slová,
čoskoro ani nie slová, ani nie kobylie zvuky,
len čo sa ponáša na ne, no o malú chvíľu už bolo
počuť erdžanie konské a ramená sklonila k tráve.
Nato sa prsty jej zrastú a súvislá rohová hmota
v kopyto pospája päťoro nechtov, ústa sa širia,
dievčenská šija sa dlži, koniec dlhého plášťa
stáva sa chvostom, a vlasy, čo voľne padali na driek,
ľahnú sťa hriva na pravú stranu. Dala jej nový
hlas i tvár i nové meno tá zázračná zmena.

BATTUS

Nariekal Filyrin Chirón a márne ťa, Apolón, prosil,
aby si pomohol dcére, lebo nemáš moc zrušiť
príkazy veľkého Jova, a keby si mohol ich zmeniť,
priam vtedy nebol si doma: blúdil si messénskym krajom.
Bolo to v časoch, keď ako pastiera kryla ťa huňa,
ľavú ruku ti ťažila bakuľa vyťatá v lese,
v pravej si držal syringu zo siedmich nerovných dúčel'.
Pokým o láske snívaš a kým sa hrou píšťaly kocháš,
kravy, čo mal si strážiť, zájdu ti, ako báj vraví,
do pylských polí. Tu uzrie ich Merkúr zrodený z Máje,
zaženie odtiaľ a figliarsky skryje ich nablízku v lese.

Merkúrov huncútsky výčin pobadal jediný starec
známy v tom kraji. Celé okolie zvalo ho Battus.
Strážil tam boháča Nélea hory a trávnaté lúky,
na ktorých pásala sa črieda vybraných plemenných kobýl.
Merkúr ho priateľsky za ruku pojme a odvedie bokom.
„Neznámy starký," vraví mu, „keby tak náhodou dakto
hľadal to stádo, ty o ničom nevieš. Aby tvoj skutok
došiel aj vďaka, v odmenu prijmi bielučkú kravu."
A dal mu kravu. Tu odpovie starec: „Chod' spokojne, priateľ!

Skôr tamten kameň zradí tú krádež." A ukázal rukou na jeden kameň. Syn Jovov sa naoko poberie ďalej. O chvíľu zmení sa zjavom i hlasom a vracia sa naspäť. „Nezrel si, pastier," vraví boh, „stádo kráv tadial'to kráčať? Prosím ťa, pomôž mi, neskrývaj mlčaním hanebnú krádež. Ja sa ti za pomoc odmením kravou a pridám k nej býka." Starec sa poteší dvojitej pláci a reče: „Tam budú akiste pod tými vrchmi. Tam boli pod tými vrchmi." Merkúr s úsmevom zvolá: „Mňa zrádzaš kvôli mne, podliak? Tak ty ma kvôli mne zrádzaš?" A premení zradného starca na tvrdý kameň, ktorému ,udavač' vraví sa dodnes, hoci tá skala na dávnej potupe nenesie vinu.

HERSÉ, AGLAUROS, ZÁVISŤ

Nato sa berlonos Merkúr vzniesol na obe krídla, zamieril k atickým poliam a z výšin pozeral na zem Aténe drahú a na zeleň lycéjskych strání a sadov. Náhodou bolo to v deň, keď zástupy nevinných panien na slávny Vyšehrad panenskej Pallady na hlavách niesli posvätné náčinie bohyně v košíkoch venčených kvetmi. Ako sa vracali z hradu, zočil ich krídlatý Merkúr, zmenil rovný smer cesty a dokola nad nimi krúžil tak ako pažravý jastrab, keď útroby obete uzrie a má strach vrhnúť sa na ne, kým obstáva oltár dav kňazov, v kruhu sa na krídlach vznáša, lebo sa neodvažuje priveľmi ďaleko vzdialiť a chtivo oblieta korisť: priam s takým túžobným zrakom i Merkúr oblúky meria nad hradom bohyně panny a krídlami jeden vzduch víri. Ako sa jasnejšie trbliece Zora než ostatné hviezdy, ako zas jagotom prevýši Zoru zlatistá Luna, práve tak skvela sa Hersé v zástupe panien a krásou zdobila sviatočný sprievod i družky. Zdúpnel syn Jovov nad toľkým pôvabom devy a zmeravel vo vzdušných výškach. Plameňom vzbíkneme mu srdce tak ako z olova guľa, keď sa vymršťí z praku: hoci je spočiatku chladná, letom sa zhrieva, až napokon pod mrakmi premkne ju páľa. Merkúr odbočí z cesty a z výšavy zamieri na zem,

ale sa nezmení zjavom, tak svojmu pôvabu verí.
A hoc má v poriadku ústroj, predsa mu venuje starosť:
prejde si po vlasoch, upraví chlamýdu, aby mu pekne
splývala v riasach a lemovka pritom sa jagala zlatom,
berlu, čo dáva i zaháňa spánok, do ruky vkusne
chytí a pretrie si krídlaté sandále, aby sa leskli.

Vo vnútri paláca boli tri siene zdobené vôkol
slonovou kosťou a korytnačinou. V jednej z nich, v pravej,
bývala Pandrosos, Aglauros v ľavej a v prostrednej Hersé.
Sestra, čo ľavú sieň obývala, pobadá prvá
Merkúrov príchod a trúfalo spýta sa na meno boha,
čo ho k nim vedie. Na tú jej otázku odpovie takto
Plejónin vnuk: „Som ten, čo príkazy vlastného otca
na krídlach roznáša vzduchom. Sám Jupiter, to je môj otec.
Nechcem si vymýšľať dôvod — len prosím, stoj na strane sestry,
aby ťa moje potomstvo mohlo raz nazývať tetou —
kvôli Herse som prišiel. Prosím ťa, žič mojej láske!"
Tým istým pohľadom pozrie naň Aglauros, ako keď v koši
nedávno uzrela tajnosť Atény ryšavých vlasov.
Za svoje služby ho požiada o hŕbu čistého zlata.
Nato hneď donúti boha, aby opustil palác.

Úkosom zamieri na ňu bojovná Aténa kruhy
chmúrneho zraku a prudko si vydýchne z najhlbšej hĺbky,
až sa jej zachvejú prsia i pancier na mocnej hrudi.
Zíde jej na um, že to je tá dievka, čo bezbožnou rukou
odkryla tajomstvo koša a proti danému slovu
uzrela Erichtonia, ktorý sa bez matky zrodil.
Tá že by mala sa zapáčiť bohu, zapáčiť sestre,
obohatiť sa zlatom, čo chcela tak chamtivo zhrabnúť?

Vydá sa Aténa do domu Závisti, ktorý sa černel
morovou plesňou. Stál v ďalekom údolí, na samom spodku,
ukrytý, bez lúčov slnka, bez trochy čerstvého vánku,
ponurý, nevlúdny, plný krutej a úmornej zimy,
jednostaj bez žiary ohňa, jednostaj vnorený do tmy.
Na tieto miesta keď prišla panna, čo každému hrôzu

naháňa v boji, pred domom postojí (vstúpiť doň pre ňu
nebolo svedčné) a zaklope na dvere končekom zbrane.
Na buchot vráta sa rozzevia: uvidí, ako si Závist'
ujedá z hadieho mäsa, nástroja mnohých jej hriechov.
Len čo ju Aténa uzrie, odvráti oči, no Závist'
horko-ťažko sa zviecha, napoly zjedené mäso
odloží bokom a ťarbavým krokom tacká sa k dverám.
Keď uzrie bohyňu, skvúcu sa krásou i nádhernou zbrojou,
zastoná bôľom a bolestný ston jej vykriví ústa.
Na tvári sedí jej bledosť, len kosť a koža je telo,
úkosom vrhá lúč oko, zuby sa černejú hrdzou,
žlčou sa zelená hrud' a jazyk je podliaty jedom.
Na ústa vyvolá úsmev len pohľad na cudziu bolesť,
na oči jednotaj súžené starosťou nesadá spánok.
S odporom pozerá na ľudský úspech — priam pekelné múky
vzbúdzajú to u nej — večne sa zhrýza a zhrýza aj iných,
samu seba tak trýzniac. Hoc Aténe bridí sa Závist',
týmito slovami krátko sa bohyňa obráti na ňu:
„Jednu z dcér Cekropových, Aglauros, morovým jedom
nakaz. Je to môj rozkaz!" Neriekne viac ani slova,
kopijou opretou o zem sa odrazí nahor a zmizne.

Gánivým zrakom zrie Závist', ako sa bohyňa stráca,
ticho si mrmle a zhrýzaná žiaľom, že Aténe skoro
splní sa túžba, chopí sa bakule posiatej vôkol
radmi pichľavých trňov, skryje sa do čiernych mrákav,
kdekoľvek vstúpi, dlávi kvitnúce lúky a polia,
vysúša trávu, bakulou zráža vrchovce kvetín,
morovým dychom zamorí mestá, príbytky, ľudí.
A keď napokon vidí, ako hrad Pallady všade
prekvitá sviatočným pokojom, hojnosťou, pokladmi ducha,
nevládze zadržať slzy, že ľudské slzy tam nezrieť.

Sotvaže vstúpila do siene Aglaury, kráľovej dcéry,
plní hneď Aténin rozkaz: pravicu zhyzdenú hrdzou
vloží jej na hrud', srdce naplní pichľavým ôstím,
vdýchne doň závesti jed a otravu čiernu sťa smola
hlboko do pľúc jej vleje a rozprúdi po všetkých žilách.

Aby sa prameň tých útrap nerozlial do šírych dial'ok,
v duši jej vyvolá podobu sestry, budúci zväzok
blaženej lásky a popritom Merkúra v pôvabnom zjave,
ba ešte zveličí všetko. Aglauros trýznená bôľom
v srdci sa potajme zhrýza, horko narieka v noci,
narieka horko i vo dne a od tej plazivej pliahy
celá sa stratí jak ľad, keď zjari sa vbodnú doň lúče.
Nesmierne Hersino šťastie jej práve tak spaľuje srdce,
ako keď pod husté trňové krovie sa podloží oheň:
nevzbĺkne plameňom zrazu, lež pomaly na uhol' stlieva.
Často túžila umrieť, aby sa stratil ten obraz,
často sa chcela s tým otcovi zveriť akoby s hriechom.
Napokon sadla si na prah s rozhodným úmyslom bohu
zabrániť prístup. Keď Merkúr sa na ňu obrátil s prosbou,
milým aj líškovým slovom, odsekla: „Neunúvaj sa!
Od týchto dverí sa nehnem, kým ty sa nestratíš od nich."

„Pristávam na tvoju žiadosť," rečie hneď Cyllénčan na to.
Nebeskou berlou si otvorí dvere, no Aglauros márne
snaží sa povstať. Údy, čo zohla, keď sadala na prah,
akoby ťažené skalou, nevládku z miesta sa pohnúť.
Hoci zo všetkej sily sa namáha narovnať telo,
väzivo kolien sa nehne, chlad premkyna všetky jej prsty,
zo žíl sa vytráca krv a celá začína sinieť.
Tak ako rakovina, ten neduh, čo nedá sa liečiť,
zvoľna sa šíri a po chorých orgánoch napáda zdravé,
práve tak smrteľný chlad sa jej vtiera pomaly do pľúc,
zatvára všetky životné cesty a priechody dychu.
Nepokúša sa vravieť a keby aj chcela to skúsiť,
nemá skiad' vychodiť hlas. Už hrdlo sa pokrylo skalou,
skamenel výzor: st'a mŕtva, bezkrvná socha tam sedí.
Nebol to belostný mramor — jej myseľ dala mu farbu.

ÚNOS EURÓPY

Keď takto potrestal Merkúr bezbožný jazyk i srdce,
opustí kraj, čo nesie panenskej Pallady meno:
zamáva krídlami svižne a vznesie sa do výšin neba.

Otec ho odvolá bokom a zamlčiac ľúbostnú pletku,
rečie mu: „Syn môj, oddane plniaci každý môj príkaz,
nemárni čas a rýchlym letom, ako to robíš,
spusti sa nadol do toho kraja, čo k súhvezdiu Plejád
pozerá zľava (sidónsky vravia mu domáci ľudia).
Vidíš, ako tam v diaľke na horských lúkách sa pasie
črieda kráľovskej lichvy? Zažeň ju k morskému brehu."

Jupiter skončil a jalovina mierila ihneď,
ako znel rozkaz, k brehu, kde v sprievode tyrských
panien sa zvyčajne hrávala dcéra mocného kráľa.
Neveľmi pristanú k sebe a nesedia na jednom tróne
kráľovská výsosť a láska. Odloží vznešené žezlo
otec a vladár bohov, ktorému v pravici žiari
trojklaný blesk, a mihom oka otriasa vesmír:
vtelí sa do zjavu býka, medzi kravy sa vmieša,
bučí a sem i ta hrdo si chodí po mäkkej tráve.
Farbou sa ponáša na sneh, na ktorom nebolo stopy
po tvrdej nohe, ktorý sa netopil pod južným vetrom.
Na šiji čnejú mu svaly, až k lopatkám vinie sa lalok,
rohy sú neveľké síce, no zdá sa ti, akoby formu
dala im ruka, a skvejú sa väčšmi než najkrajšia perla.
Čelo sa nechmúri hrozbou, oko nešíri hrôzu,
na tvári zračí sa pokoj. Princezná s údivom hľadí,
že ten krásny bujak nestrojí do boja rohy.
Spočiatku, hoci je krotký, panna sa bojí ho dotknúť,
neskôr však podíde bližšie a do úst mu podáva kvety.
Záletník radosťou plesá a v nádeji na blízku rozkoš
zahŕňa bozkami ruky. Už ledva sa ďalšieho zdržá.
Tu sa s ňou hrá a po tráve veselo strečkuje pred ňou,
tamto zas belostným bokom sa zvalí na žltý piesok.
Keď ju tak znenáhla pozbaví strachu, raz panenskou rukou
dáva si po hrudi plieskať, potom zas ovíjať rohy
novými vencami kvetov, až dievča sa osmelí sadnúť
na chrbát bieleho býka, nevediac, na koho sadá.
Tu sa boh pomaly kradne od suchej zeme a brehu,
sprvu len do plytkej vody s ňou zamieri zákerným krokom,
potom sa púšťa vždy ďalej, až napokon odvlieka korisť

d'aleko na šíre more. So strachom pozerá panna,
ako sa vzdáľujú brehy. Pravickou drží sa rohu,
ľavicou chrbta. Vejúce rúcho sa vo vetre vlní.

KADMUS

Všemocný boh už odložil falošnú podobu býka,
k svojmu božstvu sa priznal a býval v diktejskom kraji.
Agénor, netušiac únos, dá synovi Kadmovi príkaz,
aby šiel pohľadať sestru, sť'a krutý aj láskavý otec
hrozí mu vyhnanstvom pritom, ak bez nej vráti sa domov.
Kadmus, keď prekutá zem (ved' ktože by Jupitera
prichytil pri tajných láskach?), vyhýba vlasti aj hnevu
krutého otca a zájde pokorne poprosiť Féba
o radu do Delf, ktorý kraj má si domovom zvoliť.
„Na pustých poliach," veštil mu Fébus, „postretneš kravu,
čo ešte neokúsila jarmo a čerieslo pluhu,
stále jej v šľapajach stúpaj a kde si do trávy ľahne,
pusti sa do stavby múrov a mesto Tébamí nazvi!"

Sotvaže Kadmus z Kastalskej jaskyne vyložil nohu,
uvidí pred sebou kravu, samotnú, pomaly kráčať,
ktorej na šiji nevidieť znaky po ťažkej službe.
Vydá sa na cestu za ňou a sleduje krokom jej stopy,
veľbiac v myšlienkach boha, ktorý mu poradil cestu.
Už mal za sebou céfiský prúd i panopské polia,
keď tu zastala krava a pozdvihnúc k nebesám čelo
s dlhými rohmi, zabučí mocne, až povetrie zvíří,
potom sa obzrie, sleduje za chrbtom družinu chlapov,
pokľakne na zem a bokom spustí sa do mäkkej trávy.

Kadmus vzdáva hneď vd'aky, novozískanej vlasti
vtláča bozky a pozdraví neznáme hory a polia.
Chystá sa priniesť i Jovovi žertvu: rozkáže sluhom,
aby šli načrieť z živého prameňa obetnej vody.

Stála tam prastará hora, do ktorej nezaťal topor,
uprostred jaskyňa vrúbená vôkol hustými kríkmi,

väzivo skál sa vinulo v oblúku do úzkej klenby
s bohatým prameňom prudiacej vody. Sopúch bol skrýšou
Marsovho draka, čo na chrbte zlatým hrebeňom blýskal:
ohňom zrak srší, jedom a otravou vzdúva sa telo,
v tleme tri jazyky syčia, v troch radoch čnejú mu zuby.
Sotvaže cudzinci z Tyru do hory vkročili nohou,
ktorej boh nežičil priazeň, a do vody vnorený krčah
s čľapotom rozvíril vlny, z dlhého sopúcha žriedla
čierny drak vytrčil hlavu a strašne zasyčal na nich:
krčahy sklznu im z ruky, krv sa vytratí z tváre,
úžasom strípnu a údy sa odrazu roztrasú strachom.
Medzitým obluda vlnivým pohybom v závitoch skrúca
šupiny chrbta, vzpína sa do skoku v ozrutnom kruhu.
Väčší diel tela keď dohora vzpriami, zakaždým fl'ochne
okál'mi po celej hore. V tej chvíli sa obrovským telom
vyrovná rozmerom Draka, čo od seba delí dva Vozy.
Zrazu sa na chlapov vrhne, či sa už chytali zbrane
alebo dali sa vnohy a či im v jednom i druhom
zabránil údes: tu jedných zubál'mi trhá, tam druhých
v závitoch škrtí, ostatných podusí morovým dychom.

Z najvyššej výšavy neba už slnce krátilo tône:
v duchu sa čuduje Kadmus, čo druhov zdrža tak dlho.
Dá sa v ich stopách. Na seba prehodí levovu kožu,
na plece oštep a kopiju s blýskavým železným hrotom,
ale väčšmi než kopija skvela sa Kadmova chrabrosť.
Len čo do hory vstúpil, uvidel pobité telá
druhov a nad nimi krutého víťaza s ozrutným telom,
ako im krvavým jazykom líže príšerné rany.
„Alebo vašu smrť pomstím," rečie, „druhovia verní,
alebo za vami pôjdem." Vzápätí pravicom zdvihne
ozrutný balvan a mocným zámachom do draka vrhne.
Náraz tej obrovskej skaly by otriasol pevnými múrmi
s vysokou baštou: drak vyviazol bez jednej jedinej rany.
Chránil ho pancier šupín a tvrdý štít temravej kože,
ktorý st'a brnenie odrážal každý, aj najtvrdší úder.
Lež nad tou tvrdosťou štítu napokon zvíťazil oštep:
doprostred klenby ohybnej chrbtovej kosti sa vbodol

železným hrotom a celý sa pohrúžil do samých útrobov.
Rozzúri obludu bolest', obráti dozadu hlavu
a keď tam uvidí vbodnutý oštep, hryzie ho, drme,
zo všetkej sily ním kýve na všetky strany, až drevo
pobiede vytrhne z rany, no železo uviazne v kostiach.
Keď ho to železo v tele rozpáli zvyčajným jedom,
všetky žily sa vzdujú, až od nich spuchne mu gágor,
papuľa páchnuca morom sa zgebrí belavou penou,
škrabotom šupín zem škrípe a praští, pekelná tlama
vyráža smrteľný zápach a nákazu do vzduchu šíri.
Pritom drak telo v nesmiernych závitoch do kruhu zvíja,
nato sa dohora rovnejšie vztýči než dlhý kmeň stromu,
potom sa rúti sťa divoká riava, keď z neba sa spustí
lejak, a prsami váľa stromy, čo stoja mu v ceste.
Ustúpi o kúsok Kadmus a zúrivé výpady draka
zadríža levovou kožou a pred blízkou tlamou sa chráni
dopredu vystretou zbraňou. Drak zúri a nadarmo hryzie
tvrdého železa hrot a do ostria zatína zuby.
Z podnebia otravou kypiacej tlamy už sa mu začal
rinúť prúd krvi a byle tráv skrápala červená farba.
Rana však nebola veľká — drak úderu vyhýbal stále,
dozadu zakláňal zranený hrtan a ústupom bránil
oštepu pevne sa zachytiť v rane a preniknúť hlbšie.
Kadmus však za drakom stúpал a do hrdla tlačil mu oštep:
ako tak spätkuje netvor, zrazu mu zahatá cestu
obrovský dub a Kadmus prebodne šiju i s dubom.
Pod váhou draka sa zohýba strom a žalostne stoná,
lebo mu spodnú časť kmeňa bičuje obrovským chvostom.
Ako tie rozmery soka si víťazne prezerá víťaz,
znezrady začuje hlas, no nevedno, skadiaľ sa ozval,
ale ho zreteľne počul: „Čo si tak prezeráš, Kadmus,
mŕtveho plaza? Aj teba raz uvidia v podobe plaza."

Nadlho zmeravel ľakom a zároveň so zdravou mysl'ou
stratil aj farbu a od hrôzy dupkom stáli mu vlasy.
Vtom zrazu Pallas, Kadmova záštita, znesie sa z výšin,
zastane pri ňom a radí mu zasiať do zrytej zeme
zubále dračie sťa zárodok budúcej postate rodu.

Poslúchne, zaryje do zeme pluhom a vyorie brázdu,
podľa jej rady zaseje zuby, semeno ľudstva.
O chvíľu hrudy, div divúci, odrazu začnú sa hýbať,
najprv sa dvíhajú z brázdy kopije s železným hrotom,
nato hneď hlavy s prilbou a ruky ťažené zbraňou
a čoraz väčšími sa rozrastá úroda chlapov a štítov:
práve tak v divadle v sviatočné dni, keď opona zvolna
dvíha sa nahor, z postáv sa najprv zjavujú tváre,
ostatné časti odkrýva pokojný, pomalý pohyb,
až sa ukážu celé i s nohami na dolnom leme.

Polákal nový nepriateľ Kadma a chopil sa zbrane.
"Daj pokoj zbrani," vykrikuje vojak, ktorého práve
zrodila zem, „a nepleť sa do bratovražednej vojny!"
A hneď v tej chvíli jedného z bratov zrodených zemou
zblízka prebodne mečom. Sám padá kopijou z diaľky.
No ani ten, čo ho odsúdil na smrť, nežije dlhšie:
odrazu vydýchne dušu, ktorú len pred chvíľou dostal.
Rovnaká zúrivosť chytá sa všetkých, v bojovom ryku
zaradom padajú bratia a jeden druhého vraždia.
Keď tá mladý s prikrátkym osudom života do chlapa takmer
bila už hrudou do matky zeme zaliatej krvou,
ešte z nej žili piati: jeden z nich, Echión menom,
na pokyn panenskej Pallady odhodil od seba zbrane,
ponúkol bratom sľub mieru a zároveň žiadal ho od nich.
Pomoc a podporu v diele v nich získal cudzinec z Tyru,
keď kládol základy mestu na radu Fébovej veštby.

III.

AKTEÓN

Téby už stáli a mohlo sa zdať, že v cudzine, Kadmus, našiel si šťastie: Mars ti bol testom, testinou sama Venuša božská a vznešená žena ti povila hojnosť synov i dcér a vnuci, na ktorých s láskou si lipol, vyrástli v šuhajov krásnych. Lenže u ľudí treba vyčkať do chvíle smrti a nikoho nemožno nazvať blaženým pred jeho skonom a poslednou smútočnou poctou.

Uprostred veľkého šťastia prvým prameňom žiaľu stal sa ti, Kadmus, tvoj vnuk a parohy na jeho čele ako aj psi, čo v jeho krvi si zmáčali pysky. Skúmaš to, príčinu hľadáš, a objavíš náhodu čiru, ale nie zločin. Môže sa zločinu dopustiť omyl?

Purpurom krvi rozličnej zveri už bronela hora, keď tône vecí aj ľudí čas pravého poludnia krátil a voz slnka bol rovnako vzdialený od oboch cieľov: spokojným hlasom zvoláva ku sebe bojótsky mladík družinu lovcov a honcov blúdiacich húštinou lesa: „Druhovia, siete i zbrane sú zvlhnuté zveriny krvou, priveľa šťastia nám priniesol deň. Keď znova si Zora ovije šafranom kolesá voza a privezie svetlo, opäť sa do lovu dáme. Od oboch hraníc je práve rovnako vzdialený Fébus a kála páľavou polia. Nadnes už zastavte hon a zviňte pletené siete." Družina preruší lov a jeho príkazy plní.

S húšťami cyprusov štíhlych a bôrov sa dolina steli, gargafská menom, svätyňa Diany s kasaným rúchom. V hĺbke jej lona zívala jaskyňa vrúbená krovím. Nebol to ľudského umenia výtvor, to príroda svojím géniom dala jej umenia výzor: ľahkého tufu kusy a balvany pieskovca sklenula v prírodný oblúk. Napravo žblnkoce prameň, v ňom priezračná voda sťa krištál,

okraje rozsiahlej nádrže lemuje koberec trávy.
Často sem chodila bohyňa lesov ustatá lovom,
aby si v čistučkých vlnách zvlažila panenské údy.

Sotvaže Diana vstúpila do vln, podala nymfe,
ktorá jej nosila zbrane, tuľajku, oštep i s lukom,
druhá z nýmŕ nastaví ruku a prevezme zodedé rúcho,
iné dve zobujú obuv a zo všetkých najšikovnejšia,
Krokala, zviaže jej do uzla vlasy, čo splývali dolu
šijou a chrptom, hoc nymfe viali aj naďalej voľne,
ďalšie zas, Nefela, Hyala, Fiala, Ranis a Psekas
do veľkých nádob črú vodu a na telo bohyne lejú.

Pokým sa Diana, tak ako zvyčajne, špliecha tam vodou,
Akteón, potomok Kadmov, preruší poľovku na čas,
bezcieľne túla sa krížom-krážom neznámou horou,
až príde do toho hája. To osud viedol mu kroky.
Ako sa priblížil k jaskyni s prameňom prúdiacej vody,
nymfy, čo stáli tam nahé a zočili pred sebou muža,
odrazu zjačali náramným vreskom, až hučala hora,
bili sa do prs, obstali Dianu vôkol a vlastným
telom ju kryli. No bohyňa predsa je oveľa vyššia
ako jej družky a všetky prečnieva hlavou až po krk.
Tak ako zbranejú mraky, keď z protivnej strany sa do nich
vbodne lúč slnka, alebo purpur keď zaleje Zoru,
práve tak zbronie tvár nahej Diany pod cudzím zrakom.
Hoci sa družina nýmŕ kol bohyne tlačila v kruhu,
vykloní spoza nich telo, dozadu obráti hlavu,
a keď tam nemala poruke šípy, ako si priala,
načrela z prameňa vody a mužovi na hlavu šplechla.
Ako mu bohyňa kropají prúdom kropila vlasy,
vysloví z pomsty aj slová, veštiace budúcu skazu:
„Rozprávaj teraz a chváľ sa, že si ma bez rúcha videl,
nedbám, len vrav si, ak budeš môcť!" A bez ďalšej hrozby
na hlavu skropenú vodou mu jelenie parohy pridá,
predĺži krk a do špice zaostří vrcholy uší,
na nohy premení ruky, ramená na dlhé hnáty,
údy a celé telo mu pokryje škvrnitou srst'ou,

plachosťou naplní srdce. Akteón pustí sa vnohy
a priam sa čuduje v duchu svojmu rýchlemu behu.
Keď nato uzrel si vo vode hlavu a parohy na nej,
chystal sa vykriknúť: „Beda, ja neborák!“ Lenže z úst vyšlo
žalostné ručanie namiesto slov a zmenenou tvárou
liali sa slzy. Len pamäť mu zostala tak ako predtým.

Čo si má počať? Vrátiť sa domov, v kráľovský palác?
Ukryť sa v hore? Potupa bráni mu v jednom, strach v druhom.
Ako tak váha, zočia ho vlastní psi: Čadúch a bystro
vetriaci Stopár sa ozvú zúrivým štekotom prví —
Čadúch je spartského rodu, Stopár z krétskeho Knóssu.
Nato sa ostatní vyrútia do behu prudko sťa víchor:
Ostrovid, Horolez, Všežrút, samá arkádska fajta,
za nimi ozrutný Bučiak a besný Orkán a Lovec,
Lietavec prudkého behu, Honelník čujného ňuchu,
Dolina počatá vlkom, Valach, čo strážieval statok,
ukrutná Harpyja, ktorej sa v päťách žienú dve štence,
sicyónskeho pôvodu Lapaj s vpadnutou hrudou,
Utekaj, Štekuľa, Strákoš, ukrutný Tiger a Vartáš,
Belaňa snehovej srsti, Murín čierny sťa smola,
statný a mocný Spart'an, Víchríca letiaca skokom,
neskrotný Rušaj a Vlčica po boku s cyperským bratom,
Dravec s belavou škvrnou uprostred čierneho čela,
popri ňom Černoch a Bundáš dupkom zježenej srsti,
z krétskeho otca a z lakónskej matky zrodení bratia,
pažravý Žralok a Behúň, Havkáč britkého hlasu
a krem nich celý huf ďalších. Koristou vábená svorka
ženie sa za ním po skalách, zápoliach, po strmých bralách,
kadiaľ je najťažšia cesta, kde jedného chodníka nieto.
Akteón uteká horou, kde často poľoval predtým,
uteká pred svojou svorkou! Ako len vykriknúť túžil:
„To som ja, Akteón, vari už neznáte vlastného pána?!“
Túžba sa nemení v slová — len brechot sa rozlieha vzduchom.
Prvá mu na chrbát skočí a zraní ho Hrívaňa čierna,
hneď na to Ulap a Vrchár sa zakvačia do predných pliecok:
tí traja vybehli neskôr, no vrškom si skrátili cestu
a tak prebehli druhov. Kým trojica zadŕža pána,

zbežne sa ostatná svorka a do tela zatne mu zuby.
Nemá už na tele zdravého miesta, bolestne vzdychá,
vydáva stony, hoci nie ľudské, no také, čo jeleň
nemôže vydať, a nárekom smutným sa ozýva hora.
Kolenom spustí sa pokorne na zem, navôkol mlčky
otáča hlavu, akoby spínal ruky a prosil.
Družina lovcov, nevediac o ničom, hucká a dráždi
zúrivú svorku a Akteóna pohľadom hľadá,
„Akteón!" zaradom volá, akoby dakde sa túlal,
(pri svojom mene pozdvihne hlavu) a ľutujú všetci,
že ho tam nieto, že neuzrie, ako im nadbehla koristiť.
Rád by sa Akteón vzdialil, no nemôže, radšej by videl,
ale nie cítil to ukrutné trýznenie vlastnými psami.
Stoja tam okolo neho a do tela noria mu pysky,
v zdanlivej podobe jeleňa trhajú vlastného pána.
Až keď bol jedna rana a napokon dokončil život,
bola vraj Diana, nosiaca tul'ajku, sýta už hnevu.

SEMELA

Sú o tom rozličné mienky. Mnohým sa Diana vidí
priveľmi krutá, iní ju chvália, vraj bola to prísnosť
dôstojná panny. Dôvody nachodia jedni aj druhí.
Jedine Jovova žena najavo nedáva slovom,
či ten čin zazlieva alebo schvaľuje. V duchu ju teší
pohroma Kadmovho domu a nenávisť k milenke z Tyru
prenáša na členov rodu. K nedávnej príčine zrazu
pridá sa nová: škrie ju, že Semela oťarchavela
semenom veľkého Jova. Už ústa chce otvoriť k hádke.
„Vari mi dakedy pomohli škriepky?" povie si v duchu.
„Ju samu potrestať musím, ju samu do skazy vrhnem,
akže ma právom zvú Junónou mocnou, ak skvúce sa žezlo
do mojej pravice patrí, akže som kráľovnou bohov,
Jovovou sestrou i ženou, ale hej — sestrou, to iste.
Reku, to milkovanie len nakrátko zneuctí moje
manželské lôžko. A ona ti počne! To iba chýba!
Zjavne si nosí hriech v lone a od Jova túži byť matkou,
na čo som sama nemala šťastie. Taká je hrdá

na svoju krásu! No sklame sa, prisahám. Nech nie som Juno,
ak ju sám Jupiter nevnorí do ríše stygických prúdov."

Nato hned' zdvihne sa z trónu a v závoji zlatistých mrakov
prekročí Semelin prah. No vystúpi z mrakov až potom,
keď sa v starenu zmení: na sluchy šediny pridá,
kožu si vráskami zbrázdi, postavu zhrbí a kráča
trasľavým krokom, ba ešte aj vraví stareckým hlasom.
Beroi, devinej dojke, akoby vypadla z oka.

Dajú sa do reči, klebetia dlhý čas o tom i onom,
až prídu na meno Jupiterovo. Bohyňa vzdychne.
„Želám ti, aby to Jupiter bol, no bojím sa, bojím:
koľkí už pod menom bohov sa votreli do cudných spálni!
Nestačí tvrdiť: som Jupiter. Nech ti dá záruky lásky,
ak je to naozaj on. Nech v plnej nádhere moci,
v akej ho prijíma vznešená Juno, na tvoje lôžko
vstúpi, a žiadaj, nech vopred sa ozdobí odznakmi vládcu!"

Týmito rečami ohúri Juno Kadmovu dcéru:
Semela poprosí o dar, no nezradí, aký dar žiada.
„Vyber si," rečie boh na to. „Tebe nič nemôžem uprieť.
Aby si verila slovu, nech svedkom sľubu je božstvo
stygických prúdov. Je bohom i postrachom ostatných bohov."
Celá je bez seba, teší sa skaze, do ktorej má ju
úsluhou uvrhnúť milý, a zvolá: „V moci a sláve,
v akej ťa objíma Juno, keď plníte Venušin zákon,
i mne sa oddaj!" Veľmi rád by bol Jupiter deve
zatvoril pery, no náhlivé slová boli už vonku.
Zastoná bôľne, že ona už nemôže odvolať prosbu
ani on prisahu svoju. Nato boh nesmierne smutný
vystúpi do vzdušných výšin, privolá pokynom tváre
poslušné mrákavy, pridá k nim lejaky, búrlivý víchor,
hrmiace hromy a blesky, čo nikdy sa neminú cieľa.
Pritom však výzbroji uberá silu, ako len môže.
Neberie do ruky oheň, pod akým kedysi padol
storuký Tyfón: v tom skrýva sa priveľa ničivej sily.
Má ešte iný, ľahší. Do toho kyklopské ruky

vložili pomenej krutosti, pomenej plameňov, jedu.
Zbraň druhej triedy mu bohovia vravia. Tohto sa chopí
teraz a vstúpi do domu milej. Jej smrteľné telo
neznesie hromy a blesky a zhorí v tých svadobných daroch.
Plod, čo v živote rodičky ešte nestačil dozrieť,
Jupiter vyberie z útrobov, zašije do svojho stehna
(ak tomu uveriť hodno) a donosí do času zrodu.
V ranejšom veku ho potajme plekala matkina sestra,
tetuška Ino. Potom ho prevzali nýsanské nymfy,
ktoré ho ukryli vo svojej skrýši a živili mliekom.

TÍREZIAS

Kým podľa zákonov sudby sa toto na zemi dialo
a dvakrát zrodený Bakchus mal kolísku v bezpečnej skrýši,
Jupiter, ako sa povráva, nektárom podgurážený
odložil bremeno starostí bokom a vo voľnej chvíli
prekárал Junónu bujnými žartmi. „Láska vám ženám
prináša väčšiu rozkoš," vraví jej, „ako nám chlapom."
Juno to popiera. Nato sa rozhodnú na mienku spýtať
múdreho Tírezia, čo zažil oboje slastí.
V zelenom kroví raz nadábil na dvoch obrovských hadov,
ako sa páрили práve, zranil ich úderom kyja,
a tu sa razom, div divúci, z chlapa premenil v ženu.
Sedem jeseň prežil s ňou žena. Keď nadišla ôsma,
znova ich uzrel a riekol: „Ak úder vám dáva
takú čarovnú moc, že človeku meníte údel,
udriem vás opäť!" a len čo bakul'ou zasiahol hady,
predošlý zjav sa mu vrátil i pohlavie, s akým sa zrodil.
Rozhodca, ktorého pozvali riešiť tú žartovnú škriepku,
potvrdí Jovove slová. Juno, ktorú vraj výrok
napálil väčšími než hoden bol predmet celého sporu,
sudcove oči odsúdi na večnú temnotu noci.
Všemocný otec, keďže boh nikdy nemôže zvrátiť
počiny druhého boha, nahradí slepotu zraku
schopnosťou budúcnosť vidieť a zmierni tak pokutu slávou.

NARCIS A ECHO

Nesmierne slávny bol Tíreziás v bojótskych mestách:
odkrýval nezvratný osud, keď o veštbu žiadali ľudia.
Prvá si pravdu a neklamnosť výroku overiť mohla
belasá Líriopa. Raz Céfisús v zákrute prúdu
znezrady strhol ju v náruč a keď ju uzavrel do vín,
spáchal násilie na nej. Porodí krásna nymfa
z plného života dieťa, čo vtedy už čarilo všetkým.
Narcisom nazve ho matka. Keď osudy znajúci veštec
otázku dostal, či chlapec sa dožije dlhého veku,
vysokej staroby, riekol: „Ak seba nebude poznať.“

Dlho sa pozdával planým ten výrok. Napokon pravdu
potvrdí koniec i spôsob smrti a čudesný ošial'.
Medzitým Céfisov syn už jeden rok života pridá
ku svojim pätnástim letám a z chalana vyrástol šuhaj.
Nejeden mladík zatúžil po ňom, nejedno dievča,
lenže v tej pôvabnej tvári sa zračila tvrdosť a hrdosť,
srdce mu nevzrušil jediný mládenec, jediná deva.

Uzrie ho raz, keď plaché jelene do sietí vháňal,
štebotná nymfa, čo neznala mlčať, keď hovoril iný,
ani sa prvá do reči púšťať, Ozvena - Echo.
Nebola Ozvena vtedy len zvukom, ale i tvorom,
hoci tak ako teraz jej slúžil táravý jazyk:
zo slov, čo od iných čula, vždy posledné opakovala.
To ju tak Juno potrestala, lebo keď v horách
mohla pristihnúť muža po boku daktorej víly,
Echo jej všeličo tárala, dlho ju zdržala v ceste,
pokým po vílach nebolo slychu. Keď bohyňa prišla
na tie jej úskoky, rečie: „Odteraz nebudeš dlho
do sveta tárať tým jazykom, ktorý ma baláchal neraz
záľahou rečí, a hlas tvoj sa ozve len na krátku chvíľu.“
Vyhrážky premení v skutok: víla, keď cudzia reč doznie,
oznove vraví kus reči a slová, čo počula práve.

Keď teda uvidí Narcisa blúdiť húštinou lesa,

zahorí lúbosťou k nemu a tajne ho sleduje krokom.
Čím bližšie stúpa mu v stopách, tým väčšou lúbosťou planie,
tak ako prudkým plameňom vzbĺkne a plápolá fakľa,
keď sa jej hlavica poliata sírou priblíži k ohňu.
Koľko ráz túžila pristúpiť k nemu so sladkým slovom,
s nežnou a dojemnou prosbou! Bráni jej nešťastný osud,
nemôže púšťať sa do reči prvá. Ale jej kľatba
nebráni vyčkávať slová a nimi hneď odpoveď dávať.

Stratil raz náhodou Narcis z dohľadu druhov a zvolal:
„Je niekto, druhovia, blízko?" A Echo odpovie: „Blízko!"
Mládenec stŕpne a sotva sa zobzerá na všetky strany,
mohutne vykrikuje: „Pod' sem!" Aj víla volá ho: „Pod' sem!"
Hľadí kol seba. Keď nevidí nikoho prichodiť, skríkne:
„Prečo sa skrývaš?" A počuje tie isté slová, čo riekol.
Sklamaný striedavou ozvenou výzvy, zavolá znova:
„Tuná zíd'me sa spolu!" A odpovie na slová Echo
tak rada ako doteraz nikdy: „Zíd'me sa spolu!"
A hneď sa chystá tie slová splniť. Vystúpi z húštie,
túžobne natiahne ruky a ovinúť chce mu kol šije.
Mladík sa do behu pustí a kričí: „Daj preč tie ruky!
Ja väčšmi po smrti ako po tvojom náručí túžim!"
Nymfa odpovie iba: „Po tvojom náručí túžim!"
Zhrdnutá schová sa v lese, purpurom zaliate líca
zakryje lístím a v pustých jaskyniach hľadá si úkryt.
Láska však morí ju ďalej a rastie od bôľnej krivdy:
netíchnu na chvíľu bolesť a stravuje chradnúce telo,
od súžby vráskavie koža, všetka telesná miazga
do vzduchu plynie. Len hlas a kosti zostali z nymfy.
Hlas má i teraz. Kosti — tak vravia — sa zmenili v kameň.

Odvtedy skrýva sa v horách a nikde ju na skalách nezrieť,
každý ju môže len počuť. Jedine zvuky z nej žijú.

Tak ako ohrdil Echo, ohrdil nejednu vílu
hôrnu i vodnú. A tu raz ktosi, kým pohrdol pyšne,
pozdvihol nebesám ruky a zakľal: „Nech teda lúbi
iba sám seba, nech nikdy neskúsi vzájomnú lásku!"

So spravodlivou prosbou súhlasí bohyňa pomsty.

V ústraní jagal sa prameň krištál'om striebristej vody,
ktorého netkol sa pastier či v horách sa pasúce kozy
alebo iný druh statku. Nikdy vták nezmútil žriedlo,
ani zver divá, nikdy doň nespadol zo stromu konár.
Vôkol sa zelenal trávnik, živý blízkych vôd vlahou,
húština bránila slnečným lúčom zohrievať miesto.
Tuná si mládenec ľahol, keď pol'ovky vášeň a pál'a
znavili údy, zvábený pôvabným kútom i žriedlom.
Zatúži uhasiť smäd, no smäd sa ozýva znova.
Ako tak pije, tvár v zrkadle vody ho očarí krásou:
šuhaj sa zaľúbi v prelud a za bytosť pokladá vodu.
Na seba s úžasom hľadá a jednoducho upiera pohľad
na jedno miesto sťa z parského mramoru tesaná socha.
Pozerá na svoje oči žiariace ako dve hviezdy,
na hebké vlasy, čo mohli by krásliť Bakcha i Féba,
na nežné líca, na úbel' hrdla i pôvaby tváre,
na ktorej purpur sa mieša s belobou čerstvého snehu,
s obdivom na všetko hľadá, čo na ňom zaslúži obdiv.
Po sebe túži, sám sebe sa lichotník zalieča chválou,
ľúbený s ľúbiacim splýva, sám vznecuje oheň i horí!
Koľko ráz bozkával márne tú klamnú hladinu vody,
koľko ráz do nej ponoril ruky a snažil sa objat'
šiju, čo videl, no darmo vo vlnách chytal sám seba.
Nevie, čo vidí, ale čo vidí, vzbúdza v ňom túžbu,
ten istý prelud, ktorý ho klame, púta mu zraky.
Pochabý, nadarmo chytáš to prchavé marivo v náručí!
Niet tvojho idolu — odvráť len tvár a stratíš cieľ túžby.
Čo tam vo vode vidíš, je tvojho obrazu odraz,
nemá nič vlastného v sebe: prichodí s tebou i trvá,
s tebou by sa aj vzdialil, keby si vládol sa vzdialiť.
Nedá sa odtrhnúť šuhaj od toho preludu hladom,
nedá sa spánkom: vystretý na tráve pod tŕňou lesa
hľadá a hľadá, nevie zrak nasýtiť vidinou krásy,
vlastnými očami rúti sa do skazy. Trochu sa zdvihne,
ruky napriami k lesom, čo vôkol stoja, a zvolá:
„Povedzte, hory, trýznila niekoho krutejšia láska?

Ved' vy to viete, mnohým ste poskytli útulný úkryt!
Hoci sa dlhý rad vekov už nad vaším životom prehnal,
poznáte dakoho, čo sa tak zmáral v tom prúdení času?

Pred sebou vidím svoj idol a hoci naň s úľubou hľadím,
neviem preniknúť k nemu, som akoby v bludisku lásky.
Aby bol väčší môj bôľ — nás nedelia šíravy mora,
ďaleká cesta, hory, múry, zavretá brána:
trošička vody nám bráni! Aj on sa objímať túži!
Koľko ráz hlavu som sklonil a pobožkal priesračnú vodu,
aj on sa toľko ráz namáhal ku mne pozdvihnúť ústa.
Takmer už cítiť ich dotyk: len bylôčka milencov delí.
Nechže si hocikto, pod' von! Prečo sa zahrávaš so mnou?
Kdeže mi odchádzaš, drahý? Môj vek ťa nemôže ľakať,
ani môj výzor, ved' ma už ľúbili neraz aj víly.
Vše v tvojom priateľskom pohľade čítam akúsi nádej,
lebo keď ku tebe vzťahujem ruky, aj ty ich vzpínaš,
úsmevom splácaš môj úsmev, ba často som v očiach ti zočil
slzy, keď ja som slzil, pokyn mi pokynom vraciaš,
zavše, ak môžem tak súdiť i z pohybu pôvabných perí,
na slová odpoveď dávaš, čo nemôže preniknúť ku mne.
Ja som to, viem! Už nedám sa vlastným obrazom mýliť.
Po sebe ľúbosťou horím, vznecujem plameň i planiem.
Čo robiť? Prosiť, či dávať sa prosiť? O čo však prosiť?
Po čom tak túžim, je moje, mňa majetok bedárom robí.
Keby som aspoň sa mohol odlúčiť od svojho tela!
Novým želaním horím: kiež stratím, čo milujem márne.
Bolesť mi odníma sily, už nezbúda priveľa času
do konca života môjho, na prahu mladosti zhyniem.
Smrť, tá mi nepadne ťažko, ak smrťou pominie bolesť.
Lenže som želať dlhšie žiť tomu, koho som ľúbil.
Teraz tu dvaja jediným výdychom umrieme razom."

Skončil a znova st'a šialený k obrazu obrátil oči,
slzami rozvíril vlny a zmútená hladina vody
nejasne črtala tvár. Keď videl, ako sa tratí,
vykrikol: „Kdeže mi unikáš? Ostaňže, ostaň, ty krutý,
neopušť milujúceho. Ak ťa už nemôžem objat',

dovoľ mi na teba hľadiet' a pohľadom sýtiť svoj ošial'."

Pokým tak žalostne bedáka, z oboch pliec strhne si rúcho,
päst'ami belostných rúk sa bije do nahej hrude.
Údermi jatrené prsia zaleje ružová červeň,
tak ako na jednej strane jablko v podjeseň bronie,
na druhej belosťou žiari alebo ako sa farbou
purpuru trbliece strapec, čo ešte nestihol dozrieť.
Ako to pobádal v zrkadle vody, už pokojnej, čistej,
nevládal znášať tú trýzeň: tak ako nevel'ký plameň
rozpúšťa žltkastý vosk a ako sa osuheľ zrána
rozplýva pod lúčmi slnka, i šuhaj zmorený láskou
pomaly chradne a celý sa stravuje vnútorným ohňom.
Žiarivá belosť líc už sa nemieša so sýtym nachom,
stráca sa sila i všetko, čo sa prv páčilo oku,
napokon pominie telo, po ktorom túžila Echo.
Len čo to uzrela víla, hoc ešte horela hnevom,
zronil ju žal' a zakaždým, ako tam nešťastník zvolal:
„Beda!" aj ona hneď po ňom st'a ozvena volala: „Beda!"
A keď sa Narcis päst'ami udieral do oboch ramien,
tie isté zvuky sa po každom údere ozvali od nej.
Do vody uprel vtom pohľad a vykrikol posledné slová:
„Ty moja nešťastná láska!" A toľko slov odrazí miesto.
A keď zavolał zbohom, aj Echo zvolala zbohom.
Nato hneď ustatú hlavu si položí na zeleň trávy,
smrť zavrie zrak, čo hľadieval s obdivom na vlastnú krásu.
Ešte i potom, keď vstúpil do sídel podsvetnej ríše,
na seba pozeral vo vlnách Styxu. Plakali sestry
najady za ním a na brata sypali pramienky kučier,
plakali dryády hôrne, ich náreky šířila Echo.
A keď mu chystali drevo, horiace fakle a máry,
tela tam nebolo: namiesto tela nájdu len kvietok,
skvúci sa šafranom v strede a bielymi lístkami vôkol.

PENTEUS

Príbeh sa rozniesol svetom, vo všetkých achájskych mestách

prorok si vyslúžil slávu a povest' veľkého veštca.
Spomedzi Tébčanov jedine bohorúhavý Penteus
pohŕda Tíreziom, z prorockých výrokov starca
robí si posmech a šprihne mu do tváre v temnote noci
tonúci zrak. Tu starec, kývajúc šedivou hlavou,
rečie mu: „Aký bol by si šťastný, keby aj tebe
zhasol svit očí, aby si neuzrel Bakchovu slávnosť.
Nadíde deň, a vravím, že už tak ďaleko nie je,
keď ku nám zavíta nový boh, Semelin potomok Liber.
Keďže ho neuznáš hodným úcty a veleby v chrámoch,
na tisíc kusov ti rozkmeášu údy a potokmi krvi
postriekaš navôkol horu, matku i matkine sestry.
To sa ti stane, lebo mu budeš upierať úctu.
Potom však zakvíliš, že som zrel jasne v tme tonúcim zrakom."
Po týchto slovách syn Echiónov ho vyženie z domu.

Slová sa stávajú skutkom, výroky veštca sa plnia.
Liber sa zjaví, dav ujúka, jasotom hučí kraj vôkol.
Všetko sa rúti za ním: matky, otcovia, dcéry,
prostí aj poprední ľudia cválajú na novú slávnosť.
„Čo vás to za ošial' pochytil, potomci Marsovho draka,
čo vám to zmútilo rozum?" Penteus za nimi volá.
„Takú čarovnú moc má zun kovu bitého o kov,
piskory píšťal, magická šaľba? Vy, čo ste nikdy
za bitky netrpli strachom pred mečmi, pred revom poľníc,
pred šíkmí s tasenou zbraňou, vás premáha jačanie ženské,
vírenie bubníkov, treštenie strundženej, chlipníckej zberby?
Nemám zrieť s úžasom na vás, vy starci, čo viezli ste z Tyru
penátov ďalekým morom a pre nich tu stavali sídla,
keď teraz chcete ich bez boja vydať? Užasnúť nemám
nad vami, chlapi, bližší mi vládou mužného veku,
čo ste nosili v ruke zbraň, nie tyrsus, čo prilby
radi ste na hlavu kládli, nie vence pletené z lístia?
Dobre si spomeňte, prosím vás, z akého rodu ste všetci,
berte si za príklad odvahu draka, čo jediný pobil
celý huf chlapov. On zhynul za svoje vody a prameň,
vy sa však bite a víťazte za svoju slávu a povest'.
Hrdinov usmrtil drak, vy zažeňte ml'andravú háved',

chráňte si po otcoch zdedenú slávu! Ak predurčil osud
krátko stáť Tébam, bodaj by nepriateľ radšej ich múry
rozrozumil strojmi za ryku zbraní a v blakote ohňa.
Na biede nikto by neniesol vinu, žalostný údel
nikto by nemusel tajiť, slzy by neboli hanbou.
A teraz? Bez jednej zbrane chce Téby vydobyť chalan,
ktorý sa nevyzná v boji, čo nevie osedlať koňa,
čo si vlas voňavkou kropí a hlavu nemužne venčí,
ktorý sa odieva v purpur, čačkavo pretkaný zlatom!
Veď ja hneď vynútim priznanie na ňom - len sa ho vzdajte! -
že si sám vybájl božského otca i nebeské pocty.
Ak mal dosť odvahy Akrízios pohrdnúť takým
klamárskym bohom a zavrieť mu pred nosom argoské brány,
mám sa ja a všetok ľud tébsky prišielca zláknúť?
Bežte hneď výcvalom," rozkáže otrokom, „po toho vodcu
a sem ho privlečte v putách. Len rýchlo, bez dlhých strojov!"

Nato ded Kadmus, strýc Atamas, celý huf príbuzných, druhov,
Pentea chlácholia, tíšia, no márne mu v počine bránia.
Varovné slová len väčšmi ho dráždia a stupňujú výbuch
zúrivej zlosti, skôr škodí než osoží všetka ich snaha.
Priam tak i riava, keď nijaká záhať jej nebráni v toku,
oveľa pomalšie plynie a s miernym šumom sa valí.
Kde ju však brvná a zhrčené balvany zdŕžajú v ceste,
pení sa, vrie a cez záhať rúti sa s hukom tým prudšie.

Vrátia sa otroci do krvi zbití a keď sa pán spýta,
kdeže je Bakchus, tvrdia, že toho nezreli nikde.
„Zato sme lapili," vravia, „tu tohto, čo sprevádzal boha
a dal sa do jeho služieb." A posotia pred neho chlapa
tyrhénskej fajty, ktorý mal za chrbtom spútané ruky.

Penteus uprie naň oči, čo ešte blýskali hnevom,
a hoc už nevie sa dočkať tej chvíle, keď strestá ho smrťou,
zareve naňho: „Vrav, ty syn smrti, čo skapať máš ako
výstraha iným, ako sa voláš, kto je tvoj otec,
kde ti je domov a prečo si ctiteľom nového mravu!"

Tyrhénčan bez byl'ky strachu mu vraví: „Akoitom zvú ma,
v Lýdii stojí môj domov, z biedneho rodu je otec.
Neporučil mi šíry lán poľa, čo zrýval by pluhom
statný pár juncov, ani chlp oviec či iného statku.
Ako úbohý bedár návnadou na dlhej niti
lákaval na háčik ryby a prútom vymršťal z vody.
Rybárske umenie, to bol náš poklad. Pred svojím skonom
takto mi porúčal živnosť: ‚Nástupca remesla môjho,
prijmiže *statky*, čo mám!‘ Nič iné som nezdedil po ňom
okrem tej vody, to jediné môžem zvať otcovskou čiastkou.
Aby som nemusel jednostaj čupieť na jednej skale,
čoskoro naučil som sa narábať kormidlom lode,
poznávať súhvezdia na nočnom nebi: pršľavú Kozu,
Taygetu, sestru Plejád, Hyády s oboma Vozmi,
skadiaľ sa zberá duť vietor, kde sa dá najlepšie kotviť.
Ako som k Delu raz mieril a loď sa plavila práve
popri pobreží chijskom, dám veslovať doprava k brehu,
ľahko sa odrazím z provy a dopadnem na vlhký piesok.
Len čo noc prejde a obloha prvými zorami zbronie,
vyskočím na nohy, prikážem na koráb nanosiť čerstvej
vody a lodníkom ukážem cestu, čo k prameňom vedie.
Medzitým zájdem si na vyšší kopec a skúmam, čo zrána
sľubuje vietor, zavolám druhov a vraciam sa na loď.
‚Hahó, už ideme!‘ zakričí Ofeltes, prvý môj lodník,
vedúci pobrežím korist', mládenca dievčenskej tváre,
sám aspoň videl v ňom korist', čo zhabol na pustom poli.
Mládenec akoby v omare vína a spánku sa tackal,
ledva sa vliekol. Pozerám na kroky, na rúcho, na tvár:
ale nič nezrel som na ňom, čo prezrádza smrteľnú bytosť.
So svojím pocitom zverím sa druhom: ‚Som v pochybách ešte,
aký boh býva v tom tele, no boh v ňom prebýva iste.
Nech si už hockto, našu námahu sprevádzaj priazňou,
týmto tiež preukáž milosť!‘ — ‚Počkaj, za nás ty nepros,“
skočí mi do reči Diktys, ktorý sa, ako nik, vedel
vyšplhať na horné rahno a nadol sa po lane spúšťať.
S Diktyom súhlasí Libys a Melantus, prvá stráž provy,
Alcimedón a Epopeus, veslársky predák,
Čo hlasom dával takt veslám a určoval výdrž a záber.

„Ale ja nestrpím,“ vykriknem, „aby ten posvätný náklad
dakto z vás odviekol na loď, ja tu mám najväčšie právo!“
Nato si ku vchodu stanem. Tu strašne vyčítať začne
Lykabas, zo všetkých najväčší odroň, čo na lodi trestom
vyhnanstva zmýval surovú vraždu v tyrhénskom meste.
Ako sa na odpor staviam, pod bradu vrazí mi jednu
mladíckou päšťou. Bol by ma rovno do mora zrazil,
nech ma nezdrží lano, na ktoré dopadnem v mdlobách.
Surová banda schvaľuje počin. Tu napokon Bakchus
(lebo to vskutku bol Bakchus) na lomoz precitol zo sna,
akoby z omaru vína sa prebral, a vykrikol zrazu:
„Čo sa to robí? Čo je to za krik? Povedzte, plavci,
ktože ma dostal sem na loď? Kde sa ma chystáte odviezť?“
„Nijaké strachy!“ tíšil ho Próreus, „urči si prístav,
v ktorom chceš pristáť, a podľa želania vystúpiš na zem.“
Na more, na všetkých bohov prisahá zákerná zberba,
že mu to želanie splní, a káže mi rozvinúť plachty.
Napravo od nás bol Naxos. V tom smere vystieram plátna.
„Čo robíš blázon?“ zasyčí Ofeltes, „vari sa šalieš?“
Rad-radom o koristiť trpnu. „Ľavý smer!“ dávajú mnohí
najavo gestom a mnohí mi želanie do ucha šepcú.
Úžasom zdúpnem. „To iný nech prevezme kormidlo do rúk!“
zvolám a zločinu odopriem svojím umením slúžiť.
Čvarga sa osopí na mňa, všetci ziapu a ryčia.
„A ty sa nazdávaš,“ reve Étalión, „že v tebe
jedinom spočíva naša spása?“ A stane si zaraz
na moje miesto a zamieri od Naxa v opačné strany.

Tu sa boh zahľadá z ohnutej kormy na šíre more,
akoby ešte len vtedy bol pobadal úskok, a začne
naoko bedákať s plačom: „Nie k tým brehom ste, plavci,
sľúbili mieriť, nie v tamtom kraji som želel si pristáť.“
Prečo ma trestáte takto? Aká to sláva, keď chlapi
mladíka klamú, keď taký húf chce jedného podviesť?“
I ja som dlhší čas plakal. No zberba sa vysmieva horkým
slzám nás oboch a veselo zaberá veslami do vín.
Naňho ti prisahám teraz, lebo tak blízko tu nie je
iný boh ako Bakchus, že vravím pravdúcu pravdu,

hoci sa pozdáva nesmiernym divom: loď zastala zrazu
uprostred mora, akoby stála na suchom brehu.

Piráti žasnú, no ďalej bičujú veslami more,
stiahnu i plachty a zo všetkej sily sa snažia hnúť z miesta.
Vesla obrastá brečtan, sť'a povoja kol nich sa plazí
v závitoch ďalej a zál'ahou úponkov opletá plachty.
Bohu sa ozdobí čelo vencom hroznových strapcov,
palica ovitá viničným listom sa zjaví mu v ruke,
pri nohách ležia mu dokola tigre a preludy rysov,
klamné vidiny zúrivých pardálov s fl'akatou srst'ou.
Chlapi hneď vyskočia — nevedno, či ich to pochytil ošial'
alebo hrôza — keď Medónovi začalo telo
černieť a chrbát sa kriviť v zreteľnom oblúku nadol.
Lykabas vykrične naňho: „Na akú mátohu sa to
meníš?“ A pritom aj on už mal miesto úst širokú tlamu,
čapaté nozdry a šupiny kryli mu stvrdnutú kožu.
Libys, ako sa pokúša zabráť späť nehybným veslom,
pobadá, že sa mu akosi krátia a scvrkajú ruky,
ba že to nie sú už ruky, ale skôr akési plutvy.
Iný chcel rukou na klbo skrútených povrazov siahnuť,
ale už nemal ruky a skriveným, kyptavým telom
vrhol sa do vln: chvost v podobe kosáka pribudne k trupu,
práve tak ako keď polmesiac v oblúku vytrča rožky.
Rad-radom do mora skáču a zvirujú nahor stĺp vody,
nato sa vynoria z hlbín a znova sa vnárajú do nich,
laškovne zvrátajú telom, akoby krúžili plavne
v tanečnom kole a prúdy vôd striekajú z širokých nozdier.
Napokon z dvadsiatich chlapov — toľkí sa na lodi viezli —
zostal som jedine ja: tu ako sa hrôzou a strachom
bez seba trasiem, boh dodá mi odvahy láskavým slovom:
„Vybi strach z hrude a na Diu zamier!“ Keď s lodou som pristál,
vstúpil som do služieb Bakcha a jeho slávnosti slávim."

„Dlhý čas doprial som," zakričí Penteus, „pochabým bájkam,
takmer tým priet'ahom pohasli vo mne plamene hnevu.
Sluhovia, zaraz chopte sa chlapa a po krutých mukách
pošlite zmučené telo do ríše stygických temnôt!"

V tej chvíli odvrúť Akoita drábi a na zámku zavrú
do veže s mocnými múrmi. Kým strašné nástroje smrti,
oheň a železo, chystajú preňho, dvere sa samy
od seba otvoria — ako báj vraví — i reťaze spadli
samy od seba z údov, hoci sa netkol ich nikto.
Penteus uvzato drží sa svojho. Už nepošle sluhov,
sám ide ťa, kde sa Citerón, na slávnosť zvolené miesto,
ozýval bakchantiek spevom i jačavým vreskom a krikom.
Tak ako zaerdží bujný kôň, keď zunivým tónom
trúbky dá znamenie trubač, a túži sa do boja vrhnúť,
priam tak i Pentea vzruší to ujúkanie a hurhaj,
bijúci do samých nebies, a vzbĺkne plameňom hnevu.

Skoro stred grúňa steli sa poľana, na samom kraji
navôkol vrúbená lesmi, na ktorú zovšadiaľ vidno.
Ako tu Penteus hľadá na slávnosť hriešnymi zrakmi,
prvá ho pobadá matka, v záchvate ošialu prvá
pusť sa do behu za ním, prvá ho poraní tyrsom,
ktorý doň vrhla, a jačí: „Podťeže, podťe sem, sestry!
Tu tohto zrutného kanca, čo túla sa po našom poli,
musíme školiť!“ A naňho samého rúti sa celý
krdel' zjašených ženských, hufom sa ženu mu v stopách,
hoci už trasie sa strachom, hoci už pokorne prosí,
hoci už preklína samého seba a priznáva vinu.
Krváca z celého tela a volá: „Pomôž mi, teta
Autonoa, zľutuj sa, pre smrť syna sa zľutuj!“
Tá si už na syna nespomína a žobroniacemu
odtrhne ruku a teta Ino mu odšklbne druhú.
Nemá už ramená, chudák, čo k matke vystrel by v slzách,
preto len rany po údoch otrča ku nej a vraví:
„Pozriže, matka!“ Zujúka Agaua, len čo to uzrie,
divo pohodí hlavou, až sa jej rozvejú vlasy,
synovi odtrhne hlavu a chmatnúc ju krvavou rukou,
vreští: „Hľa, moje dielo, to naše víťazstvo značí!“
Nekmáše rýchlejšie vietor na jeseň z vysokých stromov
mrazom spálené lístie, čo na vetvách slabo sa drží,
ako tie zjašené ženské rozkmášu chlapovi údy.

Pod dojmom výstrahy nové slávnosti Tébanky slávia,
kadidlo na oltár kladú a Bakchovi vzdávajú úctu.

IV.

MINYOVE DCÉRY

Alcitoa, kráľovská dcéra, nechce však uznať
slávnosti boha, ba jednostaj pochabo tvrdí, že Bakchus
nie je vraj Jovovým synom, a s tou jej bezbožnou mienkou
súhlasia družne dve sestry.

Prikázal Bakchov kňaz ženám
osláviť boha, paniam i slúžkam prerušiť prácu,
kožami zahaliť prsia, z vlasov odviazať stuhy,
vencami ozdobiť hlavu a do rúk vziať viničný tyrsus.
Krutý hnev boha vraj neúctou uvalí na seba každá,
prorocky vystríhal kňaz. I slúchnu ho dcéry aj matky,
odložia vretená, košíky s vlnou, čo nestihli upriať,
kadidlo pália a prosia: Milosť nám preukáž, Bakchus,
Bromius, Lyeus, zrodený z ohňa, zrodený dvakrát,
ty syn dvoch matiek! Nýseus, vrúcne volajú iné,
Tyónin potomok, ktorý si nikdy nestrihá vlasy,
Léneus, darca vínneho moku, čo veselí srdce,
Nyktelius, Eleleus, Iakchus, Euhán!
Popritom znie ešte premnoho mien, čo dali ti, Liber,
národy helénskej zeme. Tebe nevädne mladosť,
ty ako večný mladík v nebeských výšinách patríš
medzi najkrajších bohov. Keď z hlavy odložíš rožky,
skvejš sa dievčenskou tvárou. Ty si premohol Východ
po brehy ďalekej Gangy, čo vlašť zem barnavých Indov,
ty si, ctihodný bože, Pentea bohorúhača
zmámil aj Lykurga vraha, ty si do morských hlbín
uvrhol tyrhénskych plavcov, ty vkladáš záprahu rysov
opraty na hrdé šije. Za tebou bakchantiek húfy
s bujnými satyrmi tiahnu a na konci podpitý Silén
tacká sa s palicou v ruke alebo opála hlavou
na chrbte osla. Kde sa ty zjavíš, jasavým krikom
víta ťa mládež a ženy, buchotom bubníky dunia,
kovové cimbaly zunia, piskot sa ozýva z píšťal.

„Vl'údny a láskavý okom hľad' na nás!" Tébanky prosia,
keď bohu vzdávajú úctu. Len kráľa Minya dcéry
slávnostnú pobožnosť znectujú doma nemiestnou prácou:
češú pradená vlny, vreteno prstami krúčia
alebo pri krosnách čupia a do práce nútia i slúžky.
Jedna z nich, ako niť spriada hybkými prstami, vraví:
„Keď iné môžu si voľkať a falošné slávnosti sláviť,
azda i my, čo pravej bohyni slúžime prácou,
môžeme zľahčiť si dielo rúk rôznymi príbehmi báji.
Každá z nás striedavo rozpovie povest', čo zaujme našu
nečinnú myseľ a čo nám skráti pridlhú chvíľu."
Súhlasia sestry a vyzvú ju, aby začala prvá.
Rozmýšľa, ktorú báj rozprávať, lebo ich poznala hŕbu,
dumá, či o tebe, Dercetis, čo sa ti zmenilo telo,
šupinou pokryli údy, aby si potom jak ryba
vírila jazero, ako si palestínsky ľud báji.
A či skôr o tvojej dcére, čo strávila posledné roky,
keď jej narástli krídla, na bielych cimburiach múrov?
Či ako ktorási najada čarovným slovom i mocným
účinkom zelín vše menila mládencov na mĺkve ryby,
až i ju stihol ten osud? Či o strome s bielymi plodmi,
ktorý raz nasiakol krvou a teraz rodí len čierne?
Na túto padne jej voľba, lebo báj málokto pozná.
Spriadajúc ďalej niť z vlny, začala rozprávať sestrám:

Pyramus a Tisba

„Pyramus, najkrajší mladík, a Tisba, najpôvabnejšia
dievčina východných krajín, bývali v priľahlých domoch
hrdého mesta, čo kedysi múrom z pálených tehál
kráľovná Semiramis vraj dala obkl'účiť vôkol.
Susedstvo zrodilo známosť a prvé kroky ich lásky.
Časom sa rozrástla l'úbosť. Aj sobášom chceli ju stvrdiť,
lenže im zbraňoval otec. No nemohol zabrániť nikto,
aby im srdce i ďalej neplálo vzájomnou láskou.
Na to nemajú svedka. Ich rečou sú posunky, znaky:
čím väčšími skrývajú lásku, tým väčším plameňom blčí.
Úzkou škárou bol puknutý múr, čo obidva domy

spájaj už od dávnych čias, keď ešte stavali steny.
Po dlhé roky a veku tú chybu si nevšimol nikto:
vy ste ju, milenci, zočili prví (čo nezbadá láska?),
vy ste si cestu z nej зробili pre hlas, kadiaľ sa často
bez obáv uberal tlmený šepot a lichôtok vrava.
Neraz, keď na jednej strane stál Pyramus, na druhej Tisba,
vzájomne cítiac dych perí druha, vraveli trpko:
,Prečo ty, naprajná stena, sa milencom do cesty staviaš?
Čo je to tebe, ak dovoľíš v objatí tesnom nám splynúť,
a keď to priveľa, otvor sa aspoň pre naše bozky!
No i tak nevďační nie sme: tebe sme povinní vdácou
za cestu pre naše slová, čo lahodia druhého sluchu.'
Takto si všeličo vraveli darmo, tu jeden, tam druhý,
podvečer dobrú noc riekli a každý zo svojej strany
vtlačil na stenu bozky, čo k druhovi neprešli nikdy.

Zornička druhého dňa už zohnala z oblohy nočné
svetlá a slnce lúčmi sušilo zrosenú trávku:
zídu sa na známom mieste. Najprv si tlmeným hlasom
vylejú žiaľ a potom sa rozhodnú za tichej noci
uniknúť svojim strážcom a potajme vyklíznúť z dverí,
a keď sa vytratia z domu, opustiť prístrešia mesta.
Aby tam na šírych poliach si dakto z nich nezmyšľal cestu,
pri hrobe Ninovom majú sa zísť a ukryť sa v tôni
stromu: stál nablízku strom priam obsiaty bielymi plodmi,
vysoká moruša, povedľa prameňa s ľadovou vodou.
Plán sa im páči. Slnko, čo sa v ich očiach len vlieklo,
rúti sa do vôd a z týchže vôd sa dvíha tma nočná.

Podvečer Tisba odchýli dvere, prekízne kradmo
povedľa domovej stráže, na tvár si prehodí závoj,
pribehne k hrobke a sadne si pod strom, ako si riekli.
Smelosť jej dávala ľúbosť. Tu zrazu sa levica blížila,
spenenú tlamu má zbrýzganú čerstvou bujačou krvou
a chce si veľký smäd uhasiť vo vode blízkeho žriedla.
Pri jasných lúčoch luny, keď zďaleka zočí ju Tisba,
chytí ju strach a do temnej jaskyne pustí sa vnohy.
Ako tak beží, závoj sa z chrbta jej zošmykne na zem.

Len čo si levica krutá smäd uhasí dosýta vodou,
opäť sa do lesa vracia a jemnú devinu šatku,
ktorú tam náhodou nájde, rozkmáše krvavou tlamou.

Pyramus, ktorý dom opustil neskôr, pobadá jasné
šľapaje dravca v hlbokom piesku a tvár mu hneď zbledne.
A keď nájde aj Tisbinu šatku skropenú krvou,
vykrikuje: Jediná noc dvoch milencov zo sveta znesie,
hoc práve ona z nich bola dlhého života hodná.
Moja to vina, ja som ťa, úbohá, do skazy vohnal,
ja som ťa volal, aby si prišla na miesta hrôzy,
ale som neprišiel skôr. Vy, levy, čo bývate tuná
pod týmto bralom, razom sa vrhnite na moje telo,
ostrými zubáľmi kmášte a strávte útroby hriešne.
Smrť si len želať je zbabelosť!' Zdvihne Tisbinu šatku,
odnesie do tône stromu, kde predtým mali sa stretnúť.
Zasypúc bozkami známy kus rúcha a slzami skropiac,
rečuje: ‚A teraz i dúškom mojej krvi sa nasýť!‘
Z pošvy za pásom vytrhne zbraň a do hrude vbodne.
Hneď nato, prv ako zomrie, ju vytiahne z horúcej rany,
zvalí sa horeznak na zem: krv cícerkom vozvysok strieka,
ako keď olova chytí sa kaz a náhle sa pukne
rúra a uzučkou škárou sa valí dlhý prúd vody
s ostrým sykotom nahor a vzduchom si preráža cestu.
Biele ovocie stromu skropené vražedným skutkom
dostáva potemný výzor a korene zvlhnuté krvou
sýтым purpurom farbía na vetvách visiace plody.

Ajhl'a, už vracia sa Tisba, hoc ešte chveje sa strachom,
aby ju milý tam našiel, a hľadá ho láskavým zrakom,
túžiac mu rozprávať, akému nešťastiu práve sa vyhla.
Dobre poznáva miesto i podobu známeho stromu,
ale ju mätie to sfarbenie plodov: neverí očiam.
Ako tak v pochybách hľadá a zazrie tam krvavé údy
zvíjať sa na zemi, ustúpi o krok a celá tvár náhle
zbledne jej väčšmi než mramor a trasie sa hrôzou sťa more,
ktoré sa vlní, keď hladiny dotkne sa ľahučký vánok.
Chvíľu sa nevie hnúť z miesta. Keď napokon milého spozná,

hlasnými údermi bije sa do prs, hoc nie je vinná,
zúfalo trhá si vlasy a objímuc milého telo,
slzami napĺňa ranu a slzy sa miešajú s krvou.
Vtláčajúc bozky na chladné líca, volala deva:
,Pyramus, aké ťa nešťastie stihlo a vzalo mi navždy,
Pyramus, vrav, to volá ťa tvoja najdrahšia Tisba,
vypočuj volanie moje a pozdvihni meravú hlavu!'
Pri slove Tisba len s námahou otvorí Pyramus oči
ťažené bremenom smrti a uzrúc ju, opäť ich zavrie.
Tisba, keď zbadá svoj závoj a uvidí slonovú pošvu
ležať tam bez meča, skríkne: ,Nešťastník, ruka a láska
tvoja ti odňali život. I ja mám na to dosť mocnú
ruku a mám i dosť lásky: tá dodá mi na úder silu.
Za tebou do hrobu pôjdem a povie sa, že som ti bola
družkou i príčinou smrti. A hoci ma od teba mohla
odlúčiť jedine smrť, ani smrťou sa odlúčiť nedám!
Napokon v obidvoch mene vás vrúcne o jedno prosím,
nevýslovne úbohí rodičia, jeho i moji:
nebráňte tým, ktorých spojila predtým oddaná láska,
teraz aj posledná chvíľa, spoločne spočívať v hrobe.
A ty strom, čo zatiaľ tu konármi kryješ len jedno
úbohé telo, no čoskoro pokrývať budeš i druhé,
nezbav sa znamenia vraždy — maj naveky temravé plody,
svedčiace smútku a žiaľu, sť a pamiatku dvojitej smrti!'

Zmlkne a naskutku priložiac dýku až ku samej hrudi,
ľahne si na zbraň, čo ešte nestihla od krvi schladnúť.
Želanie dotklo sa bohov i rodičov oboch sa dotklo:
ovocie stromu, keď dozreje, dostane temravú farbu
a čo z hranice zvýši, spočíva v jedinej urne."

Arsippa skončila. Uplynie nevel'ká chvíľa a začne
Leukonoa. Jej slová napäto sledujú sestry.

Mars a Venuša

„Raz i Sól, čo riadi beh vesmíru nebeským svetlom,
ľúbosťou vzbíkol. Budem vám rozprávať o láskach Sóla.

Tento boh prvý, ako báj vraví, uvidel Marsa
s Venušou v objatí ležať: všetko zrie tento boh prvý.
Pobúri nevera Sóla a Vulkánovi hned' zradí
pohanu lôžka i miesto cudzoložného činu.
Vulkán div nezamdlel hrôzou a kované dielo, čo držal,
padlo mu z ruky. Vtom zrazu sa vychytí brúsiť a tepať
jemnučké retiazky, sieťky a slučky, čo sotva zrieť okom.
Ten jeho výtvor jemnosťou prevýšil najtenšiu priadzu,
ba aj pavúcie siete, čo vysoko pod hradou visia.
Dá mu i pružnosť, aby sa poddával najľahším tlakom,
najmenším dotykom tela, a ľstivo ním obloží lôžko.
Len čo si záletný Mars a Venuša na lôžko ľahli,
uprostred intímnych slastí uviazli spútaní v sieti,
ktorú im zručným a úskočným výmyslom nastrojil Vulkán.
Nato boh otvorí slonové dvere a znevrady vpustí
dovnútra bohov: Mars a Venuša ležali v hanbe
zviazaní vedno. Nejednen z bohov, nie smutný, si želal
ležať tak v hanbe. Bohovia vybuchnú v nesmierny rehot.
Dlho ten prípad bol na nebi predmetom vtipov a rečí."

Sól a Leukotoa

„Pohana vírila Venuši v hlave a rovnakým trestom
odplatí udanie bohu, čo znevážil tajnú jej lásku:
ľúbosťou zraní aj jeho. Načo ti teraz je krása,
načo ti pôvab a žiarivé lúče, syn Hyperiónov?

Ved' ty, čo všetky krajiny svojimi plameňmi zhrievaš,
sám horíš inakším ohňom, ty, čo máš na všetko hľadieť,
pozeráš na Leukotou, na jednu jedinú pannu
upieraš zraky, čo patria svetu. Raz na blankyt neba
vychodíš privčas, raz priveľmi neskoro zapadáš do vín,
zimné dni dĺžiš, keď pridlho na nej nechávaš oči.
Celý sa zatemníš neraz, ponurú náladu vnášaš
do svojho svetla a temravou ľakáš smrteľné duše.
Nie preto bledne ti tvár, že do cesty vstúpi ti obraz
Luny, čo bližšie je k zemi, to láska ti dáva tú farbu.
Ľúbiš tú jedinú, už ti Klyména nepúta srdce,

nepúta Roda, ani mať Cirkina, prekrásna žena,
ba ani Klytia, ktorá tak vrúcne ťa túžila objat',
hoci si zhrdol jej láskou, a ona sa zmárala bôľom.
Na všetky ženy si zabudol razom pre Leukotou,
ktorú raz prelestná Eurynoma priniesla na svet
v krajine voňavých živíc. Ale keď vyrástla dcéra,
predstihla vlastnú mať krásou ako mať ostatné ženy.
Orchomas, kráľ a jej otec, panoval nad babylonským
ľuďom sťa siedme koleno rodu praotca Bela.

V krajine večerných zôr sú pasienky Sólových koní:
ambróziou namiesto trávy tam sýtia si telo
ustaté po dennej službe a do novej čerpajú silu.
Pokým sa tam tátošov záprah popása na božskej paši
a noc vôkol sa steli, vstúpi boh v podobe matky
Eurynomy do domu milej, kde pri svetle lampy
uvidí Leukotou a dvanásť jej služobníc vrtko
vretenom krútiť a spriadať poviesť ľahučkej vlny.
Keď nato ako mať vlastná pobožká milenú dcéru,
ozve sa k prítomným: 'Odíd'te, slúžky, mám pre dcéru tajnosť,
nerušte matku, keď vôľu má dôverne prevrátiť s dcérou.'
Poslúchnu slúžky a keď boh zbavil sa v komnate svedkov,
riekol: 'Som ten, čo meria dĺžku období ročných,
ktorý zrie všetko a pomocou ktorého zrie i zem všetko,
som oko sveta. Ver, ty sa mi ľúbiš.' Dievčina zdúpnie,
od hrôzy vypustí z ruky vreteno, praslicu, vlnu.
I v tom strachu je krásna. Sól sa nezdrža ďalej,
v podobe pravej sa zjaví a zaskvie sa zvyčajným leskom.
Panna, hoc premkol ju strach, keď znevrady uzrela Sola,
podľahla lesku a vzdala sa násiliu bez jednej kvilby.

Vzblčala v Klytii záviť (cit ľúbosti k Sólovi ešte
nezhasol v deves) a zlostou na svoju sokyňu soptiac,
rozhlási poklesok panny. Vpokon jej otcovi zradí
napospol známu už vinu. Ten búri a zúri sťa divý,
márne ho dievčina prosí a vzpína k Sólovi ruky,
volajúc: 'Ten na mne násilie spáchal!' Zakope dcéru
do zeme krutáň a navrší na ňu mohylu piesku.

Rozhrnie lúčmi boh piesok a z hrobu ti prekliesni cestu,
aby si mohla tvár spod zeme na svetlo vyzdvihnúť znova.
Lenže tou ťarchou ťaženú hlavu už nebolo možné
pozdvihnúť, víla, sťa bezduché telo si ležala v zemi.
Od čias, čo Faetón zahynul v ohni, nikdy tak bôľne
ako báj vraví, sa nermútil pohonič krídlatých paríp.
Pomocou žiarivých lúčov sa pokúša do chladných údov
privolat' životodarné teplo, ako len môže.
Keďže tým nesmiernym pokusom stavia sa do cesty osud,
pokropí voňavým nektárom hrob i devino telo.
Po mnohých nárekoch zvolal: „A predsa budeš zrieť nebo!"

Nato sa telo, keď navlhlo božského nektáru šťavou,
odrazu rozpadlo, voňavé látky zem do seba vsala
a vtom už do hrudy korienky vpúšťa voňavý kríček,
dvíha sa nahor, až vrchovcom prerazí mohylu hrobu."

Klytia

„Klytiu, hoci jej žiarlivosť možno ospravedliviť
láskou a udanie žiarlivou zlobou, už nechce zrieť viacej
pôvodca svetla a prestane hľadať k nej chodníčky lásky.
Od tých čias nymfa len chradne, šialenou láskou sa zmára,
neznáša víly, vo dne v noci sedáva nahá
pod holým nebom, zanedbáva i úpravu vlasov.
Deväť dní nevloží do úst hlt jedla, kvapôčku vody,
len čírou rosou a slzami tíši dlhý čas hladu,
zo zeme ani sa nehne: upreto hľadá v tvár bohu,
ktorý sa uberá nebom, a tvárou sa obracia k nemu.
Údy jej, vraví báj, uviaznu v zemi, časť bledého tela
zmení sa v žltastú kvetinu, ktorá má drevnatú stonku,
šťastí sa purpúrom skveje: kvet fialke podobný farbou
pokrýva hlavu. K Sólovi ďalej, hoc drží ju koreň,
obracia kvet a v zmenenom zjave mu dáva znať lásku."

Skončila druhá a divy vzbudili u sestier úžas.
„To nie je možné!" vykrikuje jedna. „Bohovia praví,"

druhá zas nato, „hocičo môžu — k tým nerátam Bakcha.“
Len čo sa utíšia sestry, poprosia o nový príbeh
Alcitou. Tá ihneď začne a popritom člnok
preháňa osnovou priadze: „Pomlčím o známej láske
Dafnida, pastiera z Ídy, ktorého žiarlivá nymfa
zmenila v kameň: tak vzbĺknuť vie neverou zranené srdce.
Nebudem rozprávať, ako žil čudnou hrou prírody Sitón
istý čas v podobe muža, istý čas v podobe ženy.
Obídem teraz i teba, ocel', kedysi Celmis,
verný druh mladého Jova, obídem Kurétov, čo sa
zrodili z dažda, Kroka i Smilaku, zmenených v kvietky,
rozkošným príbehom, úplne novým, vám upútam myseľ.
Zradím vám, prečo je Salmacis povestná takým zlým chýrom,
prečo v tom prekliatom prúde tak schabne a zml'andravie telo.
Príčinu málokto pozná, no účinok vody je zjavný.“

Salmacis a Hermafroditus

„Hermovi božská Afrodita zrodila chlapca,
ktorého v jaskyniach na ídskych horách chovali víly.
Už z jeho tváre sa vyčítať dalo, kto mu je otec,
kto mu je matka. I meno mal po oboch: Hermafroditus.
Sotvaže pätnásť liet dovŕšil chlapec, zanechal rodné
úbočia otcovských hôr i živnú pestúнку Ídu,
šírym svetom sa pustil poznávať neznáme kraje,
rieky a únavu púte vždy novými dojmami rozmáhal.
Potulky svetom ho napokon zavedú do lyckých krajov,
odtiaľ k susedným Károm. Tu znevrady pobadá pleso
s priezračnou vodou až po samé dno. Niet nikde v ňom trstia,
nieto planého šášia a ostrice s mečovým listím.
Voda je ako krištál', no brehy jazera vrúbi
navôkol svieži trávnik a zeleňou skvúce sa býlie.
Býva v ňom vodná víla, čo nikdy sa nedáva na lov,
nerada ohýba luk a nerada zápolí v behu.
Zo všetkých vodných víl ju jediná Diana nezná.
Často jej vraveli, ako chýr ide, ostatné víly:
,Salmacis, vezmi si ozdobnú tul'ajku alebo oštep,
zameň to hľivenie v lieni za tvrdú zábavu lovu!

No ona nevezme ozdobnú tuľajku alebo oštep,
nezmení hľivenie v lieni za tvrdú zábavu lovu,
ďalej si vo vodách plesa omýva pôvabné telo,
často si dreveným hrebeňom češe pramene vlasov,
prítom sa radíac s hladinou vody, či svedčí jej účes.
Často si jemným priehľadným plášťom zahalí telo,
ľahne si na mäkké lístie alebo do mäkkej trávy,
často trhá i kvety. I vtedy trhala kvety,
keď tam uzrela chlapca a túžba ju pojala po ňom.
Ale hneď nezašla k nemu, hoc ju to ťiahlo a hnalo:
najprv si upraví vlasy, pohľadom prebehne rúcho,
na tvári vyčarí úsmev, aby sa zdala čím krajšou.
,Šuhaj,' až potom osloví chlapca, v ktorom zrieť hodno
dákeho boha, a akže si bohom, tak istotne Amor,
akže si smrteľný človek, šťastní sú rodičia tvoji,
šťastný je brat a šťastná je, nesmierne blažená sestra,
akže máš sestru, i dojka, ktorá ti dávala prsia.
Zo všetkých najšťastnejšou, zo všetkých najblaženejšou
možno zvať devu, čo za hodnú uznáš svadobnej fagle.
Ak si už uznal, mňa obdaruj rozkošou kradmou. Ak ešte
mladuchu nemáš, so mnou vstúp na jedno svadobné lôžko!

Nato umíkla víla, chlapcovi zalial tvár rumeň,
bo nevie, čo je to láska, ale i rumeň mu prišiel.
Priam takou farbou sa skveje jablko na slnnom strome,
sfarbená slonovina alebo luna, keď žiaru
zatmí jej purpur a márne lesk kriesi jej zúnenie kovu.
Modlíka, prosí ho víla aspoň o bratské bozky
a už sa chystá mu ovinúť ruky kol snehovej šije.
,Daj pokoj,' zakričí šuhaj, ,lebo hneď zutekám stadiaľ!'
Zľakne sa víla a rečie: ,To miesto ti prenechám rada,
ostaň!' A naoko ihneď sa poberá v opačné strany.
Prítom vše kradmo vrhá zrak naspäť, až zmizne mu z očí
v húštine lesa, kde kolená zohne a čupne si za krík.
Mládenec stáby bol sám a nikto nečíhal naňho,
pobieha sem i ta lúkou, probuje šumiace vlny
chodidlom nohy, až vnorí ju po členky do nich.
Lahodná teplota vody ho zväbi a hneď v tú chvíľu

postŕha vlnené rúcho z driečneho, štíhleho tela.
Tu priamo oslní nymfu, pôvab nahého tela
celú ju spaľuje žiadzou: zrak blýska jej plameňom bleskov,
tak ako blýska sa zrkadlo vody odbleskom lúčov,
ktoré naň vysIELa z jasného neba žiarivé slnko.
Už nevie na mieste obstáť, už nevládze potláčať túžbu,
už by ho objala rada, už nevie krotiť svoj ošial'.
Mladík si dlaňami ošpliecha telo, prudko sa hodí
do vlažnej vody a striedavo rukami zaberá do vln.
Telo mu presvitá z hlbín, ako keď slonovú sochu
alebo belostnú ľaliu dakto ukryje pod sklo.
,Už mám víťazstvo v rukách! Môj si!' vykŕikne nymfa,
ďaleko odhodí rúcho a vrhne sa doprostred plesa:
drží ho, hoci sa bráni, násilne kradne mu bozky,
podkladá pod neho ruky, proti vôli ho hladká,
tu sa raz na neho vešia, tamto zas túli sa k nemu.
Mladík jej vzdoruje, snaží sa uniknúť z vody, no víla
primkne sa napokon k nemu sťa had, keď kráľovský orol
vzlieta s ním zo zeme k nebu — plaz ovije orlovi hlavu,
nohy a chvostom mu za letu opúta rozpäté krídla —
alebo ako sa brečtan opletá okolo kmeňov
alebo ako keď polyp pod morom lapenú korist'
oblapí chápadlami, čo vypúšťa z celého tela.
Nevzdá sa Hermesov syn a víle odpiera rozkoš,
po ktorej túži. Tu ako ho zviera a celá sa telom
privíňa k nemu, zvolá: ,Môžeš sa brániť a vzpierať,
aj tak mi neujdeš, krutáň! Nedajte, bohovia, prosím,
aby nás od seba delila hoci len jediná chvíľa!'

Preniklo želanie do nebies k bohom. Spletené telá
chlapca a nymfy sa spoja a v jednu postavu zrastú,
tak ako zjari keď vrúbel' sa zaštepí do vetvy stromu,
vrúbel' i vetva sa spoja a vedno dužejú ďalej.
Sotva im v nerozlučnom objatí splynuli údy,
už nie sú dvaja, hoc majú dvojaký výzor, už nie sú
mládenec ani žena, zdajú sa jedným i druhým.
Hermafroditus keď uzrel, že v priezračných vlnách,
do ktorých ako muž vstúpil, zmenil sa na polomuža,

že mu v nich ochabli údy, pozdvihol k nebesám ruky,
volajúc nemužným hlasom: „Splňte, otec a matka,
želanie synovi svojmu, ktorý má po oboch meno,
aby každý, čo do tejto vody ako muž vojde,
vyšiel s ťa polomuž odtiaľ, aby v nich utratil mužnosť.“
Obidvoch rodičov dojme tá synova prosba a slová
premenia v skutok: brudnými čarmi obdaria prameň."

Dozneli posledné slová, no kráľa Minya dcéry
hrúžia sa do práce dalej, ňou znecťujú Bakchovu slávnosť.
Ale vtom zrazu dunivým zvukom zaznejú bubny,
hoci nikde ich nezrieť, zazunia cimbaly, pištia
ohnuté piskory píšťal a rozvonia myrta a šafran,
a čo je divnejšie ešte, začnú sa zelenat krosná,
tkanivo visiace na nich obrastá brečtanom spolu,
halí sa viničom spolu: čo bolo pred chvíľou niťou,
mení sa v úponky, z osnovy vyrazia viničné listy,
purpurom priadze zbronejú skvúce sa hroznové strapce.

Už sa deň ku koncu skláňal a práve sa blížila chvíľa,
ktorá sa nedá nazývať tmou ani ozajstným svetlom,
ale skôr akýmsi prísvitom príbuzným súmraku noci,
keď zrazu s ťaby sa otriasal palác, akoby vzbĺkli
mohutné fakle a budovu osvietil červený plameň,
akoby na všetkých stranách v nej vyli preludy šeliem.
Chvíľu už sestry hľadajú úkryt v dymiacom dome,
každá na inom mieste, a vyhnúť chcú svetlu i ohňu.
Ako sa do temnôt náhlia, zmenšené údy sa spoja
tenučkou blanou a ramená pokryje nevel'ké krídlo.
Zabráni nočná temrava vidieť, ako svoj výzor
stratili panny. Hoci ich nezdvihlo do vzduchu perie,
predsa ich v povetrí nesú a držia priesvitné krídla,
a keď skúšajú vravieť, počuť len piskľavý hlások
úmerný telu. Ich tenučký šelest sprevádza kvil'ba.
Najradšej držia sa domov, stráňa sa lesov a svetla,
preto lietajú v noci a netopiermi ich zveme.

ÍNO A ATAMAS

Vtedy už po šírom okolí Téb sa Bakchovo božstvo
tešilo chýrnemu menu a veľkú moc nového boha
vynáša kdekade Íno. Tá jediná zo svojich sestier
vyhla sa žiaľu — iba žiaľ sestier poznala dosiaľ.

Juno, keď uzrie raz, ako sa Íno honosí deťmi,
manželom Atamantom a božským chovancom Bakchom,
nevie zniest' pýchu a rečie si: „Mohol syn cudzoložnice
zmeniť zjav tyrhénskych plavcov a vnoriť ich do hlbín mora,
mohol dať roztrhať matke údy jej vlastného syna,
netopierími krídlami pokryť tri kráľovské dcéry?
A čo ja Juno? Ja smiem len plakať nad vlastnou krivdou?
To mne má stačiť? V tom jedine môže sa moja moc javiť?
Učí sám Bakchus, čo robiť. (Aj od soka možno sa učiť!)
Čo všetko šialenstvo zmôže, dobre, až pridobre smrťou
Pentea ukázal svet. Tak prečo nepoštvať Íno,
aby ju pochytil ošiaľ a kráčala po stopách sestier?"

Príkro sa zvažuje cesta tónená chmúrnymi tismi,
čo vedie hrobovým tichom do temnôt podsvetnej ríše.
Z lenivej hladiny prúdu Styx dýcha kúdoly hmlovín,
tadiaľto schádzajú preludy mŕtvych, čo mali už pohreb.
V nevlúdnej krajine navôkol vládne hrôza a zima,
najnovších nebohých duše tu v rozpakoch hľadajú cestu
k temnému mestu, kde dvíha sa strašný hrad chmúrneho Dísa.
Ozrutné mesto má tisíce vchodov a na všetkých stranách
dokorán brány. Tak ako more sa otvára riekam
celého sveta, i všetky duše tak prijíma mesto,
čo nie je pre ľudstvo malé, čo necíti prírastok davov.
Bez tela, bez kostí blúdia tu nebohých bezkrvné tône,
daktoré tmolia sa fórom, daktoré v Dísovom hrade,
čiastka sa oddáva práci, pravda, len napodobňuje
bývalú činnosť, niektoré pykajú za svoje činy.

Opustí Junóna nebeské sídla a s odporom vstúpi
do ríše temnôt (tak dala sa strhnúť hnevom a zášťou!).

Len čo ta vložila nohu a pod váhou božského tela
zaprašťal prah, už Cerberus dvihol tri hlavy, z troch hrdiel
ozval sa jediný štekot. Juno si zavolá sestry,
ktoré zrodila Noc, tri chmúrne a bezcitné božstvá.
Sedeli pred vchodom s bránou, čo oceľou zatvára žalár,
namiesto vlasov si jednostaj česali černasté hady.
Sotva ju bohyne spoznali uprostred temravých mrákav,
povstali z miesta. Žalár sa nazýva Zločincov sídlo.
Pečeň tam dával si Tityos trhať a vystretým telom
zaberal zo deväť jutár. Nemôžeš zachytiť, Tantal,
ani hlt vody, spreď ruky mizne ti s ovocím konár.
Sizyfos naháňa balvan alebo tlačí ho nahor,
Ixión v krúžiacom kolese stíha i chytá sám seba,
Bélove vnučky, čo mali odvahu bratancov pobiť,
jednostaj čerpajú vodu, ktorá sa zo suda stráca.

Ostrý lúč chmúrneho zraku, keď na všetkých uprela Juno,
najmä však na Ixióna, a potom oznove sklízla
pohľadom na Sizyfa, rečie: „Prečo len tento
z bratov má naveky trpieť, kým Atamas hrdý, čo neraz
pohrdol mnou i mojím mužom, obýva šťastne
kráľovský palác?" A rozpovie, prečo tak vzkypela hnevom
a čo si želá. Rada by bola, keby dom Kadmov
navnivoč vyšiel a Atamas v ošiali zločinom zhrešil.
Rozkazmi, sľubmi a prosbami striedavo vznecuje v mysli
Fúrií pomstu. Sotvaže Junóna skončí tie reči,
Tízifona pohodí šedivou strapatou hlavou,
z čela si odhrnie visiace hady a vykrikuje divo:
„Nechajme daromné okolky bokom, hocaký rozkaz,
kráľovná, vydáš, ten stane sa skutkom. Pokojne opusť
pochmúrnú ríšu a navráť sa do výšin jasného neba!"
Radostne odchodí Juno. Prv ako do neba vstúpi,
kvapkami rosy ju skropí a očistí farbistá Íris.

Neprejde chvíľka a Tízifona pochyť s jedom
fakľu napitú krvou, na pleciah prehodí rúcho,
ktoré sa rumení krvou, pás omotá zmijou a dá sa
na cestu z domu. S ňou ako družina kráčajú svorne

Zármatok, Hrôza, Des a Šialenosť s blúdivým zrakom.
Zastane na prahu Kadmovho paláca: veraje vraj sa
zatriasli pred ňou, dvere z javora zbledli a slnce
razom sa stratilo stadial'. Íno sa preľakla oblúd,
stápol i Atamas hrôzou a chceli zutekať z domu.
Ukrutná Fúria priskočí k dverám a skríži im cestu,
uzlami vreteníc ovité ruky proti nim vystrie
a prudko zatrasie hlavou. Zasušia vo vlasoch hady,
šťasti jej na pleciah padnú, časť, čo sa zošmykla na hrud',
jazýkom mihá, syčí a soptí otravnú slinu.
Nato dva hady si vyšklbne z prostriedku strapatých škutín,
zamáva rukou, čo nasiakla jedom, a vrhne ich na hrud'
Íne a Atamantovi. Háved' im po tele loží,
do srdca vdychuje trdnomyseľnosť: na údoch nezrieť
jedinej rany, len myseľ cíti záhryzy plazov.
Priniesla okrem toho i hrúzu tekutých jedov:
penu z tlám Cerberových, z úst Echidny odpornú slinu,
šialené bludy, zábudlivosť a slepotu mysle,
zločiny, zúrivé besnenie, slzy a vražedné túžby,
všetko to zmiesila vedno, priliala horúcej krvi
a stonkou bolehlavu miešala nad ohňom v kotle.

Ako tam trasú sa strachom, tie jedy jatriace ošial'
vleje do srdca obom a zmätie im samo dno duše.
Navyše viackrát zamáva falkou v tom istom kruhu
vytvára pred nimi koleso ohňa, ako ňou krúži.
Fúria rozkazy víťazne splní a vráti sa naspäť
do pustej Dísovej ríše a hada si odpáše z pása.

Razom sa rozzúri Eolov syn a uprostred siene
skríkne: „Hej, druhovia, v týchto lesoch vystrite siete!
Pred chvíľou videl som tuná dve mlád'atá s levicou brílať.“
A hneď sa šialene za ženou ženie sť'a za divou zverou,
z náručia matkinho vytrhne Learcha, ktorý sa milo
usmieval naňho a vystieral rúčky, dvakrát či trikrát
v ruke ním zakrúži tak ako prakom a surovo udrie
hlavičku o tvrdý kameň. Vtom začne šaliť i matka
- možno to zavinil bôľ, no možno to účinok jedov —

bláznivo zjačí a pustí sa do behu s rozvratým vlasom,
malého Melicerta uchváti do holých ramien,
ryčiac: „Ťuhája, Bakchus!" Na meno Bakchovo rečie
s úsmevom Juno: „Nech ti len chovanec žičí ten ošial!"

Nad morom dvíha sa bralo. Pod jeho úpäťm príboj
podmieľa skalú, čo klenbami chráni pred víchrom vody.
Vrchol je strmý a čelom sa upiera na šíre more.
Íno sa vyštverá naň (jej sily znásobil ošial')
bez otáľania a strachu, v náručí zvierajúc syna,
vrhne sa do morských hlbín. Zbelela zvířená voda.
Venuša, ktorej sa ulúti nevinne trápenej vnučky,
takto sa zalieča strýcovi: „Neptún, božský pán morí,
ktorému pripadla vláda najbližšia nebeskej moci,
prichodím s nesmiernou prosbou: zľutuj sa nad mojím rodom,
ktorý sa zmieta, ako sám vidíš, v iónskych vodách,
prijmi ich k sebe sťa božstvá. Ved' i mňa pútajú k moru
nemalé zväzky, akže ma kedysi uprostred hlbín
zrodila pena, ktorá mi dala u Grékov meno."

Prikývol Neptún jej prosbe, pozbavil všetkého oboch,
čo bolo smrteľné na nich, vznešenosť budiacu úctu
dodal ich zjavu a zároveň s podobou zmenil im meno:
Leukoteou mať nazval, Palémonom jej syna.
Cválali za paňou družky, čo im len stačili nohy,
až jej posledné stopy zočili na kraji brala:
v domnení, že je už mŕtva, bijú sa do prs a kvília
nad skazou Kadmovho rodu, kmášu si rúcho i vlasy,
Junóne brýzgajú s jedom, aká je nespravodlivá,
ako sa sokyni ukrutne pomstí. Nezniesie Juno
urážky žien a rečie: „Najväčšie pomníky svojej
krutosti urobím z vás." A po slovách prišli hneď skutky.

Z družiny najoddanejšia vykríkne: „Za svojou paňou
hodím sa do morských hlbín." No keď sa chystala skočiť,
z miesta sa nemôže hnúť a utkvie sťa do skaly vbitá.
Druhá, keď skúša biť sa hlasnými údermi do prs,
pocíti, ako jej zrazu obe ramená tvrdnú.

Iná, čo náhodou napriami ruky na morské vlny,
zmení sa v skalú a k moru nad'alej vystiera ruky.
Tu jednej, ako sa za vlasy chmatne a chce si ich šklbať,
práve v tej chvíli na kameň stuhnú vo vlasoch prsty.
Zmeravie každá v tom pohybe, v akom ju zastihol osud.
Čiastka sa zmenila na vodné vtáky. Ešte i teraz
končekmi krídel sa týkajú hladiny morského víru.

KADMUS A HARMÓNIA

Nemá tušenia Kadmus, že dcéra Íno i s vnukom
stali sa morskými bohmi. Zronený žiaľom i radom
nešťastí, rozličných vidín, čo stretal na každom kroku,
opustí mesto, čo založil, s'aby ho stíhal nie vlastný
osud, lež kľatba miesta, a po dlhom blúdení uzrie
s manželkou Harmóniou s'á vyhnanec ilýrske kraje.

Keď si tam ťažení vekom i nešťastím zaspomínajú
na prvé začiatky rodu a o svojich útrapách vravia,
prehodí Kadmus: „Nepreklal som to svätého hada
kopijou vtedy, keď som opustil svoju vlasť Sidón
a zem som osial dračími zubmi, tým osivom divným?
Keďže tak zjavne jeho smrť bohovia stíhajú pomstou,
túžim sa vystrieť a po bruchu plaziť sa v podobe hada."

Len čo to vyslovil, v podobu hada sa dľži mu telo.
Cíti, že koža mu tvrdne a obrastá pokrývkou šupín,
temravý povrch sa jarabie sivomodrými fľakmi.
Napokon zvalí sa na hrud', dovedna zrastené nohy
pomaly sa mu úžia a končia sa okrúhlym chvostom.
Ruky mu zostali zatiaľ. A pokým ešte má ruky,
vzpína ich k žene, po ľudskej tvári mu stekajú slzy.
„Pod' ku mne, úbohá manželka," volá, „pod'že sem, drahá,
kým čosi zostáva zo mňa, ruku podajže ruke,
pokým je rukou, pokým sa celý nezmením v hada."
Rád by bol hovoril d'alej, no jazyk sa rozštepí razom
na dvoje časti a ústa nevedia slová už vydať.
Zakaždým, ako sa chystá bedákať nad svojou sudbou,

zaznieva sykot. Len tento zvuk mu príroda nechá.
Manželka bje sa do nahej hrude a zúfalo kričí:
„Zostaň mi, Kadmus, vmaň sa, milý, z tej obludy strašnej!
Kadmus, čože sa robí to s tebou? Kdeže máš nohy,
plecia a ruky, kde farbu tváre a všetko, kým vravím?
Prečo aj mne, ó bohovia, nedáte podobu hada?"

Harmónia zmĺkla. Had olizoval jej ústa,
lozil po drahých ňadrách, akoby ešte ich poznal,
túlil sa k nej a nežne sa ovíjal okolo krku.
Tí, čo tam stáli (bol tam ich sprievod), zdúpneli hrôzou.
Manželka bez obáv pohľadza hrebeň i klzký krk plaza.
Odrazu sú tam dva a vlnivým pohybom stadial'
plazia sa spolu, kým nezájdu do krovia blízkeho lesa.
Pred ľuďmi neujdú dodnes, ani ich nezrania zubom,
akoby vedeli neškodné hady, čím bývali predtým.

PERSEOVE PRÍHODY

Atlas

Keď ich tá premena stihla, veľkú útechu obom
dával vnuk Bakchus, ktorého India ctíla jak boha,
ktorému Achája stavala chrámy a vzdávala úctu.
Jediný Akrizius, syn Abantov, potomok toho
istého rodu, s tasenou zbraňou mu zbraňoval vstúpiť
do mesta Argos. Božský rod upiera bohu a tvrdí,
že ani Perseus nie je Jupiterovým synom,
ktorého Danaa počala z kvapiek zlatého dažďa.
Čoskoro odpyká Akrizius (tak účinne vyjde
najavo pravda), že urazil boha a neuznal pôvod
vlastného vnuka: dávno bol prijatý do neba Bakchus,
Perseus nesúci hlavu obludy s hadími vlasmi
riedky vzduch blankytu brázdil párom šumiacich krídel.
Ako sa víťazne vznášal nad pieskom líbyjskej púšte,
z Gorgoninej hlavy odkvapli krvavé kvapky,
ktoré zem vpila a dala im ožiť v podobe hadov.
Odvtedy kraj sa hemží jedovatými plazmi.

Stamodtiaľ búrkou a prudkými vetrami po báni hnaný,
ako ho daždivé mraky nesú raz do jedných končín,
nato zas do druhých, z výšiny nebies pozerá na zem
hlboko pod ním a lieta nad celým okruhom sveta.
Tri razy uvidel Vozy, tri razy klepetá Raka,
často ho k západu, často ho k východu zahnali vetry.
Deň sa už skláňal a keďže sa obával nočnej tme zveriť,
pristane v kráľovstve Atlasovom, v hesperskom kraji,
aby si oddýchol chvíľu, kým Svetlonos privolá žiaru
raňajšej Zory a Zora denný voz Sólových koní.

Tam býval Atlas, syn Titana Japeta, prevyšujúci
ľudí obrovským telom a všemocné vládnuce krajom
na konci sveta i moru, čo prijíma do svojich hlbín
dychčiace paripy Slnka i ustaté kolesá voza.
Tam sa mu na žírnych lúkách pásli tisíce oviec,
tisíce lichvy a nikde mu hranice netiesnil sused.
Rástol tam zlatý strom, čo sa trblietal zlatistým lístím,
na zlatých vetvách sa skveli jablká z číreho zlata.
„Priateľ," osloví Atlasa Perseus, „akže si ceníš
slávny a vznešený rod, som synom Jupiterovým.
Ak ťa viac nadchýna čin, mám za sebou hrdinské činy.
O miesto na oddych prosím." Tu si spomenie Atlas
na dávnu veštbu, čo mu veštila parnaská Temis:
,Príde čas, Atlas, keď tvoj strom olúpia o zlaté plody
a tou korisťou slávnou bude sa pýšiť syn Jovov.'
Zo strachu pred kmínmi obklíučil ovocnú záhradu Atlas
mocnými horami, ku stromu ako stráž postavil draka
s ozrutným telom a cudzincom bránil vstup do svojho kraja.
„Ber sa preč," ozve sa Atlas, „lebo ti na figu bude
tvoja lož o božskom rode i klamstvo o slávnych činoch!"
Po hrozbách k násiliu siahne: tlačí ho z domu, keď Perseus
s odchodom váha a láskavé slová s drsnými strieda.
No ako slabší (kto by sa vyrovnal obrovi silou?)
povie mu: „Keďže si moje priateľstvo ceníš tak málo,
prijmi tento môj dar!" Tu sám sa odvráti bokom,
strašnú tvár Medúzy ľavicou zdvihne a vystrie ju k nemu.

Obrovský Atlas v tej chvíli je vrchom: brada a vlasy
prechodia v lesy, plec a ramená v hornatý hrebeň,
čo bolo predtým hlavou, týči sa ako štít k nebu,
kosti sa stávajú skalou. Keď vzrástol na všetkých stranách
do veľkých výšok a nesmiernych diaľok (tak určili božstvá),
obloha posiatá tisícmi hviezd sa sklenula nad ním.

Andromeda

Hipopotov syn už zahaspril vo večnom žalári vetry
a svit jagavej Zory, čo dáva do práce pokyn,
zažiaril na klenbe nebies: Perseus z oboch strán znova
na nohy pripne si krídla, krivý meč pripáše na bok,
okrídlenými sandálmi máva a riedky vzduch brázdí.
Preveľa krajín keď zanechal za sebou v hĺbkach i bokom,
uvidel končiny Etiópie, kde Céfeus vládol.
Princezná Andromeda tam nevinne pykala práve
za matkin bezbožný jazyk na príkaz krutého boha.

Len čo Abantov potomok zbadá, že panna má ruky
spútané ku tvrdej skale (keby jej neviali vlasy
v poryvoch vánku a vlažné slzy sa neliali z očí,
zrel by v nej z mramoru sochu), nevdojak vzbĺkne mu srdce,
s úžasom v oku pozerá na tú úchvatnú krásu,
nie div, že takmer zabudne vo vzduchu krídlami mávať.
Keď pri nej pristane, rečie: „Panna, nehodná týchto
okov, lež takých, čo milencov spájajú v lúboštnej túžbe,
upokoj zvedavosť moju, zrad' svoje meno i meno
kraja a prečo máš putá?" Dievčina spočiatku mlčí,
bojí sa osloviť muža, ba bola by rukami rada
zakryla hanblivú tvár, nech nemá na oboch putá.
Jedine z očí, z tých mohla slzy prelievať prúdom.
Mládenec vyzvedá ďalej a dievčina, aby ju ešte
nevinil z hriechu, čo nechce priznať, zradí mu svoje
meno i meno kraja a ako sa pôvodom svojím
hrdila matka. Ešte mu všetko nestačí dorieť,
keď vtom zahučí voda. Z nesmiernej hlbiny mora
zrazu sa vynorí netvor a šíru pláň pokrýva hrud'ou.

Panna vykríkuje hrôzou. Mat' s otcom pribehnú k dcére,
obaja zronení žiaľom, hoc vina len na matku padá.
Nemajú poruke pomoc, len plač a žalostný nárek
príhodný pre takú chvíľu a túlia sa k spútanej dcére,
keď sa vtom cudzinec ozve: „Dost' času vám ostáva ešte
prelievať slzy, no poskytnúť pomoc len kratučká chvíľa.
Akže ja Perseus, syn Jovov a devy, ktorej boh lono
naplnil v žalári plodivým zlatom, vás popýtam teraz
o ruku dcéry, ja Perseus, víťaz nad hadovlasou
Medúzou, ja, čo aj krídlami brázdievam ovzdušie neba,
iste vám budem vítaným zaťom. I zásluhy skúsim
ku svojim prednostiam pridať, ak budú mi bohovia žičiť:
sľúbte, že bude mojou, ak hrdinsky vyrvem ju smrti.
Rodičia dajú hneď súhlas (ktože by dlho tu váhal?),
o pomoc prosia a navyše sľubujú do vena ríšu.

Tak ako rýchly koráb kovanou čeleňou brázdí
hladinu mora, keď ženú ho veslá spotených mužov,
práve tak nárazom hrude aj obluda rozrýva vlny.
Nebola od skaly ďalej, než môže olovom dobrý
prakovník dohodit' z praku strednými výškami neba,
keď zrazu šuhaj sa odrazí od zeme nohou a strmo
vznesie sa pod mraky nahor. Len čo obluda uzrie
jeho tieň vo vode, pustí sa zúrivo útočiť na tieň.
Tak ako kráľovský orol, keď pobadá na poli plaza,
ktorý si na lúčoch slnca vyhrieva belasý chrbát,
zozadu vrhne sa naň, aby nemohol zúrivú tlamu
zvrátiť, a ostré pazúry vbodne mu do šupín šije,
práve tak strmhlavým letom Perseus spustí sa nadol,
zastane na chrbte revúcej šelmy a vbodne jej ostrie
krivého meča pod pravú lopatku po samú rúčku.
Ťažko zranený netvor raz rovno k nebu sa vztýči,
nato hneď vnorí sa do vôd, raz vrtí sa na všetky strany
ako zúriaci kanec, keď štekotom šťve ho psia svorka.
Perseus na rýchlych krídlach uniká pred zubmi šelmy,
mečom ju bodá, kde môže: do chrbta porasteného
prázdnyimi lastúrami, do boku pomedzi rebrá,

do chvosta v najtenších miestach, kde napokon prechodí v rybu.
Obluda vychrlí z tlamy prúd vody a červenej krvi,
perute hrdinu zvlhnu a sťážejú od tol'kej spŕšky:
Perseus nemá už odvahu zveriť sa zmáčaným krídlam.
Obďaleč pobadá bralo, čo za tichej hladiny štítom
vyčnieva z vody, za búrky celé ho zatápa more.
Zastane na ňom, ľavicou chytí sa výčnelku skaly,
trikrát či štyrikrát prekole mečom útroby draka.

Jasot a potlesk naplní pobrežie mora i sídla
bohov v nebeských výškach: Kassiopa i otec
Céfeus plesajú radosťou, pozdravom vítajú zaťa,
vítaznú spásu i záchranu rodu. Zbavená okov
prichodí panna, cena i príčina ťažkého boja.

Perseus načrie si vody a umyje víťazné ruky.
Aby však nezranil na morskom piesku tvár s hadími vlasmi,
zmäkčí zem podstielkou lístia a rias, čo pod vodou rastú,
a navrch položí hlavu Medúzy, Forkovej dcéry.
Vodnaté riasy, zvnútra doteraz svieže a živé,
zasiahla obludy moc a pod jej dotykom stuhli,
neobyčajná tvrdosť prenikla lístie i stonky.
Nato i morské víly skúšajú čudesný úkaz
na mnohých byliach a zakaždým s radosťou sledujú úspech,
krem toho semienka rastlín trúsia jednotaj do vln.
Koralom morským tá istá vlastnosť ostala dodnes:
na voľnom vzduchu ich premkýna tvrdosť — čo pod vodou vialo
ako riasový chumáč, nad vodou mení sa v kameň.

Trom božstvám Perseus postaví z mačiny oltárov troje:
naľavo Merkúrov stojí, tvoj napravo, bojová panna,
prostredný Jovovi patrí. Minerve zabije kravu,
Okřídlenému tel'a a bujaka pánovi bohov.
Nato si Andromedu bez vena za ženu vezme
ako odmenu za mužný čin. Boh Amor a Hymén
mávajú fakľami na čele svadby, živickou vonnou
sálajú ohne, vencami ovešaný je palác,
všade znie píšťala, lýra a pieseň, šťastlivý prejav

veselej mysle. Za dvermi dokorán otvorenými
zlatom sa jagajú siene, kde schádza sa kráľovská šľachta
na skvelú, nádhernú hostinu, ktorú dal vystrojiť Céfeus.

Medúza

Len čo skončili s jedlom a vzácny druh Bakchovho daru
host'om už rozjaril ducha, Perseus spýta sa kráľa
na ráz a úrodnosť kraja, na mrav a povahu ľudu.
A keď mu odpovie, Céfeus rečie: „Povedz nám teraz,
prosím ťa, udatný Perseus, akým hrdinským činom,
akými figľami prišiel si k hlave, čo ježí sa hadmi?"

Rozpovie Perseus, ako sa pod chladným Atlasom steli
ďaleká krajina chránená bralami ozrutných štítov.
Ihneď pri vchode do nej oddávna žili dve sestry,
Forkove dcéry, ktoré sa delili o jedno oko.
Sestre kým dáva ho sestra, Perseus potichu zručne
nastaví ruku, zmocní sa oka a cez hory-doly,
cestou i necestou, cez strašné bralá a polomy lesov
dorazí k príbytku Gorgón. Na cestách, na šírych poliach,
všade sa stretal s podobou ľudí a rozličných zvierat,
ktoré sa tvárou v tvár Medúze zmenili na čiru skalú.
A predsa na kove štítu, ktorý mal na ľavej ruke,
Perseus uzrel sťa v zrkadle príšernej Medúzy obraz.
Pokým plazy a obludu objímal hlboký spánok,
Jovov syn odťal jej od šije hlavu a z matkinej krvi
zrodil sa na krídlach letiaci Pegas zároveň s bratom.
Potom sa rozvravel o ťažkých útrapách dlhého letu,
aké moria a krajiny videl z nebeských výšav,
ktorých sa súhvezdí dotkol, keď krídlami ovzdušie brázdil.
Nato znevrady zmĺkol. Nadviaže znova reč jeden
z vysokej šľachty a spýta sa hrdinu, prečo len jedna
z rodných troch sestier mala do vlasov vpletené hady.
Odpovie host': „Chceš zvedieť, o čom hodno sa zmieniť,
čuj teda, skade to všetko. Bola to krásna deva,
nejeden z pytačov kochal sa nádejou budiacou závišť.
Ale nič na nej nebolo krajšie ako jej vlasy.

Tak mi to tvrdili mnohí, čo zreli ju na vlastné oči.
Raz ju vraj v svätyni Minervinej zneuctil Neptún.
Jovova dcéra sa odvrátila a štítom si cudne
zakryla oči. Ale ten zločin neušiel trestu:
bohyňa zmenila Medúze vlasy v odporné hady,
obraz tých plazov, čo stvorila, doteraz na hrudi nosí,
aby sa zdesený nepriateľ triasol hrôzou a strachom."

V.

Fíneus

Ako tak v kruhu kráľových veľmožov rozpráva mužný
Danain syn tie divy a príhody, zahučí palác
revúcim davom. No nie sú to hlasy, čo veselo nôtia
svadobné piesne, ale čo veštia krutý boj zbraní,
a tak tú hostinu, ktorá sa odrazu zmenila v hurhaj,
možno prirovnať k moru, keď pokojnú hladinu hlbín
znezrady vzbúri bes víchrov a vlnami zryje až do dna.
Fíneus, bezhlavý podpaľač sporu, mávajúc v ruke
kopijou s kovaným hrotom, ziape na čele davu:
„Tu som, ty zlodej, čo si mi pred nosom mladuchu urval,
teraz ťa pred pomstou nespasia krídla, ani tvoj otec,
čo sa vraj premenil v zlato!" Keď chystá sa kopiju vrhnúť,
Céfeus vykrikuje naňho: „Brat, neblázni! Aký to ošial
ženie ťa hriešny čin spáchať? Takto sa vzdávajú vďaky
za slávne skutky? To má byť odmena za spásu devy,
ktorú ti neodňal Perseus, ak sa chceš dozvedieť pravdu,
ale hnev božských dcér Néreových a rohatý Ammón
spolu s tou obludou morskou, ktorá mi pohltiť išla
dcéru, krv z mojej krvi. Ty si ju stratil už vtedy,
keď sa chystala na smrť, lebo tú skazu, ty krutáň,
sám si jej želal, aby si mohol sa popásať v duchu
na mojom žiali. Pred твоjím zrakom jej pútali ruky,
a ty, jej strýko a ženích, ani len prstom si nehol!
Vari ťa mrzí, že predsa ju zachránil ktosi, a pritom
rád by si odmenu zhrabol? Ak sa ti priveľkou vidí,
mal si sa ponáhľať po ňu, keď na brale prikutá stála!
Teraz ju prenechaj tomu, čo si šiel po ňu, čo mojej
starobe osiriť nedal, čo získal ju slovom i skutkom.
Ver, že nie pred tebou, ale pred smrťou dal som mu prednosť!"

Fíneus neriekol slova, len meral raz pohľadom kráľa,
potom zas Persea, dumajúc, ktorého za cieľ si zvoliť.
Neváhal dlho. Zahnal sa kopijou, ako len vládol,
zúrivo vrhol ju do Persea, no zasiahol vedľa.

Zbraň sa do lôžka vbodla. Tu Perseus vyskočí z miesta,
vytrhne oštep a s jedom šmarí ho do soka naspäť.
Bol by mu prerazil prsia, keby sa Fíneus nebol skryl náhle
za oltár bôžkov, a zločinca (nehodne!) zachránil oltár.
Ale ho nevrhol márne: hrot prebodol Roitovi čelo.
Keď sa prevalil na zem a strelu mu vytrhli z kosti,
zvíjal sa v smrteľných krčoch a stoly zafrkal krvou.
Nato sa Fíneov sprievod rozpáli neskrotným hnevom,
navôkol oštepy mece a nejeden kričí, že Céfeus
so zaťom zaslúžia smrť. No medzitým zutekal vladár
zo siene, kričiac, že právo i dané slovo a božstvá
chrániace hostí sú svedkami, ako chcel zahatať rozbroj.

Zjaví sa bojovná Pallas, Persea priclóní štítom,
vleje doň smelosť. Bol tam Ind Atis, ktorý sa zrodil,
vraví báj, z Limney, Gangovej dcéry, v priezračnej vode.
Pôvaby driečneho zjavu zvyšoval nádherný oblek,
z jeho šestnástich rokov priam sálala sviežosť a mladosť.
Chlamýdu z purpuru, ktorou bol odetý, vrúbila zlatá
lemovka vôkol, zlatý prívesok visel mu z krku,
zlatá čelenka skvela sa na vlasoch natretých myrhou.
Bol to šikovný mladík, čo vedel i ďaleké ciele
oštepom trafiť, no ešte presnejšie strelami z luku.
Ako tam Atis aj vtedy pružný luk napínal rukou,
Perseus pochyťí razom stred oltára horiaci papek,
udrie ho pomedzi oči a lícne kosti mu zláme.
Asýrčan Lykabas, verný a oddaný Atisov priateľ,
ktorý mu jakživ neskrýval úprimnú lásku, keď uzrie,
ako sa na zemi váľa tá krásna tvár v krvi a priateľ
po krutom údere vypúšťa dušu, zaplače nad ním,
potom pochyťí luk, čo bol Atis už napol, a skríkne:
„Teraz ťa čaká boj so mnou! Nebudeš dlho sa tešiť
z nešťastnej chlapcovej smrti, ktorá ti prinesie väčšiu
pohanu ako chválu." Ešte nestačil vyrieť
všetky tie slová, keď z tetivy vymrštil priebojnú strelu.
Hoci jej Perseus vyhol, ovisla na riasach rúcha.
Vrhne sa naňho syn Danain s ohnutým kosákom meča,
ktorým už Medúze odsekol hlavu, a vbodne mu do prs.

Lykabas, bár sa mu oči už vnárali do temnôt noci,
pohl'adom Atisa hľadal a tvárou sa priklonil k nemu
s útechou v srdci, že spoločne vchádzajú do ríše smrti.

Nato sa Líbyjčan Amfimedón a Egypt'an Forbes,
potomok Metiónov, chcú do boja vrhnúť jak diví:
na vlhkej zemi, zhrievanej navôkol potokmi krvi,
obaja skĺzli a spadli. No meč už im zabránil povstať,
jednému do krku zaťal, druhému pomedzi rebrá.
Eryta, potomka Aktérovho, ktorému v rukách
blýskal sa dvojsečný topor, Perseus neskolí mečom:
oboma rukami zdvihne ozrutné miešadlo vína
s výzdobou vydutých plastických figúr a nesmiernu ťarchu
prudko doň šmarí. Erytus zaliaty purpurom krvi
horeznak padá a zmierajúc udiera do zeme hlavou.
Skoná i Polydegmón, potomok Semiramidin,
Kaukazan Abaris, Tesálčan Lycétus, Flegyas, Klytus,
Helix, ktorý si nestrihal vlasy - tých zaradom skolí
Perseus na hrbu mŕtvol, po ktorej nohami šliape.

Fíneus nemá dosť odvahy zblízka napadnúť soka,
preto doň namieri oštep, no omylom zasiahne Ída,
ktorý sa stránil tej bitky a k nikomu nechcel sa pridať.
Gánivým pohl'adom Fínea zmeria a vykrikuje naňho:
„Ženieš ma do boja, Fíneus, vedz teda, že si ma vohnal
do radu nepriateľ'ov a zásahom odpykaj zásah!"
Vytrhne kopiju z rany a chystá sa naspäť doň vrhnúť,
ale vtom od straty krvi sa zrúti na mieste mŕtvy.
Hodíta, prvého z kráľ'ovských veľ'možov, skolí hned nato
Klymenus mečom, Hypseus prebodne Prótoenóra,
Hypsea Perseus. Svadobnej hostiny zúčastnil sa aj
staručký Ématión, uctievač práva i bohov,
ktorý bojoval slovom, keďže mu bránili roky
chopiť sa zbrane: hromží a preklína zločinnú bitku.
Ako tam trasľ'avou rukou objíma obetný kozub,
Chromis mu mečom odsekne hlavu, ktorá sa ihned'
na oltár zrúti, no jazykom napoly mŕtvym aj ďalej
vykrikuje kliatby, kým uprostred plameňov vydýchne dušu.

Dvojicu bratov Ammóna s Broteom, ktorých by nikto
nezdolal v pästiarskom boji, keby päst' zdolala meče,
zahubil Fíneus zbraňou a s nimi aj Ampyka, kňaza
Demetrinho, s belostnou páskou okolo čela.
Aj ty si padol, Lampetov syn, hoc nebol si majstrom
zbrane, lež lýrou, nástrojom mieru, si sprevádzal slová:
vladár ťa vyzval slávnostnú hostinu osláviť spevom.
Ako tam obďaleč stál a pokojne na strunách brnká,
Pedazus výsmešne vykrikol naňho: „Koniec tej piesne
dospievaš v podsvetí nebohým dušiam!" a do ľavej sluchy
vbodol mu dýku. Keď spevec padal, chladnúce prsty
zaboril do strún a nástroj zaúpel žalostným tónom.
Nepadol beztrešne spevák: Lykormas v zúrivom hneve
vytrhne na pravom krídle dubovú závoru z dverí,
doprostred šije ňou ovalí vraha a zláme mu väzy.
Pedazus zrúti sa na zem jak sekerou zabitý junec.
Líbyjčan Pelates skúšal i na ľavej veraji dverí
vylomiť haspru: vtom Afričan Korytus vbodne mu oštep
do pravej ruky a pribije k drevu. Ako tam väzel,
Abas doň pohrúžil meč. No Pelates neklesol na zem,
pribitý o pravú ruku ovisol na dverách mŕtvy.
Padá i Melaneus, Perseov spolubojovník,
skláti sa Dorylas, najväčší zemepán v okolí Syrty,
Dorylas, majiteľ tol'kého poľa, kol'ko v tom kraji
nevlastnil nikto, ani viac meríc pšenice nežal.
Letiaci oštep mu skríža prebodol dolnú časť slabín
a to je smrteľné miesto. Keď Asýrčan Halcyoneus,
pôvodca zásahu, uzrel, jak s chrapotom vypúšťa dušu,
ako mu meravie oko, skríkne: „Z tých polí si nechaj
tol'ko, čo pokrývaš telom!" a opustí bezduché telo.
Pomstou blčiaci Perseus vytrhne smrtiaci oštep
z horúcej rany a vrhne ho doňho. Zbraň do nosa vnikne,
cez tylo vyrazí von a vyčnieva na oboch stranách.
Šťastie praje mu v boji: rozličným zásahom skolí
Klytia s Klanisom, dvojicu synov jedinej matky.
Klytioví prerazil obidve stehná, keď mocným
zámachom vymrštil oštep, do strely zahryzol Klanis.
Padne i Egypt'an Celadón, Astreus, ktorého splodil

neznámy otec so sýrskou matkou, zrúti sa na zem,
zahynie Etión, kedysi vykladač budúcich dejov,
vtedy však zmätený falošným znamením, kráľovský zbrojnoš
Toaktes, Agyrtes, podlý vrah vlastného otca.
Väčší diel bojov je pred ním, lebo na jeden život
číhajú všetci, vzbúrené húfy sa za toho bijú,
čo by chcel zmariť záslužný skutok a kráľovský prísľub.
Darmo si želajú víťazstvo zásluh statočný otec,
mladá nevesta s matkou a plnia nárekom siene.
Cvendžanie zbraní a stonanie mrúcich prehlúša všetko,
znectený kráľovský palác skrápajú potoky krvi,
urputné boje navôkol vzbĺkajú znova a znova.
Fíneus s tisíckou nohsledov okolo jedného krúži.
Hustejšie frčia mu strely než za búrky ľadové krúpy
okolo obidvoch bokov, okolo očí aj uší.
Perseus oprie sa plecami o kameň mocného stĺpa,
bezpečne kryje si chrbát a tvárou v tvár nevražným vojom
odráža odporcov nápor. Zľava útočil naňho
cháonský Molpeus, nabatský Echemmón z pravého boku.
Tak ako hladom týraný tiger, keď začuje zrazu
v rozličných dolinách bučať dve čriedy, bezradne stojí,
na ktorú najprv sa vrhnúť, a rád by sa na obe vrhol,
priam tak i Perseus váha, či udrieť vpravo či vľavo.
Molpea donúti cúvnuť, keď zbraňou mu prevrta holeň,
a jeho útek mu stačí, lebo mu Echemmón bráni
ďalej čas mariť. Zúrivo túži mu do šije zatáť,
lenže tak prudko sa zaženie mečom, že zlomí ho vpoly:
zasiahol krajnú časť stĺpa a zlomenej čepele zvyšok
odtiaľ sa odrazil priamo do krku útočnickovho.
Ale to zranenie nebolo ešte príčinou smrti.
Pokým sa Echemmón na zemi chvel a vystieral darmo
nevládne ruky, Perseus preklal ho zahnutým mečom.

Ale keď Perseus vidí, že udatnosť podlieha množstvu,
vykrikuje na nich: „Sami ma nútite, aby mi v súre
nepriateľ poskytol pomoc. Nech oči odvráti každý,
čo je tu ako môj priateľ!" A Gorgonu zdvihne k nim tvárou.
„Hľadať si iného, čo sa tých tvojich vyhrážok zľakne!"

odvrkne Tésceľus pyšne, a ako sa vymršťiť chystal
smrteľný oštep, v tom postoji stuhol sťa kamenná socha.
Ampyx, stojaci pri ňom, oproti hrdinskej hrudi
veľkého Persea rúti sa s mečom a ako sa rúti,
ruka mu zmeravie, ani sem, ani tam nevie ňou pohnúť.
Níleus, ktorý si vymysleľ honosný klam, že je synom
sedmoroústeho Nílu, a preto sedem riek dal si
na štíte vytepať čiastočne striebrom, čiastočne zlatom,
vykrikoľ hrdo: „Pozriže, Perseus, kde je môj pôvod.
Nesmiernou útechou bude ti v mlkvom kráľovstve smrti,
že si podľahol slávnemu mužovi —“ Ostatné slová
zamreľ na perách uprostred reči a hoci sa vidí,
že sa pokúša vravieť, z úst nevyjde jediné slovo.
Okrikuje obidvoch Eryx: „Vás prikula zbabelosť k zemi,
a nie tej Gorgony sila. Vyradte odvážne za mnou,
do prachu chlapíka skolťe, čo máva čarovnou zbraňou!“
Chystal sa vyradiť Eryx: nohy mu prilipli k zemi,
ako nehybný kameň tam stuhol so zbraňou v ruke.
Pokuta stihla tých právom, no jeden z nich, Akonteus, bil sa
ako Perseov vojak. Keď v mohutnom zápale boja
k Medúze pozdvihol oči, zmeravel v podobe skaly.
Astyages v nezlomnej viere, že ešte je živý,
zatne doň mečom: ostrým rinkotom zazuní čepeľ.
Kým nad tým útočník žasne, zmení sa v rovnakú tvárnosť,
úžasu výzor mu ostáva navždy v kamennej tvári.
Dlho by trvalo vyrátať mená rad-radom všetkých
z nižšieho rodu: zo dvesto chlapov stálo tam v zbrani,
zo dvesto chlapov tvárou v tvár Gorgone na mieste stuhlo.

Konečne vtedy až zamrzí Fínea bezprávná bitka.
Čo má však robiť? Pozerá na sochy rozličných podôb,
spoznáva priateľov radom a po mene volajúv všetkých, .
o pomoc prosí, najbližších tiel sa dotýka rukou,
neveriac očiám: sú číry mramor. Odvráti oči,
ruky a ramená prosebné povystrie bokom a zvolá:
„Vítaziš, Perseus! Dajže preč tú obludnú strigu,
prosím ťa, schovaj už tvár, čo na skalu premieňa všetko,
dajže ju preč. Mňa nehnala do vojny nenávisť ani

po vláde túžba: pre svoju mladuchu siahol som k zbrani.
Ty prednosť získal si záslužným činom, ja dávnejším sľubom.
Ľutujem, že som sa zaťal. Hrdina, neprosím o nič,
jedine o holý život - to ostatné všetko si nechaj!"

Pri týchto slovách nemal odvahu zdvihnúť zrak k tomu,
ktorého prosil. „Zbabelý Fíneus," odpovie Perseus,
„neboj sa, dostaneš, čo ti dať môžem, a veľký dar je to
pre strachopuda: už ťa nezraním nijakou zbraňou.
Navyše taký ti postavím pomník, čo pretrvá veky:
budeš stáť v paláci môjho test'a, aby zrak mojej
manželky mohol s potechou spočinúť na snúbencovi."
Nato hneď Perseus obrátil hlavu Forkovej dcéry
práve v tú stranu, kde Fíneus upieral zdesený pohľad.
Hoci sa pokúšal od nej aj vtedy odvrátiť zraky,
šija mu stuhla a očná vlaha na kameň stvrdla.
Ale i na soche v tvári je úzkosť, v pohľade prosba,
pokorné ruky a postoj zrádzajú vedomie viny.

Proitos, Polydektes

Víťazný Perseus nato sa poberie so svojou ženou
do rodnej vlasti. Tu ako pomstiteľ starého otca
napadne Proita, ktorý neprávom so zbraňou v ruke
vyhnal vlastného brata a jeho hradu sa zmocnil.
Ale tou presilou zbraní a hanebne dobytým hradom
nezdolal pochmúrny pohľad obludy ovitej hadmi.

Ani ty, Polydektes, malého Serifa vladár,
nechcel si hrdinstvá uznať, čo Perseus dokázal v mnohých
úporných bojoch a skúškach. V krutom a bezcitnom srdci
blíí mu nenávisť, neľudský jeho hnev nepozná hraníc.
Zľahčuje Perseov chýr a zabitie Medúzy nazve
zmyslenou bájkou. „Počkaj, ja ti hneď dokážem pravdu!
Chráňte si oči!" vykrikuje Perseus a obličaj kráľov
podobou Medúzy premení razom v bezkrvný kameň.

Pegasov prameň, Pyrénéus

Bratovi, ktorý sa zo zlata zrodil, až do týchto krajov
Aténa robila sprievod. Tu závojom oblakov krytá
opustí serifský ostrov a míňajúc po pravej strane
Gyarus s Cytnom, nad morom, kadiaľ je najkratšia cesta,
zamieri k Tébam a Helikónu. Keď na tejto hore
pristane Pallas, osloví znalkyne umenia — múzy:
„Chýry o novom žriedle sa dostali do mojich uší.
Tvrdým kopytom vraj ho vyhlbil krídlatý Pegas.
Kvôli tomu som prišla. Chcela som vidieť ten zázrak.
Zrela som, ako sa Pegas narodil z matkinej krvi.”
Ozve sa Urania: „Nech hocaký dôvod ťa zväbil,
bohyňa, do nášho sídla, z tej duše ťa vítame všetky.
Pravdivé sú tie chýry. Nového prameňa tvorcom
vskutku je Pegas.” A odvieďla Palladu k posvätným vlnám.
Dlhý čas bohyňa hľadá na vodu prúdiacu zo stôp
po konskej nohe. Keď potom zrak uprie na staré lesy,
na skrýše v skalách, na trávnik hýriaci farbami kvetov,
za šťastné vyhlási múzy, že môžu sa oddávať svojim
záľubám na krásnom mieste. Nato sa jedna z múz ozve:
„Keby ťa, Pallas, bojová schopnosť nevedla k vyšším,
vážnejším cieľom, aj ty by si chvíľu tu pobudla v tanci.
Áno, máš pravdu, miesto i záľuby velebíš právom,
osud nám voľká, len keby sme vo väčšej istote žili.
Nijaké zábrany nepozná zločin a panenskú myseľ
desí tu všetko. Ešte vždy na myslí tanie mi krutý
Pyrénéus a doteraz neviem sa spamätať z toho.
Na čele tráckeho vojska sa násilne zmocnil ten divoch
fóckych a daulidských krajov a kruto nad nimi vládol.
Išli sme do chrámu pod Parnasom: tu stretne nás cestou,
naoko s úctou sa pokloní nášmu božstvu a povie:
„Prosím vás, múzy (spoznal nás totiž), nechod'te ďalej,
pod'te sa ukryť pod moju strechu a prečkajte u mňa
zúriacu búrku a lejak (bol lejak): i do menších chyží
neraz už vstúpili božstvá.” Pod dojmom reči a času
všetky sme na súhlas kývli a vkročili do prvej siene.

Lejak už prestal, vetry zaduli z opačnej strany,
zahnali temravé mraky a znova sa vyjasnil blankyt.
Túžba už hnala nás odísť: ten človek zatvorí bránu
s úmyslom násilie spáchať. Záchranu našli sme v krídlach.
Akoby chcel sa hneď za nami pustiť, vystúpi hore
na vrchol hradu a zvolá: ‚Kadiaľ našli ste cestu,
nájdem i ja!‘ A pochabo vrhne sa z najvyššej veže.
Dopadne na tvár a v smrteľných kĺčoch rozbitou lebku
udiera do tvrdej zeme zaliatej zločinnou krvou."

Straky

Zatiaľ čo vravela múza, vo vzduchu zaznel šum krídel,
vysoko z konárov stromu sa ozvali pozdravné slová.
Aténa vrhne hor skúmový pohľad, odkiaľ sa nesú
zreteľné zvuky, a myslí, že počula človeka vraviť.
Boli to vtáky: deväť strák sadlo si na vetvy stromu,
človeku podobným hlasom šomrali na vlastný osud.

Na údiv bohyně odpovie múza: „Len nedávno tieto
zväčšili krdle vtákov, keď prehrali preteky v speve.
Splodil ich Pieros, bohatý panovník pelského kraja,
Euippa bola im matkou: deväťkrát vyzývala mocnú
patrónku rodiacich žien, keď prišlo jej deväťkrát rodiť.
Zástup pochabých sestier nadutý na ten svoj počet
putoval nejedným tesálskym, nejedným achájskym mestom
do našich sídel a takto nás vyzýval na súťaž v piesni:
‚Prestaňte klamné sa vynášať zdanlivo čarovnou piesňou
pred hlúpym ľudom. Súťažte s nami, tespijské múzy,
akže si trúfate. Hlasom a umením stojíme s vami
na jednej rovni a takisto počtom. Prehratý zápas
znamená pre vás hneď opustiť pramene pod Helikónom
a pre nás vymeniť domov v otcovskej Macedónii
za snežné peónske polia. Nech zápol rozsúdia nymfy.‘

Potupným zdalo sa zápoliť s nimi, lež oveľa väčšou
potupou cúvnuť. Zvolené nymfy prisahu zložia,
dokola zaujmú stolce prírodou tesané zo skál.

Tá, čo nás vyzvala súťažiť v piesni, bez žrebovania
začne spev o bojoch nebeských vládcov, Gigantov chválou
vynáša po samé nebo a činy najvyšších bohov
nevražne tupí: vraj Tyfón, keď vyrazil z hlbokých sídel
podzemnej ríše, taký strach nahnal bohom, že všetci
dali sa vnohy, až únavou zmorení útulok našli
v egyptskej zemi pri toku sedmoroústeho Nílu.
A keď sa zo zeme zrodený Tyfón v ich šľapajach dostal
až do tých končín, vraj bohovia utajili sa pred ním
v podobách zvierat. Jupiter podľa nej zmenil sa v býka,
preto jak líbyjský Ammón má doteraz na sochách rohy,
Apolón havranom stal sa, Semelin potomok capom,
Féba sa skrývala v mačke, Juno v belostnej krave,
Venuša v rybe, v páperí ibiša cyllénsky Merkúr.

Doznel spev kráľovskej dcéry a stíchli jej citary zvuky,
prišiel rad na nás. — Lenže ty, bohyňa, akiste teraz
nemáš dost' času náš spev si vypočuť na vlastné uši."
„Bez dlhých priet'ahov," odpovie Pallas, „celý ten spev mi
zopakuj teraz!" a sadne si do lesnej lahodnej tône.
„Súťažiť v mene nás," nato zas múza, „sme určili jednu."
Kalliopa hneď vstane, brečtanom zopne si voľne
vejúce vlasy, prstami prebehne po zvučných strunách,
začne preberať na nich a sprevádza takúto pieseň:

Únos Prozerpiny

„Prvá zbrázdila hrudu zahnutým lemešom Ceres,
prvá poskytla zbožie a lahodnú obživu svetu,
prvá i zákony dala: je darúнком Cerery všetko.
O tej vám zaspievať chcem. Len keby som dôstojnou piesňou
bohyňu osláviť mohla, veď bohyňa piesne je hodná.

Trinakris, ozrutný trojrohý ostrov, navršený je
na údoch obrov a náramným bremenom Tyfóna dlávi,
ktorý sa odvážil dúfať, že zmocní sa nebeských sídel.
Obor sa búri a často sa pokúša spod zeme povstať,
ale na pravej ruke mu spočíva auzonský Pelór,

na ľavej Pachýnus, dolnú časť tela mu Lilybej tlačí,
temeno gniavi zas Etna. Horeznak vystretý Tyfón
zúriivo mece z nej popol a ústami plamene chrľí.
Často sa úporne namáha striasť toho bremena zeme,
odvaliť zo svojho tela mestá a ozrutné hory:
vtedy sa otriasa zem a vladár podsvetia trpne,
že sa zem do hlbín pukne a zeviacim prieryvom svetlo
prenikne do jeho ríše a podesí ľakavé duše.

Zo strachu pred takou skazou kráľ mŕtvych sa na cestu vydal
zo sídel tmy a na voze ťahanom čiernymi koňmi
obchádzal sicílske kraje a bedlivo základy skúmal.
Keď sa presvedčil zjavne, že nikde sa nehýbe povrch,
zapudí strach. Tu zbadá ho Venuša zo svojej hory
sem i ta blúdiť a objímuc okrídleného syna,
rečie mu: ‚Syn môj, ty moja zbraň a pravice mojej
najväčšia sila, ber do ruky strelu, čo premáha všetko
žijúce tvorstvo, a bleskové šípy strel’ do srdca bohu,
ktorému z trojitej ríše lós prisúdil poslednú čiastku.
Vítazíš nad nebešťanmi, ba nad samým vladárom neba,
premáhaš božstvá vôd i toho, čo ovláda vody.
Prečo ti uniká Tartar? Prečo sa rozšíriť zdráhaš
svoje i matkino panstvo? Máš pred sebou tretinu sveta!
Za nič ma nemajú v nebi — tak ďaleko zašla už moja
ohľaduplnosť — a s mojou mocou sa stráca i tvoja.
Nevidíš, ako nám Minerva s Dianou, lovkyňou zveri,
vykĺzli z rúk? Aj Prozerpina zostane pannou,
ak jej to strpíme: tej istej nádeji žije aj ona.
Pre našu spoločnú vládu, ak byľku ti záleží na nej,
bohyňu so strýcom spoj!’ A sotva to Venuša riekla,
otvorí tul’ajku Amor a podľa matkinej vôle
vytiahne z tisícich šíпов ten najostrejší, čo presne
triafa do toho cieľa, ktorý mu určila kuša.
Mocne sa kolenom vzoprie, zakriví ohybné rohy
luku a sperenou trst’ou prebodne Dísovi srdce.

Neveľa od múrov Henny je jazero s hlbokou vodou,
známe pod menom Pergus. Viac labutích spevov než tuná

nepočuť ani z vôd, čo plynú korytom Kaystra.
Okolo hlbiny vinie sa háj a navôkol venčí
brehy a závojom lístia sa bráni pred lúčmi slnka.
Konáre dávajú chlad a vlhká zem rozličné kvety:
jednostaj trvá tu jar. Kým Prozerpina sa baví
práve v tom lese a ľalie biele i fialky trhá
a kým si košík i rúcho s dievčenskou záľubou plní
pestrými kvetmi a v zbieraní snaží sa prevýšiť družky,
uzrie ju, ľúbi ju, s najväčším chvatom ju unesie Plutón.
Tak rýchle vzbĺkne v ňom láska. Zdesená bohyňa volá
žalostne na pomoc matku i družky, no častejšie matku.
A keď v tej súre a žiali si na pleciach roztrhne rúcho,
tunika šmykne sa nadol a kvety sa rozsypú na zem.
Navidomoči sa prejaví prostota dievčenských rokov:
i tá útrata kvetín sa panny bolestne dotkne.
Únosca ženie sa na voze ďalej, tátoše vrané
pobáda k prudkému cvalu a volajúc každého menom,
o bujnú hrivu i šiju im potriasa temravé liace.
Uháňa vodami hlbokých barín a Palických žriedel,
chrliacich zápach síry z dna vriacich sopúchov zeme,
krajom, kde kedysi ľud, čo pri moriach korintských býval,
v strede dvoch nerovných zátok sa pustil do stavby hradieb.

Od stoku písanskej Aretúzy až po samo ústie
Kyany stelie sa more, zovreté úzkymi rohmi
výbežkov blízkych. Tu žila Kyana, najchýrečnejšia
spomedzi sicílskych nýmŕ, čo prameňu dala aj meno.
Povyše drieku sa vynorí Kyana z hlbiny víru
a hneď bohyňu spozná. „Stoj!“ vykrikuje. „Ani krok ďalej!
Nemôžeš nasilu stať sa zaťom bohyne Ceres.
Od nej si devu mal pýtať, nie uniesť. Ak nevel'ké veci
možno mi prirovnať k veľkým, aj do mňa sa zalúbil Anap,
ale ma pýtal, nie v strachu sťá táto som slávila svadbu!“
Po týchto slovách rozťahla ruky na obe strany
a tak im bránila v ceste. Dís ďalej už nekrotil zlobu:
podurí príšerné kone a zakrúžiac kráľovským žezlom,
vrazí ho mohutnou rukou až do dna vodného víru.
Po tomto údere zem v tej chvíli otvorí cestu

do ríše tmy a kráterom prepustí letiaci záprah.

Kyana bohyne únos i prameňa zhrdnuté právo
želela trpkou a bôľom, ktorý sa vyliečiť nedá,
mlčky sa umára v duši a celá sa utápa v slzách:
vo vodách, ktorým len pred chvíľou vládla sťa velebné božstvo,
začne sa strácať. Vidieť, ako sa húžvajú údy,
ako jej mäknú kosti a nechty strácajú tvrdosť.
Na celej postave jemnejšia časť sa rozplýva prvá:
belasé pramene vlasov, chodidlá, stehná a prsty,
lebo premena krehkých údov na chladné vlny
býva vždy najkratšia. Po nich v podobe jarčiek úzkych
tratia sa plec, chrbát, boky a vädnúce prsia.
Napokon voda poruší žily a namiesto živej
krvi v nich prúdi, až nič jej nezvyší z celého tela.

Medzitým zdesená matka nadarmo hľadala dcéru
po celom okruhu zeme i vo všetkých hĺbinách mora.
Nikde ju nezrela spočívať Zora, keď s mokrymi vlasmi
vstávala z vôd, ani Hesper, hoc oboma rukami v Etne
zapálil horľavú chvojku a niesol ju zrosenou nocou.
Životodarný deň keď oznove odňal jas hviezdám,
od svitu slnka do mrku slnka mať hľadala dcéru.
Zmorená chôdzou pocíti smäd a jediný prameň
ešte jej nezvlažil ústa, keď zazrie snôpkami krytú
chyžku a zaklope na malé vrátka. V dverách sa zjaví
starká a bohyňu zočí. Keď poprosí o vodu Ceres,
podá jej sladkastý nápoj s hŕstkou pražených krúpov.
Ako ho bohyňa pije, tu chalan drsného vzhľadu,
trúfalý, zastane pred ňou a výsmešne pahltnou nazve.
Zamrzí pohana Ceres a nápoj i s krúpami vedno,
hoc ešte nestačí dopiť, mu rovno do tváre šustne.
Koža sa poseje farebnou škvrnou, ruky sa zmenia
na predné nohy a chvost mu pribudne k zmeneným údom.
Do malej podoby zmŕští sa tvor, aby nemohol nikdy
nikomu škodiť, a rozmermi neprevyšuje mloka.
Plače a diví sa starká, že uteká pred ňou to čudo,
keď sa ho pohladíť chystá, a ufrkne do blízkej diery.

Po tele rozsiate farebné škvrny mu dali aj meno.

Po ktorých krajinách blúdila Ceres, po ktorých moriach,
nemožno zakrátko vyrieť: už nebolo miesta, kde hľadať.
Vráti sa na Sicíliu. Kým idúcky hľadá kol seba,
k prameňu Kyany príde. Tá bola by riekla jej pravdu,
nebyť tej premeny, pri ktorej stratila ústa i jazyk:
nemala, chúd'a, čím vravieť, hoc túžila povedať všetko.
Jednako poskytla rodičke pokyn i zreteľnú stopu:
Prozerpinin pás, čo náhodou spadol v tých miestach
do prúdu posvätných vôd, jej ukáže na svojich vlnách.
Len čo ho spoznala Ceres, išla si vytrhať vlasy,
akoby o strate dcéry len teraz dostala správu:
opäť a opäť sa bolestne bije päťami do prs.
No ešte netuší, kde je. Na všetky krajiny repce,
brýzga im do nevďačných a nehodných úrody darov,
zo všetkých najväčšmi Sicílii, kde našla tú stopu
stratenej dcéry. Potom tam zúrivo poláme rukou
pluhy brázdiače pôdu a v zlosti rovnakou skazou
rolníkov stíha i dobytok ťažný a prikáže zemi,
aby namiesto zbožia vzísť dala burine čírej.
Sklamala úrodnosť zeme chýrečnej po celom svete:
siatina hynie, sotvaže spod zeme vyklíčia steblá,
tu ju raz nivočí prituhé slnko, tu nesmierny lejak,
škodí jej hviezdy aj vetry a do zeme zasiate zrno
vyzobávajú vtáci. Úrodu budúcej žatvy
hubí aj bodľačie, kúkol' i pýr takmer nezničiteľný.

Elidská Aretúza vtom vynorí spod zeme hlavu,
rosiace pramene vlasov si z čela odhrnie k sluchám
a tak jej vraví: ,Rodička plodov i hľadanej dcéry
po celom okruhu sveta, zastav tie útrapy kruté,
prestaň sa urputne hnevať na zem, čo ti je verná.
Zem nie je vinná, únosca priechod si vynútil na nej.
Neprosím o milosť pre svoju vlasť, som tuná len hosťom,
otčinou mojou je Písa, môj prameň má v Elide pôvod.
V sicílskej zemi s'ta cudzinka žijem, a jednako je mi
najmilšia zo všetkých krajín, tu teraz stojí môj domov,

ju som si zvolila sídlom: zachráň ju, najláskavejšia!
Možno raz v príhodnej chvíli, až prejde ťa súžba i starosť,
až sa ti vyjasní tvár, i ja ti rozpoviem viacej,
prečo opúšťam domov a popod šíravyorské
prichádzam do Ortygie. Zem ochotne dáva mi priechod
schodnými cestami útrobov a temnými úžľabmi jaskýň,
pokým tu nezdvihnem hlavu a neuzriem hviezdnaté nebo.
Ako som plynula teda tou temnotou podsvetných prúdov,
tvoju Prozerpinu som videla na vlastné oči.
Ešte je zronená síce a z tváre sa nestratil úľak,
ale je kráľovnou, najvyššou vládkyňou tmavého sveta,
ale je váženou paňou vladára podsvetnej ríše.'

Zmeravie strápená matka sťa skala po tejto zvesti,
akoby do nej uderil blesk. A hoci ju krušil
nesmierny bôľ, sťa šialená vybuchla nesmiernym hnevom.
Vznesie sa na voze do výšin neba a s pochmúrnou tvárou,
s rozpustenými vlasmi sa postaví pred Jupitera.
,Prichodím, Jupiter, pokorne prosit', rečie mu zlostne,
,za dcéru svoju i tvoju. Ak stratil si všetok cit ku mne,
maj trochu súcitu s dcérou a svoju otcovskú starosť
preto jej neupieraj, že ja som ju priniesla na svet.
Dlho hľadajú dcéru som konečne predsa len našla,
ak navždy stratiť znamená nájsť, ak vedieť, kde žije,
znamená pre teba nájsť. Som ochotná prepáčiť únos,
ak mi ju vráti. Či lúpežník azda je dôstojným mužom
pre tvoju dcéru, keď ja by som svoju mu nedala nikdy!'
Jupiter odvetí na to: ,Spoločné puto i starosť
viaže nás k dcére, teba i mňa. Ak prichodí veci
nazývať pravým menom, v tom únose nevidím prečin,
ale skôr lásku. A takýto zat' nám nebude hanbou,
akže dáš súhlas. Hoc veľa mu vyčítaš, aká to sláva,
že mu je Jupiter bratom! A nie je to jediná prednosť:
za svoje prvenstvo vdáčim len žrebu. Ak nástojíš predsa,
aby sa rozišli, môže sa dcéra do neba vrátiť
pod jednou podmienkou iba: ak ešte nijaké jedlo
nevzala v podsvetí do úst. Tak určuje Sudičiek zákon.'

Jupiter skončil. Ceres má nezlomný úmysel dcéru
z podsvetia vyviešť, lenže jej zabráni osud, bo panna
poruší pôst. Keď bezradne blúdi prekrásnym sadom,
z haluze ohnutej plodmi si odtrhne jablko púnske,
vyberie sedem zŕn z bledastej šupky a vloží si do úst.
Videl to jediný Askalafus, ktorého Orfna,
medzi nymfami podsvetnej ríše nie najmenej slávna,
kedysi zrodila, ako sa povráva, Acherontovi,
milému svojmu, uprostred húštiny temravých hájov.
Videl to, udal a deve tak ukrutník zahatal návrat.

Zahorekuje kráľovná temnôt a premení svedka
na zlovestného vtáka. Keď šustne naň stygickej vody,
k tvári mu pribudne zobák, treštiace okále, perie.
Na novom zjave sa rusými brkami odejú krídla,
hlava mu vzrastie, nechty sa zdĺžia a zakrivia v pazúr.
Odporná podoba vtáka ťarbavo ramenom máva,
čo práve porástlo perím, a budúci zármutok veští
ako ťarbavý kuvik a ľudom naháňa hrôzu.

Tento si očividne tú pokutu zaslúžil právom
za svoj klebetný jazyk. No prečo vy, Sirény, máte
perie a vtáčie nohy, keď dievčenský výzor vám ostal?
Vari len preto, spevavé Sirény, že ste sa hájom
túlali s pannou, keď jarnými kvetmi sa plnila náruč?
Stratenú družku ste nadarmo hľadali po celom svete.
Aby ste mohli ju hľadať aj v hĺbinách morských,
dali ste najavo túžbu vznášať sa na veslách krídel
nad búrnym morom a naskutku láskavé boli k vám božstvá:
vidíte, ako vám zrazu ramená zahnednú perím.
Aby sa predsa i spev a vzácny dar jazyka panien,
stvorený na vábne mámenie sluchu, nestratil navždy,
zostal im ľudský hlas i dievčenská podoba tváre.
Jupiter, zatúžiac pomeriť brata i zronenú sestru,
rozdelí krúženie roku na dvojce rovnakých častí:
odteraz Prozerpina s ťa božstvo dvoch kráľovstiev trávi
priam toľko mesiacov s matkou, koľko ich prežije s mužom.
Bohyne tvár i nálada mysle sa odrazu mení:

čelo, čo mohlo sa pred chvíľou zdať i Dísovi smutným,
razom sa Cerere zjasní sťa slnce, nedávno ešte
pokryté čierňavou mračien, keď víťazne vychodí z mrákav.

Aretúza

Životodarná Ceres, spokojná, že už má dcéru,
spýta sa Aretúzy, čo pohlo ju zutekať z vlasti,
prečo sa zmenila v prameň. Stíchne šum vody, keď nymfa
z hlbiny vynorí hlavu, a žmýkajúc zelené vlasy,
rozpráva o dávnej lúbošti Alfea, riečneho boha.

,Bola som kedysi jednou z nýmfi achájskej krajiny,' rečie,
,no ani jedna tak rada sa nehnala za zverou v lesoch,
ani jedna tak vášnivo nekládla po horách siete.
Hoci som o slávu povestnej krásy nestála nikdy,
hoci som bola len zdatná, predsa som mala chýr krásy.
Ale mňa netešil vôbec do neba chválený výzor,
čo iné zvyčajne teší, mne vrchárke pôvaby tela
vháňali do tváre červeň a páčiť sa mala som za hriech.
Ustatá, pamätám dodnes, raz domov som mierila z lesa:
slnko priam pieklo a ťažký lov znásobil slnečnú páľu.
Nájdem sa na brehu rieky, plynúcej bez krútňav, šumu,
s takou priezračnou vodou, že každý kamienček na dne
dal by sa zrátať a vlny akoby na mieste stáli.
Šedivé vrby a topole živené hojnosťou vlahy
svažitým brehom tam nevoľky dávali prírodnú tónu.
Zostúpim k prúdu, najprv si po členky omočím nohy,
nato až povyššie lýtok, ale to bolo mi málo.
Rozviažem pás a ľahký šat odložím na krivú vrbu.
Nahá sa ponorím do vln. Bijem a začieram do nich,
z vody von vymršťam ruky a na tisíc spôsobov plávam.
Odrazu uprostred prúdu začujem akýsi mrmot.
Premkne ma strach a vrhnem sa k bližšiemu okraju rieky.
»Kdeže tak uháňaš, Aretúza,« hlas ozve sa z prúdu.
»Kdeže tak uháňaš,« Alfeus chrapľavo zakričí znova.
Letím preč, ako som bola, bez šiat: na druhom brehu
ostali visieť. Preto on blčí a cvála tým prudšie,

mysliac, že nahá sa stanem ľahšou korist'ou preňho.
Priam tak som letela pred ním, ako keď uháňa krdel'
splašených holubov pred dravým jastrabom, práve tak hnal sa
za mnou ten zloduch jak za krdľom splašených holubov jastrab.
Už som za sebou mala Orchomenus i Psosis,
Cyllénu, ménalské údolia, elidské polia i chladný
Erymantus, a ešte som stačila rýchlejšie bežať.
Lenže v tom behu dlho sa pretekať ďalej, to bolo
nad moje sily, on vedel dlhé lopoty znášať.
Predsa som bežala po horách, po dolách, po hustých lesoch,
po tvrdých skalách i bralách, kde nebolo nijakej cesty.
Za chrbtom stálo mi slnko: tu vidím, ako mi nohy
predbieha dlhánska tôňa, ak ju len nezrel môj údes.
Lenže skutočný strach mi naháňal jasný zvuk krokov,
ako i dychčanie úst, čo mi na stuhy vo vlasoch vialo.
»Už mi je v päťach,« vykríknem ustatá úmorným behom.
»Diana, prosím, príd' na pomoc svojej nosičke zbraní,
ktorej si zverila veľa ráz luk i tuľajku s šípmi!«
Dala sa bohyňa pohnúť tou prosbou, pritiahla hustý
oblak a hodila na mňa. Boh pozerá na hmlový závoj,
ktorý ma skrýval, a okolo oblaku bezradne snorí.
Dvakrát, nič netušiac, obíde miesto, kde skrýva ma Féba,
dva razy zvolá: »Hej, Aretúza, kdeže si zmizla?!«
Vieš, ako bolo mi okolo srdca? Práve tak ako
trpnúcej ovci, keď za plotom košiara čuje vyt' vlkov,
alebo zajacovi, keď z úkrytu pod krovím uzrie
papule psiskov a od strachu ani len nepohne telom.
Ale boh nehne sa odtiaľ, lebo jediná stopa
nevedie ďalej. Na hmlu i krajinu upiera zraky.
Studený pot mi vyrazí na údy zovreté špehom,
belasé kvapky sa rinú mi prúdom z celého tela,
kdekoľvek položím nohu, hneď vytryskne prameň a z vlasov
kvapká mi rosa. Rýchlejšie, ako ti rozprávam o tom,
mením sa na prúdy vody. Ale on spoznal i v tejto
podobe milú: tvár muža, ktorú si prisvojil predtým,
premení opäť na vlastné vlny a s mojimi splynie.
Diana rozčesne zem, ja sa v priehlbni stratím a prúdim
do Ortygie. Tá mi je prímenom bohyne drahá,

drahá i preto, že prvá ma spod zeme vyviedla na svet.'
Tol'koto Aretúza."

Triptolemus, Lynkus

„Nato bohyňa Ceres
zapriahne do voza dvojicu hadov, uzdou im spúta
pysky a medzi nebom a zemou uháňa vzduchom.
Nad mestom Pallady spustí sa s vozom k Triptolemovi,
dá mu obilné zrno a prikáže, aby ním osial
úhorom ležiacu pôdu a časom ju obrobil znova.

Dlho sa nad krajmi Európy aj Ázie mladík
premával na voze vzduchom, keď zamieril k pobrežiu Skýtov,
kde vtedy kraloval Lynkus. Vstúpi hneď do jeho bydlia.
Keď sa kráľ vyzvedá na jeho meno i na meno vlasti,
ako ta prišiel a prečo, rečie: ‚Som Triptolemus,
pochádzam zo slávnych Atén. Lod' ma sem neniesla morom,
ani po zemi noha, mne cestu otvoril blankyt.
Prinášam Cererin dar. Kto oseje polia tým darom,
odmenou bude mu bohatá žatva a lahodná živnosť.'
Barbara pochyťí závist'. Aby sám rozdávať mohol
nesmierne dary, mladíka priateľsky pritúli v dome,
v noci však napadne dýkou. Keď ho chcel do srdca bodnúť,
Ceres na rysa premení Lynka a šuhaja vyzve,
aby ten posvätný záprah i naďalej poháňal vzduchom."

„Najväčšia spomedzi nás keď skončila majstrovské spevy,
víťazstvo jednomyselným výrokom priznali nymfy
bohyniam helikónskym. Keď dievky prehrali súťaž,
začali nadávky soptiť. ‚Vám teda nestačí,' ozvem sa prísne,
‚pokuta za prehru v speve. Vy zlostnými kliatbami ešte
vříšite vinu. Nemáme vôľu všetko vám trpieť,
preto siahneme k trestu a slúchneme volanie hnevu.'
Ale tie naduté dievky si z vyhrážok robia len posmech.
Keď však skúšajú vravieť, s jedom a náramným krikom
zatínať päste, s úžasom uzrú, ako im z prstov
vyráža perie, ako sa ramená brkami kryjú.

Jedna na druhej vidia, že nosy a ústa im tuhnú
v rohový zobák: húštinám pribúda nový druh vtákov.
Od žiaľu chcú sa biť do prs, no len čo rukami pohnú,
zdvihnú ich do vzduchu krídla jak straky, kríkl'úcky lesov.
Aj ako vtákom im ostala bývalá rečnivá schopnosť,
škrekľavé rapotanie a zál'uba v táravej vrave."

VI.

ARACHNA

Aténa vypočula si príbehy aonských panien,
chválu vzdala ich spevu i hnevu. Tu začala hútať:
„Čože je z toho, že chváliš? I pre seba vyžaduj chválu,
nedovoľ, aby ti niekto bez trestu hanobil božstvo!"
Myšlienky upriami na prípad Arachny, meonskej devy,
o ktorej počula chýry, že tkáčskeho umenia slávou
hrdo sa vypína nad ňu. Nie miestom alebo rodom,
jedine umením stala sa chýrnou. Idmón, jej otec,
pôvodom z Kolofónu, máčaval v purpure vlnu.
Nebohá bola už matka a práve tak ako jej manžel
z prostého ľudu. A predsa Arachna po lýdskych mestách
majstrovskou prácou si získala povestné meno, hoc bola
z malého domu, hoc malé Hypépy boli jej bydlom.

Aby to obdivuhodné dielo uzreli nymfy,
často vraj zbiehali dolu z viničných úbočí Tmóla,
často i rusalky opúšťali paktólske prúdy.
Nie iba v hotových výtvoroch tkáčky sa kochali rady,
ale i v samotnej práci — toľko v nej pôvabu bolo:
či si už najprv do pradien zvíjala surovú vlnu,
či do nej vnárala prsty a poviesno znovu a znovu
česala dlhými ťahmi, až bolo jak osuhel' jemné,
či sa jej okružle vreteno krútilo pod hybkým palcom
a či keď tkala — akoby bola ju učila Pallas.
Ona však zapiera majsterku božskú a odvráka s jedom:
„Nech so mnou súťažíš, hocakou pokutou odpykám prehru."

Zmení sa v starenu Pallas, sluchy si očistom pretká
bielymi vlasmi a bakoľou podpiera nevládne údy.
Potom sa ozve: „Neradno odmietat' všetko, čo ľuďom
staroba dáva, veď skúsenosť prichodí s vysokým vekom.
Preto daj na moju radu a snaž sa len smrteľných ľudí
prevýšiť slávou, že z vlny vieš najkrajšie výtvary utkať,
ale nie bohyňu. Pokorným hlasom ju popros o milosť

za ten svoj pochabý výrok. Vždy odpúšťa tomu, čo prosí."
Arachna zagáni na ňu, hneď odloží načatú priadzu
a div, že zadŕža ruku. Sršiaca bleskami hnevu
takto sa osopí na Pallas Aténu prekrytú v maske:
„Ty stará hlupaňa, vek ťa už načisto o rozum obral.
Škoda byť na svete toľké roky. Nevestu ak máš,
akže máš dcéru, tie môžu počúvať takéto reči.
Ja si viem rady aj sama. Nemysli, že si tou kázňou
voľačo dosiahla u mňa. Stojím si na svojom ďalej.
Prečo nepríde sama? Prečo sa vyhýba stávke?"
„Prišla!" vtom bohyňa rečie, odloží masku a v pravej
podobe sa jej zjaví. Nymfy a mygdonské ženy
pokorne koria sa božstvu, len panna sa netrasie strachom.
Predsa ju zaleje páľa a nevdojak tvárou jej náhle
preletí rumeň a pominie znova, tak ako sýтым
purpurom obloha zbronie, keď nad ránom zamihá zora,
ale po krátkej chvíli obledne pod lúčmi slnka.
Na svojom úmysle trvá a po palme pochabo túžiac,
rúti sa do vlastnej skazy. Aj Aténu prešla už vôľa
nadarmo výstrahy márneť a ďalej odkladať súťaž.

Neminie chvíľa a obe zaujmú rozličné miesta,
na krosná natiahnu rýchle osnovu jemnučkých nitiek:
priadzu kol návoja napnú a nite oddelia bidlom,
končitym člnkom pomedzi osnovu vtkávajú útok,
ktorý sa odvíja rukou, a keď ho do priadze vpletú,
do osnov vsúvajú hrebeň a tkanivo utesnia zubmi.
Obe sa náhlia. Utiahnuc rúcho okolo hrude,
zvrátajú rukami umne a námahu zmáhajú súrou.
Tu i tam vtkávajú nite, čo nasali fenický purpur
v medených kotloch, i jemné, až nevidné odtienky farieb,
akými po prudkom daždi, keď lámu sa slnečné lúče,
zaskvie sa dúha a na nebi vytvára ozrutný oblúk:
susedné splývajú takmer, kým vzdialené celkom sa líšia.
Tu i tam prestoknú priadzu i niťami z hybkého zlata
a na ich tkanive snujú sa príhody pradávnych bájí.

Aténa vytkáva Cekropov hrad a Areov vršok,

kde sa kedysi viedol spor, kto mestu dá meno.
Dvanásti bohovia sedia tam na trónoch, Jupiter v strede,
s dôstojnou vážnosťou všetci, no každého prezrádza pritom
svojrázny výzor. Jupiter vyniká kráľovským zjavom.
Neptúna spodobí, ako tam stojačky trojzubým žezlom
udiera do tvrdej skaly a z priehlbne brala sa valí
slaný prúd vody jak dôkaz, že on má na mesto nárok.
So štítom zobrazí seba a s ostrým oštepom v ruke,
na hlave skvie sa jej prilba a na prsiach ochranný pancier.
Tkanivom stvárni aj úžas na tvári bohov, keď svoju
kopiju do zeme vbodne a rozrytá pôda hneď vydá
olivú s úrodou bobúľ. Jej víťazstvom končí sa výjav.

Aby aj príkladmi najavo dala sokyni v sláve,
aká ju odmena čaká za tú jej šialenú pýchu,
pridáva do štyroch rohov priam tol'ko zápasov s bohmi,
obrázky drobučkových postáv vytkaných v žiarivých farbách.
V jednom rohu sa dvíha trávka Rodopa s Hémom,
kedysi smrteľní ľudia, teraz dve ľadové hory,

lebo sa dávali nazývať menom najvyšších bohov.
Druhý roh zaplní žalostným osudom pygmejskej matky:
v zápase o božské pocty ju premohla Juno a za trest
zmenila v žeriava, ktorý sa bije so svojím rodom.
V treťom je Antigona: raz nádherou vlasov sa hrdo
merala s manželkou veľkého Jova a kráľovská Juno
dala jej podobu vtáka. Márna bola jej Trója,
márny aj kráľovský otec: telo sa odeje perím,
klepkavým zobákom svojmu pôvabu tleska jak bocian.
V rohu, čo zvyšuje ešte, sirého Cinyra vidieť,
ako sa vinie ku schodom chrámu, k údom to vlastných
nešťastných dcér, a na chladnom kameni prelieva slzy.
Okraje koberca ovrúbi olivou, symbolom mieru,
(to bol jej cieľ) a svojím stromom aj ukončí dielo.

Arachna zobrazí Európu, ako ju Jupiter zviedol
v podobe býka: jak živý je bujak a more jak pravé.
Panna zas akoby hľadela k rodnému brehu a hlasne

volala na svoje družky, akoby obavou trpla
pred šplácom vírenej vody, a od strachu krčila nohy.
Vytká i Asteriu, jak zviera ju pazúrmí orol,
vytká i Lédu ležiacu v objatí labutích krídel.
Vysnuje ďalej, ako raz Jupiter v podobe Fauna
prekrásnu Antiopu naplnil dvojítm plodom,
ako sa Alkmény zmocnil v prelude Amfitryóna,
ako raz Danau oblúžnil zlatom, Aigínu ohňom,
Mnémozynu stá pastier a Déoidu v podobe hada.

Zobrazí, Neptún, i teba: ako sa pod maskou býka
s Kanakou snúbiš, ako boh rieky s Ífimédiou
plodíš dvoch synov a Bizaltu zavádzaš baraním zjavom.
V podobe koňa tá cíti láskavá rodička plodín
s plavými vlasmi, jak delfína Melanto, v podobe vtáka
Medúza ovitá hadmi, mať okrídleného koňa.
Svojskú tvár dala každej z tých postáv a výraznou črtou
vystihla miesto. Raz je tam Fébus v sedliackom šate,
raz ako jastrab sa na krídlach vznáša, raz výzor má leva,
nato zas, ako sa v postave pastiera zaliečal Isse,
ako raz Liber Érigonu ošialil hroznom,
ako raz Chiróna Saturnus splodil v podobe koňa.
Na úzkom prúžku, čo navôkol lemoval výtvoru okraj,
výhonky brečtanu vytká a medzi ne povpletá kvety.

Nemá čo kobercu vyčítať Pallas, ba ani závišť
nemá čo hanit': rozčúli plavú bohyňu úspech,
roztrhá farbami hýriace tkanivo, zobrazujúce
neresti nebeských bohov, a cytórskym člnkom, čo ešte
držala v ruke, Arachnu zopárkrát po čele udrie.
Neznesie pohanu deva a s odvážnym duchom si na krk
uviaže slučku. Dojatá Pallas ju zvesí a povie:
„Len si ži ďalej, bezbožná stvora, ale vis pritom.
Tá istá pokuta bude, nechcem ti budúcnosť tajiť,
stíhať i celý tvoj rod i tvojich neskorých vnukov.”

Ako sa poberá odtiaľ, telo jej pofrka šťavou
čarovných bylín. Keď Arachnu zasiahnu kvapôčky jedu,

vo chvíli zlezú jej vlasy, odpadnú uši a nozdry,
hlava sa úplne scvrkne a celé telo sa zmenší.
Namiesto údov jej na bokoch vyrastú tenučké nôžky,
ostatné všetko je brucho, z ktorého vypúšťa vlákno:
v podobe pavúka osnovu spriada tak ako predtým.

NIOBA

Lýdia hučí priam vravou i po všetkých frýgických mestách
chýr o tom letí a povesti zachvátia d'aleké kraje.

O pyšnej tkáčke sa Nioba dočula pred svojou svadbou,
ešte v tých časoch, keď pod blízkym Sipylom žila sťa panna.
Ale ten Arachnin trest jej nebol varovným znakom,
aby sa korila bohom a na uzde držala jazyk.
Všeličo vzbúdza jej hrdosť, no ani umenie muža,
ani slávny rod oboch, ba ani veľká moc ríše
neblažili ju väčšmi, hoc bola pyšná i na to,
ako tá potomstva hojnosť. A Niobu nazývať mohli
najblaženejšou matkou, nech nežije sama v tej mienke.

Tíreziova dcéra, slávna veštkyňa Manto,
vediaca predvídať budúce veci, raz uprostred ulíc
volala z vnuknutia bohov: „Do chrámu, Tébanky, chod'te,
vavrínom ovite vlasy a v pokornej modlitbe páľte
Latóne obeť i obom jej deťom. Ten rozkaz vám dáva
mojimi ústami bohyňa sama." Poslúchnu všetky
Tébanky výzvu, zeleným lístím si ovenčia sluchy,
zapália oheň a pri žiare plameňov modlitby šepcú.

Znezrady s ohromným sprievodom žien sa Nioba blíži,
v lýdických šatách pretkaných zlatom budiaca obdiv,
a nech sa nechmúri hnevom, i krásna. Zastane, mykne
zdobenou hlavou a vlasmi, čo padajú na obe plecia,
vzpriamená hrdým zrakom sa zobzerá vôkol a vraví:
„Aký to ošial' uctievať bohov len z počutia známych
väčšmi než viditeľných? Prečo sa Latóne vzdáva
v svätyniach úcta a môjmu božstvu sa nepáli obeť?

Tantal mi otcom, čo jediný mohol stolovať s bohmi,
matkou mi Dióna, sestra Plejád; mohutný Atlas,
držiaci na pleciach vesmíru klenbu, to mi je dedo,
Jupiter - druhý môj dedo, a pýšim sa, že mi aj svokrom.
Mne sa národy Frýgie koria, mne kráľovský palác
Kadmov sťa vládkyni slúži, ja panujem spolu i s mužom
nad ľuďom v múroch, čo tónmi lýry staval môj manžel.
V hocktorú paláca časť nech pohľadom zamieri človek,
nesmierne poklady vidí. A navyše k tomu sa druží
tvár moja bohyne hodná. K nej pridajte sedmoro synov,
sedmoro dcér a čoskoro toľko zaťov a neviest!
Nože sa spytujte ešte, či dôvod mám na hrdú chválu,
ešte i teraz sa odvážte Latónu nado mňa stavať,
ktorej dal život akýsi Titan a ktorej zem šíra
kedysi odmietla chatrný kút, kde mohla by zľahnúť.
Nebesá, more, zem — nik neprijal bohyňu vašu,
chodila svetom sťa štvanec, kým nad ňou sa nezľútil Délos.
,Ty ako cudzinka po zemi blúdiš, ja na mori,' vravel
a sám jej ponúkol nestály domov. Potom sa stala
rodičkou dvojčiat: to je priam sedmina potomstva môjho.
Šťastná som — môže to popierať dakto? - a šťastná aj budem:
Ktože má pochybnosť o tom? Húf detí je zárukou pre mňa,
silou, čo nezmôže ani sám osud. A hoci by veľa
vyrval mi z nich, mne viacej než Latóne zvýši aj potom!
Stav môjho blaha nepozná strach. Len povážte v duchu,
že by tak preriedol trochu ten zástup potomstva môjho,
ani po istej strate sa nezníži na počet dvojčiat,
na ,vel'ký' Latónin krdel'. Ved' koľko jej k bezdetnej chýba?
Naskutku berte sa z chrámu a z vlasov odložte vavrín."
Snímu si vence, neskončia obeť, no pošepky ďalej
bohyni vzdávajú úctu, v tom zabrániť nemôže nikto.

Zahorí Latóna hnevom a na samom končiari Cynta
s takouto rečou sa obráti na svoje obidve deti:
„O mne, rodičke vašej — som na to materstvo hrdá —
o mne, čo zo všetkých bohýň len Junóne priznávam prednosť,
tvrdia, že bohyňou nie som, ba zbraňujú vzdávať mi úctu
v pradávnych chrámoch, a preto mi prispejte na pomoc, deti!

Nie je to jediná bolesť. Tantalka po hroznom čine
brýzgala na mňa a potomstvo svoje si trúfala stavať
nad vás, ba navyše nazvať ma bezdetnou. Bodaj to chcelo
stihnúť tú plúhu, čo zjavila otcov zločinný jazyk!"
Latóna ešte sa chystala vysloviť prosbu, no Fébus
riekol jej: „Prestaň! Tie dlhé ponosy zdŕžajú pomstu."
To isté vravela Féba. Obaja odletia rýchle
v závoji mrakov a znesú sa do múrov Kadmovho mesta.

Rovné a šíre pole sa prestiera pomimo hradieb,
jednostaj duní dupotom koní. Površie zeme
na prach sa utieklo vírením kolies a údermi kopýt.
Jedna časť Amfiónových synov tam vysadá práve
na bystré kone a na chrboch skvúcich sa purpurom týrskym
nesie sa hrdo a krotí paripy zlátenou uzdou.
Isménus, ktorý zo siedmich synov bol kedysi prvý
bremenom pre lono matky, kým tátoša dokola vedie
v určenom kruhu a drží na uzde spenené pysky,
„Beda mi!" odrazu skríkne a uprostred hrude mu vidno
vbodnutú strelu. Zmeravie ruka, vypustí liace,
telo sa po pravej strane pomaly zošmykne z koňa.
Sipylus, čo mu bol v päťach, keď začul šíp povetrím šušťať,
povolí uzdu a letí, ako keď veliteľ lode,
zočiaci mračno a tušiaci víchor, uteká všetky
vetrilá spúšťať, aby mu ušlo čo najmenej vetra.
Márne však popúšťal uzdu, napokon stihne ho strela,
ktorej sa nedalo vyhnúť, a pod samým tylom sa chveje,
kde sa mu vryla: len železný hrot mu vyčnieva z hrdla.
Ako sa dopredu nakláňal šuhaj, preletí v cvale
cez šiju pod nohy koňa a skropí zem horúcou krvou.
Nešťastný Fédim a Tantal, čo po starom otcovi dostal
do vena meno, keď skončili zvyčajné preteky v jazde,
silu natretých ramien sa chystali na hrisku zmerať.
O hrud' už opreli hrud' a vzápätí zápasia v tesnom
objatí spletené údy: vtom z napätej tetivy luku
zaŕíči šíp a razom prebodne spojené telá.
Obaja zastonú razom a razom sa na zemi vystrú
bolesťou skrivené údy a razom, ako tak ležia,

vyvrátia oči a razom vydýchnu aj dušu.
Keď to Alfénor uzrie, do nahej hrude sa bijúc,
priletí k bratom, by zdvihol a objal chladnúce telá.
Pri tejto posvätnnej službe sám padá: Apolónova
smrtiaca strela skrz naskrz mu prevrta útroby hrude,
a keď vyrazí von, kus pľúc mu vytrhne z tela
sperenie šípu a s krvou uniká do vzduchu duša.
Nie jeden výstrel zasiahol útleho Damazichtóna:
najprv utrížil ranu, kde sa kosť holenná končí
a kde sa zo šliach a chrupiek vytvára kolenný ohyb.
Pokým to železo zhubné sa pokúša vytiahnuť rukou,
druhý šíp sa mu do hrdla vryje až po samé perie.
Strelu hneď vymrští krv a prúdom sa vyvalí z rany,
vzduchom si preráža cestu a široko-d'aleko strieka.
Posledný Ílioneus nadarmo k nebesám dvíhal
ruky a volal: „Bohovia, prosím vás o milosť všetkých!“
lebo nevedel, chudák, že všetkých netreba prosiť.
Dojala boha Lukostrelca tá detinská prosba,
lenže už nemohol zadržať šíp; smrť zmierni mu aspoň
najľahšou ranou: nevnikla strela až do hĺbky srdca.
Zlovestné chýry, zármutok ľudu i náreky v dome
prezradia napokon matke tú náhlu a desivú skazu.
Úžasom zdúpnie a vybuchne hnevom, že bohovia mali
odvahu taký čin spáchať, kde takú právomoc berú.
Amfión, zúfalý otec, si vbodne do hrude dýku,
aby tak veľkému bôľu i životu urobil koniec.

Aký to rozdiel Nioba táto a tamtá, čo z chrámu
nedávno vyhnala zástupy žien, čo kráčala mestom
s hrdo vztýčenou hlavou a budila priateľov závist!
Teraz by hádam i nepriateľ ľútostne zavzdychal nad ňou.
Vrhá sa na chladné telá, to jedno, to druhé zas láska,
s každým synom sa lúči a dáva im posledné bozky.
Potom sa zdvihne a zvolá, k nebesám pozdvihnúc ruky:
„Len sa pas, Latóna krutá, tou mojou bolesťou strašnou,
len sa pas a nasýť si hrud' tým nesmiernym žiaľom,
nasýť si bezcitné srdce. V tých siedmich mŕtvolách synov
zmieram i ja. Len triumfuj, víťazná sokyňa, jasaj!

Akáže víťazná? Hľa, mne úbohej zvyšuje viacej
než tebe šťastnej: víťazím ešte i po toľkých stratách."

Doznejú slová a na luku zazvučí napätá struna.
Všetci sa zachvejú hrôzou, len Nioba nehybne stojí.
V nešťastí zatvrdla vzdorom. Navôkol pri márach bratov
stáli v spustených vlasoch a v smútočnom odeve sestry.
Jednu, keď ťahala šíp, čo bratovi uviazol v tele,
zachváti smrteľná mdloba a tvárou na brata klesne.
Druhá, čo úbohú matku sa pokúša utešiť v žiali,
znezrady zmĺkne a skriví sa zásahom tajomnej strely.
Naveky zovrela pery, keď vyšiel z nich posledný výdych.
Zrúti sa ďalšia, čo dala sa na útek darmo, a iná
pri sestre zmiera, táto sa skrýva, tamtú des drví.
Keď ich už šestoro padlo a každá rozličnou ranou,
zostala posledná ešte. Matka ju zakrýva celým
telom i celým rúchom a volá: „Tú jednu mi nechaj!
Z celého zástupu o túto jedinú, najmladšiu, prosím."
A kým tak modlíka, padá i posledná, o ktorú prosí.

Medzi nebohých synov, dcéry a muža si sadne
sirá a od bôľu sklávie: už vánok jej nečerí vlasy,
smrteľná bledosť zaleje líca, na smutnej tvári
znehynie zrak a z celého zjavu sa vytratí život.
Napokon ešte aj v ústach jej skamenie jazyk a celé
podnebie stvrdne, v žilách prestáva prúdenie krvi,
nedá sa ohýbať šijou a rukou urobiť pohyb,
nemôže vykročiť noha. Hoc v útrobach všade je skala,
nadalej plače. Raz krútnava prudkého víchra ju schváti
do rodnej zeme a zarazí na končiar hory, kde slzí.
Dodnes ešte tam zrieť, ako prúdy slz roní tá skala.

ŽABY

Od tých čias náramne boja sa všetci, chlapi aj ženy,
bohyne zjavného hnevu a horlivo koria sa v úcte
mocnému božstvu rodičky dvojčiat. Ako to býva,
príhoda blízka reč zavedie zvyčajne na dávne deje.

A tu hneď jeden z nich začne:

„Raz ani v Lycii žirnej
neušli sedliaci trestu, keď na matke spáchali krivdu.
Nie je to udalosť známa, bo týka sa prostého ľudu,
zato však čudesná. Miesto i jazierko chýrečné divom
videl som na vlastné oči. Môj otec, muž staršieho veku,
neschopný pridlhšej chôdze, kázal mi, aby som dohnal
z Lycie vybranú lichvu a za vodcu na ceste dal mi
jedného z tamojších ľudí. Ako s ním lúkami kráčam,
uprostred rybníka uzriem od dymu obete čierny
prastarý oltár a okolo neho trasľavé trstie.
Môj vodca zastal a zašeptal s bážňou: ‚Zmiluj sa, prosím!‘
‚Zmiluj sa, prosím!‘ i ja som zašeptal podobným hlasom.
Keď som sa opýtal, či je to oltár Najád či Faunov
alebo miestneho boha, tu cudzinec takto mi rečie:
‚Nie je to, šuhajko, oltár dákeho lesného božstva.
Svojím ho bohyňa zve, čo jej kedysi kráľovná nebies
bránila na zemi pobyt, ktorú len na veľké prosby
pritúlil Délos, keď ešte jak ostrovček na mori plával.
Latóna v tvrdzi si ľahla tam do tône olivového
stromu a palmy a povila dvojčatá Junóne navzdor.
Ale aj odtiaľ vraj kútnica pred zlobou sokyne ušla,
vo svojej náruči nesúc dvoje nebeských detí.

Vo vlasti Chiméry, v Lycii, ktorú priam spal'oval krutý
slnečný úpek, bohyňa zmorená úmornou cestou
ako aj páľčivou páľavou lúčov zasmädne smädom.
Z prsníkov mlieko už do kvapky vysali pahltné deti.

V údolí, na samom spodku, Latóna náhodou uzrie
neveľký rybník. Sedliaci práve tam rezali prútie,
kosákmi skášali trstie a šášie, čo v slatinách dužie.
Bohyňa podíde k brehu, kolenom oprie sa o zem,
aby si načrela studenej vody a mohla sa napiť.
Vidiecky dav ju v tom hatí. Tu bohyňa skuhrošom rečie:
‚Prečo mi bránite piť? Veď voda je spoločným dobrom.
Pre všetkých stvorila príroda vzduch a slnečné svetlo

tak ako plynúce vlny. Hoc k verejným darom som prišla,
predsa vás prosím: dajte mi napiť sa. Nebolo mojím
úmyslom tuná si umývať telo a ustaté údy,
lež iba uhasiť smäd. Mám od pále vyschnuté ústa,
spálené hrdlo a hlas môj sa z neho s námahou derie.
Nektárom bude mi jediný dúšok a vám budem vd'ačiť,
že sa mi život s ním vráti: život mi dáte s tou vodou.
Lútosť aj s týmito majte, čo vzpínajú maličké rúčky
z náručia môjho! A náhodou deti priam vzpínali rúčky.
Kýmže by nepohla takáto vrúcna a pokorná prosba?
Ale dav na prosby bohyně nedbá, päšťami hrozí,
surové nadávky soptí, ak Latóna nepôjde ďalej.
Ešte i to sa im máli! Rukami, nohami kalia
v rybníku vodu: dupocú po bahne hlbiny na dne,
sem i ta zlovoľne skáču a mľazgavú mulinu mútia.
Tu už smäd ustúpi hnevu. Prestane Kojova dcéra
surovcov pokorne prosiť a slová, čo bohyňu nectia,
do vetra vravieť. Pozdvihne k nebesám ruky a ústa
vysloví kliatbu: „Tak žite v tej barine na večné veky!“

Splní sa bohyni prosba. Teší ich život v tej mláke
a hneď raz celým telom sa vnárajú hlboko do nej,
nato zas vystrčia hlavy a plávajú po vrchu vody,
často si hovejú na brehu plesa a často sa opäť
vrhajú do jeho studených vln. No bez hanby ďalej
v škriepkach a surových nadávkach brúsia si bezbožný jazyk:
aj keď im bydlom je mláka, hádka ich láka i v mláke,
až im schrapľavie hlas a naduté hrdlo sa vzduje,
ba tie ich škrekl'ové škriepky im zeviače papule šíria.
Vzpínajú odporné hlavy, čo zrastajú bez krku s driekom,
chrbát im zelenie, brucho, väčší diel podoby, belie:
v bahnitej hlbine bariny skáče nový tvor — žaby."

MARSYAS, PELOPS

Len čo ten neznámy človek rozpovie neblahý osud
lycijských sedliakov, iný si v pamäti oživí prípad
Satyra, ktorý v hre na flaute súťažil s Fébom a kruto

odpykal prehru. „Prečo uberáš zo mňa kus tela?“
bedákal. „Jojó, nemá takúto cenu tá flauta.“
Ako tak narieka, Fébus mu z údov sťahuje kožu,
kým nie je samučká rana. Zovšadiaľ steká prúd krvi,
odraté svaly mu trčia, ničím nekryté žily
mrštia sa v trhavom rytme, porátať mohol by človek
dmúce sa orgány útrov i na prsiach zreteľné cievy.
Plakali nad ním Fauni, božstvá lesov a polí,
Satyri, jeho bratia, doteraz drahý mu Olymp,
celý zbor nýmf a každý, čo pásol tam na horských stráňach
na vlnu bohatý statok a čriedy bučiacej lichvy.
Navlhla úrodná pôda, do kvapky do seba vsala
preliate slzy a v najhlbších hĺbkach vpila ich do žíl.
Tam ich zem zmenila na prúdy vody a vyliala na vzduch.
Do mora valia sa v podobe rieky s príkrymi brehmi,
volá sa Marsyas, najčistejší z frýgických tokov.
Po týchto príbehoch razom ľud vracia sa k nedávnym dejom,
žalostí nad smrťou Amfióna a celého rodu.
Nioby nie je mu ľúto. No jeden, brat Pelops, i vtedy
za ňou prelieval slzy. Keď z hrude si odhrnul rúcho,
na ľavom pleci bolo mu vidieť kus slonovej kosti.
Rovnakej farby a z ľudského mäsa mal po narodení
ľavé i pravé plece. Keď neskôr ho rozsekal otec,
bohovia, vraví báj, spojili údy. Všetky sa našli,
chýbala jedine kosť, čo plece spájala s krkom.
Na miesto stratenej časti mu bohovia vložili kúsok
slonovej kosti a odvtedy Pelops opäť bol celý.

TÉREUS, PROKNÉ A FILOMÉLA

Prichodí k nemu okolná šľachta: susedné mestá
prosili vládcov, aby šli Pelopa potešiť v žiali.
Peloponézske Mykény prišli, Argos i Sparta,
Kalydón, na ktorý Diana ešte nevrela hnevom,
úrodný Orchomenos, Korint povestný bronzom,
spurná a odbojná Messéna, maličké Kleóny, Patry,
Néleov Pylos a Troizéna, kde ešte nevládol Pitteus,
prídu i mestá, čo zahrádza Istmus a brehy dvoch morí,

ako i mestá pomimo Istmu a brehov dvoch morí.
Kto by to veril, že jedine Atén tam nebolo vidieť?
Vojna im bránila v priateľskej službe, pretože barbar
priplával na lodiach s vojmi a naháňal Aténam hrôzu.

Trácky kráľ Téreus s pomocným vojskom na útek zahnal
barbarské šíky a víťazným bojom si preslávil meno.
Keďže bol vladárom bohatej ríše a mocného vojska,
navyššie potomkom veľkého Marsa, kráľ Pandión dal mu
za ženu dcéru Proknu. No na tú svadobnú slávnosť
neprišla bohyňa manželských zväzkov ani boh lásky,
Fúrie držali fakle, čo uchmatli mŕtvemu od már,
Fúrie ustlali svadobné lôžko, zlovestný kuvik
priletel k domu a sadol si na strechu manželskej spálne.
Kuvikal kuvik, keď Téreus prvýkrát snúbil sa s Proknou,
kuvikal kuvik, keď stali sa rodičmi. No i tak plesal
všetok ľud trácky a manželia bohom vzdávali vdáku,
pritom i deň, keď Pandión za kráľa vydával dcéru,
deň, keď sa narodil Itys, dali vyhlásiť sviatkom:
hl'a, akým rúškom sa zastiera prospech!

Slnko už päťkrát
jeseňou previedlo čas a zmeralo nových päť rokov,
keď sa raz Prokné pritúli k mužovi s líškavou rečou:
„Ak ma len trochu máš rád, buď dovoľ mi navštíviť sestru
alebo sestra nech príde. Otcovi prisľúb, že v krátkom
čase ju privedieš domov. Veľký dar bude to pre mňa,
akže mi umožníš uvidieť sestru." Kráľ rozkáže ihneď
koráby na more spustiť, pomocou plachiet a vesiel
pripláva k atickým brehom a v Píreu vystúpi na zem.
Len čo sa privíta s test'om a pravica pravicu stisne,
v priaznivom znamení začne sa spriadať vzájomný hovor.
Práve keď spomína pohnútku cesty, želanie svojej
ženy a sľubuje pritom, že deva sa čoskoro vráti,
vojde dnu Filoméla žiariaca nádherným rúchom,
no ešte skvúcejšia krásou, akou si opriada človek
vodné a lesné víly, keď ústraním lesov sa nesú,
pravda, keby ich zdobil ten šat a podobné skvosty.

Téreus vo chvíli práve tak vzbĺkol, keď uvidel pannu,
ako keď dakto podloží oheň pod žlté klasy
alebo podpáli v senníku hromadu lístia a sena.
Postava devy je naozaj vábna, no Térea pritom
puďí aj vrodená chlipnosť. V tých končinách národ má sklony
k telesnej láske: kráľ planie vlastnou i rodovou vášňou.
Razom si umieni oddanosť pestúnky ako i bdelosť
sprievodu úplatkom zlomiť a samotnú devu si získať
skvostnými darmi, ba celé kráľovstvo premárniť na ňu
alebo uniesť a potom ju brániť hoc ukrutnou vojnou.
Nieto už činu, ktorý by nebol ochotný spáchať
v bezuzdnej túžbe, hrud' nevie už pojať skrývanú vášeň.
Ťažko mu prichodí marenie času, chtivo sa vracia
k želanu Prokny a vlastné želanie ukrýva pod ním.
Výrečnosť dala mu túžba a zavše ak prekročil v prosbách
patričnú mieru, hneď dodával, že sú to Proknine slová.
Ronil aj slzy, akoby ronil ich z príkazu ženy.
Bohovia, aká to temnota noci zastiera často
smrteľné srdcia! V zločinnom úsilí Térea všetci
statočnosť vidia a za podlé úmysly ešte žne chválu.
Ba to si želá aj Filoméla. Objíme nežne
otca okolo krku a pri svojej spáse ho prosí
— na svoju skazu — aby jej dovolil navštíviť sestru.
Téreus pozerá na ňu, chtivým okom ju hlce,
každý jej bozk a ruky ovité okolo krku
preňho sú bodlom, živým olejom do ohňa vášne.
Po každý raz, keď Filoméla objíme otca,
túži byť otcom, len aby ukojil nerestné chůtky.
Podľahne otec tým dvojakým prosbám, radosťou plesá
dcéra a vzdáva mu vďaky, tej nešťastnej stvore sa vidí
pre obe úspechom to, čo sa v zármutok premení obom.

Malý kus cesty mal pred sebou Fébus a krídlaté kone
dupali kopytom do sklonu dráhy nebeskej klenby:
na stoly kladú sa kráľovské jedlá a víno sa perlí
v zlate. Nato sa všetci oddajú tichému spánku.
Hoci kráľ Téreus osamie v spálni, po deve blčí,
pred sebou znova vidí jej tvár, jej pohyby, ruky,

v duchu si domýšľa všetko, čo nevidel dosiaľ, a tak sa
spaľuje túžbou, lebo sen z očí mu odháňa trýzeň.

Biely deň svitol a Pandión zaliaty slzami tisne
na odchod zaťovi ruku a takto mu zveruje dcéru:
„Drahý zať, do rúk ti porúčam dcéru, lebo ma zbožné
želanie zmohlo, a bola to oboch dcér prosba i tvoja,
Téreus. Pre tvoju česť i pre tvoje synovské city,
pre všetkých bohov ťa prosím, bdej nad ňou s otcovskou láskou
a vráť čo najskôr — večnosťou bude mi najkratšia chvíľa —
potechu môjho starého srdca mrúceho strachom.
Ty, moja Filoméla, ak otca trochu máš rada,
príd' mi čo najskôr — stačí, keď sestru máš ďaleko z domu!"

Pokým tie príkazy dával, bozkami zasypal dcéru,
z očí mu nevoľky padali slzy pri každom slove.
Potom si od oboch pravicu žiadal a vedno ich spojil
na znak, že splnia mu vôľu. Napokon vo svojom mene
ešte dal pozdraviť dcéru a vnuka v ďalekom kraji.
Posledné zbohom mu takmer načisto udusil v hrdle
hlasitý vzlykot, lebo zlá predtucha premkla mu dušu.

Sotvaže Filoméla vstúpila na loď a veslá
hnali ju od brehov na šíre more, vykrikol barbar:
„Vyhral som! So mnou unáša koráb sen mojich túžob!"
Radosťou plesá a vášnivej mysli už nevládze ďalej
odpierať rozkoš, pohľadom jednostaj na deve lipne
tak ako kráľovský orol, keď na love zajaca zdrapne
do krivých drápov a zloží ho do hniezda vo veľkej výške:
zajatec nemá kde utiecť, na korisť pozerá dravec.

Už sa skončila cesta, už všetci sa pobrali na breh
zmorení plavbou. Tu Téreus odvedie Pandiónovu
dcéru na salaš vysoko v tmavých a prastarých horách
a tam ju zavrie. Dievčina zbledne, trasie sa hrôzou
a keď sa zaliata slzami spýta, kdeže je sestra,
Téreus zradí svoj bezbožný zámer, zmocní sa panny
ako prst samej. Nadarmo volala na pomoc otca,

nadarmo volala sestru a najmä všemocných bohov.
Deva sa trasie jak zľakaná ovca, keď zranená z tlamy
vlka sa vymkne a ešte nie je si životom istá,
alebo ako sa chveje holub skropený vlastnou
krvou a ešte sa pazúrov desí, čo sa doň vbodli.
Len čo sa spamätá z hrôzy, ako hlbokým žiaľom
zronená žena trhá si vlasy a bije sa do prs.
Napokon pozdvihne ruky a zvolá: „Ty surový barbar,
ty podlý krutáň! Ničím ti neboli otcove prosby,
jeho úprimné slzy, sestrina oddaná láska,
moja panenská cudnosť ani tvoj manželský vzťah!
Všetko si zmútil: si mužom dvoch žien a ja som sa stala
sokyňou sestry, ktorá sa právom vypomstí na mne.
Teraz si ber aj môj život, aby si zavřil svoje
zločinné skutky. Oh, mal si ma zabiť už predtým,
kým si ma zneuctil. Nevinná mohla som zo sveta odísť.
Ale ak nebeské božstvá to vidia, ak naozaj vládne
riadenie božie, ak potupou mojou sa nekončí všetko,
skôr a či neskôr mi pokutu splatíš. Bez všetkej hanby
vyjavím svetu tvoj zločin: ak sa mi naskytne možnosť,
vydám sa na cestu k ľuďom, ak budeš ma pod zámkou držať,
všetko vykričím lesom a donútim prevraviť skaly,
aby to počulo nebo i boh, ak dáky tam žije!"

Na tieto slová sa ukrutný tyran rozpáli hnevom,
ale i zatrasie nemalým strachom. Jedným i druhým
pocitom hnaný po meči siahne, čo visel mu v pošve,
chmatne za vlasy devu, skrúti jej za chrbát ruky
a tam ich spúta. Filoméla nastaví šiju,
len čo meč uzrie, lebo sa úfala blízkeho konu.
Keď pritom pobúrená jednotaj otcovo meno
volá a hovorí čosi, do klieští chytí jej Téreus
jazyk a odsekne mečom. Len koreň myká sa v hrdle,
ostatok zvíja sa na čiernej zemi a dačo si mrmle.
Ako sa hádže chvost na kusy roztávej zmije, i jazyk
práve tak skáče a zmierajúc hľadá panine stopy.
Ešte i po tomto čine (človek to odmieta veriť)
vraj sa ukájal viackrát na jej zmučenom tele.

A po tom všetkom ešte mal odvahu vrátiť sa k Prokne.
Len čo ho uvidí žena, spýta sa na svoju sestru.
Téreus falošne zalká a zosnuje lož o jej smrti.
Pravdivosť zvesti mu dosvedčia slzy. Nato si Prokné
strhne z pliec rúcho, ktoré sa blyšťalo zlatými pruhmi,
prehodí na seba smútočný odev, dá postaviť prázdny
náhrobok sestre, prinesie zádušnú obeť a žiali
za ňou jak mŕtvou, hoc príčina žiaľu väzela v inom.

Dvanásť znamení obišlo slnce v priebehu roka:
čože má dievčina robiť? V úteku bránia jej stráže,
okolo majera týčia sa mocné kamenné múry,
ústa sú nemé a nemôžu podlý čin zradiť, no bôľom
bystrí sa um a z útrap a nešťastia rodí sa dôvtip.
Potajme osnovu napne kol návoja barbarských krosien,
do bielej priadze purpurom votká nešťastnú správu
o hroznom čine. Hotovú tkaninu odovzdá slúžke
s posunkom, aby ju zanesla panej. Dievča jej prosbu
splní a vezme dar Prokne: nevie, čo vlastne jej nesie.
Krutého tyrana žena hneď rozvinie plátno a strašnú
správu si prečíta na ňom o žiaľnom osude sestry.
Aké však divné, že mlčí: ústa jej uzamkla bolesť,
jazyk nevie nájsť slová úmerné blčiacej zlosti,
bráni sa slzám, len zbožné i bezbožné plány
oprekot snuje a celá sa oddáva vidine pomsty.

Nadišiel práve čas Bakchových sviatkov, čo každé tri roky
slávili sítonské ženy vždy pod temným závojom noci.
V noci sa ozýva Rodopa zunivým rinčaním zvoncov,

v noci sa poberie kráľovná z domu, dá na seba rúcho,
ako to žiadali obrady boha, a bakchantský výstroj:
viničným lístím si ovenčí hlavu, na ľavom boku
visí jej jelenia koža a na pleci spočíva tyrsus.
Potom jak zbavená zmyslov so svojou družinou dá sa
do behu lesom a hoci ňou zmietala ukrutná bolesť,
predstiera bakchický ošial'. Napokon dobehne k dvorcu
skrytému v horách, sť'a zjašená zjačí, vylomí bránu,

pochytí nešťastnú sestru, rýchle ju odeje v ústroj
Bakchovho sviatku, celú tvár zahalí zimozelovým
lístím a zdesenú devu odvedie do svojho hradu.

Sotvaže úbohá Filoméla si uvedomila,
že je v lotrovom sídle, zbledla a zdúpnela hrôzou.
Prokné zas, len čo sa ocitla doma, zblečie sestre
bakchantský výstroj, z tváre horiacej hanbou jej sníme
brečtan a chce ju objat'. Lenže tá odvalu nemá
zdvihnúť k nej oči, lebo si prichodí sokyňou sestry.
S pohľadom sklopeným k zemi chce bohov za svedkov volať,
že ten hanebný skutok bol násilne spáchaný na nej:
miesto úst vravia len ruky. Prokné zahorí hnevom,
divže ho môže hrud' pojať, a rázne zahriakne sestru
roniacu slzy: „Škoda ti prelievať slzy, tu môže
jedine železo pomôcť alebo čosi, čo zmôže
ešte aj železa silu. Sestra, som hotová spáchať
hocaký skutok: podpáliť fak'ou kráľovský palác,
Térea, pôvodcu zločinu, doprostred plameňov vrhnúť,
vyklat' mu oči, odseknúť jazyk či úd, čo ťa zbavil
panenskej cnosti, tisíckou bodných rán vypudíť z neho
zločinnú dušu. Na čosi veľké sa chystám, len ešte
premýšľam, čo to má byť." Kým takto sa zastrája Prokné,
vtom sa k nej blíži syn Itys a zrazu jej svitne, čo robiť.
Zmeria ho ľadovým zrakom a rečie: „Ach, ako sa veľmi
ponášaš na svojho otca!" Ďalej neriekne slova,
zosnúva strašný čin pomsty a plápolá skrývaným hnevom.
Len čo však chlapec pristúpil bližšie a pozdravil matku,
pričom si malými rúčkami líškavo pritiahol k sebe
matkinu šiju a detské láskanie s bozkami spájal,
obmäklo matkino srdce, hnev sa v nej na chvíľu zlomil,
navyše proti vôli jej z očí vyhrkli slzy.
Ale keď pobadala, že priveľká materská láska
rúca jej zámer, pohľadom zamieri od syna k sestre,
na oboch striedavo hľadí a dumá: „Prečo syn môže
lichôtky vraviť a nemá sestrine ústa sú mĺkve?
Prečo tú, čo on zve matkou, nemôže ona zvať sestrou?
Pamätaj, Pandiónova dcéra, komu si ženou!

Zabúdaš na rod? Mat' s takým manželom súcit je zločin.

Nato hned' odvečie syna jak tygrica jelenie mlád'a,
čo ešte cicia, tmavými lesmi na brehu Gangy.
Sotvaže dosiahli odláhlé miesto v ozrutnom hrade,
chlapec už tuší svoj osud. Ako k nej vystiera rúčky,
volajúc: „Mamička, mamka!“ a chce ju objať kol krku,
do boku povedľa hrude mu Prokné pohrúži dýku,
ani len nemihnúc okom. Hoci ten jediný úder
stačil mu na smrť, Filoméla mu odsekne hlavu,
na kusy poreže údy, čo ešte sú teplé a byťku
života javia: čiastka z nich kolotá vo vriacom kotle,
zvyšok sa na ražni praží; miestnosť je zaliata krvou.

Vystrojí hostinu Prokné a pozve Térea na ňu.
Predstiera, že je to slávnosť jej domova, ktorej sa môže
zúčastniť jedine manžel, a pošle preč sluhov i druhov.
Téreus samotný sedí vysoko na tróne predkov,
s chuťou sa hostí a synovým mäsom si napĺňa brucho.
Ranený slepotou ducha sa ozve: „Prived'te syna!“
Prokné už nevládze ďalej ukrývať ukrutnú radosť,
túži mu zvestovať, ako sa pomstila na ňom, a zvolá:
„Vnútri máš toho, ktorého voláš.“ Vladár sa obzrie
vôkol a spýta sa, kde je. Ako ho hľadá a volá,
vyskočí Filoméla, vlasy má skropené strašnou
vraždou, a otcovi do tváre vrhne synovu hlavu
zaliatu krvou. V tej chvíli tak mocne túžila vraviť
ako doteraz nikdy a slovami vyjadriť radosť.
Trácky kráľ ukrutne zrúkne, prevrhne tabuľu s jedlom,
vzývajúci o pomstu Fúrie v najhlbšej priepasti pekiel.
Podchvíľou rád by si otvoril útroby, keby to bolo
možné, a vytrhol stade ten strašlivý pokrm, čo prežrel,
podchvíľou vzlyká a zve sa žalostným synovým hrobom.
Nato sa s tasenou zbraňou vyrúti na obe sestry.
Pandiónovým dcéram vtom akoby narástli krídla:
vskutku im narástli krídla. Jedna odletí k lesu,
druhá sa pod strechou skryje. Ale znamenie vraždy
dodnes im nezmizlo z hrude, kde perie je sfarbené krvou.

Téreus, ktorého za nimi hnala bolesť i pomsta,
zmení sa na vtáka taktiež, z čela mu vyrastie chochol,
namiesto dlhého meča mu nadmieru vyčnieva zobák,
akoby vták bol schystaný na boj. Volá sa dudok.

BOREAS A ÓRITYJA

Pandión zmáraný žiaľom sa nedožil dlhého veku
staroby: predčasná smrť ho sklátila do ríše mŕtvych.
Kormidlo štátu a vláda prešli na Erechtea,
rovnako mocného vojenskou silou i spravodlivosťou.
Štyrom synom dal život a tomu istému počtu
dievčenskej fajty. Dve dcéry vynikli rovnakou krásou.
Jedna z nich, Prokris, v šťastnom manželstve s Cefalom žila,
o druhú, Órityju, sa uchádzal Boreas márne
pre trácky pôvod a Téreov zločin. Lúbenú devu
dlho boh nemohol získať, pokým ju prosil a pokým
pred krutým násilím dával prednosť peknému slovu.
Ale keď lichôtky neviedli k cieľu, vzplanul boh hnevom,
akým vždy planie, ktorý je príznačný preňho, a povie:
„Tak, tak mi treba! Prečo som vlastných zbraní sa zriekol,
divého besnenia, výbuchov zlosti a dunivých hrozieb?
Prečo som znížil sa k prosbám, ktoré mňa dôstojné nie sú?
Mne iba násilie svedčí: násilím rozháňam mraky,
násilím búrievam vody, z koreňov vyvraciam duby,
zmrazujem chumáče snehu, do zeme ľadovcom bijem.
A keď vše natrafím na svojich bratov na širom nebi
(to je môj bojový priestor), tak prudko sa rujeme spolu,
že až obloha hrmotom stípa od nášho boja,
z útrov temravých mrákav šľahajú ohnivé blesky.
A keď ja zostúpim nadol do dutých priepastí zeme
a tam v najhlbších hĺbkach vzopriem sa o klenbu chrbtom,
hrmotom podesím nebohých duše a celý svet s nimi.
Takto mal som sa uchádzať o ňu, nemal som kráľa
pokorne prosiť, ale ho násilím urobiť testom.”

Po týchto slovách a podobných, nemenej sršiacich pýchou,
Boreas roztiahol krídla a mocnými rozmachmi zvířil

na zemi smršť a rozbúril šíru hladinu mora.
Obrubou plášťa, čo vliekol po štítoch vysokých vrchov,
zametal na zemi prach, kým ukrytý v závoji mraku
nestrhol s láskou do plavých krídel trpnúcu devu.
Ako s ňou letí, vzplanie v ňom ešte mocnejšia lúbosť.
Ozlomkrk uháňa únosca vzdušnými priestormi neba,
pokým sa nad tráckym krajom neznesie do svojich hradieb.
A tak v tých končinách atická princezná stala sa ženou
vladára ľadových vetrov, tam stala sa rodičkou dvojčiat.
Po matke zdedili všetko, len krídla mali jak otec,
ale tie, ako báj vraví, im nerástli súčasne s telom:
Obaja chlapci, Zétes i Kalais, bez krídel boli,
kým sa im netisli fúzy podobné ryšavým vlasom.
Čoskoro nato, priam ako u vtákov, začalo perie
šibať im z obidvoch pliec a čelúste chlpkami žltnúť.
Keď teda junácky vek už zatlačil chlapčenské roky,
mládenci s družinou Minyov dali sa na cestu loďou
doteraz neznámym morom po rúno so zlatou vlnou.

VII.

MÉDEA A IÁZON

Minyjci pagaskou loďou už zbrázdili hodný kus mora,
keď prišli do končín Fínea kráľa, čo vo večnej noci
vlečie svoj úbohý život, a synovia Zetés a Kalais
zahnali od jeho pokrmu Harpye, krídlaté panny.
Zažili preveľa útrap, hoc viedol ich Iázon slávny,
pokým ich noha sa nedotkla brehov Fásidy dravej.
Naskutku za kráľom zájdu a žiadajú Frixovo rúno.
Výmenou zaň im uloží strašné a úmorné práce.

Medzitým Médea, kráľova dcéra, zahorí prudkým
plameňom lásky, hoc prieči sa dlho. Keď nevládze ošial
rozumom premôcť, povie si: „Darmo sa, Médea, vzpieraš,
bráni ti daktorý boh a ty sa akiste zmáraš
citom, čo volajú láskou, alebo podobným niečím.
Prečo ten otcov príkaz mi prichodí krutý a tvrdý?
Veď je aj tvrdý! A prečo sa bojím, že zahynie šuhaj,
ktorého poznám len chvíľu? Kde hľadať príčinu obáv?
Udus, ak môžeš, oheň, čo blčí ti v panenskej hrudi,
nešťastná stvora! Keby som mohla, mier našlo by srdce.
Nevoľky vlečie ma neznáma sila, iné mi radia
city a iné zas rozum: vidím a schvaľujem lepšie,
za horším kráčam. Prečo ty, kráľovská dcéra, planieš
k cudziemu chlapovi láskou a na sobáš v cudzine myslíš?
Muža i táto zem môže ti dať. Je na vôli bohov,
či má Iázon žiť, a či zhynúť. Radšej nech žije!
O to možno aj bez lásky prosiť. Veď čože on spáchal?
Ktože by odolal jeho mladosti, hrdinstvu, rodu,
ak len bezcitný nie je? A keby aj nemal to všetko,
koho by nestrhol pôvab? Mne načisto očaril srdce.
Ak mu však odopriem pomoc, býky ho ošlahnú ohňom,
v boji ho dorúbe vojsko, čo z jeho osiva vzklíči,
alebo dravému drakovi padne za krutú obeť.
Akže to dopustím, najavo dám, že tiger ma splodil
a že namiesto srdca mám skalú a železo v hrudi.

Prečo len na jeho skazu sa nemôžem dívať a hriešnym pohľadom poškvrniť oči? Prečo naň nehuckám býky, zo zeme zrodené vojsko a večne bdelého draka? Nechže ma bohovia chránia! Tu, pravda, nestačí prosiť, treba mu skutkami pomôcť. Mám zradiť otca a domov, má moja pomoc dákeho prišelca vytrhnúť smrti, a keď ho spasím, aby spustil bezo mňa plachty, aby sa oženil s inou a mňa tu zanechal trestu? Keby toho bol schopný a inej dal predo mnou prednosť, nech radšej, nevdačník, zhynie! No faloš mu nehládí z tváre, tá jeho vznešenosť ducha a milota celého zjavu nevzbúda obavy vo mne, že zabudne na moju pomoc. Najprv si vymôžem sľub a prísahou na bohov musí potvrdiť zmluvu. Máš istotu, čoho sa bojíš? Len konaj, nestrácaj čas! Ved Iázon bude ti viazaný vdakou, pri žiare fakiel sa staneš mu ženou a po gréckych mestách budú ťa sláviť zástupy matiek sťa záchranu synov. Mám teda opustiť brata i pokrvnú sestru a otca, bohov i rodnú hruď a dať sa unášať vetrom? Ved' môj otec je krutý, barbarsky žije môj domov, maličký ešte je brat, môj úmysel schvaľuje sestra, najvyššie božstvo mám v srdci. Nič veľké tu opustiť nejdem, k veľkému mieri môj cieľ: byť záchranou achájskej mlade, uvidieť krajšie kraje a mestá, o sláve ktorých počuť aj tuná, tamojšie mravy a umenie spoznať, odplávať s Iázonom — z tej duše zrieknem sa preňho všetkých pokladov sveta — s ním ako žena byť šťastná, tým sa zapáčiť bohom a chýr svoj ku hviezdám povzniesť. Lenže sa vraví, že kdesi uprostred hlbiny morskej zráža sa dvoje akýchsi brál a Charybda, strašná pohroma lodí, raz hlce vraj vody, raz chrlí ich naspäť v Sicílskom mori a so svorkou psov tam štekoce Scylla. Ved' tou dalekou šíravou mora sa poveziem s milým, jemu sa do lona stúlim a v jeho náručí všetky strachy ma prejdú. Ak budem sa báť, tak o muža iba. Máš vari, Médea, smelosť v tom zväzku manželstvo vidieť, vznešeným menom zvať hriech? Len pováž, aký to zločin na seba berieš, a pokým je čas, tú myšlienku zapuď!"

Po týchto slovách jej vystúpi pred oči povinnosť, láska
k vlasti a cudnosť a chrbát jej obráti zronený Amor.

K ústraniu lesa, kde v tôni stromov sa skrývala dávna
svätyňa Hekaty, Persinej dcéry, Médea mieri.
Bola už silná, plamene vášne už pohasli v hrudi,
no keď sa Iázon zjaví, jej láska sa rozblčí znova:
purpurom zbronejú líca a celá tvár horí sťa fakľa.
Ako maličká iskra, čo pod hĺbou popola stlieva,
náhlym závanom vetra sa rozhorí opäť a plameň
rastie a rastie, až vánok ho rozdúcha v mohutný oheň:
tak i jej hasnúcu lásku, ba naoko takmer už mŕtvu,
oživí prítomnosť krásy, keď šuhaja pred sebou uzrie.
Náhodou práve v to ráno bol Iázon oveľa krajší,
ako vždy býval, a ľúbiacej deve to prepáčiť možno.
Hľadá a na tvár mu upiera oči, sťa by ju teraz
videla po prvý raz, v tom zmätku si myslí, že nemá
pred sebou smrteľný zjav, a nevládze odvrátiť pohľad.
A keď cudzinec začal i vravieť a Médeu nežne
za ruku chytil a pokorným hlasom ju o pomoc prosil,
sľubujúc manželstvo pritom, tu ona mu odvetí v slzách:
„Vidím ja dobre, čo robím, mňa nezvedie zo správnej cesty
neznalosť zásad, lež láska. Ak moja pomoc ťa spasí,
sľúb mi, že dodržíš slovo!" A Iázon prisahu zloží
na oltár bohyně s trojitou hlavou i božstvo, čo býva
v tom háji, na otca-testa, čo celú budúcnosť vidí,
na svoj želaný úspech i úmornú lopotu úloh.
Médea uverí, čarovnú bylku on dostane s radou,
ako ju použiť v tvrdzi, a veselý vráti sa k svojim.

Na druhý deň, keď Dennica zahňala jagavé hviezdy,
na sväťom Marsovom poli sa zhromaždí národ a vôkol
obstane svahy. Sám vládár odetý v purpure sedí
uprostred davu, slonové žezlo sa blyští mu v ruke.
A tu, hľa, ocel'onohým býkom sa plamene valia
z železných nozdier a ohnivým dychom spaľujú trávku.
Tak ako z kozuba plného dreva sa ozýva praskot

alebo ako to syčí, keď vápenec pálený v zemnej
peci zalejú vodou a vriace vápno sa hasí:
práve tak duní im hrud' a žeravý pažerák ohňom,
ktorý im v útrobach blčí. No bez tej najmensej bázne
Iázon blíži sa k nim, hoc naňho zúrive uprú
hrozivých okáľov pohľad i železné končiare rohov,
dvojklaným kopytom búchajú do pôdy drvenej na prach,
sopiac navôkol dym a zároveň strašne ručiac.
Strpnu Minyjci strachom, no Iázon necíti oheň,
ktorý naň bujaky chrlia (tak čarovne pôsobí byl'ka),
podíde k nim a zvisnuté laloky hladká im rukou,
na šiju založí jarmo a bremeno ťažkého pluhu
ťahať ich núti a poorať úhor, čo nepoznal lemeš.
S údivom Kolchida hľadá a Minyjci snažia sa krikom
vzbúdať a dvíhať v ňom smelosť. Tu vytiahne z kovovej prilby
za priehršť zubáľov dračích a oseje zorané pole.
Semená napité smrteľným jedom hneď zo zeme vzkĺčia,
rastú a zasiate zuby sa na novú podobu menia.
Tak ako dostáva dieťa už v útrobach rodičky svojej
podobu ľudskú a každý úd sa mu vyvinie v lone,
jednako prichodí na tento svet, keď dozreje celkom,
priam tak tie postavy ľudské sa vynoria z úrodnej pôdy,
až keď v t'archavej zemi sa vytvorí človeka obraz.
Čo je však čudné, že mávajú zbraňou, sotva sa zrodia.
Len čo dav Pelasgov uzrel, že zo zubov zrodené vojsko
kopije s ostrým hrotom sa chystá mu do hlavy vrhnúť,
od strachu všetci sklopili oči a zdrvení trpeli.
Zmocní sa úzkosť i tej, čo dala mu záchrany záloh:
vidiac, že šuhaj je sám a číry nepriateľ vôkol,
náhle st'a mŕtvola zbledne a sadne si stuhnutá hrôzou.
Aby sa nestrácal účinok byl'ky, čo mala ho chrániť,
čarovné povrávky šepce a tajomné umenie vzýva.
Ozrutný balvan vtom Iázon vrhne na nepriateľov,
aby v ich radoch vyvolal bitku a sám sa jej vyhol.
Vzájomným vraždením hynú a padajú synovia Zeme,
pokým brat pobije brata. Hľa, radom už Achájci zdravia
vít'aza s jasavým krikom a divo sa hádžu mu v náruč.
I ty si, barbarka, chcela tak horúco vít'aza objať,

lenže strach o dobré meno ťa od toho počinu zdržal,
v úmysle bránil ti ostych, no chcela si horúco objať...
Tak aspoň v duchu sa tešíš, čo nemôže nikto ti brániť,
ďakuješ čarovným slovám i bohom, pôvodcom čarov.

Ostáva ešte tou zelinkou uspať bdelého draka,
ktorý sa hrebeňom hrdil a krivými zubmi a tromi
jazykmi vzbudzoval hrôzu sťa ochranca zlatého stromu.
Sotva ho pokropil trochu šťavou omamnej byl'ky,
tri razy prerieknuc slová, čo dávajú príjemný spánok,
ktoré i búrlivé more i rieky sa rútiace tíšia,
spánok hneď zostúpi na zrak, hoc ešte ho nepoznal dosiaľ.
Hrdinský Aizónov syn sa zmocní zlata a hrdo
viezol si korisť i Médeu, darkyňu daru, sťa druhú
korisť a napokon šťastne i s manželkou v Iolku pristál.

AIZÓN

Tesálske matky a staručkí otcovia za návrat synov
znášajú obetné dary, hŕby voňavých živíc
stravujú plamene ohňa. Za obeť padá i zviera
s pozlátenými rohmi. V tom húfe, čo ďakoval bohom,
chýbal však Aizón stojaci nad hrobom pod ťarchou veku.
Nato sa jeho syn ozve: „Priznávam, žena, že tebe
za spásu vdáčim. Hoci si dala mi všetko a miera
tvojich záslužných činov už takmer nepozná hraníc,
prosím ťa, ak je to možné (čo nezmôže moc tvojich čarov?),
uber mi niekoľko rokov a môjmu otcovi pridaj!"
Pritom prelieval slzy. Médeu dojala zbožná
mužova prosba a prišiel jej na myseľ vlastný
zradený otec. No nedá to najavo ničím a povie:
„Muž môj, čo za hriešne slovo ti vyklzlo z perí? Ty myslíš,
že by som mohla kus tvojho života na iných preniesť?
Krivá to žiadosť a Hekata na to by nedala súhlas.
Iázon, ja sa pokúsím o čosi väčšie, než prosíš:
sprobujem omladiť umením čarov dlhý vek svokrov,
lenže nie tvojimi rokmi, ak môj úžasný počín
schváli a obdarí priazňou bohyňa trojitej tváre.

Chýbali iba tri noci, aby sa mesiaca rožky
zblížili k sebe a splynuli v kruhu. Keď žiarila Luna
úplným splnom a guľatou tvárou hľadela na zem,
vykročí Médea z dverí halená nespätým rúchom,
s bosými nohami, vlasy spustené na holých pleciach.
Tápavým krokom sa uberá nemotou nočného ticha
ako prst sama. Ľudí, dravé i pernaté zvery
popútal hlboký spánok. Utíchol v krovinách štebot,
mlkve je nehybné lístie, mlkvo je v rosnatom vzduchu,
jedine hviezdy sa trbliecu jasom. Médea vystrie
k nebesám ruky, trikrát sa zakrúti, z prameňa trikrát
naberie vody a porosí vlasy, zujúka trikrát
mohutným hlasom, klesne kolenom na zem a zvolá:

„Noc, ty verná strážkyňa tajov, vy zlatisté hviezdy,
čo spolu s lunou striedate žiaru denného svitu,
trojhlavá Hekata, svedkyňa počinov mojich, čo stále
prichodíš na pomoc mojim čarom a magickým kúskom,
matička Zem, čo mágov vystrájaš zeliniek mocou,
vetry a búrky, jazerá, rieky a hory, vy božstvá
lesov, vy božstvá noci, vy všetci stojteže pri mne!
Vašou pomocou, ak sa mi zachce, na údiv brehov
k prameňom zavráciam toky, čarovným výrokom tíšim
búrlivé more a tiché zas búrim, oblohu halím
mrakmi aj rozbíjam mraky, volám i zaháňam vetry,
čarovným slovom rozrážam smrtiace papule hadov,
vytrhám zo zeme skaly a s koreňmi vyvráciam duby,
na môj rozkaz sa rozkývu lesy a zatrasú vrchy,
hrozivo zaduní zem a mŕtvi vstávajú z hrobov.
Luna, i teba sťahujem z neba, hoc tvoju žiaru
snažia sa privolať zvonce. Na moje čarovné slovo
zbledne i slnečný voz a zbledne i jagavá Zora.
Vy ste mi pomohli zmierniť plam býkov a šiju, čo ešte
neokúsila jarmo, zatážiť ohnutým pluhom,
vy ste vohnali dračí rod do bratovražednej bitky,
vy ste opili spánkom i dravého draka a zlaté
rúno zbavené strážcu ste poslali do gréckych končín.

Teraz vás o šťavu prosím, od ktorej staroba znova
zaskvie sa mladosti kvetom a vráti sa do prvých rokov.
Vy mi ju dáte! Nie nadarmo zajagali sa hviezdy,
ani sa nadarmo nezjavil voz, čo pritiahli ku mne
krídlaté draky." A záprah z výšin stál naozaj pri nej.

Zaraz vysadne na voz, ošírovaným drakom
pohladí šije a zľahka im pošibúc liacami chrbtý,
vyletí nahor. Na tempské údolie ležiace pod ňou
upiera pohľad a pristáva s povozom v určitých krajoch.
Čarovné byl'ky, čo rodila Ossa, čo Pélion rodil,
skúma, a tie, čo vyberie, sčasti aj s koreňom trhá,
sčasti ich reže ohnutou čepel'ou ostrého noža.
Preveľa zeliniek našla i na eridanských brehoch,
veľa i pri toku Amfrýsa, nemenej pri Enipeu.
Voľáčim prispeli pénejské brehy a sperchejské svahy,
voľáčim jazero Boiba vrúbené trstím a šášim.
Životodarnej trávy, čo ešte nebola známa
premenou Glaukovho tela, nažala pri Antédone.
Deviaty deň a deviata noc keď uzrie ju blúdiť
po všetkých poliach a lúkách na voze ťahanom drakmi,
vráti sa domov. Hoc zasiahla drakov len vôňa tých zelín,
predsa im zlienila kožu starú už niekoľko rokov.

Médea neprekročí prah dverí, keď vráti sa domov,
ostane pod holým nebom a stráni sa mužského styku.
Dvoje oltárov postaví z plátov trávinatej zeme,
jeden Hekate vpravo, druhý Mladosti vl'avo.
Oba keď ovenčí posvätným lístím a poľnými kvetmi,
vykope o čosi ďalej dve jamy a prináša obeť:
barana čierneho rúna pod krkom podreže nožom
a jeho krvou naplňa obidve priestorné jamy.
Potom vyleje do nich za pohár čistého vína,
z druhého pohára naleje do nich vlažného mlieka,
zároveň slovami vzýva podzemné božstvá a prosí
vládara mŕtvych a jeho únosom získanú ženu,
aby stareckým údom jej svokra nebrali dušu.

Len čo si prosbou a dlhým šepotom nakloní bohov,
Aizónovo nevládne telo dá z paláca vyniesť,
pomocou čarovných formúl ho spúta hlbokým spánkom
podobným smrti a vystrie ho na stielku kúzelných bylín.
Prikáže mužovi odísť a prikáže odísť i sluhom,
aby ich profánny pohľad nerušil tajomný obrad.
Odídu poslušne všetci, Médea spustí si vlasy,
ako bakchantka lieta kol oltárov s planúcim ohňom,
nadrobno štiepané fakle namočí do čiernej krvi
v jamách a zapáli na oboch oltároch, tri razy starca
očistí ohňom, tri razy vodou, tri razy sírou.

Medzitým čarovný nápoj stojaci nad ohňom v kotle
brboce, klokočom vrie a belie sa vzdúvanou penou.
Z korenkov, semien i kvetov, čo v tesálskych horách i poliach
rezala nožom, vyvára brudivé šťavy a jedy.
Do kotla vhodí aj skalky z ďalekých východných krajov,
priehrštie morského piesku, čo omýval príliv a odliv,
pridá i rosy nachytanej za svitu luny,
krídla zlovestnej sovy spolu i so všetkým mäsom,
útroby vlkolaka, čo zvieraciu podobu neraz
zmení si na ľudský výzor. Nechýbal vo vriacom kotle
ani kus šupinatej kože z líbyjskej zmije,
starého jeleňa pečene a k tomu všetkému pridá
hlavu i zobák vrany, čo prežila zo tristo rokov.
Sotvaže z tohto a z tisícov iných bezmenných vecí
Médea schystala čosi, čo prevýšiť malo čin ľudský,
konárom posvätnéj olivy, dávno už načisto suchým,
dovedna miešala všetko a mútila zhora až po dno.
A tu ten vyschnutý papek, ako ním jednoducho krúži
vo vriacej brečke, začne sa zelenat', po malej chvíli
vyháňať listy a odrazu oťažie ťažkými plodmi.
Ba aj kde oheň vystrekol penu z dutého kotla,
kde na zem dopadli horúce kvapky, jar budí sa v pôde,
zarastá kyprou trávou a hlavu z nej dvíhajú kvety.
Len čo to Médea zbadá, zaraz vytasí dýku,
prereže starcovi hrdlo, všetku starú krv nechá
vytiecť a vleje doň čarovnú šťavu. Keď prijme ju Aizón

ústami alebo pretáť hrdlom, z brady a vlasov
mizne mu šedivá farba a miesto nej zjaví sa čierna,
stráca sa scivenosť tváre, bledosť i zvädnutosť kože,
hlboké vrásky vyplnía mohutnejúce telo,
sviežosťou zahýria údy: Aizón s údivom cíti,
že asi taký bol, keď mal kedysi zo dvadsať rokov.
Uvidel Liber ten úžasný zázrak z výšiny nebies
a tu mu na myseľ zide, že tak by sa dala i jeho
pestúnkam navrátiť mladosť a Médea splní mu žiadosť.

PELIAS

Médea, spriadajúc ďalej niť lestí, predstiera klamne
roztržku so svojím mužom a zjaví sa na prahu kráľa
Pelia, o príchyl prosiac. Keďže ho ťažili roky,
prijmú ju kráľove dcéry. Úskočná kolchidská striga
pod rúskom priateľstva zakrátko získa si dôveru oboch.
Pokým sa chváli najväčšou zo svojich zásluh a dlho
šíri sa o nej — ako sa Aizón znova stal mladým —
v dušiach kráľovských panien pomaly klíčila nádej,
že aj ich otec by mohol omladnúť od takých čarov.
Prosia ju o to a núkajú odmenu, akú len žiada.
Médea na chvíľu zmĺkne, akoby váhala, maskou
vážnosti na tvári napína srdcia prosiacich dievok.
Napokon, keď im to prisľúbi, povie: „Aby ste pevne
verili v účinok čarovnej moci, najstarší baran
vo vašom stáde mojimi čarmi sa premení v jahňa.“

Zaraz ta privedú barana zmoreného už ťarchou
premnohých rokov, s točitým rohom kol vydutých spánkov.
Len čo mu Médea tesálskym nožom prebodne chudé
scivené hrdlo a čepeľou stečie len trošička krvi,
pohádže zvieraťa údy a byliny s čarovnou mocou
do útrob dutého kotla: razom sa zmenšuje telo,
rohy sa tratia a zároveň s nimi aj dlhý rad rokov:
mladého jahniatka blákot sa ozýva z dutiny kotla.
Kým nad tým blákotom žasnú, z kotla vyskočí jahňa,
veselo hopká, kým nezdupká hľadať vemenom s mliekom.

Zdúpneli kráľove dcéry a keďže Médein prísľub
zmenil sa v skutok, tým väčšmi nástoja na svojej prosbe.

Trikrát sa do mora vnoril voz slnka a šíre sňal Fébus
zo svojich koní. Len čo sa na nebi zjagajú hviezdy
za štvrtej noci, úskočná Médea položí číru
vodu na prudký oheň a zeliny bez mocných čarov.
Kráľových znavených údov i všetkých kráľovských stráží
dávno už zmocnil sa hlboký spánok podobný smrti,
čo na nich zoslali ústa vládnuce magickou mocou.
Na výzvu Médey vojdú do spálne dcéry a ticho
obstanú lôžko. „Čo teraz váhate, zbabelé?" skríkne
travička. „Vytaste dýky a vypust'te starú krv z tela,
aby som mohla mu naplniť žily mladickou krvou.
Vo vašich rukách je život a otázka otcovho veku:
ak na ňom lipnete s láskou a nechcete márne sa úfať,
urobte otcovi službu, vyžeňte dýkami z tela
vysoký vek a zbraňami zbavte ho skazenej krvi!"

Nato cit lásky sa náhlia dokázať bezcitným činom,
nehcú byť zločinné — páchajú zločin. No ani jedna
nevládze hľadiet', kde bodá, a každá odvracia oči,
iba tak naslepo pravcou surovo pichajú doŕho.
Pelias, hoci je zaliaty krvou, lakt'om si sťačka
nadvihne telo a napoly mŕtvy sa na lôžku vzpriami,
uprostred zbraní povystrie zblednuté ruky a zvolá:
„Čože to robíte, dcéry? Ktože vám ozbrojil ruky
na vraždu otca?" Tu dcéram ochabli ruky aj srdce.
Ešte chcel vraviet', lenže tá kolchidská striga mu pretne
hrdlo i reč a po kusoch vnorí ho do vriacej vody.

MÉDEIN ÚTEK

Keby ju neboli do vzduchu vzniesli krídlaté hady,
trest by ju nebol ver minul. Hneď stráca sa v oblačných výškach,
prelieta tónistý Pélion, kedysi Filyrin domov,
otryské štíty dávnou premenou Ceramba známe:
za čias, keď na žírnu zem sa valili prúdy vôd z neba,

tamojšie nymfy mu pomohli vyletieť pomocou krídel
do vzdušných výšin a bez ujmy uniknúť potope sveta.
Eolskú Pitanu míňa z ľavého boku i sochu
dlhého hada, ktorého Apolón na kameň zmenil,
prelieta úbočia ídske, kde Liber statného junca,
tajný lup vlastného syna, v podobe jeleňa ukryl,
míňa i miesta, kde pod hĺstkou piesku spočíva Paris,
ako aj kraje, čo znova štekotom strašila Méra,
prelieta Eurypylovo mesto, kde narástli ženám
na hlave rohy, keď Herkules odtiaľ odchádzal s vojskom,
ďalej zrie Fébov Rodos a mesto telchínskych mágov,
na ktorých Jupiter zanevrel hnevom pre ich zlé oči,
hubiace úrekom všetko, a na dno mora ich poslal.
Uháňa ponad Keos a prastaré kartejské hradby,
kde mal kráľ Alcidamas raz údivom užasnúť, ako
pokojná holubica sa zrodí mu z nebohej dcéry.
Nato hneď uvidí Cygnovo údolie s Hyrijským plesom,
ktoré preslávil Cygnus náhlou premenou v labuť.
Na jeho žiadosť Fylios skrotil a do daru dal mu
dravé vtáky a krutého leva, ba spútal aj býka.
Zahoriac hnevom, že jeho láskou pohrdal Cygnus,
býka, posledný darček, mu odoprie, hoci oň prosil.
„Ešte to obanuješ!“ vykrikuje Cygnus a strmhľav
hodí sa z brala. Každý si myslel, že zahynul v rokli,
ale on v podobe labute vzniesol sa na snežné krídla.
Hýria, Cygnova matka, nevediac o spáse syna,
od žiaľu plačom sa rozplynie v jazero nazvané po nej.
Neveľa odtiaľ je mesto Pleurón, kde ofijská Kombé
na svižných krídlach unikla smrteľným úderom synov.
Nato Médea pod sebou uzrie latónsky ostrov
Kalauru, kde sa raz na vtákov zmenili kráľovná s kráľom,
na pravej strane má cyllénske hory, kde neskôr mal s matkou
obcovať Menefrón, ako to vídať u divej zveri.
V diaľke sa črtá jej Céfisus plačúci za svojím vnukom,
ktorého Apolón zmenil v tuleňa s ozrutným telom,
v Tébach zrie Euméla žiaľit', že mu syn vo vzduchu zmizol.
Napokon krídlaté draky zosadnú v Korinte, predtým
Efyrrou zvaným. Tu v pradávnych časoch, ako báj vraví,

Ľudia sa zrodili z húb, čo hojne po daždi rastú.
Ale keď svadobné rúcho nasaté kolchidským jedom
odrazu chytí sa plameňom na druhej Iázonovej
žene a kráľovský palác uvidia blčať dve moria,
Médea preleje mečom krv svojich synov a po tej
neľudskej pomste utečie pred zbraňou Iázonovou.
Fébove draky ju odnesú do Atén, do vyšehradu
panenskej Pallady, ktorý už videl lietať i teba,
pobožná Féne, i teba, Perifas, ako pár orlov,
tuná sa na krídla vzniesla i zbojníka Sciróna dcéra.
Prijme kráľ Egeus Médeu — zhrešil tým jediným činom —
nielen sťa host'a, ale i za svoju zákonnú družku.

TÉZEUS

Do Atén prišiel aj Tézeus, otec však nepoznal syna,
hoc jeho udatnosť vrátila Istmu pokojný život.
Na jeho záhubu Médea chystá jed z prilbice skalnej,
ktorú si pred časom priniesla so sebou zo skýtskych končín.
Ako báj vraví, tá zelina vyrástla zo zubov syna
lernianskej hydry.

V ústraní stelie sa jaskyňa s temnou
tlamou a strmhlavou cestou, po ktorej Herkules na svet
privliekol Cerbera v reťaziach z ocele, hoci sa vzpíeral
a svoj zrak odvracal od lúčov slnka. Tu schvátila besná
zúrivosť psiská, do vzduchu širil súčasný štekot
svojich troch papúl a pole zagebril belavou penou.
Pena, tak vraví povest', stuhla, v úrodnej pôde
našla dost' živín a vpila do seba škodlivé sily.
Keďže tá bylina vyráža stonku z tvrdého skália,
prostý ľud vraví jej prilbica skalná. Médea zviedla
Egea podať jed synovi akoby nepriateľovi.
Práve keď Tézeus, netušiac nič, vzal do ruky pohár,
otcovi do oka padne slonová rukoväť meča
s címerom vlastného rodu a nápoj mu vyrazí od úst.
Médea ubzikne pred smrťou v mraku prizvanom čarmi.

Otec, hoc teší sa záchrane syna, ešte vždy s hrôzou
spomína na to, ako mu chýbalo málo, a bol by

spáchal nesmierny zločin. Bohom prináša dary,
oltáre plameňom blčia, sekera pretína šije
svalnatých volov venčených stuhami okolo rohov.
Nesvitol Aténam, hovorí povest', nikdy deň krajších,
veselších osláv, ako bol tento. Stredné i vyššie
stavy sa hostia a bavia, účinok vínného moku
prebúdza talent a nadchýna k piesni: „Hrdinský Tégeus,
Maratón údivom zdúpnel, keď skolil si krétskeho býka,
tebe Kromyón vdáčí, že diviaka zbavil si polia,
ktoré dnes roľník bezpečne orie, Epidaurčania
videli, ako ti podľahol Perifet vraždiaci kyjom,
v céfiskom kraji si odsekol krutého Prokrusta hlavu,
Cercyónovej smrti sa dočkala Eleuzína,
padol aj povestný Sinis, surovec obrovskej sily,
ktorý pne jedlí ohýbal k zemi, k dvom vrcholcom stromov
púťaval ľudí a telo rozmetal na všetky strany.
Voľná a bezpečná cesta už vedie k megarským hradbám
od čias, čo padol Scirón a jeho rozsiatym kostiam
odmieta spočinok zem a spočinok odmieta more.

MÍNOS

Na svete nieto rýdzeho šťastia, vždy nejaká starosť
pretrhne radosti chvíle. Ani kráľ Egeus dlho
nemal sa radowať zo spásy syna bez všetkej súžby:
Mínos hrozí mu vojnou. Hoc mocný je vojskom a hoci
mocný je vojnovým loďstvom, oveľa mocnejšie horí
otcovským hnevom a svojho syna zbraňou chce pomstiť.
Pokým sa do vojny pustí, zhľadáva priateľskú pomoc,
na rýchlych lodiach, opore moci, prebrázdí more.
Tuná si Anafu získa, tam kráľovstvo astypalájske:
Anafu sľubmi, Astypaláju pomocou zbraní.
Ďalej si nakloní Mykónos, kimólske kriedové polia,
Kytнос, kde temian vonia, serifské roviny, Syros,
na mramor bohatý Paros a Sifnos zradený Arnou:
sotvaže lakomá dievčina zhrabla žiadané zlato,
ihneď sa zmenila v kavku, čo doteraz rada má zlato,
nohy jej sčerneli, krídla jak uhoľ pokryli chrbát.
Krétskemu loďstvu však odmietli podporu Ténos a Andros,

Óliaros a Didymy, Gyaros, úrodou olív
povestný Peparétos. Mínos zamieri odtiaľ
naľavo k ostrovu Oinopii, kde Ajakos vládol.
Oinopiou ju volali ľudia za dávnych časov,
ale sám Ajakos nazval ju Aigínou po svojej matke.

K prístavu rúti sa mohutný zástup túžiaci vidieť
chýrneho kráľa. Letí ta Telamón, od neho mladší
Péleus ako aj Fókus, najmladší spomedzi bratov.
Ba aj kráľ Ajakos ťažený starobou za synmi príde
tackavým krokom a spýta sa Mínoa, čo ho k nim vedie.
Nato pán stoviek obcí si vzdychne, lebo hneď na um
zide mu otcovský žal, a kráľovi odpovie takto:
„Prosím ťa, podpor ma v boji, čo za syna vediem, a buď mi
spojencom vo svätej vojne; chcem útechu pre syna v hrobe.“
„Márna to prosba,“ rečie mu Ajakos na to, „a moje
mesto ju nemôže splniť. Niet na svete užšieho puta,
ako čo spája nás s aténskym ľudom. Ten zväzok je svätý.“
Mínos zasipí zlostne: „Ešte ty zaplatíš draho
za ten svoj zväzok!“ No múdrejšie zdá sa mu vyhrážať vojnou
ako sa do nej púšťať a vopred premrhať sily.

AJAKOS, MYRMIDONI

Z aigínskych hradieb zrak ešte mohol sledovať v diaľke
Mínovo loďstvo, keď odrazu zjavil sa atický koráb
s napätou plachtou, vezúci Cefala, vyslanca Atén,
s odkazom vlasti, a zakotvil v prístave priateľskej zeme.
Kráľovi synovia spoznali Cefala, hoci ho zreli
pred dávny časom, stisli mu ruky a odviedli zaraz
do domu svojho otca. Hrdina budiaci obdiv,
ktorý si doteraz uchoval stopy bývalej krásy,
hrdo si kráčaľ s halúzkou olivy, odznaku vlasti,
po pravom i ľavom boku jak starší mal mladších dvoch druhov,
Klýta a Búta, potomkov Pallanta, kráľovho brata.

Len čo dnu vošli a úvodom odznali pozdravné slová,
Cefalus prednesie posolstvo Atén, prosiacich pomoc,

pričom spomenie zmluvu a právne záväzky predkov,
ba ešte dodá, že hrozí nadvláda celému Grécku.
Keď tak i výrečným jazykom podoprel zverený odkaz,
odpovie Ajakos, držiaci v ľavici rukoväť žezla:
„Aténčania, vy neproste o pomoc, vy si ju berte,
bez všetkých pochyb môžete za svoje pokladať branné
sily a všetko, čím teraz oplýva tento môj ostrov.
Vojska mám dost: to vystačí pre mňa i na nepriateľa.
Šťastný čas, vďaka zaň bohom, bráni nám vytáčky hľadať."
„Nech je tak večne," Cefalus na to, „nech bohatstvom ľudu
kvitne tvoj ostrov. Srdce mi kypelo radosťou, keď som
pred chvíľou prišiel a stretal tie zástupy krásnej mlade
v rovnakom veku. No medzi ňou veľa mi chýbalo takých,
ktorých som videl, keď dávnejšie bol som vo vašom meste."
Ajakos vzdychol si z hĺbky a ozval sa trúchlivým hlasom:

„Boli to žalostné časy, pokým nám svitli dni lepšie.
Bár by som spomínať mohol tie lepšie a žalostné obísť!
Poviem vám zaradom všetko, aby som nezdržal dlho.
Kosti a prach sú, čo tanú ti v mysli a chýbajú tuná.
Aká však malá to čiastočka z toho, čo vtedy som stratil!
Krutý mor zoslala na môj ľud zlobou kypiaci Juno,
nevražiac na tento ostrov zvaný jej sokyne menom.
Kým sme v tom videli ľudský zlý údol a príčina skazy
bola nám temná, lekárske umenie viedlo s ňou zápas.
Vítazne kráčala pliaga a pomoc padala v boji.
Na samom začiatku obloha ťaživou čierňavou mrákav
doľahla na zem a malátnym dusnom zovrela ľudí.
Zatiaľ čo na nebi luna štyrikrát spájala rožky
v úplný kotúč a štyrikrát na kosák užila žiaru,
horúci vietor jednoducho privieval smrtiace dusno.
Zrejme, že nákaza stihla i pramene, jazerá, rieky,
keďže na pustých poliach sa hemžilo tisíce hadov,
ktoré svojimi jedmi zbrudili potočné vody.
Účinok náhleho moru sa ponajprv prejavil na psoch,
na vtákoch, na ovciach, na rôznej liche i na divej zveri.
Nešťastný roľník žasne, ako mu za orby chabne
statný pár juncov a nevdojak zrúti sa doprostred brázdy.

Z chorobne bl'aciacej čriedy rúnom krytého statku
sama od seba lieni sa vlna a telo jej chradne.
Rýchly kôň, kedysi povestný behom na prašnej dráhe,
ohrda víťaznú palmu a zabúda na dávne pocty:
pri hrante bolestne erdží a čaká nehybne na smrť.
Kancovi nechce sa zúriť, neverí rýchlemu behu
jeleň a medveď nemá chuť napadnúť rohatý statok.
Malátnosť ovláda všetko: na poliach, na cestách, v lesoch
všade zdochliny ležia a kazia ovzdušie smradom.
Aké však čudo: mŕtvol sa nedotkli pažravé vtáky,
mŕtvol sa nedotkli sivastí vlci. Hnijúce telá
sálajú odporný zápach a šíria nákazu ďalej.

Úderom oveľa ťažším zasiahne morová skaza
úbohý vidiek, ba zúri aj v múroch hlavného mesta.
Sprvoti každého v útrobach páli, príznakom skrytej
horúčky býva prudkejší dych a červené líca,
od pále drsnie a napúcha jazyk, zeviace ústa
vyschnuté od teplých vetrov zhubný vzduch vťahujú dychom.
Neznáša lôžko, nijaké prikrývky neznáša chorý,
na tvrdú zem si vystiera údy, ale zem nevie
ochladiť telo, ba naopak, od tela zhrieva sa pôda.
Lekárov poruke nieto a tých, čo skúšajú liečiť,
prepadá záhubná pliaga a znalosť sa stáva im skazou.
Čím je kto k chorému bližšie, čím vernejšie snaží sa slúžiť,
tým skôr ho skláti smrť. Keď ľudia strácajú vieru
vo svoje zdravie a koniec trápenia vidia len v hrobe,
holdujú chúťkam: nik nehľadí, z čoho mu úžitok plynie,
z ničoho totiž úžitku nieto. Bez všetkej hanby
každý si hovie v priestorných nádržiach, prameňoch, riekach,
kde si skôr život než páľčivosť smädu zahasí vodou.
Tak sa ňou naleje mnohý, že nevie sa zviechať a priamo
vo vode hynie, no iní predsa pijú z nej ďalej.
Úbohým chorým lôžko sa natoľko bridí, že z neho
skáču, a tí, čo sa nevládku postaviť na vlastné nohy,
prосто sa zgúľajú na zem. Každý uteká z domu,
každý vo vlastnom dome zrie osudné miesto a keďže
nepozná príčinu moru, na miesto zval'uje vinu.

Napoly mŕtvi, kým držia ich nohy, tmolia sa mestom,
niektorí plačú, niektorí ležia a ustaté oči
v poslednom zápase so smrťou napokon postoja stípkom,
niektorí vzpínajú ruky ku hviezdám visiacej klenby,
niektorí, kde ich smrť stihne, vydychujú dušu.

Ako mi na duši bolo v tých časoch? V živote zrel som
odpornú príťaž a v srdci som túžil byť jedným z tých mŕtvych.
Hocikde zamieril pohľad, telá sa rúcali na zem,
ako keď podúva vietor a z konárov ovocných stromov
padajú nahnité plody alebo žalude z dubov.
Oproti vidíš chrám čnejúci do výšky na mnohých schodoch
(je to chrám samého Jova): ktože v ňom na oltár márne
nekládol zápalnú obeť? Často keď skrúšene rodič
modlil sa za svojho syna alebo za muža žena,
pred hluchým oltárom vydýchli dušu a v ruke im našli
zrnká voňavých živíc, čo ešte nestrávil oheň.
Koľko ráz vybraní obetní býci, pokým kňaz šepkal
modlitby k bohom a víno lial im pomedzi rohy,
odrazu klesli a nestihli vyčkat' smrteľný úder.
Sám keď som konal tam Jovovi obeť za seba, za vlast',
za svojich synov, býk zrazu ukrutne zručal a ako
podťatý zrútil sa na zem, prv než ho zasiahol topor:
nôž, čo doň vbodli v tú chvíľu, ledva zabronel krvou.
Útroby zvierat stratili schopnosť najavo dávať
pokyny bohov, strašný mor vnikol až do špiku kostí.
Na prahu svätého chrámu videl som mŕtvoly ležať,
pred samým oltárom, aby skon budil čo najväčší odpor,
nejeden slučkou si vyhasí život, pred hrôzou smrti
uniká smrťou a svojvoľne urýchlil hroziaci údel.
Obete moru sa nenosia za múry s posmrtnou poctou,
ako je zvykom, na toľko pohrebov nestačia brány.
Veľká časť bez rovu ostáva ležať, sčasti ich vršia
na kopy dreva a bez darov pália. Niet nijakej úcty,
o vatry vedú sa boje, na cudzích hraniciach horia
mŕtvi, nik neroní slzy a neoplakané duše
otcov i synov, starcov i mládencov sem i ta blúdia,
nieto už na hroby miesta, na ohne nieto dost' stromov.

Zdesený búrkou tej nesmiernej skazy a nešťastia zvolám:
Jupiter, ak sú to pravdivé reči, čo o tebe tvrdia,
že si raz padol Azópovej Aigíne v náruč,
všemocný otec, ak priznávaš bez hanby, že si mi otcom,
vráťže mi mojich alebo daj i mne zahynúť s nimi!
Znamenie priazne mi nato ukázal bleskom i hromom.
,Počujem,' zvolal som šťastný, ,prosím ťa, nech je to prejav
tvojej milosti ku mne. V tom znamení vidím tvoj prísľub.'
Stál som priam pri dube s košatou korunou, akých je málo:
bol to strom Jovov, čo zo zeme vydal dodónsky žalud'.
Tu zrazu pobadám na ňom, ako dlhý roj mravcov
zaradom vlečie obrovské bremeno v maličkých ústach,
jednostaj sledujúc chodník, čo viedol vráskami v kôre.
Užasnem nad toľkým množstvom a zvolám: ,Láskavý otec,
toľkými občanmi naplň i moje vymreté hradby!'
Zatrasie konármi mohutný dub a zašumí lístie,
hoc neviaľ najmenší vánok. Od hrôzy strípnu mi údy,
vlasý mi postoja dupkom, no predsa s povďakom bozkám
zem i peň stromu. Hoci som nechcel si priznať, že dúfam,
v kútiku duše som dúfal, že moja prosba sa splní.
Nadišla noc a bremenom starostí zmorené údy
popútal spánok. Tu vo sne ten istý dub sa mi zjaví,
s tou istou korunou, rovnaká záľaha malého hmyzu
hmýri sa na nej. Rovnako striasli sa konáre stromu,
takže roj vláčiaci zrno sa zo stromu zosypal na zem.
Nato hneď mravce akoby rástli, vždy väčšie a väčšie
telo sa zo zeme zdvihlo a celkom sa vztýčili trupy.
Pomizla dengľavosť údov i temnobarnavá farba,
počet nôh sa im zmenšil a dostali podobu ľudskú.

Pominie spánok. Keď precitnem, hromujem na sen a pritom
repcem, že nebo mi nežičí pomoc. Tu v dome sa strhne
hurhaj a mne sa marí, že počujem ľudských úst vravu,
ktorej som odvykol dávno. Kým pokladám všetko len za sen,
tu môj syn Telamón rúti sa dverami ku mne a skríkne:
,Pod'že von, otec, uvidíš dačo, že nebudeš veriť
vlastnému zraku!' Idem a rad-radom spoznávam chlapov,

čo sa mi ako vidina zjavili v spánku, a teraz
vskutku ich pred sebou vidím: ako kráľa ma zdravia.
Vykonám Jovovi obeť a rozdelím novému ľudu
mesto i polia, čo úmrtím stratili pôvodných gazdov.
Volám ich Myrmidonmi, nech meno hlása ich pôvod.
Poznáš ich telesný výzor, predošlej povahy črty
javia i teraz: je to ľud sporivý, v robote nezmar,
ktorý rád zarába, a čo si zarobí, vie si aj šetriť.
Tí pôjdu do vojny s tebou - sú tvojho veku i ducha —
len čo sa východný vietor, čo ťa sem šťastlivo privial
(lebo východný vietor ťa privial), obráti na juh."

CEFALUS A PROKRIS

Takými príbehmi, ako i družnou vravou si všetci
krátili pridlhú chvíľu. Zvyšok dňa strávili potom
pri hojnom stole, noc spánkom. Keď vyhupol zlatý svit slnka,
(ešte dul východný vietor a bránil v návrate lodiam),
Cefala, staršieho vekom, navštívi dvojica bratov,
Klýtus a Bútes, a vedno sa poberú pozdraviť kráľa.
Keďže kráľ Ajakos ešte bol v zajatí tvrdého spánku,
aténskeho vyslancov na prahu prijal kráľov syn Fókus,
lebo Telamón s bratom už chystali vojenskú pomoc.
Fókus hneď pozve dnu všetkých troch hostí a uvedie ďalej
do krásnej kráľovskej siene, kde s nimi zaujme miesto.

Nevdojak pobadá Fókus, že Cefalus v ruke má oštep
z dreva, čo nepoznal vôbec, a hrot bol z číreho zlata.
Sotva sa zvitáli spolu, zmenil tok reči a riekol:
„Myslím, že vyznám sa v lese i v stromoch i v poľovke na zver,
dlho však lámam si hlavu, z akého stromu byť môže
tento tvoj oštep: napríklad, keby bol z jaseňa, mal by
žltastú farbu, po uzloch stopy, keby bol z drienky.
Raz neviem, aké to drevo, no priznám, že môj zrak ešte
nevidel krajší vrhací oštep, ako je tento."

Nato sa zamieša do reči jeden z atických bratov:
„Väčšmi než krása tvoj obdiv si zaslúži vlastnosť tej zbrane.

Každý cieľ zasiahne presne, smer letu jej nedáva nikdy náhodné šťastie a krvavá vracia sa k strelcovi sama." Nedá to Fókovi pokoj a vyzvedá na každú drobnosť, od koho, skade a začo dostal ten nesmierny klenot. Cefalus rozpovie všetko, čo zradiť mu dovolí ostych. Mlčí však o cene, ktorú zaň platil. Zdrví ho bolesť nad stratou ženy a z očí mu vyhrknu slzy, keď začne:

„Táto zbraň, potomok bohyne, vháňa mi do očí slzy (kto by to veril?!) a bude dlho, ak osud mi dlho dopraje žiť: ten oštep bol pre mňa i pre moju drahú manželku skazou. Bodaj som taký dar nedostal nikdy! Prokris a Órityja - to meno skôr sa ti mohlo do uší dostať pre známy únos — boli dve sestry. Keby si porovnal krásu i ostatné vlastnosti oboch, za únos stála skôr Prokris. Mne ju dal za ženu otec, z lásky šla za mňa. Zvali ma šťastným a vskutku i bol som. Bol by som azda i teraz, nech ináč sa nezvidí bohom.

Druhý mesiac už uplýval od našej svadby, keď v lese kládol som jeleňom s nádherným parožíom lovecké siete. Len čo tmú nad ránom zaženie Zora s plavými vlasmi, uzrie ma z hymetskej hory vždy hýriacej kvetmi a hneď ma unesie, bár som sa bránil. Nech nemá mi bohyňa za zlé, akže tu vyjdem von s pravdou! Hoc skveje sa ružovou tvárou, hoci je paňou rozhrania noci a denného svitu, hoci sa nektárom živí, ja ľúbil som jedinú Prokris, v srdci nosil som Prokris, z pier jednotaj znelo mi Prokris. Spomínam Zore svoj posvätný zväzok, horúcu lásku medových týždňov i prvotné práva svadobnej lože. Bohyňa vzplanie a rečie: „Ty nevdačník, prestaň už fňukať, maj si tú svoju Prokris. No skoro, ak predvídám dobre, bude ťa mrziť tá láska.“ A s hnevom ma prepustí k žene. Ako sa vraciam a narážku bohyne zvažujem v duchu, začne sa vo mne prebúdzat strach, či neporušila Prokris manželskú vernosť. Jej pôvab a mladosť ma v takej domnienke utvrdzovali, jej život mi bránil v to veriť. Lenže bol som preč z domu a bohyňa, od ktorej šiel som,

bola tiež príkladom hriechu. Všetko ťa desí, keď l'úbiš.

Nikto ma nemohol spoznať, keď nato som v Aténach vkročil
do svojho domu: nikde som nevidel po vine stopy,
všade len dôkazy cnosti a žiaľu za pánom domu.

Tisíckou lestí len ťažko som získal k Prokride prístup.

Keď som ju uzrel, celkom som stápol a zanechal takmer
úmysel skúšať jej vernosť, ba divže som nezradil pravdu
a hneď jej na mieste, ako sa patrilo, nepadol v náruč.

Z tváre sa zračil jej smútok (no ani jediná žena
nie je krajšia, keď smúti) a zrejme sa zmárala túžbou
za svojím strateným mužom. Môžeš si predstaviť, Fókos,
akou to krásou sa skvela, keď ešte aj smútok jej svedčal!

Načo sa šíriť, koľkokrát cudne odmietla moje
l'úbostné zvody, koľkokrát riekla: 'Ostanem verná
jednému, nechže je hockde, len tomu oddám sa s láskou!'

Ktorý muž, akže má rozum, by nebol spokojný s takým
dôkazom vernosti? Ja som však nebol a ďalej si bôľne
zraňujem srdce. Obrovské dary jej sľubujem za noc,
jednostaj zvyšujem cenu a keď už začala váhať,
odhodím masku a zvolám: 'Pred tebou nestojí zvodca,
ale tvoj manžel. Ty falošnica, dolapil som ťa!'

Nepovie slova. Zdrvená skrývaným bôľom a hanbou
opustí podlého muža i dom, čo jej nástrahy strojil.

Pre moju urážku znenávidí celý rod mužský,
po horách bríľa a záľubám Diany holduje s vášňou.

V tiesnivej samote nevdojak mocnejším plameňom lásky
vzbĺkne mi srdce: odprosím ženu a úprimne priznám,
že som jej krivdil, že za také dary aj ja by som možno
podľahol zvodcom, nech také dary mi ponúkne dakto.

Keď si to priznám a ona tak pomstí zranenú cudnosť,
vráti sa domov a v blaženej svornosti plynú nám roky.

Navyše, akoby pre mňa jej návrat bol chatrným darom,

ešte mi daruje psa. Keď zviera jej dávala božská

Diana, riekla: 'Tomuto každý pes podľahne v behu.'

Zároveň dá mi aj oštep, čo práve držím tu v ruke.

Možno si zvedavý, akýže osud ten druhý dar stihol.

Počúvaj teda, ten príbeh ťa ohromí údesným divom.

Rozriešil Oidipus úskočnú hádanku, na ktorú predtým nikomu nestačil dôvtip, zo skaly vrhla sa v priepasť tajomná sfinga a záhadné otázky zišli jej z mysle. Ale ten skutok nenechá bez trestu bohyňa Temis. Čoskoro nato postihne Tébčanov pohromou novou, strašlivou líškou: už nejeden roľník jej za obeť padol, nejeden dobytko kúsok. Tu všetka susedná mládež zhrnie sa do Téb a zôkol-vôkol obklúči polia. Lenže tá líška zmáhala osídla ľahkými skokmi, vyšvihnúc telo ponad vrch pletiva napätých sietí. Odviažu lovci psom vôdzky: beštia uniká svorke pádiacej za ňou, ako vták na krídlach svižne im umkne. Zovšadiaľ ozvú sa hlasy, aby som pustil aj Víchra (tak sa ten ženin dar volal). Už dávno sa namáhal strhnúť obojok z hlavy a napínal remenec, ktorý ho zdržal. Sotva som odviazal vôdzku, nikto z nás nevedel, kde je; iba v horúcom piesku sa črtali jeho nôh stopy, po ňom však nebolo chýru. Neletí rýchlejšie oštep ako to psisko, neletí guľa vrhnutá z praku alebo ľahučký šíp, keď z luku ho vymrští struna.

Homľa mierneho kopca sa dvíhala uprostred polí. Vystúpim na ňu a sledujem zriedkavé preteky v behu. To raz pes doháňal líšku, to zasa ubzikla ona priamo pred jeho zubov. A pritom tá úskočná šelma netrieli cez pole rovno, ale klúkatým behom mätie psí ňufák, aby sa priamemu útoku vyhla. Už je pes beštii v päťách a zdá sa, že ju má v zuboch, ale ju nemá a naprázdno zatína do vzduchu pyskom. Tu som sa rozhodol pomôcť mu oštepom. Pokým ho vážim v ruke a pokým sa snažím prsty do švihľa vopchať, pohľad upieram na zem. Sotva ho pozdvihnem znova, uprostred polia (div divúci!) uzriem dve kamenné sochy: akoby bežala jedna, tá druhá zas hnala sa za ňou. Akiste rozhodol boh, ak vtedy bol daktorý pri tom, aby tie preteky v behu neprehral jeden či druhý."

Príbeh tu skončil a zmlkol. „Akú však vinu má oštep?“
spýta sa Fókus. Nato sa o vine rozvravel takto:

„Fókus, môj zármutok predchádzal šťastný, blažený život.
Najprv ti rozpoviem o tom. Ako to človeka teší
spomínať na sladké chvíle, keď v prvých rokoch mi bola
manželka jediným prameňom šťastia a ja som bol pre ňu.
Oboch nás púťali spoločná starosť a vzájomná lúbošť.
Nad mojou láskou sám Jupiter nebol by zvíťazil u nej,
nebolo ženy, čo by ma zviedla, aj keby to sama
Venuša bola. Rovnakým plameňom pláli nám srdcia.

Len čo sa prvými lúčmi o hory oprelo slnko,
s mladíckou vášňou som chodieval do lesa poľovať na zver.
Nebral som so sebou kone ani psov bystrého čuchu,
ani húf honcov a sluhov nesúcich pletené siete.
Bezpečím pre mňa bol oštep. Keď som už prelial dosť krvi
pobitej zveri, rád som vždy zamieril do chladnej tône
so sviežou brízou, vejúcou z mrazivých úvalov nahor.
V poludnej spare túžil som po šume lahodnej brízy,
brízu som čakal, v jej vánku som okrieval po ťažkom love.
,Pod' ku mne, bríza,' ako sa pamätám, volal som často,
,pod'že ma oblažiť, drahá, pod'že ma v náručie zovrieť,
pomôž, jak zvyčajne, zmierniť tú páľu, ktorá ma zmára.'
Možno som pripojil ešte (to strhal ma neblahý osud)
nejedno lichotné slovo. Napríklad vravel som neraz:
,Ty moja jediná rozkoš, ty vraciaš mi silu a sviežosť,
do srdca vlievaš mi lásku k tichému ústraniu lesov,
po tvojom lahodnom dychu vždy túžobne prahnú mi ústa.'

Výlevy s nejasným zmyslom raz ktosi zachytil sluchom,
chápuc ich mylne, a meno vánku, ktorý som volal,
pokladal za meno víly: myslel, že milujem vílu.
Ešte v tú chvíľu sa pochabý udavač k Prokride náhli
s údajnou vinou a šeptom jej vyradí všetko, čo počul.
Príľahko verí, kto lúbi: od bôľu manželka omdlie,
ako som počul, a zrúti sa na zem. Keď po dlhej chvíli

príde zas k sebe, trpkosť sa žaluje na krutý osud,
zlomenú vernosť a pod dojmom viny, čo nebola vinou,
desí sa toho, čo nie je, desí sa číreho mena,
žalostí, akoby naozaj mala sokyňu v láske.
Často však v pochybách tápe a dúfa, že je to klamstvo,
chýru upiera vieru a zdráha sa odsúdiť hriešny
poklesok muža, pokým to neuzrie na vlastné oči.

Na druhý deň, keď nočnú tmú zahňalo jaganie Zory,
z domu hneď do hory mierim, po šťastnom love sa vystriem
do trávy na zem a zvolám: „Pod, bríza, a poláskaj moje
znavené údy!“ Vtom zrazu akoby počul som dáke
bolestné vzdychy, no volám i ďalej: „Podže už, drahá!“
Ale keď znovu pád lístia tichým šuchotom zaznie,
v domnienke, že je to zver, svoj oštep vrhnem tým smerom:
bola to Prokris a so zbraňou vbodnutou doprostred hrude
vykrikla: „Beda mi, beda! Len čo som po hlase spoznal
oddanú ženu, za hlasom letím jak zbavený zmyslov.
Nájdem ju napoly mŕtvu, šaty zaliate krvou,
ako si oštep, svoj dar (ja nešťastný!) ťahá von z rany.
Telo, čo bolo mi drahšie než moje, nadvihnem jemne
do svojej náruče, rýchlo si oddrapím z hrude kus rúcha,
zaviažem osudnú ranu a zastaviť skúšam prúd krvi,
modlikám, aby ma pre ten čin neopúšťala navždy.
Keď už hasli jej sily, takmer na prahu smrti,
s vypätím ešte mi riekla: „Pre naše svadobné lôžko,
pre bohov v nebi aj mojich tamdolu, vrúcne ťa prosím,
pre dobro, ak som ti spravila dáke, pre moju lásku,
ktorá mi v srdci planie i teraz, hoc umieram pre ňu,
neued Brízu stá novú manželku do našej spálne!“

Zmĺkla. Až potom mi svitlo, že dala sa pomýliť menom.
Všetko jej vysvetlím, ale čo zmohlo už vysvetľovanie?
Hlava je klesne a s krvou sa strácajú posledné sily.
Pokým len trochu pozeráť môže, pozerá na mňa,
ústami na mojich ústach napokon vydýchne dušu,
mne sa však zdalo, že pokojne umiera s jasnejšou tvárou."

Plakali všetci, keď junák to rozprával s plačom. Vtom uzrú
prichádzať Ajaka s dvoma synmi a novými šíkmi
vojakov v úplnej zbroji, ktorých si Cefalus prevzal.

Sotvaže jasnému dňu svit dennice otvorí cestu,
zaženie temnotu noci, utíchne východný vietor,
stúpnu hor daždivé mraky a návratu praje van z juhu:
Cefalus s aigínskym vojskom, hnaný tým priaznivým vetrom,
šťastlivo dosiahne aténsky prístav, skôr ako čakal.

VIII.

NÍZUS A SCYLLA

Medzitým Mínos už pustošil Lelegov pobrežné kraje,
skúšajúc svoje vojenské sily na múroch Megár,
kde vtedy panoval Nízus. Na samom temene hlavy,
uprostred šedin budiacich úctu, purpurom skvel sa
Nízovi vlas ako záruka nezdolnej moci a vlády.

Po šiesty raz už Lune narástli rožky a vojna
ešte vždy nemala konca. Sem i ta lietala dlho
neistá bohyňa víťazstva medzi oboma kráľmi.

Kráľovská veža sa dvíhala povedľa zuniacich hradieb,
na ktoré kedysi Latónin syn — tak hovorí povest' —
položil zlatú lýru: jej zvuky utkveli v múre.
Na túto vežu sa neraz pobrala Nízova dcéra
Scylla, keď ešte panoval mier, a hádzala drobné
kamienky na zvučné hradby; ba aj keď zúrila vojna,
odtadiaľ hľadela často na kruté vojenské boje.
V priebehu zdĺhavej vojny spozná i vojvodcov mená,
celú ich výzbroj a odev, krétske luky a kone.
Najmä tvár Mínoa, krétskeho kráľa, ju pútala veľmi,
oveľa väčšmi než mala ju pútať. Podľa jej mienky,
keď si dal Mínos na hlavu chocholom zdobenú prilbu,
krásny bol v prilbe, a keď sa ozbrojil kovovým štítom,
ktorý sa jagal, pôvabne vyzeral so štítom v ruke.
Napruží rameno mocne a vymrští ohybný oštep:
do neba vynáša panna kráľovu silu i schopnosť.
Široké oblúky luku keď zakriví vloženým šípom,
prisahá Scylla, že práve tak berie luk do ruky Fébus.
Z tváre keď sníme si prilbu a na snehobieleho koňa,
krytého nádherne vyšitou čabakou, vysadne Mínos
v nachovom rúchu a uzdou krotí mu spenené pysky,
celá je bez seba Nízova dcéra, akoby celkom
strácala rozum: šťastným zve oštep, ktorého Mínos
dotkol sa rukou, nazýva šťastnou aj uzdu, čo držal.

Túžbou priam planie namieriť kroky — keby tak smela! —
pomedzi nepriateľské voje, túžbou priam planie
spustiť sa z vrcholu veže do stanov cudzieho vojska
alebo Krétanom otvoriť brány obité kovom
alebo hocičo kráľovi splniť. Ako tam sedí,
uprene hľadiac na biely šiator krétskeho kráľa,
dumá: „Mám plesť či trúchliť nad touto žalostnou vojnou?
Trúchlim, že mi je nepriateľ Mínos, ktorého ľúbim,
nebyť však vojny, nikdy ho neuzriem na vlastné oči.
Ale by mohol ukončiť vojnu, mňa ako záruku prijať,
vo mne by získal družku aj istotu pevného mieru.
Najkrajší z kráľov, ak tvoja matka sa skvela tou krásou,
akou sa skveješ, nie div, že boh k nej zahorel láskou.
Ach, aká šťastlivá by som len bola, keby som mohla
na krídlach vzletieť, spustiť sa do stanu krétskeho kráľa,
vyznať mu lásku a spýtať sa, koľko vena by žiadal
so mnou jak ženou! Len keby nežiadal vydať hrad otcov!
To by som potom radšej sa zriekla nádejnej svadby
ako ju zaplatiť zradou, hoc neraz porážka mnohým
stala sa spásou, keď víťaz ich láskavo na milosť prijal.
Láskavý vladár chce právom pomstiť záhubu syna,
právo i za právo tasené zbrane robia ho mocným,
myslím, že zvíťazí. Aký však údel postihne mesto?
Prečo mu vojna má otvoriť cestu do tohto mesta,
prečo nie moja láska? Ľahšie by víťazstvo dobyl
bez dlhých bojov, bez prúdov krvi, cudzej i vlastnej.
Netrpla by som strachom, že náhodou dakto ti, Mínos,
prebodne hrud': veď kto by mal také ukrutné srdce,
aby ti do prs vedome namieril bezcitný oštep?
Áno, môj plán je správny, a preto mám v úmysle vydať
so sebou mesto jak veno a vojne urobiť koniec.
Lenže chcieť len je málo! Príchody varujú stráže,
kľúče od brán má otec. Ja nešťastná, jedine otca
strašne sa bojím, on jediný mojim plánom je v ceste.
Kiežby ma bohovia zbavili otca! Ale či nie je
každý sám sebe bohom? Zbabelcom nepraje šťastie.
Nejedna žena, horiaca takouto túžbou, už dávno
bola by zniesla zo sveta všetko, čo prekáža láske.

Prečo má iná byť smelšia než ja? Som hotová kráčať
cez hrozbu ohňa i mečov. Ale tu netreba siahnúť
po meči alebo ohni. Mne treba iba vlas otcov,
ktorý je cennejší pre mňa než zlato. Ten prevzácny purpur
bude mi prameňom blaha a splní mi najkrajšie túžby."
Ako tak dumá, noc — najväčší podpaľáč l'úbostných túžob -
zniesla sa na zem a s temnotou rástla aj odvaha devy.
Sotvaže nadíde prvá chvíľa, čo popúta spánkom
dennými strast'ami znavené duše, Scylla sa vkradne
potichu k otcovmu lôžku a dcéra otca (ten zločin!)
olúpi o vzácny vlas. S tou zločinnou lúpežou v ruke
rýchle sa vytratí z otcovej spálne a vykročiac z mesta,
cez krétske vojsko (tú trúfalosť dával jej zločinný skutok!)
zamieri pred kráľa. Na jeho údiv prevrávi takto:
„Láska ma k zločinu zvedla. Ja, Scylla, Nízova dcéra,
do tvojej moci vydávam mesto i rodný svoj kozub.
Nijakú odmenu nechcem, len teba. Vezmi si tento
nachový vlas ako l'úbosti záloh. Vez, že ti teraz
nedávam vlas, lež otcovu hlavu!" A zločinnou rukou
podáva kráľovi dar. Tu Mínos ustúpil pred ňou,
zdesený príkladom neslýchaného činu, a riekol:
„Bodaj ťa bohovia vyvrhli z okruhu sveta, ty hanba
terajších časov! Nechže ťa neprijme zem ani more!
Ja aspoň nestrpím, aby sa takejto obludy noha
dotkla Jovovho rodiska - Kréty, nad ktorou vládne."
Po týchto slovách dal spravodlivý kráľ podmienky mieru
podrobenému mestu, rozkázal odpútať laná
kovom obitých lodí a veslami zaberat' domov.
Sotvaže uvidí Scylla, že krétske lodstvo sa púšťa
na šíre more a za zločin nedal jej odmenu Mínos,
dala sa zúrivo kričať, keďže nič nezmohli prosby,
trhá si vlasy, napriami ruky a zúrivo kričí:
„Kdeže sa rútiš a opúšťaš tú, čo ti vydala mesto,
tú, čo ti pred vlast'ou, pred vlastným otcom dávala prednosť?
Kdeže sa rútiš, ty krutáň, čo za svoje víťazstvo vďačíš
jedine zločinu môjmu? Môj dar ani úprimná láska
nehli ti srdcom? Ani to, že som vkladala v teba
všetku nádej? Kde sa mám podieť ja osihotená?

Do vlasti? Dobyťá leží. A keby aj nebola padla,
pre moju zradu je zavretá pre mňa. K otcovi azda?
Toho som vydala tebe. Občanom bridí sa zradca,
susedia boja sa takého príkladu. Celý svet som si
zavrela pred sebou, aby ma prijala jediná Kréta.
Ak aj tú predo mnou zavrieš a necháš ma, nevďačník, tuná,
nie je ti Európa matkou, ale skôr zákerná Syrta,
arménska tigrica alebo Charybda šľahaná vetrom.
Teba nesplodil Jupiter, ani ti nezviedol matku
v podobe býka, jak luhá o tvojom pôvode povest',
skutočný, rozbujošený bujak, ale nie vášňou
k jalovici, ten teba splodil. Strestaj ma, otec
Nízus, raduj sa z mojich útrap, zradené mesto.
Uznávam, zhrešila som a zaslúžim právom trest smrti.
Ale nech zmárni ma voľakto z našich, ktorým tá moja
ničomnosť ublížila. Prečo ty stíhaš môj zločin,
ktorý ti pomohol k víťazstvu? Pre teba bola to služba,
čo bolo zradou otca i vlasti! Ty zaslúžiš vskutku
iba tú ženu, čo ukrytá v dreve sa spustila s býkom,
ktorá ti netvora priniesla na svet. A počúvaš vôbec
moje žalobné reči, ty nevďačník? A či to všetko
nadarmo vravím len vetru, čo tvoje lode preč ženie?
Už sa nedivím Pásifai, že pred tebou dala
býkovi prednosť. Bol si krutejší ako to zviera.
Beda mi! Veslárov zaberať súri, čľapocú vlny
veslami zryté a od mojich brehov sa vzd'ajújú lode.
Ale sa nemýľ — darmo chceš uprieť môj zásluhný skutok:
za tebou pôjdem, hoci mi brániš, zavesím sa ti
na kormu lode a dám sa vliecť morom!" Len čo to riekne,
vrhne sa do vody, dohoní lode, keďže jej silu
dávala túžba, a nasilu zakvačí na kormu ruky.
Keď ju tam uvidí otec, čo chvíľu predtým sa zmenil
v morského orla a vo vzduchu vznášal sa na rusých krídlach,
vrhne sa na ňu a ohnutý zobák do nej chce zaťat'.
Scylla vtom od ľaku pustí sa kormy a ako z nej padá,
st'aby ju podchytil vánok, aby sa nedotkla mora.
Boli to krídla: zmenená na vtáka dostala meno
strihačka, pretože otcovi vzácny vlas odstihla z hlavy.

MÍNOTAURUS

Sotvaže Mínos vystúpil z lode a dotkol sa krétskej zeme, sto býkov hneď priniesol za obeť Jupiterovi, ako bol sľúbil, a vojnovou korisťou vyzdobil palác.

Medzitým narástla potupa rodu a dvojtvarý netvor prezrádzal svetu odpornú neveru Pásifainu. Mínos sa rozhodne manželstvo zbaviť tej hanby a zavrieť obludu do stavby so spleťou siení a temravých krytov.

Dédalus, umelec vo všetkých remeslách vynikajúci, vytvoril kráľovi stavbu, kde zmätené značky a hĺba chodieb a rozličných zákrut k omylu zvädzali oči. Tak ako Meander tečúci frýgickým krajom sa klamne pohráva so svojím tokom, raz plynúc hore, raz dole, sám seba stretá a vidí si vlny tiecť opačným smerom, lebo raz k prameňu prúdi a nato zas k šíremu moru ženie svoj nestály tok, aj Dédalus práve tak stavbu zaplnil nesmiernym bludiskom chodieb a ťažko sám našiel k východu cestu: tak veľa úskokov skrývala stavba.

Do nej kráľ zatvoril dvojtvarú obludu, mládenca-býka. Dvakrát už netvor sa nasýtil krvou aténskej mlade, tretí raz obeť, čo každých deväť liet dostával z Atén, skolila jeho: Tézeus pomocou Ariadninho kľbka sa dostal späť k bráne, z ktorej nik nevyšiel predtým. Nato hneď odplával s Ariadnou, Mínovou dcérou, na ostrov Naxos a s kamenným srdcom tam zanechal družku na pustom brehu. Ako tam horko narieka sirá, náruč i pomoc jej ponúkne Liber. Aby ju navždy oslávil skvúcou sa hviezdou, sníme jej diadém z čela, hodí ho k nebesám nahor. Letí korunka vzduchom, skvosty sa v letku premenia na nej v žiarivé hviezdy. A len čo zastanú, v podobe Koruny zaujmú miesto uprostred súhvezdia Hadonosa a Herkula v kľaku.

DÉDALUS A IKARUS

Medzitým Dédalovi sa spriečila Kréta i dlhá
rozluka s vlastou a zahorel túžbou po rodnom kraji,
lenže ho zvieralo more. „Hoc Mínos hatá mi cestu
zemou i morom, nebo je voľné, zutekám tadial’,”
reče si. „Nad vzduchom nevládne, keby hned nad všetkým vládol!”

Po týchto slovách sa upriami duchom na nové dielo,
čo má prírodu zmeniť. Rad za radom ukladá perká,
od tých najmenších začnúc a krátke dlhými kryjúc,
akoby na stráni rástli: pastierska syringa priam tak
skladá sa z nerovných píšťal a dohora pomaly vzrastá.
Uprostred zviaže ich niťou a naspodu zalepí voskom.
Keď ich poskladá všetky, svoj výtvor nevelmi ohne,
aby sa ponášal na vtácie krídla. Mladučký Ikar
tmolil sa pri ňom a nevediac, že sa hrá so svojou skazou,
s jasavou tvárou to chytal perká, čo do vzduchu dvíhal
povievajúci vánok, to zasa prstami mädlil
žltkastý vosk a svojou hrou otcovi prekážal iba
v čudesnej práci. Keď šikovný tvorca priložil ruku
k výtvoru posledný raz, tu oboma krídlami vzniesol
do výšky svoje telo a ovisol v čerennom vzduchu.
Popritom pouča syna a vraví: „Prostrednej dráhy,
Ikarus, drž sa. Ak zostúpiš k zemi, krídla ti veľmi
otiaži voda, ak vystúpiš k nebu, spáli ich slnko.

Medzi oboma let! A nehlád’, kde Vozataj žiari
alebo Veľký voz či Orión s taseným mečom.
Po mojich stopách sa uberaj!” Zároveň dá mu i radu,
ako sa lieta, a neznáme krídla mu na pleciah pripne.

Uprostred práce a výstrah sa zrosili starcovi oči,
chveli sa otcovi ruky. Napokon pobožkal syna,
ktorého nikdy už nemal viac bozkať, a vznesúc sa vozvýš,
pred svojím synom sa uberá stále, strachom sa trasúc,
tak ako vták, čo prvý raz potomstvo vyvádza z hniezda,
čoraz ďalej ho láka a v záhubnom umení cvičí,

krídlami máva a medzitým synove sleduje zrakom.

Keď ich uvidel ktosi, čo rybáril ohybným prútom,
alebo o kyjak opretý pastier či o svoj pluh oráč,
stápol a mihlo mu hlavou, že sú to akiste božstvá,
čo sa tak môžu povetrím vznášať. A po ľavej strane
mali už Junónin Samos (a za chrbtom Délos a Paros),
napravo Lebintos ležal a Kalymna bohatá na med,
keď zrazu odvážny let sa začal chlapcovi páčiť:
vybočil z otcovej dráhy a túžbou po nebi hnaný
pustil sa do vyšších sfér. Tu blízkosť prudkého slnka
zmäkčila voňavý vosk, čo perká pospolu držal,
až sa vosk roztopil celkom: holými rukami máva
Ikar a utratiac krídla, nemá čím do vzduchu zabráť.
Ústa, hoc volali na pomoc otca, pohlť zrazu
belasá hlbina mora, čo po ňom dostalo meno.

Nešťastný otec, no už nie otec, zúfalo kričal:
„Ikarus, Ikarus, kdeže si? Ikarus, kde ťa mám hľadať?
Ikarus," jednotaj volal. Vtom uvidiac na vlnách perká,
prekláje umenie svoje a nebohé synovo telo
do hrobu vloží. Kraj odvtedy volá sa mŕtveho menom.

PERDÍX

Ako tak Dédalus do hrobu kladie biedneho syna,
krikľavá jarabica zrie naňho z bahnitej struhy,
krídlami trepúc a kríkaním dávajúc najavo radosť:
ešte len jediná na svete žila, nik nezrel ju predtým,
lebo len nedávno pre zločin Dédalov stala sa vtákom.
Sestra mu totiž, netušiac nešťastie, zverila do rúk
vlastného syna, keď dvanásť rokov dovŕšil chlapec,
aby sa vyučil uňho, lebo mal bystrého ducha.
Čoskoro nato si Perdix povšimol na kostre ryby
čnejúce kosti a podľa nich do ostria ocele husto
za sebou vyrezal dlhý rad zubov a vynašiel píľku.

On spojil prvý dve železné tyčky jediným zhybom,
aby ich delila rovnaká vzdialenosť, takže keď jedna

na mieste stojí, druhá z nich točením presný kruh kreslí.
Dédalus, závidiac chlapcovi úspechy, sotí ho z hradu
patrónky Atén a predstiera klamne, že šuhaj sa šmykol.
Aténa prajúca tvorivým duchom zachytí chlapca,
za pádu vzduchom ho pokryje perím a na vtáka zmení.
Predošlá sila bystrého ducha sa vleje mu celkom
do nôh a krídel. Pôvodné meno mu ostalo ďalej.
Pritom však tento vták nikdy sa nevznesie do veľkých výšok,
ani si nestavia hniezda v korunách vysokých stromov,
lieta len povyše zeme a vajcia v húštinách znáša:
pamätá na dávny pád a priveľkých výšin sa desí.

KALYDÓNSKY DIVIAK

Meleager a Atalanta

Uštvaný Dédalus prístrešie našiel v krajine Etny:
na jeho ochranu tasil kráľ Kókalus zbrane a za tú
šľachetnosť každý ho chválil. Už dávno Tégeus zbavil
Atény žiaľneho tribútu svojím preslávnym činom:
vdáčný ľud ovenčil chrámy, bojovnú Aténu vzýval,
Jova i ostatných bohov a uctil ich krvavou žertvou,
ako bol sľúbil, darmi aj kúdolmi vonného dymu.

Po svete blúdiaca Fáma šírila po celom Grécku
Tégeov chýr a národy bohatej Acháje s prosbou
o pomoc chodili za ním, keď na nich doľahla tvrdza.
Naňho sa obrátil Kalydón, hoci mal Meleagra,
s naliehavou a pokornou prosbou. K prosbe dal podnet
zúrivý diviak, ktorý mal pohanu Diany pomstiť.
Oineus, ako sa povráva, za hojnú úrodu roka
Demétre položil na oltár klasy, Bakchovi víno,
Aténe belavých vlasov z olivy tlačený olej.
Po bohoch úrody zemskej vzdal túžobne čakanú poctu
ostatným nebeským bohom. Vraj iba Dianin oltár
obišiel pritom a zabudol poctiť ho obetným darom.

Vzbĺknu i bohovia hnevom. „To odpyká," bohyňa reče,
„ak sa mi upiera úcta, nikto mi neuprie pomstu!"
A za tú potupu diviaka vyšle pustošiť celý
Oineov chotár. Býci, čo spásajú epírske lúky

alebo sicílske nivy, sa nemôžu kancovi rovnať.
Krvou a plameňom sršia mu oči, na spurnej šiji
ježia sa štetiny akoby vztýčených oštepov rady,
s chrapľavým chrochtaním horúca pena sa rinie mu dolu
širokou hrud'ou, dva kly sú ako kly indických slonov,
z rypáka šľahajú blesky, supenie spaľuje trávu.
Rastúce siatiny v zelenom stave raz podupe diviak,
zaplače roľník, keď druhý raz zničí mu zrejúce zbožie
a tak už v klasoch zbaví ho chleba. Nadarmo humná
čakajú na novú žatvu, nadarmo čakajú sýpky.
Na zem sa rúcajú naliate strapce i s viničným prútom,
priam tak aj vetvy a bobule jednodaj zelených olív.
Napáda diviak i stáda: nevedia psi ani pastier
ubrániť ovce a čriedy dobytká zúriví býci.

Uteká z vidieka národ a jedinú istotu vidí
za múrmi mesta, pokým sa nezíde u Meleagra
výkvet hrdinskej mlade bažiacej po venci slávy:
blížence Kastor a Pollux, jeden výborný pästiar,
druhý zas jazdec, Iázon, prvého korábu strojca,
Tézeus a Píritous, dvojica priateľstvom spätá,
obaja Testiovci, synovia Afareovi
Idas a Lynceus, Céneus na muža zmenený z dievky,
zúrivý Leucippus, Akastus, slávny oštepu vrhač,
Hippotous a Dryas, Amyntorov syn Fénix,
obaja Aktórovci a Fýleus, elidský junák.
Prišiel i Telamón, ako i veľkého Achilla otec,
Admétos, Ferétov syn, aj Echión, výborný bežec,
výbušný Hippazus, Panopeus, Hýleus, lokridský Lelex,
ba aj hrdinský Nestor v rozkvetu mužného veku,
junáci, ktorých zo starých Amykiel Hippokón vyslal,
arkádsky Anceus, ako i Láertes, Ulixov otec,
rozvážny Mopsus, Amfiaráus, čo nezažil ešte
ženinu zradu, a Atalanta, skvost arkádskych lesov.
Bez ozdôb spona jej spínala rúcho povyššie hrude,
na hladko česané vlasy sťahoval jediný uzol.
V tuľajke zo slonej kosti, visiacej na ľavom pleci,
za chôdze hrkali šípy, luk držala v ľavici taktiež:
taký bol dievčiny ústroj. Jej tvár by sa u chlapca dala
dievčenskou nazvať, u dievčaťa chlapčenskou zasa.
Len čo ju Meleager uzrel, hneď zatúžil po nej,
hoci tej ľúbosti nepriali božstvá, a planúc k nej tajnou

láskou si vzdychol: „Šťastlivý šuhaj, ktorého deva
za lásky hodného uzná!" Čas aj ostych mu bránil
dumať tak ďalej, lebo ho vážna vec súri, boj s kancom.

Na stromy bohatý les, čo nikto nerúbal veky,
dvíha sa z roviny nahor a pozerá na príkre polia.
Len čo doň vstúpili vybraní lovci, časť napína siete,
druhá časť sníma psom vôdzky, niektorí sledujú stopy
diviaka v zemi a túžia sa vystaviť nebezpečenstvu.
V lese bol hlboký úval, kam z úbočia prúdili riavy
dažd'ových vôd. Dno úvalu zaplňal múl'ový močiar,
živiaci ohybné vrbové prútie, bahenný šachor,
krehučky sítie a vysokú trstinu uprostred šášia.
Z bariny vyštváný diviak sa zúrivo vyrúti priamo
oproti lovcom, ako keď šľahne blesk z preťatých mrákav.
Za behu rúca pne stromov, praskotom váľaných kmeňov
vôkol sa ozýva hora. Junáci kričia a mocnou
pravickou pred sebou držia oštep s železným hrotom.
Diviak sa rúti, rozráža psom, čo stoja mu v ceste,
údermi vpravo i vľavo rozháňa brešúcu svorku.

Echión zamával oštepom prvý, no márne ho vrhol,
vyryjúc železným hrotom len neveľkú ranu v pni klena.
Keby tak najbližšiu strelu nebol vymrštil strelec
priveľmi silne, bola by kancovi uviazla v chrbte:
Iázon, pôvodca hodu, ju zalúčil oveľa ďalej.
„Ak som ťa uctieval, Fébus, a ctím ťa," modlíka Mopsus,
"daj mi cieľ tohoto honu presným zásahom školiť!"
Za seba kývol boh na súhlas prosbe: diviaka nato
zasiahol Mopsus, ale ho nezranil. Diana v letku
odlomí z oštepu ostrie a bez hrotu doletí drevo.
Diviak sa rozbesní jedom a vzbĺkne ako lúč blesku:
z očí mu šľahajú plamene, plameňom supia i psia.
Tak ako balvan mrštený vojnovým prístrojom mieri
na múry mesta alebo na bašty bránené vojskom,
práve tak s úmyslom zraniť ženie sa na chlapov sviňa,
presotí na zem Hippalma s Pelagónom, čo kryli
ľavý bok lovcov: priatelia uchvátia zranených druhov.
Enéizmus, syn Hippokoontov, neuchránil sa
pred smrtonosnými klami: keď hynúci strachom chcel spásu
v úteku hľadať, diviak mu v kolene roztrhal šľachy.
Možno i pylský Nestor bol by už pred trójskou vojnou

našiel tam smrť, ak nevbodne do zeme oštep a prudkým výšvihom neskočí na konár stromu, čo pri ňom stál práve. Z bezpečnej výšky pozeral na besa, pred ktorým ušiel. Len čo si divý zver nabrúsi zubále na kmeni duba, záhubou hrozí. Dôverujúc zostrenej zbrani, jednému z Altórovcov sa zaryje do stehna klami. Kastor a Pollux, dvojica bratov driečneho zjavu, čo ešte neboli zmenení v hviezdy, sa priženú cvalom na koňoch ako sneh bielych, zamáva jeden i druhý oštepom ostrým, čo v krúživom pohybe zafičí vzduchom. Boli by zranili škutináča, ak nevtrieli v mihu do tmavej húštie, kam nemôže preniknúť kôň ani oštep. Telamón predsa len ženie sa za ním a v bezhlavom behu potkne sa o koreň stromu a dolu tvárou sa zvalí. Pokým ho Péleus dvíha, rýchly šíp do luku vloží Atalanta a prudko ho vymrští napätou strunou. Pod uchom diviaka uviazne strela, hoc vbodla sa iba pod povrch kože, a štetiny sfarbia sa trošičkou krvi. Netešila sa deva tak zo svojej úspešnej strely ako sám Meleager. On prvý vraj videl ten zásah, prvý vraj obrátil pozornosť priateľov na krv, čo zočil, volajúc na devu: „Za chrabrý skutok ťa neminie pocta!" Každý chlap sčervenie hanbou, druh druhu pobáda k činu, krikom si zvyšujú smelosť a oštepý mecú tak voslep: zhŕčenie lovcov len hatí a marí žiadúci úspech. Anceus naduto dráždiac svoj osud a blýskajúc svojím dvojsečným toporom reve: „Učte sa, mládenci, ako mužská zbraň prevýši ženskú. Nože mi ustúpte z cesty! Nech si len Diana bráni svojimi zbraňami zvera, ja ho aj proti jej vôli zahluším toutohľá zbraňou." Len čo tie chvastúnske slová vyriekne nadutý mladík, oboma rukami vyšvihne nahor dvojsečný topor, stane si na konce prstov a ako tak vzpriamený stojí, vrhne sa na smelca diviak, dvoje tesákov mocne vrazí mu do brušných slabín a to je smrteľná rana. Anceus zrúti sa na zem, do kľbka zvinuté bále z útrob sa vyvalia s krvou, ktorá sa do zeme vpíja. Píritous, syn Ixiónov, vtom rúti sa rovno oproti kancovi, mávajúc oštepom v mohutnej ruke. Zakričí Tézeus naňho: „Postojže, drahý môj priateľ, ktorého radšej mám ako sám seba. Možno i z diaľky prejavíť smelosť. Anceus nerozum zaplatil smrťou."

Nato hned' vymrštil ťažký oštep s železnou špicou.
Bol to hod dobrý a bol by mu vrúcne želanie splnil,
keby peň stromu s listnatým konárom nebol stál v ceste.
Vrhol aj Iázon oštep, lenže náhodou strela
namiesto diviaka smrteľne zasiahla nevinné psisko,
ktorému prebodla brucho a krížom sa do zeme vryla.

Meleager má striedavý úspech. Z dvoch oštepov jeden
vbodne sa do zeme, druhý však uviazne kancovi v chrbte.
Zatiaľ čo divý zver zúri a zvráta dokola telom,
z rypáka supivo fŕkajúc penu s horúcou krvou,
strelec hned' priskočí bližšie, dráždi ho do zúrivosti,
až mu blýskavý oštep priam do predných lopatiek vbodne.
Jasavým krikom druhovia dávajú najavo radosť,
rad-radom všetci sa náhlia víťaznú pravicu stisnúť.
Na obrovského zvera, čo pokrýval veľký kus zeme,
s nesmiernym údivom hľadia, no ešte si netrúfal nikto
vložiť naň ruku, len zbrane si zmáčajú v diviačej krvi.
Meleager, pritlačiac nohou smrtiacu hlavu,
takto sa ozve: „Vezmi si, arkádska lovkýňa, korisť,
ktorá mi patrí, a rovnaký podiel maj na mojej sláve!"
Nato hned' odratú kožu, zježenú húštinou štetín,
odovzdá Atalante i hlavu s mocnými klami.
Dievčina radosť má z daru i pozornosť darcu ju teší,
iní však závisťou vzbĺknu a lovci napospol šomrú.
Meleagrovi ujcovia, Toxeus a Plexippus, zdvihnú
ruky a zrevú: „Polož to, ženská, a nesiahaj rukou
na našu slávu. Nevkladaj dôveru vo svoju krásu,
že sa ťa ujme tvoj lúbošťou zmámený darca!" Vtom deve
zoberú dar a jemu uprú právo dar dávať.
Neznesie urážku Meleager a od zlosti škripuc
zubami, zasyčí: „Učte sa, lotri, čo kradnete pocty
patriace iným, ako sa vyhrážky od činu líšia!"
Nato hned' pohrúži do hrude železom okutý oštep
Plexippovi, čo taký čin nečakal. Toxea, ktorý
váhal, čo robiť, a brata chcel pomstiť, no zároveň bál sa,
aby ho nestihol podobný osud, nenechá dlho
váhať a oznove v krvi svojho druhého ujca
zahreje oštep, čo ešte bol teplý od prvej vraždy.

Altéa práve niesla do chrámu obetné dary
za skvelé víťazstvo syna, keď uzrela mŕtvolu bratov.

Vo chvíli bije sa do prs, jej kviľbou sa ozýva mesto,
rúcho vyšité zlatom si zamení za čierny odev.
Len čo sa Altéa dozvie, kto zabil jej bratov, tu razom
prestane smútiť a zatúži slzy obrátiť v pomstu.

V čase, keď Altéa zrodila chlapca a ležala v kúte,
Sudičky hodili do ohňa polienko, prstami pradúc
chlapcovi určenú života niť, a vraveli pritom:
„Taký čas života dáme ti, chlapec, čo práve si prišiel
na svet, jak tomuto drevu.“ Keď bohyne doriekli veštbu,
odišli z domu. Nato hneď matka vytrhne z ohňa
plameňom blčiaci papek a hojne ho poleje vodou.
Dlho bol ukrytý v dome, na tajnom mieste, a jeho
záchranou, Meleager, tebe sa zachránil život.
Teraz ho vytiahne matka a rozkáže do pece naklást'
raždia a smolného dreva a zapáliť záhubným ohňom.
Štyrikrát osudný papek sa chystala do ohňa vrhnúť,
štyrikrát zadrží ruku: v jej srdci zvädzajú zápas
matka a sestra, dve mená ju ťahajú na rôzne strany.
Obledla neraz, keď zišiel jej na rozum budúci zločin,
neraz, keď vzkypela hnevom, v jej očiach sa zablysol oheň,
chvíľami akoby z tváre jej sršala ukrutná hrozba,
chvíľami zasa akoby súcitom zmäkol jej výzor.
Len čo jej plamene prudkého hnevu osušia slzy,
slzy ju zalejú znova. Tak ako na mori koráb
víchricou hnaný a zároveň opačným príbojom bitý,
cíti ten dvojaký nápor a nevoľky poslúcha oba,
priam tak aj Altéa v boji dvoch neistých pocitov tápe,
striedavo potláča hnev a nato zas opäť ho budí.
Napokon začne nad matkou víťaziť sestra a túžiac
uzmieriť krvou smrť nebohých bratov, sesterskú lásku
prejaví zločinom, lebo keď vzbĺkol záhubný oheň,
Altéa riekla: „Plod mojich útrov nech zhorí v tej vatre!“
Nato sa nešťastná žena hneď poberie k pohrebnej vatre
syna a takto sa modlí: „Fúrie, bohyne trestu,
upriamte oči na krutý úkon. Konám čin pomsty,
pritom však hanebnosť pácham. Smrť musí sa odpýkať smrťou,
zločinom odplatiť zločin, mŕtvola k mŕtvole pridať.
Celú tú bezbožnú fajtu nech zhubí žiaľ vršený na žiaľ!
Má azda Oineus s víťazným synom šťastne žiť ďalej,
Testius v sirobe smútiť? Nech radšej obaja smútia!
Vy duše bratov, čo ste len nedávno zo sveta zišli,

hľad'te, čo kvôli vám robím, a prijmite pohrebnú obeť,
ktorú som platila draho - hriešny plod života môjho.
Beda mi! Kde sa to rútim? Bratia, odpusťte matke!
Pred takým zámerom chabnú mi ruky. Že hoden je trestu
smrti, viem dobre, len sa mi nevidí úloha kata.
Má teda uniknúť trestu, ako živý a víťaz
na svoj úspech byť hrdý a kráľovstvo otcovo zdediť,
vy ako tône a hústka popola pod zemou ležať?
Nie, nie, to nikdy! Nech zhynie ten zlosyn, a otcovu nádej,
kráľovstvo spolu i s mestom nech so sebou do skazy strhne.
Kde je však materská láska, kde posvätná povinnosť matky,
útrapy, ktoré som po deväť mesiacov musela znášať?
Kiežby si radšej bol zhorel už ako dieťa v tom ohni,
kiežby som bola to zniesla! Len mojou zásluhou žil si,
teraz však zahynieš vlastnou vinou. Za ten tvoj zločin
pykaj a navráť mi život, čo som ti dva razy dala
— prvý raz pôrodom, druhý raz, keď som pník vytrhla z ohňa -
alebo zabi aj mňa a do hrobu pochovaj s bratmi.
Túžim to spraviť, a predsa váham. Raz pred sebou vidím
rany nebohých bratov a obraz ukrutnej vraždy,
nato zas láska a materský súcit mi obmäkčia srdce.
Beda mi! Bude to víťazstvo strašné, no zvíťazte, bratia,
hlavné, že s útešnou obeťou, ktorú vám prinesiem teraz,
môžem vás sprevádzať k hrobu." Tu zmĺkla a odvrátia hlavu,
vražedné polienko do ohňa vrhne trasľavou rukou.
Z polienka zazneli stony, aspoň tak zdalo sa sluchu,
pokým horelo v ohni, ktorý sa zdráhal ho stráviť.

Meleager, hoci bol ďaleko odtiaľ a nemal
tušenia o ničom, cíti, že mu záhadný oheň
spaľuje vnútro, no mužne premáha nesmiernu bolesť,
trúchli však nad tým, že za obeť padá neslávnej smrti,
bez kvapky krvi, a velebí Ancea pre jeho ranu.
Na samom prahu smrti s bolestným nárekom volal
starého otca, bratov i sestry a života družku,
možno i matku. S rastúcim ohňom rástla i bolesť,
nato zas tichla, až napokon razom oboje zhaslo:
jeho dych sa pomaly strácal v nehmotnom vánku,
zatiaľ čo polienko v ohni už stlievalo na biely popol.
Smútkom je zronený Kalydón, narieka mládež i stárež,
bedáka šľachta i ľud a húfy aitolských matiek
bolestne bijú sa do prs, od žiaľu šklbú si vlasy.

Na zemi vystretý otec líca i šedivé vlasy
hyzdí si prachom a preklína pritom dlhý svoj život.
Matka, ktorá si bola vedomá krutého činu,
srdce si prebodla mečom a tak sa strestala za hriech.

Keby mi boh dal sto úst a jazykov vládnucich rečou,
umenie deviatich múz a nesmierne nadanie ducha,
nevedel by som zachytiť náreky trúchliacich sestier.
Nedbali na svoj pôvab a do sina bili si prsia,
bratovo telo, kým bolo telom, sa snažili kriesiť,
mŕtvemu vtlačali bozky, vtlačali bozky aj máram.
A keď ho spopolnil oheň, popol si na prsia tlačia,
na hrobe nehybne ležia a objímuc náhrobný kameň
s bratovým menom, horkými slzami skrápajú meno.
Napokon Diana, syta už nesmiernych pohrôm, čo stihli
Oineov dom, dá všetkým krem Gorgy a Déjaníry,
manželky Herkulovej, perie na tele vyrásť,
dlhými krídlami pokryje plecيا, ústa im zmení
na tvrdý zobák a takto zmenené do vzduchu pošle.

TÉZEUS U ACHELÓA

Periméla

Medzitým Tézus, len čo sa skončila spoločná honba,
na ktorej mal aj on podiel, zamieril k aténskym hradbám.
Ako tak kráčal, Achelós, dažďami vzdutý,
zavrie mu cestu a zdrží ho v púti. „Pod' pod moju strechu,
aténsky hrdina," zvolá boh rieky, „nevstupuj do vlín.
Dravý prúd unáša často i mocné pne stromov a gúľa
s obrovským hukotom spriečené skaly. Videl som, ako
z blízkeho brehu vysoké stajne i s dobytkom strhol.
Nemali voly nič zo svojej sily, z rýchlosti kone.
Ba keď sa topili snehy a z hôr sa rútili riavy,
nejeden mladý človek sa utopil vo víroch rieky.
Radšej tu pobudni chvíľu, kým rieka poplynie znova
vo svojich brehoch a koryto pojme skromný prúd vody."
Tézus súhlasí s radou a rečie: „Achelós,
prijímam radu i pohostinstvo." A oboje prijal.

Do siene stavanej z drsného tufu a pórovitého

pieskovca vstúpi hneď Tégeus. Vlhký mach pokrýval dlážku, povalu striedavo zdobili mušle a lastúry ustríc.

Keď už druhú časť nebeskej dráhy meralo slnko, Tégeus s druhmi v boji zaujmú hodovné lôžka, Píritous na jednej strane, na druhej zasa troizénsky hrdina Lelex, ktorému tu a tam sluchy leskli sa striebrom, a tí, čo ich riečny boh Achelóus za hodných uznal tej pocty v radosti nad vzácnym hosťom. Nato hneď bosé nymfy pristroja stoly a hojnosť jedál nakladú na ne. Keď odpracú pokrmov zvyšky, prinesú vo vzácných nádobách víno. Vtom prevrávi slávny hrdina Tégeus, na more hľadiac, čo strelo sa pred ním: „Čo je to za ostrov tamto?“ (A ukázal na ostrov prstom.) „Povedz mi, ako sa volá, hoc zdá sa, že nie je len jeden.“ Nato mu odpovie Achelóus: „Nie je len jeden. Je ich tam päť. Tá veľká diaľka im hranice stiera. Nediv sa tomu, že Diana pomstila urážku božstva: nymfami boli tie ostrovy predtým. Raz zabili desať obetných juncov a na slávnosť pozvali vidiecke božstvá, jedine mňa nie, a predviedli sviatočné zborové tance. Rozvodnil som sa do takej miery, ako keď zavše do mora valím sa najväčším prúdom. V tom nesmiernom hneve vodami odtrham od lesov lesy, od polí polia. Ten kraj i s nymfami, ktorým až vtedy prišiel som na um, odvečiem do morských hlbín. Môj prúd i morských vln príboj roztrhne súvislú zem a rozdelí na toľko častí, koľko ostrovov pred sebou vidíš uprostred mora.

Ale tam v diaľke, ako sám vidíš, tam v diaľke je ostrov, čo mi je drahý. Perimélou ho nazýva mornár. Ten ako nymfu som lúbil a odňal jej panenský veniec. Hippodamas, jej otec, ťažko to niesol a v hneve zo skaly zvrhol do vodnej hlbiny tehotnú dcéru. Ja som ju zachytil v náruč a nesúc ju na svojich vlnách, vzýval som Neptúna: „Trojzubca vladár, ktorému osud prisúdil bludných vôd ríšu, čo strie sa najbližšie k zemi, prispej mi na pomoc, prosím, a tonúcej z krutosti otca poskytni pevnú zem alebo sama nech zmení sa na zem.“ Pokým tak prosím, nová zem dievčine ovíja údy, napokon zmenené telo vzrastie na mocný ostrov.”

Filémon a Baucis

Zmíkol boh rieky a čudesná udalosť dojala všetkých,
jedine Píritous (bol spurný a pohrdal bohmi)
odvetí s výsmechom bohu i tým, čo verili skutku:
„Táraš tu výmysly číre a prikladáš nebeským bohom
priveľkú moc, ak môžu podobu dávať i odňať!"

Zdúpanejú všetci i búria sa proti tej bezbožnej reči,
hlavne však Lelex, čo bol z nich najzrelší duchom i vekom,
prerečie takto: „Moc nebies je veľká, ba nepozná medze,
a čo sa hockedy zachcelo bohom, stalo sa skutkom.
Môžem ťa presvedčiť o tom.

Susedí košatá lipa
vo vrškoch frýgických s dubom, kol nich je nevel'ký múrik.
Na vlastné oči som videl to miesto, keď do kraja Frýgov,
kde predtým kraľoval Pelops, ma poslal jeho syn Pitteus.
Pár krokov odtiaľ je močiar, prv ľudských obydľí priestor,
dnes iba voda s krdľami lysiek a potápok vodných.

Prišiel raz do týchto končín sám Jupiter v podobe ľudskej,
spolu s ním bez krídel kráča syn Májin, berlonos Merkúr.
Obišli tisíce domov a prosili na oddych miesto,
tisíce domov zavrela zámka. No jeden ich prijal,
bol síce malý a pokrytý slamou a bahennou trst'ou.
Pobožná starenka Baucis a Filémon v rovnakom veku
kedysi za mladých čias v tej chyžke slávili sobáš,
tam ich aj staroba stihla a k chudobe svojej sa znajúc,
ľahšie ju niesli, ba ani v mysli nekliali na ňu.
Na jedno vyjde, či hľadáš v chalúpkе pánov či sluhov:
v celom dome sú dvaja, tí dávajú rozkaz i slúžia.

Keď teda nebeskí hostia sa blížili ku skromnej chyži,
sklonili čelá a vstúpili nízkou zárubňou dverí.
Starček ich vyzval, aby si oddýchli na prostom stolci,
na ktorý úslužná Baucis prestrie kus zrebného plátna,
v kozube rozhrnie vlašný popol a začne hneď kriesiť
včerajší oheň a živiť ho lístím i vyschnutou kôrou,
až ho stareckým dychom pomaly rozdúcha v plameň.
Prinesie kálanej smolienky z pôjda i suchého raždia,
poláme na drobné kúsky a naloží pod malý kotlík.

Očistí kapustné hlávky, čo medzitým narezal manžel
v záhrade vloženej vodou, a dvojzubou vidlicou zvesí
z háku na čiernej hrade údený bravčový chrbát,
ktorého dlho sa netkli, odsekne nevel'ký kúsok
z neho a odťatý rezník dá variť do vriacej vody.

Medzitým host'om čas čakania hovorom krátia a bránia
pocítiť nudu pridlhej chvíle.

V chatrči visí

buková dieža a uchom sa drží na pevnom kline.

Nalejú do nej prihriatej vody, aby si božstvá
zvlažili údy. Stred chyže je pohovka — spodok má z vrby,
z vrby aj nohy — a na nej podušky plnené šášim.

Baucis ju prikryje dekou, čo iba v sviatočnom čase
zvyčajne prestrela na ňu, no bola už obdratá, stará
a pred tým vrbovým lôžkom sa nemala veru čím hrdiť.

Bohovia zaujmú miesto a starenka v kasanom rúchu
so strachom prisunie stôl, bo jednu nohu mal kratšiu:
važinu vyrovná čriepok. Keď napraví Baucis tým kúskom
podložky chybu, vrch stola postiera zelenou mäťou.

Belasé olivy položí naň, plod Minervy-panny,
jesenné drienky, zaliate vlastnou šťavou a vínom,
red'kovku, z čakanky šalát i tvaroh z kyslého mlieka,
vajíčka pečené v popole vlašnom a iba tak zľahka,
všetko v nádobách z hlíny. Postaví na stôl i krčah
tupaný z tohože „striebra" a k nemu bukové čaše,
natreté zdnuka žltastým voskom. O malú chvíľu
chudobný kozub im posielal varený údený rezeň.

Potom odnesú víno, čo nemalo priveľa rokov,
na krátky čas a uvoľnia miesto druhému chodu:
orechom, figám a vráskavým plodom datľovej palmy,
šťavnatým slivkám a voňavým jablkám v opálkach z prútia,
hroznovým strapcom, úrode purpúrom skvúcej sa révy.
Uprostred žiari plást medu a navyše družia sa k tomu
statočné tváre dvoch starcov a láskavá, ochotná štedrosť.

Medzitým zočia, že krčah, hoc veľa ráz naliali z neho,
nevdojak stále sa plní a víno pribúda samo.

Užasnú nad týmto divom a pozdvihnúc k nebesám ruky,
Baucis i Filémon trpnúci strachom sa modlia a prosia,
aby im bohovia prepáčili to úbohé jedlo.

Bola tam jediná hus, čo strážila gazdovstvo skromné,
tú sa chystajú zabiť a venovať za obeť bohom.
Rýchlym mávaním krídel hus ukoná pomalých starcov,
dlho ich za nosom vodiac, no napokon zmýšľa si predsa
u bohov ochranu hľadať a božstvá ju zakážu zmámiť,
dodajúc pritom: „Sme nebeskí bohovia, pokuta prísna
neminie bezbožných susedov vašich. Iba vy dvaja
ujdete pohrome strašnej. Hneď opust'ťte prístrešie svoje,
dajte sa po našich stopách a na končiar vysokej hory
vykročte s nami.“ Poslúchnu starci a s palicou v ruke
po dlhej stráni krok za krokom s námahou kráčajú nahor.

Neboli od štítu ďalej, než môže šíp doletieť z luku
na jeden výstrel: obrátia zrak a uvidia všetko
navôkol zaliate vodou, len chyžka ich stojí tam celá.
Pokým sa čudujú divu, kým nad lósom susedov plačú,
tá ich obstarná chatrč, malá i pre dvoje ľudí,
mení sa na chrám: jej drevené podpery nahradia stĺpy,
slamené snôpky zžltnú, zem zdnuka pokrýva mramor,
brána je kovaná z bronzu a strecha sa ligoce zlatom.
S láskavou tvárou vtom pozrie Jupiter na nich a rečie:
„Povedzte, pobožný starček a žena dôstojná muža,
aké želanie máte?“ Tu chvíľu sa Filémon radí
so svojou ženou a vysloví pred bohmi spoločnú prosbu:
„Dožičte, prosím, nám stať sa vašimi kňazmi a vašu
svätyňu chrániť. A keďže sme v svornosti trávili roky,
v tej istej chvíli nech skosí nás smrť, nech neuzriem nikdy
manželkin hrob a ona nech nemusí strojiť mi pohreb.“

Želanie stalo sa skutkom. I boli strážcami chrámu,
pokým ostali živí. Raz na schodoch svätyne stáli
zhrbení pod ťarchou veku a náhodou vřaveli spolu
o skaze kraja, keď uvidí Baucis, že halí jej muža
lístie, a Filémon zočí, že lístie halí mu ženu.
Hoci už koruna stromu im obom na hlave rástla,
jeden druhému vřaveli razom, kým bolo to možné:
„Zbohom buď, žena, zbohom buď, muž!“ a ústa im razom
pokryli vetvy. Ešte i dnes ti Bitýnčan môže
ukázať dvojicu kmeňov, čo vyrástli z tela tých starcov.

Toto mi vřaveli vtedy (a nemali príčinu klamať)
tamojší statoční starci. Sám videl som visiace vence

na vetvách stromov a takto som povedal, zavesiac čerstvé:
„Miláčik bohov buď bohom, kto ctieval, zaslúži úctu.“

Próteus, Eryzichtón, Méstra

Rozprávač skončil a všetkých tou príhodou hlboko dojal,
najmä však Téseu. Keďže chcel Téseus o divoch bohov
počúvať ďalej, boh rieky, oprúc sa o lakeť, znova
takto sa ozval: „Veľa je, hrdina, takých, čo iba
jedinou premenou prešli a nový tvar ostal im navždy.
Mnohí však môžu sa premeniť viackrát, napríklad Próteus,
žijúci v hĺbinách mora, čo vinie sa okolo zeme.
Neraz jak mladík sa zjavil, neraz v podobe leva,
zavše bol zúrivým diviakom, zavše zas desivým hadom,
ktorého všetko sa bálo. Často mal ako býk rohy,
často sa mohol pozdávať skalou, ba často i stromom,
dakedy, vezmúc na seba podobu plynúcej vody,
tiekol jak rieka, nato bol ohňom, opakom rieky.

Priam taká schopnosť sa dostala Méstre, Autolykovej
žene. Jej otec Eryzichtón tak pohrdal bohmi,
že na ich oltároch nikdy nepálil voňavú obeť.
Ba raz ten bezbožník rozkázal vyrúbať, ako chýr tvrdí,
Demétrin les a sekerou zneuctil prastarý porast.
Rástol v tej hore stáročný dubisko s ozrutným kmeňom,
už on sám hotová hora. Tabule, stužky a vence
viseli na pni a hlásali vďaku za božskú pomoc.
Dryády často pod dubom vírili v slávnostnom tanci,
často sa za ruky chytili radom, dupkajúc v kruhu
okolo kmeňa, ktorého hrúbka merala vyše
trikrát päť lakt'ov. Dub korunou prečnieval ostatné stromy,
ako každý strom prečnieval trávku, rastúcu pod ním.
Ale to všetko nemohlo zadržať Eryzichtóna,
aby sekerou nesiahol na dub, a rozkázal sluhom
vyrúbať posvätný strom. Keď váhali vyplniť rozkaz,
zakričí zločinec, vytrhnúc jednému sekeru z ruky:
„Keby to nebol iba strom jednej bohyni milý,
ale hneď bohyňa sama, čoskoro zrúti sa na zem.“
Nato keď sekeru dvihne a zboku zaťat' sa chystá,
strasie sa Demétrin dub a vydá bolestné vzdychy,
zároveň začnú mu žalude žltnúť i so všetkým lístím,

ožltnú razom aj široko-d'aleko pnúce sa vetvy.
Len čo bezbožná ruka zaťala sekerou do pňa,
z rozťatej kôry práve tak liali sa potoky krvi,
ako keď pred oltárom na obeť určený bujak
zrúti sa na zem a krv sa mu valí z pret'atej šije.
Zdúpneli všetci, no zrazu sa osmelí daktorý sluha
odvrátiť bezbožný počin a zadržať dvojsečný topor.
Tesáľčan zagáni naňho a zlostne zasipí: „Tu máš
odmenu za zbožnú snahu!“ A odvrátiač sekeru od pňa,
odsekne sluhovi hlavu. Keď znova dá sa dub rúbať,
zo stromu ozve sa hlas: „Ja Demétre najmilšia nymfa,
žijúca v tomto strome a vedno s ním zmierajúc teraz,
pred svojím skonom ti veštím, že za ten ničomný skutok
čoskoro stihne ťa trest a to mi je útechou v smrti.“
Ale on d'alej pácha ten zločin. Nesmiernym množstvom
zátinov podťatý strom a povrazmi ťahaný nadol
zrúti sa na zem a váhou pováľa veľký kus lesa.

Dryády zdrvené záhubou lesa i pokrvných sestier,
ihneď sa poberú k Demétre v smútočnom rúchu a s plačom
prosia ju všetky, aby strestala Eryzichtóna.
Bohyňa na súhlas kývne a pohyb jej pôvabnej hlavy
zatrasie zemou, ťaženou bohatou úrodou plodín.
Taký trest vymyslí preňho, že by ho ľutoval človek,
keby si za ten hanebný skutok zaslúžil ľútosť:

trpieť má mučivým hladom. Keďže sa bohyňa sama
nemôže za Hladom pobrať (Úrode bráni sám Osud
stretnúť sa s Hladom), preto sa obráti na oreádu,
na hôrnu nymfu lesov a stromov, a takto jej rečie:

„Daleko, v ľadových končinách Skýtov, sa rozkladá oblasť
pochmúrnych, neplodných plání, kde nieto stromov, niet plodín.
To je vlast' večného Ľadu, mrazivej Bledosti, Triašky,
jednostaj lačného Hladu. Do útrov bohorúhača,
je to môj rozkaz, nech vstúpi Hlad a nedá sa premôcť
nijakou hojnosťou jedál a víťazí v zápase so mnou.
Nech ťa neľaká d'aleká cesta — dám ti svoj povoz
ťahany drakmi, na ktorých poletíš výšinou nebies.“

Dala jej povoz a nymfa, letiaca na voze vzduchom,
zosadne v Skýtsku, na strmom končiari vysokej hory

— volá sa Kaukaz — drakom na šijách povolí šíre.
Na skalnej poľane uzrie zjav Hladu, ako si trhá
zubmi aj pazúrmí trsy poriedko rastúcej trávy.
Vlasy mal zježené zimou, zrak vpadnutý, na tvári bledosť,
chorobne sinavé pery, vredmi zhnisané hrdlo,
pod drsnou kožou sa jasne mu črtali obrysy útrobov,
spod jeho ohnutých bedier trčali vyschnuté kosti,
nebolo nič, kde malo byť brucho, hrudný kôš nad ním
akoby visel a držal ho iba rad chrboťových stavcov.
Scivenosť zväčšovala mu zhyby, jabĺčka kolien
akoby spuchli, nadmieru čneli mu hrbole členkov.
Len čo ho uvidí z diaľky (bála sa podísť až k nemu),
vysloví bohyne odkaz a za tú kratučkú chvíľu,
hoci dosť ďaleko stála, hoci len nedávno prišla,
predsa už cítila hlad. Tu drakom potiahne uzdu
opačným smerom a uháňa povetrím do Hémonie.

Nato hneď spĺňa Hlad rozkaz, hoci vždy robieva opak
toho, čo bohyňa úrody zemskej: na krídlach vetra
zaletí povetrím k danému domu, vo chvíli vstúpi
do spálne bohorúhača, ktorý spal hlbokým spánkom
(bolo to v noci), ovinie ramená okolo neho,
dýcha mu do úst, do hrdla, do prs, celý sa doňho
vdierajúc dychom, a túžbu po jedle vleje mu do žíl.
Vyplniac príkaz, opustí úrodné kraje a znova
vráti sa do svojho biedneho pelechu na skalných poliach.

Lahodný spánok ešte vždy príjemne ovieval krídlom
Eryzichtóna a vo sne už siahla po dobrom jedle,
naprázdno ústami hýbal, zub nadarmo otieral o zub,
šialivým preludom jedla krmil a sklamával hrdlo,
lebo len povetrie číre prehltal namiesto jedla.
Len čo sa vytrhne zo sna, začne v ňom vášnivá túžba
po jedle zúriť a ovládne pažravý gágor i brucho.
Vo chvíli dáva si predložiť všetko, čo poskytne more,
zem i vzduch, a za plným stolom ťažká si na hlad,
po hojnom jedle sa za jedlom zháňa. Čo mohlo by stačiť
pre mnohé mestá, ba pre celý národ, nemá dosť jeden:
čím si viac napcháva brucho, tým väčší po jedle túži.
Tak ako more, čo prijíma toky celého sveta,
nevie sa nasýtiť vodou a vypíja ďaleké rieky,
tak ako oheň sa potrave nebráni nikdy a často

spaľuje hromady dreva a čím viac pokrmu nájde,
žiada tým viacej, ba hojnosťou jeho pažravosť vzrastá,
priam tak aj Eryzichtón: len čo si pokrmom napchá
ústa, už po novom prahne, jedlo ho do jedla ženie,
lenže tým jedením stále šíri len prázdnotu útroby.

Veľký diel toho, čo po predkoch zdedil, sa pomaly strácal
v priepasti brucha a pažravosť gágora horela mocným
plameňom ďalej. Keď všetok majetok útroby zhltili,
ešte mu ostala dcéra, hodná iného otca.

V súde predal i dcéru. Vznešená deva sa proti
otroctvu vzbúri a vystrúca ruky k blízkeму moru,
modlíka: „Pozbav ma otroctva, bože, čo si ma obral
o môj panenský veniec!“ To obral ju o veniec Neptún.
Splní boh prosbu a takmer pred zrakom nového pána,
čo sa hnal za ňou, zmení jej podobu na mužský výzor,
dá jej i odev a výstroj, aké rybári nosia.

Pán sa zahľadá na ňu a rečie: „Šuhaj, čo vládneš
rybárskym prútom a pod kúskom návnady ukrývaš háčik,
želám ti pokojné more a dobre berúce ryby,
čo ti zbadajú háčik, až pevne uviaznu na ňom.“

Pred chvíľou stálo tu na brehu dievča, strapaté, v takých
úbohých háboch — tu som ju videl — nože mi povedz,
kde sa len mohlo podieť, keď stopy nevedú ďalej?“

Z otázky vybadá dievča, že boh sa jej ujal, keď pán sa
spytuje na ňu jej samej, a s radosťou odpovie takto:
„Prepáč mi, neznámy človek, od tejto vody som nikam
neuprel pohľad, taký som vhrúžený do svojej práce.“

Akže máš pochybnosť o tom, nech mi tak pri mojom love
pomáha mocný pán mora, ako že mimo mňa nikto
dávno sa nezjavil na tomto brehu, či chlap a či žena.“

Uveril pán tomu klamu a zvrtnúc sa na päťach v piesku,
pobral sa naspäť. Devo sa vrátil pôvodný výzor.

Len čo sa presvedčil otec, že dcéra vie podobu meniť,
často ju predával pánom a ona im nato raz ušla
v podobe vtáka, raz lane, raz kobyly alebo kravy,
zháňajúc žravému otcovi požíveň takýmto klamom.

Napokon pod tlakom tohoto trestu, keď nešťastník skúsil
všetok druh stravy a poskytol ťažkej, chorobnej pliaže
všemožný pokrm, začal si hrýzť a po kúsku trhať

vlastné údy a úbudkom tela živil si telo.

Ale čo sa tu o iných šírim? Často i ja viem,
Tézeus, premieňať telo, pravda, len v niekoľko podôb.
Raz mám výzor jak teraz, raz môžem sa ako had plaziť,
zavše jak vodca čriedy do rohov naberám silu,
do rohov, pokým som mohol! Teraz mám jeden bok čela,
ako sám vidíš, bez tejto zbrane." Nato si vzdychol.

IX.

Achelóus a Herkules

Keď sa ho Tégeus spýta, prečo tak vzdychá a kto mu okypťil čelo, boh kalydónskeho toku, čo vencom z trstia mal ovité skúštrané vlasy, takto mu vraví:

"Smutnú vec odo mňa žiadaš. Ved' ktože rád spomína na svoj prehratý zápas? No rozpoviem všetko, lebo už sama bitka je oveľa väčšou ct'ou pre mňa než potupou, že som podľahol v boji, a útechou je mi aj sokova sláva.

Možno aj k tvojmu sluchu povesti priniesli meno Déjaníry, kedysi jednej z najkrajších panien, na ktorú zástup nevražných pytačov robil si nádej. Len čo ma nádejný svokor v paláci prijal i mojich súperov, riekol som: „Oineus, zvol' si ma za svojho zaťa!“ Herkules riekol to isté. Ostatní pred nami cúvli. Dal sa hneď Herkules chváliť Jupiterom jak otcom, slávnymi činmi, čo od neho žiadala macocha Juno. Tu som ja odvetil: „Bolo by hanbou, keby mal prednosť pred bohom človek (to ešte nebol Herkules bohom). Pozri, som kráľom rieky, čo kl'ukatým prúdom sa hadí krížom cez tvoju ríšu. Zaťom bude ti krajan, jedna časť tvojho panstva, nie prišelec z ďalekých končín, pravda, ak nie je chybou, že voči mne kráľovská Juno nehorí zlobou a nijaký príkaz mi nedala za trest. Ak sa tu chvastáš, syn Alkménin, Jupiterom jak otcom, alebo nie je ti otcom, alebo splodil ťa hriešne. Matkiným pádom sa domáhaš otca: Čo ti je milšie, o božskom otcovi klamstvo, alebo hriešny tvoj pôvod?“

Už keď som vravel tie slová, Herkules zazeral na mňa gánivým zrakom a ťažko zdúšajúc plamene hnevu, vyhrkne z neho len toľko: „Mám vrtkejšiu ruku než jazyk. V táraní víťaziť môžeš, ja ťa však porazím v boji.“ A už sa divo hnal na mňa. Hanbím sa zutekať po tých nadutých rečiach. Zhodil som z údov zelené rúcho, vystrel som dopredu ruky, v strehu jak pästiar som držal pred hrud'ou zaťaté päste a zaujal bojový postoj. Herkules naberala do hrstí prachu a šmára ho do mňa,

ja mu to vraciam a telo mu ožltne žltastým pieskom.
Raz ma za šiju lapá, vzápätí za vrtké nohy,
aspoň tak naoko robí, a zovšadiaľ dobiedza do mňa.
Moja váha ma chráni a súper útočí márne
tak ako na skalú príboj, čo jednotaj naráža na ňu
s obrovským hukom: pre svoju ťarchu sa nepohne z miesta.
Nato sa vzdialime kúsok a znovu sa do boja dáme.
Obaja stojíme pevne a jeden nevie hnúť druhým,
noha je spletená s nohou, dopredu nakláňam prsia,
prstami tlačím prsty a čelom do čela tisnem.
Práve tak videl som zápasit' neraz mohutných býkov,
keď cenou víťaznej bitky mala byť najkrajšia krava
na celej paši: lichva len hľadá a trasie sa strachom,
kým ešte nevie, kto stane sa vladárom celého stáda.
Trikrát sa pokúšal Herkules odtisnúť od seba moje
vzopreté prsia, no bez úspechu. Napokon štvrtým
náporom vymkol sa z obruče mojich zvieravých ramien,
udrie ma do prs (chcem všetko vám pravdivo vyznať),
ihneď ma zvrtnie a na môj chrbát sa ovalí telom.
Môžeš mi veriť — nechcem si klamom získať slávu —
tak sa mi zdalo, že na mňa zaľahla ozrutná hora.
Horko-ťažko som predsa len doňho zakvačil ruky
zaliate potom a strhol zo seba zvieravú obruč.
Doráža ďalej, kým dychčím, a nedá mi nabráť síl znova,
kým sa mi nezmocní šije. Tu napokon zohol som nielen
koleno k zemi, ale aj do piesku zahryzol zubmi.

Keďže som nestačil silou, v schopnosti meniť svoj výzor
hľadal som pomoc: vykĺžnem spod neho v podobe hada.
Ale keď do kruhov zvinul som telo a namieril naňho
so strašným sykotom dvojklaný jazyk, tíryntský silák
iba sa usmial a z môjho úskoku robil si posmech.
„Zdolávať hadov," rečie, „už v kolíske bolo mi hračkou.
Achelóus, aj keby si vynikal nad všetky hady,
čím by si bol ty jediný oproti lernianskej hydre?
Z utáťých hláv sa jej rodili nové a jediná hlavu
— mala ich stovku — som ani raz beztrešne nestál jej mečom,
pretože dvojnásobný počet hneď posilnil šiju.
Tohoto netvora s lesom hláv hadích zrodených z krvi
netvora, ktorý sa rozmáhal stratou, som napokon zdolal.
Čo bude s tebou, keď ty len v klamnej podobe hada
siahaš po cudzích zbraniach, keď pravú tvár skrývaš len v maske?"

Po týchto slovách zverákom prstov stlačil mi hrdlo
a tak ma drhol, akoby hrtan mi zvierali kliešte,
takže som nadarmo skúšal krk vytrhnúť spod jeho prstov.

Keď som aj ako had prehral, ešte mi ostala možnosť
v býka sa zmeniť a v podobe býka som začal boj znova.
Zakvačí Herkules zľava do môjho laloku ruky;
keď sa dám do cvalu, za tvrdé rohy chmatne ma v behu,
stlačí ich k zemi a nato ma celého do piesku zvalí.
To mu však nebolo dosť: kým urputne držal mi rohy,
jeden z nich zlomil a strhol a tak mi okypil čelo.
Víly ho naplnia plodmi a kvietím a zasvätia božstvu.
Odvtedy tento môj roh je štedrej Hojnosti rohom."

Len čo boh skončil, vošla dnu posluhujúca nymfa
v kasanom rúchu a s voľnými vlasmi na oboch pleciach.
V nesmierne bohatom rohu priniesla zákusky host'om,
prekrásne ovocie, úrodu jesene všetkého druhu.

Nový deň svitol. Keď slnko o hory oprelo lúče,
dala sa na cestu mládež. Nechcela čakať, kým rieka
poplynie nanovo miernym a pokojným tokom a celkom
opadne voda. Aj Achelóus vo vlnách rieky
ukryl si divokú tvár i hlavu zbavenú rohu.

NESSUS A DÉJANÍRA

Jedine ozdobu hlavy stratil v tom boji boh rieky,
inak vyviazol zdravý. Ba aj to zhyzdenie čela
skrýva si vrbovým lístím alebo trst'ovým vencom.
Ale vášnivý Nessus vzplanutie k tej istej žene
zaplatil smrťou: sperený šíp mu prebodol chrbát.

Keď sa Herkules vracal i s novou manželkou domov
do rodných múrov, dravý prúd Euéna skrížil mu cestu.
Nadmerná hladina rieky, zimnými dažďami vzdutá,
plná zákerných krútnav sa nedala prekročiť nikde.
Herkula, ktorý sa o seba nebál, no o ženu trpol,
osloví mohutný Nessus, čo v brodoch prúdu sa vyznal:
„Môžem ti poslúžiť, Alceov vnuk, a ženu ti preniesť
na druhý breh. Ty vlastnými silami preplávaš rieku."

Herkules nato mu s dôverou zveril Kalydónčanku,
blednúcu strachom, lebo sa desila Nessa i rieky.
Herkules ťažený tuľajkou iba a levovou kožou
(bakul'u s ohnutým lukom bol prehodil na druhú stranu)
povie si: „Keď som už začal, zdolať mi prichodí rieku.“

Neváha, neskúma dlho, kde najtichšie plyní tok rieky,
pohrda vírmi a nedá sa poslušne unášať prúdom.
Len čo sa ocitne na druhom brehu a dvíha luk s kožou,
začuje manželku kričať. Tu na Nessa, ktorý sa chystal
uniest' mu zverenú ženu, zavolá: „Kamže ťa ženie
falošná dôvera v nohy, ty zbojník? Daj na moje slová,
dvojtvarý Nessus, a na môj majetok nesiahaj kradmo.
Akže sa predi mnou netrasieš strachom, mohlo ťa aspoň
otcovo koleso odvrátiť od takých smilníckych chůťok.
Ale mne neujdeš, hoci sa spoliehaš na konskú rýchlosť.
Ja ťa však dohoním šípom, nie nohami!“ Posledné slová
Herkules dokáže skutkom. Ako preč uháňa Nessus,
strela mu prebodne chrbát a hrotom vyčnieva z hrude.
Len čo ju Nessus vytrhol z tela, krv zmiešaná s jedom
lernianskej hydry oboma otvormi vystrekla prúdom.
Nessus ju do rúcha chytá. „Za svoju smrť sa mu pomstím,“
rečie si v duchu a horúcou krvou skropené rúcho
darom dá Déjaníre ako lákadlo lásky.

HERKULOVA SMRŤ

Lichas

Medzitým uplynul dlhý rad rokov. Slávnymi činmi
Herkules ohromil svet i Junónu sršiacu hnevom.
Za svoje víťazstvo nad Oichaliou priam Diovi chystal
sľúbenú obeť, keď klebetné chýry, čo na pravdu rady
vešajú klamstvá a často z komára urobia slona,
napokon prišli aj k ušiam samotnej Déjaníry,
že jej muž Herkules zahorel k princeznej Iole láskou.
Uverí ľúbiaca žena, chýr o novej láske ju zroní.
Najprv sa utápa v slzách a bolesť snaží sa, chůd'a,
rozptýliť plačom, no čoskoro povie si: „Prečo len plačem?
Veď moja sokyňa bude sa iba z mojich slz tešiť!
Čochvíľa príde, treba si rýchlo vymyslieť dačo,

pokým je čas, kým nevtiahla do mojej spálne tá druhá.
Mám teda žiaľ, či mlčať? Vrátiť sa domov, či ostať?
Opustiť dom, a či robiť im prieky, ak iné sa nedá?
Čo ak sa, ako brat Meleager, odvážne chopím
činu a sokyni podrežem krk a ukážem takto,
čoho je schopná žena, zjatrená krivdou a bôľom?"

Rozličným smerom jej pobieha myseľ, až sa jej pozdá,
že bude najlepšie mužovi poslať Nesso vo krvou
napité rúcho, čo znova má roznieť hasnúcu lásku.
Netuší Lichas, čo dáva mu pani, ba netuší ani
sama, že vlastný žal dáva, a s nežným odkazom, chúd'a,
káže dar mužovi zaniest'. Herkules o ničom nevie,
prijme a prehodí na pleciah rúcho napité jedom.

Práve keď Herkules kadidlo sypal na prvý plameň,
prítom sa modliac, a na mramor oltára z čaše lial víno,
prudký jed v rúchu sa zahrial a roztopil blízkosťou ohňa,
po celom tele sa rozlial a do údov hrdinu vnikol.
Herkules, pokým len vládol, chlapsky potláčal stony.
Ale keď trýzeň sa nedala znášať, prevrhol oltár,
zaryčal obrovským revom, až zhučala lesnatá Oita.
Nato hneď smrťaci odev sa snaží postráhať z tela.
Odkiaľ ho strhá, aj kožu s ním strhá — hrozné to vravieť! —
lebo šat prilipol k údom a márne skúšal ho strhnúť,
alebo odkrýva krvavé mäso a mohutné kosti.
V žilách krv syčí, ako vše žeravé železo syčí
vnorené do kade s vodou, a klokoce od vriacej plagi.
Nemá zlo konca. Pažravý plameň mu požiera vnútro,
belasý znoj sa mu potokom rinie z celého tela,
od ohňa škvrčia mu šľachy. Keď nevidná plaga mu začne
roztápať špičky, pozdvihne k nebesám ruky a zvolá:
„Len sa popásaj, Kronova dcéra, na mojej skaze,
len sa pas, pozeraj z neba, ty krutá, na túto trýzeň,
kamenné srdce si nasýť! Ak nepriateľ so mnou má súčiť,
myslím tým teba, nech konečne vyhasí nenávidenú,
krutými mukami zmorenú, na prácu zrodenú dušu!
Smrť bude pre mňa len darom, veď macoche pristane dávať
takéto dary! Preto som Buzíra skolil, čo krvou
cudzincov zhyzdľoval chrámy, a surovca Antea zbavil
živých síl matky. Strach mi nenahnal iberský pastier
s trojitým telom, ba ani Cerberus s trojitou hlavou.

Vy, moje ruky, ste za rohy tlačili krétskeho býka,
vám dal Augiáš vyčistiť maštal', stymfalské vody
šípom ste zbavili kovových vtákov, v partenských lesoch
chytili Dianinu laň a z mužného boja
s Amazonkami ste priniesli opasok vybitý zlatom,
zo záhrad Hesperíd jablká strážené bdejúcim drakom.
A keď som uvidel trácke kone, ktoré pán tučil
ľudskou krvou, a mŕtvych tiel kýpte v ich žľabe,
vari som nezrútil válov a nezabil pána i kone?
Mŕtvy je nemejský lev, čo zadrhli tietohľ'a ruky,
na pleciah držal som nebeskú klenbu. Prv znavilo krutú
Junónu rozkazy dávať ako mňa úlohy plniť.
Teraz však stihla ma pliaga, ktorú nemožno zdolať
udatným činom alebo zbraňou. Pažravý plameň
blúdi mi hlboko v hrudi a na všetkých údoch sa pasie.
Ale kráľ Eurysteus je zdravý! Nájdú sa ešte
takí, čo veria v bohov?" Skončil a zmáraný morom
ženie sa na vrchol Oity, ako keď býkovi v tele
uviazne vrhací oštep a pôvodca zásahu ujde.
Často ho počuť, jak vydáva stony, často ho vidieť,
ako sa trasie a znova sa pokúša roztrhať rúcho,
nato hneď láme pne stromov a s jedom sa na hore vŕši
alebo k otcovmu nebu prosebne vystiera ruky.

Zrazu tam pobadá Licha, ktorý sa od strachu v skalnej
výhlbni skrýval, a trýznený bolesťou s náramnou zlosťou
skríkne: „To ty si mi, Lichas, priniesol smrtiace rúcho!
Ty budeš pôvodcom mojej smrti!" Strachom a hrôzou
blednúci Lichas jachtavo zmýva zo seba vinu.
Ako tak jachce a strojí sa rukami objať mu nohy,
Herkules ihneď ho chmatne a viackrát ním vo vzduchu krúžiac,
prudšie než katapult vrhne ho do morských eubojských hlbín.
Len čo sa v povetrí ocitol Lichas, na kameň stuhol.
Tak ako dažďové kvapky za chladných vetrov vŕaj tuhnú
v chumáče snehu a prudkým krúžením snehu sa mäkké
chumáče zbíjajú vedno a tvrdnú v ľadové krúpy,
práve tak Lichas, keď do vzduchu vrhli ho mohutné ruky.
od strachu všetku krv stratil a bez tej životnej vlahy
zmenil sa na tvrdú skalú, ako to dávna báj vraví.
Doteraz v Eubojskom mori čnie ponad hladinu mora
nevel'ký útes a ľudské črty si zachoval dosiaľ.
Námorník bojí sa vložiť naň nohu, lebo je ako

živý a vracia mu Lichas.

Nato ty, slávny syn Jovov,
nalámeš stromov, čo rástli na strmej Oite, a veľkú
hranicu vystaviaš z dreva. Luk, objemnú tuľajku s šípmi,
ktoré sa mali v trójskej krajine oznove zjaviť,
poručíš Filoktétovi, ktorý ti podložil pod tú
hranicu oheň. Kým kopy sa chytá pažravý plameň,
na samý vrchný rad dreva si rozostrieš levovu kožu,
ľahneš si na ňu, pod hlavu položíš mohutný kyjak
a tak sa tváriš, akoby zdobený vencom si ležal
na skvelej hostine pri plnom pohári čistého vína.

Planúci oheň keď zmocnel a s praskotom rýchlo sa šíril
na všetky strany, ba driapal sa k tomu, čo chladne naň hľadel,
bohovia zdúpneli strachom, že zahynie ochranca zeme.
Jupiter, ktorý to zbadal, nato ich s veselou tvárou
oslovil takto: „Váš strach ma, bohovia, nesmierne blaží,
srdce mi priamo radosťou plesá a blahoželám si,
že som otcom a vládcom takého vdáčneho ľudu,
ktorý aj môjho syna zahrňa láskou a priazňou.
Hoci tá priazeň sa týka len jeho nadľudských skutkov,
predsa vám ďakujem za ňu. No netrápte daromným strachom
svoje oddané srdcia a vyhod'te z hlavy ten oheň.
Vít'az, čo nad všetkým zvíťazil, víťazne vyjde aj z ohňa.
Plameňom podľahne jedine to, čo po matke zdedil.
To, čo má po mne, je večné a nemôže padnúť
za obeť smrti, to nemôže zničiť nijaký oheň.
A tú časť večnú, keď svoje poslanie na zemi skončí,
povznesiem do výšin neba. Dúfam, že tento môj počin
poteší všetkých bohov. Ak dakoho na nebi zroní
synovo božstvo a nebude súhlasiť s poctou, ten v duchu
uzná, že dostal ju právom, a schváli môj výrok, hoc nerád."
Prikývli božstvá. Aj kráľovná neba sa tvárila vlúdne,
aspoň sa zdalo, keď Jupiter vravel, no posledné slová
mierené na ňu prijala s bôľom a pochmúrnou tvárou.
Medzitým plamene všetko, čo môže pohltiť oheň,
spálili do tla a Herkulov pôvodný výzor sa zmenil
na nepoznanie. Nič nebolo na ňom z bytosti matky,
jedine podstatu Jovovu, tú si uchoval celú.
Tak ako zlienený had, keď s kožou aj starobu zvlečie,
bujarou mladosťou hýri a jagá sa novosťou šupín,

priam tak aj tíryntský obor, zbavený smrteľných údov,
zaskvie sa vzácnejšou podstatou bytia. Človeku zdá sa,
akoby vzrástol a vznešenou vážnosťou vzbudzoval úctu.
Všemocný otec, zahaliac Herkula závojom mrakov,
na štvorke koní ho unesie do hviezdnych nebeských výšin.

ALKMÉNA A IOLA

Galantis

Ťarchou už Herkules zaťažil nebo, no v Eurysteovi
blčal hnev ďalej a krutú nenávisť preniesol z otca
na syna Hylla. Alkméne zronenej nejedným žiaľom
zostala Iola, pred ktorou mohla vylievať svoje
starecké žiale a rozprávať o činoch Herkula známých
na celom svete i o svojom osude. Na príkaz otcov
Iole totiž dal Hyllus srdce i manželské lôžko.
Vznešeným plodom keď jej naplnil lono, tu riekla
Alkména Iole: „Kiežby sa aspoň nad tebou chceli
zmiľovať božstvá a urýchlil pôrodu chvíle, keď budeš
v strachu a bolesti vzývať patrónku rodiacich matiek,
ktorá sa ku mne na žiadosť Junóny správala kruto.
Keď totiž prišla mi chvíľa porodiť Herkula, čo mal
námahy znášať, a slnce už v desiatom znamení stálo,
ešte vždy život mi nadúval plod. To bremeno v lone
bolo náramne veľké a každý hneď pokladal Jova
za otca ukrytej ťarchy. Už som nemohla ďalej
bolesti znášať: pozri, aj teraz, keď rozprávam o tom,
zimnica striasa mi údy a prežívam sčasti tú bolesť.
Po sedem dní a po sedem nocí v pôrodných mukách
od strašnej bolesti k nebu som dvíhala ruky a všetky
bohyne pôrodu volala, čo mi len stačilo hrdlo.
Napokon Lucína prišla, no Juno ju nahovorila,
aby môj život za obeť dala jej ukrutnej zlosti.
Len čo ma začula bolestne stonať, pred prahom dverí
sadla si na oltár, cez ľavé koleno skrížila pravé,
pevne si do seba vkladila oboch rúk prsty a takým
spôsobom zdržala pôrod. Popritom navyše ešte
šepkala kúzelné slová, čo hatili začatý pôrod.
Silím sa rodiť, jak šialená nadávam na Jupitera
pre jeho nevďak a po smrti volám, ukrutne revúc,

že by to pohlo i skalou. Tébčanky, stojace pri mne,
vzývajú o pomoc bohov a v mojich mukách ma tešia.

V tom čase mala som slúžku Galantis, belavých vlasov,
z nižšieho rodu. Na slovo spĺňala každý môj rozkaz,
preto som mala ju rada. Tá vytuší razom, že Juno
zosnúva akúsi mrzkosť. Ako tak von i dnu behá,
všímne si Lucínu, ktorá tam na vrchu oltára sedí,
ruky okolo kolien a prsty navzájom späté.

Vtom na ňu Galantis zvolá: „Už môžeš blahopriať panej,
Alkména povila dieťa, jej prosby dospeli k cieľu.“

Všemocná bohyňa pôrodu vyskočí, zdesená správou
uvoľní ruky a ja som zľahla, keď padli tie putá.

Oklamúc bohyňu, Galantis vraj sa šla popučiť smiechom.

Lucína vzkypela zlosťou a dievčinu, ako sa smiala,
za vlasy zdrapla, šmarila na zem a zabránila jej
znova sa vzpriamiť: ruky jej zmenila na predné nohy.

Predošlá čulosť jej ostala ďalej, ba nestratil farbu
ani jej chrbát, len postava teraz má odlišný výzor.

Pretože klamne ústami pomohla rodiacej panej,
ústami rodí a do našich príbytkov chodí jak predtým.“

Dryopa, Lótis

Alkména zmĺkla a sklíúčená spomienkou na dávnu slúžku
smutne si vzdychla. Tu zronenej svokre Iola riekla:
„Matka, ty žalostíš nad zmenou ženy, čo nebola s tebou
zviazaná krvou. Čo ak ti rozpoviem čudesnú skazu
svojej nevlastnej sestry, hoc od slz a bôľu sa ústa
vzpierajú slovám?“

Dryopa bola jedinou dcérou
svojej matky (mňa otec mal s inou) a najchýrečnejšou
oichalskou krásavicou. Keď podľahla násiliu boha,
vládára Delu a Delf, a stratila panenský veniec,
vzal si ju za ženu Andrémon, ktorý sa cítil s ňou šťastný.

V blízkosti stelie sa jazero, strminou sklonených svahov
vytvára brehy jak more, vrch venčí mu myrtové krovie.
Prišla raz k jazeru Dryopa, netušiac neblahý osud,
o čo viac nevôle vzbúdza, že pre nymfy chcela viť vence.

V náručí držala príjemné bremeno, syna, čo ešte ani rok nemal, a pritom ho krmila vlastných prs mliekom. Neveľmi ďaleko od hlbín plesa prekvital kvetmi purpuru vodný lotos, sľubujúc bohatstvo bobúľ. Dryopa odtrhla niekoľko kvetov a chcela ich ako hračku dať synovi. Keď som sa chystala spraviť čo sestra (bola som pri tom i ja), tu uzriem, že z kvetov sa rinú krvavé kvapky a konáre trasú sa akoby hrôzou. Jedna z nýmfi, Lótis, keď v úľaku bežala pred chlipným Panom, ako nám potom vraveli sedliaci, škoda, že pozde, na ten strom zmenila údy, no meno jej ostalo ďalej. Sestre tá príhoda nebola známa. Premknutá strachom modlitbou uctila nymfu, chcela späť kročiť a odísť, nohy však pustili koreň. Keď sa ich vytrhnúť snaží, hýbe len trupom a hlavou. Zdola už obrastá kôrou, ktorá jej ovíja zvolna i hornú časť celého tela. Len čo to pobadá sestra a rukou chce trhať si vlasy, ruka sa naplní lístím: hlavu už pokrylo lístie. Sestrin syn Amfissus (takýmto menom totiž ho nazval jeho ded Eurytus) pocíti zrazu, že matkine prsia akosi tuhnú a mliečny mok nejde mu do úst, hoc ťahá. Bola som očitým svedkom tej sestrinej skazy, a predsa nemohla som jej pomôcť. Len ako mi stačila sila, konáre stromu a kmeň som objatím zdržala v raste, túžiac, aby tá istá kôra mi pokryla telo.

Odrazu príde ta Dryopu hľadať muž Andrémon s mojím nešťastným otcom. Ako ju hľadajú, ukážem na kmeň lotosu prstom. Hneď začnú bozkami zasýpať drevo, vrhnú sa pod strom a k jeho koreňom primknú sa telom. Ostáva drahej sestre už jedine tvár, čo sa ešte nestala stromom: po listoch rastúcich z nešťastných údov prúdili slzy a pokým ústa dávali priechod ľudskému hlasu, takéto ponosy do vzduchu liala:

„Ak sa dá nešťastným veriť, prisahám na všetkých bohov, že sa mi príkorie deje, bez viny trestá ma osud.“

Viedla som statočný život, ak luhám, nech uschne a spadne lístie, čo mám, a nech ma sekerou vytnú a spália. Snímte však teraz to útlučké dojča z konárov matky, dajte ho dojke a prikážte, aby ho dojčila často

pod týmto stromom a aby sa hrávalo pod mojím tieňom.
Keď sa mu rozviaže jazyk, nech príde pozdraviť matku,
zroneným hlasom nech povie: V tom kmeni sa ukrýva matka.
Pritom nech stráni sa plesa a netrhá zo stromu kvety,
nech všetky kríky a stromy pokladá za telo bohýň.
Zbohom bud', drahý môj manžel, zbohom, sestra a otec!
Akže ma máte radi, prosím vás, pred zubmi lichvy,
pred ranou ostrého kosáka vetvy aj lístie mi chráňte.
Keďže už neblahý osud mi bráni skloniť k vám hlavu,
vstaňte a priblížte pery, aby som mohla vás bozkať,
kým ešte bozkávať môžem, a zdvihnite ku mne i syna.
Ďalej už nemôžem vravieť, lebo mi na úbel' šije
plazí sa poddajné lyko a z temena rastú mi vetvy.
Viečka mi netreba zatláčať rukou. Aj bez vašej služby
kôra, čo obrastá údy, zastrie mi hasnúce zraky.'

Zároveň s hlasom sa stratili ústa. Dlhý čas po tej
premene tela sa v čerstvých konároch držalo teplo."

Ioláus, Kalliroini synovia

Pokým ten čudesný príbeh Iola rozpráva s plačom
a kým jej pritom Alkména rukou utiera slzy
(hoci vzlyká aj ona), nová udalosť zrazu
zatlačí všetok ich smútok: na prahu dverí sa zjaví
Ioláus takmer jak chlapec, s páperím chĺpkov
okolo škraní, tvár zmladnutá ako v mladíckom veku.
Tento dar mladosti dala mu Hébé, Hérina dcéra,
na veľké prosenie manžela Herkula. Ale keď Hébé
chcela sa zakliať, že nikdy už taký dar nikomu nedá,
prísahu zhatila Temis a riekla: „Nesvornosť v Tébach
rozpúta vojnu, Kapanea premôže iba
Jupiter bleskom, navzájom mečom sa pobijú bratia
Eteokles a Polyníces, Amfiaráa
pohlí priepasť a za živa v podsvetí uzrie si tôňu.
Otcovu skazu syn Alkméon pomstí matkinou smrťou,
a tak tým pobožným skutkom zároveň spácha i zločin.
Zdrvený hrôzou a strachom o rozum príde aj o vlasť,
Fúrií pohľad i matkina tôňa budú ho súžiť,
až nová manželka Kalliroa si vyžiada zlatý
neblahý klenot a Fégeus zat'a prekole mečom.

Nato hneď poprosí Kalliroa mocného Jova
o mužné roky pre útlých synov, aby sa pomsty
mŕtvy muž čoskoro dočkal. Jupiter dojatý prosbou
siahne po daroch Héby, nevlastnej dcéry a syna
Herkula ženy, a nezrelým chlapcom dá v junákov vyrásť."

Len čo to všetko vešteckým jazykom predniesla Temis,
vidiaca budúce veci, bohovia začali hlasne
reptať a hundrať, prečo dar mladosti nemôžu znova
dostať aj iní. Zora si ťažká, že jej muž Titón
starobou chradne, láskavá Ceres, že Íazión má
šedivé vlasy, Vulkán sa domáha mladého veku
pre syna Erichtónia, ba Venušu budúcnosť trápi:
chcela by, aby raz Anchízes vrátil sa do mužných rokov.
Každý boh za svojho chránenca horlí. Presilou vášne
odbojná búrka sa vzmäha, až Jupiter, otvoriac ústa,
rázne sa ozve: „Ak máte predom mnou nejakú úctu,
čo vás to popadlo? Vari si niekto z vás myslí, že môže
premôcť aj osud? To osud Ioláovi vrátil
roky, čo prežil, to osud dovolí v mladíkov vyrásť
Kalliroiným deťom, nie priazeň alebo odboj.
Osud vládne i vám, a aby ste ľahšie to niesli,
vládne i mne. Ved' keby som mohol ho zmeniť,
nehrbil by sa môj Ajakos pod ťarchou stareckých rokov,
Radamantus by žiaril večnej mladosti kvetom,
priam tak môj Mínos, čo pre ťarchu trpkkej staroby nemá
bývalú úctu a nevládne mocne tak ako predtým."

Jovove slová dojali bohov. Nikto si ďalej
netrúfal reptať, keď obrátil pohľad na Radamanta,
Ajaka, Mínoa, zlomených rokmi. Keď Mínos bol v kvete
mužného veku, už čírym menom naháňal mocným
národom hrôzu. Už bol však nevládny. Strašne sa desil
Miléta, potomka Dejóny, hrdého na svoju mladosť,
silu aj na otca Féba. Hoc vedel, že túži ho zbaviť
kráľovskej moci, predsa si netrúfal vyhnať ho z Kréty.

Milétus ujde sám od seba z vlasti, na rýchlej lodi
premeria Egejské more a na brehu ázijskej zeme
položí základy mestu, čo po ňom dostalo meno.

BYBLIS A KAUNUS

Po brehu klúkatej rieky raz kráčala prekrásna nymfa
Kyanea, zrodená z Meandra, boha tej rieky,
viackrát tečúcej naspäť. Tam spoznal Milétus nymfu,
ktorá mu neskôr zrodila dvojčence Byblidu s Kaunom.

Byblis je výstražným vzorom, čo nesmú dievčatá ľúbiť,
lebo jej láskou k vlastnému bratovi vzplanulo srdce:
ľúbila brata nie ako sestra má milovať brata.
Spočiatku ani si nebola vedomá lásky a tobôž
dákeho hriechu, keď neraz bratovi dávala bozky,
keď mu dôverne ruky ovila okolo krku.
Dlho sa klame falošnou tňňou sesterských citov.
Pomaly odbočí z cesty jej láska: za bratom chodí
vyparádená a náramne túži vyzerat' krásna
a keď tam uvidí od seba krajšiu, závist'ou bledne.
Ešte však nevie, čo sa s ňou deje, ešte v tom cite
nehorí nijaká túžba, len srdcom zmieta jej búrka.
Ale už vraví mu „drahý“, k menu „brat“ nenávisť cíti
a je radšej, keď Kaunus jej nevraví „sestra“, lež Byblis.
Pritom si ešte netrúfa necudné nádeje vpúšťať
do srdca vo dne. Keď lahodný spánok znesie sa na ňu,
často zrie toho, čo ľúbi. Ba prisnilo sa jej, že telo
spájala s bratovým telom a horela hanbou, hoc spala.
Pominul spánok. Dlhý čas mlčí, znova jej v mysli
prebieha vidina zo sna a takto v pochybách dumá:

„Beda mi! Čože má značiť ten obraz mlčiacej noci,
hoc nechcem, aby sa splnil? Prečo sa zjavil mi vo sne?
Pravda, môj brat je krásny, to vravia aj nepravdivé oči,
všetkým sa páči a vedela by som ho vášnivo ľúbiť,
keby mi nebol bratom. Ach, aké zlé je byť sestrou!
No kým si netrúfam v bdení taký hriech naozaj spáchať,
nechže mi často podobnú vidinu prináša spánok!
Nijakých svedkov niet vo sne, a je v ňom skutočná rozkoš.
Venuša nežná a Venušin okrídlený syn Amor,
to bola rozkoš! Ako ma jasne strhala vášeň,
ako som ležala zaliata slasťou až do špiku kostí!
Už i tá spomienka blaží, hoc rozkoš trvala krátko.
Opretek letela noc a zmabila rýchlo náš počin.
Keby sa zmeniť dal pôvod a bol by možný náš sobáš,

Kaunus, jak ľahko by mohol ma nevestou volať tvoj otec,
ako len ľahko by mohol ľa nazývať zaťom môj otec!
Bohovia, všetko ste mohli nám obom dať spoločné, len nie
spoločných otcov, jemu však dopriať rod urodzenejší!
Preto, môj krásny, inú devu raz urobíš matkou,
mne však, čo za svojich rodičov chybne som volila tvojich,
budeš len bratom. Len čo nám škodí, bude nás spájať.
Čo teda pre mňa tie moje sny značia? Akýže význam
také sny majú? A vôbec, majú sny dajaký význam?
Poradíte, bohovia! - Ale ved' bohovia brali si sestry,
napríklad Saturnus Opu, hoc bola mu pokrvnou sestrou,
Oceán Tétu, Junónu všemocný olympský vládca.

Iný zvyk panuje v nebi! Tak prečo sa pokúšam dávať
manželstvá ľudské na roveň odlišným manželstvám bohov?
Alebo nemožnú lásku vypudím zo svojho srdca,
alebo, ak mi to nebude možné, radšej nech zhyniem,
nech ma na máry vystrú a brat nech ma bozkáva mŕtvu.
Lenže ten ľúbostný plápol si žiada súhlas nás oboch.
Hoci mne lahodí, jemu sa môže pozdávať hriešnym.
Synovia Eolovi však vzali si za ženy sestry!
Odkiaľ to poznám? Prečo tie príklady spomínam teraz?
Kde sa to rútim? Vzdial sa odo mňa, necudná vášeň,
jedine ako sa na sestru patrí, chcem milovať brata!
Keby však najprv on ku mne bol vzbĺkol plameňom lásky,
možno, že bol by ma strhol ten jeho vášnivý ošial'.
Ja teda, čo som nechcela odmietnuť bratovu túžbu,
mám sama prejaviť lásku? Budem schopná to vyznať?
Budem, mňa donúti láska. Ak ostych mi zatvorí ústa,
tajne mu napíšem list a prezradím skrývanú ľúbosť."

Myšlienka sa jej pozdá a premôže váhavú myseľ.
Na lôžku zdvihne sa nabok a oprúc sa o ľavý lakeť,
povie si: „Nech je tak! Vyznám mu svoju šílenú lásku.
Ach, kde sa rútim! Aký plameň mi spaľuje srdce!"

Slová, čo zídu jej na um, vyrýva trasľavou rukou:
v pravej má rydlo, v ľavej tabuľku s hladeným voskom.
Začne a premýšľa, váha. Píše a zamieťa slová,
oznove píše a stiera. Schvaľuje, napráva, mení,
tabuľku odkladá zavše a znova ju do ruky berie.
Nevie, čo vlastne má robiť. Nech bárčo sa podujme spraviť,

hneď sa jej znepáči. Na tvári zračí sa rásnosť i hanba.
Mala už vyryté slovo „sestra“. Tu odrazu rydlom
prečiarkne „sestra,“ uhladí vosk a vyryje toto:

„Lúbiaca želá ti šťastie, hoc sama nebude šťastná,
ty ak jej nedáš to šťastie. Hanbím sa, veľmi sa hanbím
prezradiť svoje meno, no ak sa ma spýtaš, čo žiadam,
bez mena rozhodni o mojej veci, nech ostane meno
Byblidy tajné, kým nebude svojou nádejou istá.
Chorobu môjho srdca ti mohli prezradiť bledosť
tváre a chradnúci výzor, slzami zvlhnuté oči,
bez jasnej príčiny z hĺbky hrude sa derúce vzdychy.
Z objatí častých a bozkov, ak si to náhodou zbadal,
mohol si cítiť, že to neboli sesterské bozky.
Hoci mi dušu morila hlboká rana a v srdci
blčal mi vášnivý ošial, predsa som robila všetko
(bohovia môžu to dosvedčiť), aby som k rozumu prišla.
Predlhé boje som zvädzala v snahe uniknúť mocnej
lúbstnej vášni a zniesla som viacej útrap, než by si
myslel, že môže zniesť dievča. Teraz som nútená svoju
porážku priznať a placho sa utiekať o pomoc k tebe:
Iba ty môžeš lúbiacu spasiť, ty jediný zhubiť.
Sám voľ, čo spraviš! O to ťa neprosí neznáma žena:
modlíka deva, čo ti je blízka, čo túži byť ešte
oveľa bližšou a s tebou sa spojiť tým najužším putom.
Vyznať sa v práve je vecou starcov, nech skúmajú, čo sa
smie a čo nesmie, a predpisov zákona prísne sa držia,
ale nám mladým skôr pristane slepá a pochabá láska.
Nevieme ešte, čo možno, preto si myslíme, že je
prípustné všetko, kráčame v šľapajach všemocných bohov.
Nebude brániť nám prísny otec, strach o dobré meno
alebo hocičo iné: veď prečo by sme sa báli?
Sladký klam lásky skryjeme menom brata a sestry.
Mám predsa možnosť hockedy tajne sa zhovárať s tebou,
verejne môžem ťa bozkať i objať! Kolko je toho,
čo ešte chýba? Zľutuj sa nad tou, čo vyznáva lásku,
ktorú by tajila, keby ju nenútil lúbstný plameň,
aby ťa z mojej smrti raz nevinil náhrobný nápis.”

Toľko slov do vosku ryla (hoc márne), že ruka jej z plnej
tabuľky zišla a na okraj vtlačila posledný riadok.
Na hriešne vyznanie ihneď pritisne pečatný prsteň

zmáčaný vo vlastných slzách (jazyku chýbala vlaha),
s červeňou v tvári si zavolá jedného sluha a placho
povie mu priateľským tónom: „Tento list, verný môj sluha,
zanesieš môjmu - - bratovi," po dlhom váhaní dodá.
Keď mu ho dávala, padol jej z ruky. Hoci ju zmätie
zlovestné znamenie, predsa ho pošle. Vyčíha sluha
príhodnú chvíľu a odovzdá vyznanie skrývané v liste.

Znevrady Kaunus zablčí zlosťou a odhodí s hnusom
písmo, čo dostal, hoci len zopár slov prečítal z neho.
Ledvaže zadŕža ruku a neudrie do tváre sluha,
ktorý sa trasie, a kričí: „Odpál' mi z očí, ty kupliar
zločinnej vášne, kým môžeš. Keby tak tvoja smrť hanbu
nevrhala vedno i na mňa, tu by si na mieste skapal."
Utečie zdesený sluha a ukrutné Kaunove slová
oznámi panej. Keď počuje Byblis, ako jej lásku
odmietol Kaunus, zbledne a zimnica premkne jej údy.
Len čo sa spamätá znova, vráti sa znova i vášň.
Hlasom, čo sotva povetrie zvíří, vraví si Byblis:
„Veruže, tak mi treba! Prečo som neuvážlivo
zradila bôľ svojho srdca? Prečo tak rýchlo som išla
zverovať náhlemu listu, čo mala som pred svetom skrývať?
Iba tak hmlisto mala som vravieť a vyzvedieť najprv,
ako by tváril sa Kaunus. Aby mi priaznivý vietor
od chrbta dul, len kúskom plachty mala som najprv
jeho smer skúšať a spustiť sa loďou na isté more.
Teraz mne nešťastnej neznáme vetry napáli plachty,
na skaly zahnali loďku, hory vln hlbiny morskej
valia sa na ňu, nieto späť cesty pre moje plachty.
Veď mi aj neklamné znamenie bránilo, aby som lásku
živila ďalej. Keď list, čo som sluhovi kázala odniesť,
padol mi z ruky, moje nádeje zmaril tým pádom.
Nebolo lepšie pozmeniť deň, či celý ten počin,
alebo hádam len deň? Sám boh ma vystríhal, jasné
znamenie dával, len keby som nebola stratila rozum!
Predsa len mala som prevravieť sama, nie zveriť sa listu,
šialenú lúbošť mu bez obáv z očí do očí vyznať.
Bol by zrel slzy, bol by zrel láskou planúci pohľad.
Mohla som povedať viacej, než sa mi do listu vošlo,
nasilu objasniť ho okolo krku a keby bol predsa
odmietol moju lásku, mohla som padnúť mu k nohám,
predstierať blízku smrť a vrúcne ho o život prosiť.

Mala som urobiť všetko. A keby aj každý čin osve
nebol mu obmäkčil srdce, mohlo ho dojať to všetko.
Akiste dajakú vinu nesie aj nositeľ listu:
možno, že neprišiel vhod a nevolil, ako si myslím,
príhodný čas a nevedel vystihnúť pohody chvíľu.
Na to som doplatila. Ved tigrica nie je mu matkou,
v hrudi mu nebije bezcitná skala, nekujná oceľ
alebo železo, ani z prs levice nepíjal mlieko.
Zvíťazím nad ním! Znova to skúsím a ničím sa nedám
odradiť na ceste za svojím cieľom, kým budem dýchať.
Iné je, že som to nemala robiť — keby som mohla
zmeniť svoj počín — teraz už treba boj do konca doviest'.
Jemu už nezíde z mysle môj pokus a keby som svojej
túžby sa vzdala, ešte by videl v nej chvíľkový rozmar
alebo úmysel iba ho skúšať a strojiť mu pascu,
alebo aspoň by myslel, že nejde o dielo boha,
ktorý mi spaľuje srdce, ale o čiru vášeň.
Slovom, môj hriešny počín sa nedá zahladiť ničím,
list aj prosba sú svedkom: na mojej túžbe je škvrna.
Hoci už nezhreším ničím, nevinu nemôžem získať.
Na čo sa chystám, zvýši len moju nádej, nie vinu."

Skončila Byblis, ale jej srdce sa v rozporoch zmieta:
nové pokusy robí, hoc potom ju pokusy mrzia,
v úsilí nepozná mieru a často sa s odporom stretá.
Keďže to nemá konca, Kaunus zuteká z vlasti,
aby sa zločinu vyhol, a v cudzine založí mesto.
Nato už Byblis, ako sa povráva, súžená krutým
žiaľom a bôľom, načisto stratila rozvážnu myseľ,
z hrude strhla si rúcho a zúrivo bila sa do prs.
V zúfalom ošiali otvorene sa priznáva k túžbe
po hriešnej láske, a keďže sa bridí jej rodinný kozub,
opustí domov a vydá sa do sveta po stopách brata.
Tak ako bakchantky v Trácku pochyť ošial', keď s tyrsom
v pravici slávia každé tri roky, Bakchus, tvoj sviatok,
práve tak búbaské ženy videli Byblidu páliť
s výskotom po šírom poli. Keď kársku krajinu prejde,
preblúdi bojovných Lelegov kraje a lýcijské polia.
Už mala za sebou Limyru, Kragus i koryto Xanta,
ba aj ten končiar, kde Chiméra žila, obluda s levskou
hlavou i hrud'ou a dračím chvostom, chrliaca oheň:
stráca sa les a Byblis zmorená hľadaním brata

zrúti sa na zem, po tvrdej pôde sa rozletia vlasy,
leží jak mŕtva a spadnuté lístie pritláča tvárou.
Útlymi rukami leleské nymfy sa snažia ju viackrát
zo zeme zdvihnúť, viackrát jej radia, aby sa vzdala
nešťastnej lásky, no útechu vlievajú do hluchých uší.
Byblis tam nemá vystretá leží, do sviežej trávy
zabára nechty a prúdom slz jednotaj zvlažuje zeleň.
Nymfy jej slzy, ako báj vraví, zachytia v prameň,
ktorý tam stále mal prúdiť: čo väčšie jej darovať mohli?
Tak ako z pretätej kôry sa rinú živичné kvapky,
tak ako zo žirnej zeme vyteká lepkavá smola
alebo ako sa pod lúčmi slnka s príchodom vlažne
vejúcich vánkov roztápa od mrazu stuhnutá voda,
práve tak Byblis celá sa rozplýva v slzách, až kým sa
nezmení v prameň, ktorý v tom údolí nesie i teraz
dievčiny meno a vyteká spod čierneho duba.

ÍFIS

Možno chýr o novom dievčine bol by sa rozniesol všade
po krétskych mestách, keby tak nebol zaujal Krétu
čerstvejší zázračný príbeh: premena Ífidy v muža.

V okolí Fésta, mesta, čo susedí s kráľovstvom knóskym,
za dávnych časov sa narodil Ligdus, muž neznámy menom,
pritom však slobodný občan. Majetkom, tak ako rodom,
o nič známejší nebol, no na jeho statočný život
nepadla najmenšia škvrna. Zašepkal do ucha Ligdus
svojej tehotnej žene, keď sa už blížil jej pôrod:
„Mám len dve želania: aby si s najmenšou bolesťou zľahla
a bol to chlapec. Dievča je priveľká príťaž a veľké
statky nám nedoprial osud. Ak teda privedieš na svet
(nechže nás bohovia chránia) bytosť ženského rodu
(nerád to vravím, odpusť mi, srdce!), ihneď ju zabi!"

Len čo muž skončil, po tvári slzy sa liali aj tomu,
čo dával takýto príkaz, i tej, čo dostala príkaz.
Pritom však Teletúza márnymi prosbami skúša
oblomiť muža, aby jej nádeji nekládol medze.
Ligdus na svojom trvá. Keď sotva vládala matka
uniesť bremeno zrelého plodu, čo ťažil jej lono,

odrazu uprostred noci jej pri lôžku zastala Ízis,
aspoň sa zdalo jej vo sne, že bohyňa zastala pri nej
a s ňou jej posvätný sprievod. Čelo jej zdobili rožky
v podobe luny, klasy skvúce sa zlatom a veľa
kráľovských skvostov. Pri nej stál Anúbis s šakaľou hlavou,
Búbastis, božská jej dcéra, s bielou lysinou Ápis,
nevravný Harpokrates prstom radiaci mlčať,
Oziris, úmorne hľadaný manžel, boli tam sistrá,
egyptská zmija budiaca jedom smrteľný spánok.
Ozve sa Ízis, keď akoby precitla žena a jasne
videla všetko: „Teletúza, ctiteľka moja,
prestaň si umárat' srdce a nevyplň manželov príkaz.
Neboj sa dieťaťa ujať, keď Lucína zbaví ťa plodu,
nech je to chlapec či dievča. Som bohyňa pomoci, prosby
prosiacich spĺňam a ani ty nebudeš banovať, že si
vzývala nevďačné božstvo." Nato hneď zo spálne zmizla.
Veselo Kréťanka vstane a pozdvihne umyté ruky
k nebesám s prosbou, aby jej splnili videnie vo sne.

Bolesti vzrástli a bremeno lona vyhuplo na svet.
Bolo to dievča, no otec nezvedel pravdu, bo žena
klamala, že je to chlapec, a nažive nechala dieťa.
Tvrdeniu uveril každý, len pestúnka poznala podvod.
Bohom vzdá vďaka otec a dieťaťu meno dá deda,
ktorý sa nazýval Ífis. Matka sa teší, že možno
dievča i chlapca tak volať a v mene nebude klamstvo.
Nato prvú lož zahalí žena nevinnou lešťou:
chlapčenským odevom odieva dieťa. Pôvabný výzor,
či by si videl v ňom chlapca či dievča, pristal by obom.

Medzitým k desiatim rokom keď pribudli nové tri letá,
otec ťa, Ífis, zasnúbil s Iantou ryšavých vlasov,
Kréťana Telesta dcérou, čo medzi pannami Fésta
pre svoje čarovné vnady mala chýr najväčšej krásy.
Boli v rovnakom veku, ten istý pôvab ich zdobil,
tí istí učitelia im dávali základy vedy,
a tak i láskou im obom mladá hrud' vzbíkla a obe
súžila rovnaká bolesť, no nemali rovnakú nádej:
Ianta teší sa na blízkú svadbu a manželstvo, veriac,
že sa jej manželom stane ten, v ktorom videla muža.
Lúbošťou horí aj Ífis, no nedúfa v splnenie túžby,
čím iba vzrastá jej vášeň a k panne láskou plá panna.

Ledva vie zadržať slzy a vraví si: „Akýže koniec
čaká to na mňa, keď planiem plameňom čudesnej lásky,
akú nik nezná? Ak nebo ma chránilo pri mojom zrode,
prečo ma nešetří teraz? Ak chce ma do skazy vrhnúť,
malo ma aspoň zvyčajným, bežným nešťastím stihnúť.
Telicu s telicou, kobylu s kobylou nespája vášeň,
baran vždy po ovciach túži, jeleňa sleduje lanka,
takto sa pária i vtáci a tak je to u všetkých zvierat:
nevzplanie nikdy samica k samici vášnivou túžbou.
Keby som nežila radšej! Len samé obludy, tuším,
plodí tá Kréta: Sólova dcéra sa snúbila s býkom,
predsa však samica dostala samca. Ak pravdu mám priznať,
ja planiem strašnejšou vášňou než ona. Ona sa mohla
rozkoši úfať, ona sa býkovi oddala v zjave
falošnej kravy, našla si milenca, ktorého zviedla.
Ale tu keby sa sústredil dôvtip celého sveta,
keby sám Dédalus priletel naspäť na krídlach z vosku,
čo by tu zmohol? Vari by svojím umením zmenil
v chlapca mňa, dievča? A či by premenil, lanta, teba?
Prečo sa nevzchopíš, Ífis, prečo si nedodáš smelosť?
Vypuď tú márnú a pohabú lásku zo svojho srdca!
Dobre si uvedom, čo si, ak nechceš klamať i seba,
možný cieľ sleduj a miluj, čo ako žena máš ľúbiť.
Lásku vzbúdza len nádej, len nádejou živí sa láska,
o tú ťa oberá údel. Hoci ti nebráni v sladkých
objatiach nijaký dozor, žiarlivosť bdelého muža
alebo otcova prísnosť, ba ani ľúbené dievča,
predsa ti nebude patriť a nech by si robila bárčo,
nebudeš šťastná, hoci ti ľudia i bohovia prajú.
Doteraz moja jediná prosba nebola márna,
láskavi bohovia dali mi všetko, čo je v ich moci.
Čo by som chcela, chce otec, chce ona i budúci svokor,
lenže to príroda nechce, mocnejšia ako tí všetci,
jedine tá sa mi do cesty stavia. Už prichodí chvíľa
čakanej svadby, lanta stane sa mojou, a predsa
nebude mojou: na brehu prameňa hynúť mám smädom.
Hymén a Juno, prečo sa blížite na taký sobáš,
kde nie je nijaký ženích, kde obe máme sa vydať?"

Po týchto úvahách zmĺkla. Aj lanta planie priam takým
ohňom a túži, aby čo najskôr prišiel deň svadby.
Toho dňa ľaká sa Teletúza a z rozličných príčin

odkladá sobáš: raz predstiera nemoc, raz t'ahá čas pre zlé
znamená alebo pre sny. Ale už minula všetku
zásobu úskočných príčin, prišiel čas oddaľovanej
svadby a ostával iba deň do nej. Tu odviaže matka
sebe i dcére stužky, ktoré im pútali vlasy,
voľne ich spustí, objíme oltár a začne sa modliť:
„Ízis, vládkyňa Parétonia, marejských krajov,
ostrova Faru i Nílu, čo delí tok v sedmoro ústí,
vrúcne ťa o pomoc prosím, pozbav nás veľkého strachu.
Teba som, bohyná, kedysi zrela i tuhlá tie tvoje
odznaky, všetko som vnímala: zúnenie sístier i tvojho
sprievodu fagle a hlboko v srdci mi utkvel tvoj príkaz.
Za to, že dcéra mi žije, že ja som vyhla sa trestu,
len tvojej rade a pomoci vd'ačím. Zľutuj sa teraz
nad nami dvoma a pomôž!" A nato ju zaliali slzy.
Ízis vtom akoby oltárom pohla (a vskutku ním pohla),
portál chrámu sa zachvel, žiarou sa zaskveli rožky
bohyně v podobe luny a zaznelo zúnenie zvoncov.

Nie celkom istá, ale už veselšia pod dojmom dobrých
znamení z chrámu sa poberá matka, oveľa väčším
krokom než predtým ju sleduje Ífis, z líc sa jej stráca
dievčenský úbel', mohutnie sila, ostrejšie črty
dostáva tvár a skrátia sa úpravy zbavené vlasy,
prudšie a ráznejšie koná, než konala v podobe ženy:
šuhajom stala sa včerajšia deva. Na oltár zložte
dary a bez obáv prejavte radosť! Do chrámu zájdu
s darmi a na každý pripoja krátky ďakovný nápis:
MLÁDENEC PRINÁŠA DARY, ČO SLÚBIL JAK DIEVČINA ÍFIS.

Na druhý deň, keď celý svet zalialo slnečné svetlo,
Venuša, Juno a Hymén prídu požehnať sobáš,
na ktorom spojí sa so svojou Iantou mládenec Ífis.

X.

ORFEUS A EURYDIKA

V odeve ohnivej farby sa odtiaľ poberie Hymén
blankytnou výšinou nebies a zamieri ku brehom Hebra,
kde ho Orfeus vzýval a o šťastie prosil, no darmo.
Svadba sa slávila síce, lež nikto s veselou tvárou
nespieval svadobné piesne, nič dobré boh neveštil páru.
Ešte i fagle, hoc mávali nimi, len prskali stále,
čmudili štipľavým dymom a nechceli plameňom vzbĺknúť.
Koniec bol horší, než veštili znamenia: nedávno iba
vydatej žene, keď lúkami blúdila s družinou najád,
vbodla zub do členka zmija a ona sa zrútila mŕtva.

Keď sa rodopský spevec dost' naprosil kvôli nej v slzách
nebeských bohov, ténarskou bránou sa osmelí vkročiť
na brehy Styxu a prosbami obmäkčiť nebohých ríše.
Zástupmi beztelých postáv, čo mali už na svete pohreb,
zájde až k panej a pánovi chmúrneho kráľovstva mŕtvych,
uderí do strún a takto sa obom prihovára piesňou:

„Bohovia ríše ukrytej v zemi, do ktorej znova
upadá všetko, čo ako smrteľné prichodí na svet,
akže tu možno bez klamných rečí a úskočných okľúk
hovoriť pravdu, nie preto som zostúpil do tohto sveta,
aby som uvidel pochmúrny Tartar, či aby som spútal
ohavnú obludu s trojitým hrdlom, čo ježí sa hadmi.
Príčinou cesty je žena; jed vstrekla jej do tela zmija,
na ktorú šliapla, a život jej pretrhla v najkrajších rokoch.
Nebudem tajiť, že skúšal som znášať bolestnú stratu,
ale ma premohla láska. To božstvo je na svete známe,
neviem, či je aj tuná, no myslím, že znáte ho dobre:
ak nie je výmyslom chýr, čo o dávnom únose vraví,
spojila lúbošť i vás. Tu pri týchto končinách hrôzy,
pri týchto temnotách pustých a ozrutnom kráľovstve ticha
prosím vás, nadviažte manželke znova niť preťatých rokov!
So všetkým činom sme poddaní vám a po krátkej púti,
skôr a či neskôr, sa všetci náhlime na jedno miesto.
Každý sa poberá sem, veď to je náš posledný domov,
zo všetkých bohov vy najdlhšie vládnete ľudskému rodu.

A tak i táto, keď prežije roky súdené ľuďom,
vám bude patriť: ja o nájom prosím, nie o stálu držbu.
Akže jej osud odoprie milosť, vedzte, že nechcem
vrátiť sa z tohoto sveta a tešte sa zo smrti oboch!"

Kým sa im privrával takto a strunami sprevádzal slová,
plakali nebohých duše: kráľ Tantalus neskúšal načrieť
miznúcej vody a Ixiónovo koleso stálo,
synovi Zeme vták nezobal pečeň, Bélove vnučky
dali z rúk vedrá a Sisyfus na svojom balvane sedel.
Dojala žalostná pieseň i Fúrie, ktorým vraj líca
po prvé slzami zvlhli. A neodolá tým prosbám
kráľova manželka, ba ani kráľ, čo podsvetiu vládne:
dajú si zavolať Eurydiku. Uprostred nových
nebohých stála a pre ranu kráčala pomalým krokom.
Orfeus trácky si pod jednou podmienkou odvádza ženu:
dozadu nesmie obrátiť zrak, kým z priehlbín Hádu
nevyjde na svet, bo ináč ten darúnok oznove stratí.

Krajinou nemého ticha ich vedie stúpavý chodník,
pochmúrny, prudký a navôkol hustou čierňavou krytý.
Už sa blížili k povrchu zeme, keď Orfeus trpnuc,
či za ním manželka vládze, a zmáraný túžbou ju uzrieť,
vrhne späť túžobný pohľad a ona mu zmizne v tej chvíli:
vystiera ruky, aby si mohli v náručie padnúť,
ale zachytí, chudák, len vánok, čo uniká pred ním.
A hoc jej prichodí druhý raz umrieť, jediným slovom
neviní muža (či mohla mu vyčítať iné než lásku?).
Riekla mu posledné „zbohom“, no Orfeus takmer už sluchom
nestačil zachytiť pozdrav, a podsvetie strhlo ju naspäť.

Nad druhou záhubou ženy tak strašne Orfeus stuhol,
ako keď s hrôzou ktos' uvidí Cerbera s trojitým hrdlom
(na strednom visí mu reťaz) a úžasu nevie sa zbaviť,
kým jeho podstata ľudská sa nezmení na čiru skalú.

Orfeus prosil, no modlikal márne, aby ho Cháron
previezol na druhú stranu. A predsa presedel v žiali,
bez kúska jedla, sedem dní na brehu posvätnéj rieky.
Pokrmom bola mu trýzeň, slzy a bolesti srdca.
S ponosou trpkou, že bohovia podsvetia strašne sú krutí,
odíde na Rodopu a víchrami šľahaný Hémus.

ČARO ORFEOVHO SPEVU

Tri razy zmeralo slnce kruh roku, ktorý sa končí
znamením daždivých Rýb, no Orfeus ešte vždy ženskej
lásky sa stránil. Možno ho odrádzal trpký jej koniec,
možno sa zaviazal sľubom. Mnoho žien horelo túžbou
vzdať sa mu s láskou, nejedna odbitá zmierala žiaľom.
On vraj naučil Trákov prenášať l'úbostné city
na chlapcov útleho veku a z konárov mladosti trhať
sotvaže rozvité kvety rýchlo sa tratiacej jari.

Nablízku dvíhal sa kopec, na kopci strela sa šíra
poľana ako dlaň rovná s kobercom zelenej trávy.
Miestu však chýbala tôňa. Keď z bohov zrodený spevec
sadol si na kraji lúky a zo strún vylúdlil tóny,
ihneď ta prišla i tôňa: dodonský strom sa tam zjavil,
celý háj topoľov štíhlych, s vysokou korunou duby,
lipy s poddajným drevom, buky, panenský vavrín,
krehké kry liesok, jasene, na oštep výborné drevo,
jedle bez jednej hrče, žalud'mi ťažené cery,
platany s rozkošným tieňom, javory s fl'akatou kôrou,
po vode prahnúci lotos, pri riekach rastúce vrby,
večne zelený buxus, tamariškové kríky,
myrta dvojakej farby, kalina s modrými plodmi.
Prišli aj brečtany s plazivým pníkom a zároveň s nimi
k brestu sa vinúci vinič a viničom ovité bresty,
pínia s príkrovom zježených ihlíc nad lysým kmeňom,
svätý strom Matky bohov: keď ľudskú podobu stratil
Kybélín miláčik Attis, na peň pínie stuhol.

CYPRUS

Medzi tou záľahou stromov bol kužel'u podobný cyprus,
teraz už strom, no kedysi šuhaj, miláčik boha
Féba, pnúceho struny lýry aj tetivu luku.

Na poliach Kea žil ozrutný jeleň, posvätné zviera
nýmf toho kraja, ktorému rozložné parožie rástlo
z čela a na jeho hlavu vrhalo temravú tôňu.
Parožie svietilo zlatom, zo štíhlejšie až k samej
hrudi mu visel drahými kameňmi posiaty prives,

strieborný amulet toho istého veku ako sám jeleň
sem i ta lengal sa na tenkom remienku uprostred čela,
okolo spánkov v obidvoch ušiach sa skveli dve perly.
Jeleň nepoznal strach ani jeleňom vrodenu plachosť,
nebál sa do ľudských príbytkov vkročiť, sám od seba často
nastavil šiju a dal si ju hladkať i neznámou rukou.
Najväčšiu záľubu našiel v ňom Cyprus, najkrajší mladík
na celom Keu. On ho vždy vodieval na novú pašu,
on ho vždy vodieval k prameňom s čistou, priezračnou vodou,
on mu i parohy neraz ozdobil pestrými kvetmi,
vysadol neraz i na jeho chrbát a veselo ako
jazdec mu zvrátil kantárom z purpuru poddajné pysky.

Poludnie plálo raz páľou a pod žiarou slnečných lúčov
horeli červeňou chrbát i ohnuté klepetá Raka:
ustatý jeleň vystrel sa na zem pokrytú trávou
do tône stromov a vdychoval svieži chlad tiahnúci z lesa.
Tuná sám Cyprus, nemajúc tušenie o tom, doň vbodol
ostrý svoj oštep. Keď videl ho zmierať od krutej rany,
sám sa rozhodol umrieť. Koľko ho Apolón tešil,
koľko mu dovrával, aby sa pre takú maličkosť miernil
vo svojom žiali! Chlapec však súži sa ďalej a jedno
jediné od bohov žiada: aby smel naveky smútiť.
Keď si už nesmiernym plačom všetku krv vyplakal z tela,
zelenou farbou sa začali pokrývať chlapcove údy
a tam, kde z bieleho čela mu viseli pramienky vlasov,
zrazu sa zjavilo ježaté lístie a stuhnuté telo
v podobe štíhleho stromu sa vrchovcom dvíhalo k nebu.
Smutne si Apolón vzdychol a vravel: „Za tebou budem
smútiť, ty zasa smútiť a stávať nad smútkom iných.“

ORFEOVE SPEVY

Ganymédes

Taký les stromov Orfeus privábil spevom a sedel
navôkol obstatý čriedami zveri a krdľami vtákov.
Keď už dosť dlho na struny brnkal, skúšajúc palcom
tóny, a cítil, že rozličné zvuky, hoc každý znel ináč,
zuneli v súladnej súhre, dal sa hneď tento spev spievať:

„Jova mi ospievaj najprv, mať moja, múza (ved' jeho ríša má pred všetkým prednosť)! O jeho moci som často spieval už predtým. Vážnejším tónom slávil som jeho víťazné blesky, čo na Flegre zdolali Gigantov v boji. Teraz nech hravejším tónom znie lýra, chcem ospievať chlapcov, miláčkov nebeských bohov, i devy, čo vzplanuli hriešnym plameňom lásky a za svoju vášeň sa dočkali trestu.

Kedysi vládár bohov sa zaľúbil do Ganyméda z Tróje a rozmýšľal, aký zjav bol by mu milší než vlastný. Napokon uznal, že vtákom, v ktorého zmeniť sa hodno, je iba orol, čo by mu vedel uniesť aj blesky. Neváha ďalej, na klamných krídlach do vzduchu vzletí, unesie trójskeho chlapca, ktorý mu ešte i teraz naplňa nektárom pohár, hoc Juno zazerá naňho."

Hyacint

„Bol by aj teba, Hyacint, povzniesol do neba Fébus, keby mu neblahý osud bol na to doprial dost' času. Do istej miery aj ty si večný, lebo keď zimu zaženie jar a po chladných plúštiach zažiari slnko, zakaždým oživaš znova a rozkvitáš v zeleni trávy. Teba mal najradšej zo všetkých chlapcov môj otec a Delfy, ležiace uprostred sveta, stratili pána a vládcu, pretože Fébus žil väčšinou na brehoch Euróta v Sparte bez pevných múrov a prestal si vážiť lýru i šípy: zabudnúť na svoje božstvo, siete sa nehanbil nosiť, vodiť psov na lov. Po strmých hrebeňoch kopcov sa túlal v sprievode chlapca a dlhou blízkosťou živil cit lásky.

Takmer už do stredu dráhy, čo od seba delí dve noci, dospel voz slnka a v rovnakej diali bol východ i západ: Fébus a Hyacint zoblečú odev, olejom z olív natrú si údy a dajú sa pretekať vo vrhu diskom. Najprv ho rozhojdá Fébus a vymrští do vzdušných výšin, takže až oblaky stojace v ceste rozrazí ťarchou. Napokon po dlhej chvíli tá ťarcha dopadne naspäť na pevnú pôdu a ukáže Fébovu silu i schopnosť. Hyacint v zápale hry a mladíckej nerozváženosti ihneď sa rozbehol po disk, ktorý sa práve v tej chvíli

do vzduchu odrazil od tvrdej zeme a chlapcovi rovno do tváre vletel. Hyacint zbledol a zbledol i Fébus: zachytí v mrákotách tonúce telo a snaží sa chlapca k životu priviesť. Raz utiera ranu, raz liečivé bylky prikladá na ňu, aby zadržal hasnúci život. Ako keď v záhrade nalomí dakto kvet bledúľ či makov alebo ľalií, v ktorých sa zlatisté tyčinky týčia, kvetiny začnú hned vädnúť a nevediac rovno sa držať, chabnúce kalichy sklonia a hľadia korunkou k zemi, práve tak leží tvár mrúceho chlapca, nevládna šija sama sebe je ťarchou a meravo na plece klesne.

„Hyacint, hynieš podťatý v rozpuku mladého veku,“ bedáka Fébus, „na tvári vidím ti ranu, svoj prečin. Ty si môj zločin aj bôľ a moju pravicu bude zo smrti viniť tvoj nápis. Ja som ti príčinou smrti. Akú však nesiem ja vinu? Vari aj zábavu možno nazývať vinou, možno i lásku nazývať vinou? Kiežby som mohol za ten čin položiť život a skončiť zároveň s tebou! Kedže mi bránia to zákony sudby, ty budeš naveky so mnou, z perí mi nezídeš nikdy, o tebe budú znieť piesne i tóny, čo vylúdim z lýry. Na kvet sa zmeníš a na ňom zachytíš písmom môj nárek. Prídu raz časy, keď vtelí sa udatný hrdina Ajax do toho istého kvetu a na listoch bude mať meno.“

Kým tieto veštecké slová vychodia Fébovi z perí, odrazu krv, čo vytiekla na zem a sfarbila trávku, prestáva ďalej byť krvou: kvet červenejšej farby než tyrský purpur z nej na mieste vzíde podobný ľalii tvarom, lenže sa lilavým purpúrom skveje, kým ľalia striebrom. Nebol s tým spokojný Fébus (on bol darcom tej pocty): na lístky kvetu vpíše svoj nárek a doteraz ÁJ, ÁJ, slabiky javiace smútok, na kvetoch vpísané vidieť.

Sparta je hrdá, že zrodila Hyacinta, a veľkú úctu mu vzdáva až dodnes. Podľa príkladu predkov rok čo rok slávia sa Hyacintie s nádhernou pompou.“ Roháči, Propétove dcéry

„Akže sa spýtaš, či je aj na kovy bohatý Amatús hrdý na dcéry Propétove, odpovie, že sa ich zrieka,

ako sa zrieka i chlapov, ktorým kedysi z čela
vyrástla dvojica rohov, a preto sa Roháčmi zvali.

Jupiter, ochranca hostí, mal pred ich bránami oltár
ako zvod odporných činov. Ak oltár skropený krvou
uvidel cudzinec dáky, myslel, že za obeť bohu
padlo tam pTagané teTa alebo dvojročné jahňa.
A to tam zabili host'a! Na host'och páchaný zločin
urážal velebnej Venuše božstvo a opustiť hcela
cyperské mestá i posvätné miesta. ,Čím zhrešili mestá,
ktoré mám rada?' povie si nato. ,V čom je ich vina?
Radšej nech bezbožný národ tie zločiny zaplatí smrťou
alebo vyhnanstvom alebo dajakým inakším trestom.
Najlepšie bude len azda, ak za trest zmením ich výzor.'
Ako tak dumá, na čo ich zmeniť, padne jej pohľad

na čelo s rohmi a tu jej blysne, že by im mohla
ponechať rohy a telo premeniť na chmúrne býky.

Upierať Venuši božstvo si trúfli aj necudné dcéry
Propétove. Bohyňa vzkypela hnevom, a preto
devy vraj prvé sa dali predávať krásu i telo.
Len čo stratili hanbu a všetka krv stuhla im v tvári,
bol to len nevel'ký rozdiel, keď celé sa zmenili v kameň."

Roháči, Propétove dcéry

„Akže sa spýtaš, či je aj na kovy bohatý Amatús hrdý
na dcéry Propétove, odpovie, že sa ich zrieka,
ako sa zrieka i chlapov, ktorým kedysi z čela
vyrástla dvojica rohov, a preto sa Roháčmi zvali.

Jupiter, ochranca hostí, mal pred ich bránami oltár
ako zvod odporných činov. Ak oltár skropený krvou
uvidel cudzinec dáky, myslel, že za obeť bohu
padlo tam pl'agané tel'a alebo dvojročné jahňa.
A to tam zabili host'a! Na host'och páchaný zločin
urážal velebnej Venuše božstvo a opustiť hcela
cyperské mestá i posvätné miesta. ,Čím zhrešili mestá,
ktoré mám rada?' povie si nato. ,V čom je ich vina?
Radšej nech bezbožný národ tie zločiny zaplatí smrťou

alebo vyhnanstvom alebo dajakým inakším trestom.
Najlepšie bude len azda, ak za trest zmením ich výzor.'
Ako tak dumá, na čo ich zmeniť, padne jej pohľad
na čelo s rohmi a tu jej blysne, že by im mohla
ponechať rohy a telo premeniť na chmúrne býky.

Upierať Venuši božstvo si trúfli aj necudné dcéry
Propétove. Bohyňa vzkypela hnevom, a preto
devy vraj prvé sa dali predávať krásu i telo.
Len čo stratili hanbu a všetka krv stuhla im v tvári,
bol to len nevel'ký rozdiel, keď celé sa zmenili v kameň."

Pygmalión

„Hanebný život, čo viedli tie ženy, neušiel oku
Pygmalióna a zhrozil sa, akú to nerestí hrbu
vložila príroda do ženskej duše. Preto žil dlho
ako slobodný mladík a družky lôžka sa stránil.

Medzitým s umením veľkého majstra vykresal sochu
zo snežnej slonovej kosti, dal jej tvar prekrásnej ženy,
aká sa nerodí nikdy, a láskou zahorel k soche.
Dielo má podobu skutočnej panny, čo akoby žila,
akoby chcela sa pohnúť, keby jej nebránil ostych.
Toľko sa umenia skrýva v tom diele. Zdanlivé telo
očarí tvorcu a v srdci mu vzbĺkne lúboštný plameň.
Na výtvor rukami siaha a skúša, či je to telo
alebo slonová kosť, a nechce v nej iba kosť vidieť.
Bozkami zasýpa sochu a taký má pocit, že socha
bozky mu vracia, vraví s ňou, berie ju v náruč a pritom
zdá sa mu, akoby koža sa pružila v prstoch, ba trpne,
aby jej primocným stiskom na údoch nespravil sinky.
Vše sa jej zalieča, zavše jej prináša rozličné dary,
aké sa dievčatám páčia: mušle, okrúhle skalky,
maličké vtáčiky, kvetiny hýriace tisícom farieb,
ľalie, pestrofarebné lopty, jantár, čo tečie
zo stromu Sólových dcér, a údy jej odieva rúchom.
Prsteňmi zdobí jej prsty, na hrdlo retiazky vešia,
na uši ľahučké perly, na hrud' visiace skvosty:
všetko jej svedčí, hoc v nahom tele je nemenej krásy.
Na lôžko pokryté purpurom sochár odnesie sochu,

svojou družkou ju zve a akoby cítila všetko,
jemne jej naddvihne šiju a zloží ju do mäkkých perín.

Nadišiel Venušin sviatok slávený na celom Cypre.
Teličky s ohnutými, zlatom sa skvúcimi rohmi,
ktorým sa sekera zaťala do šije, padali v obeť,
tymián dymil. Pygmalión pristúpil placho
k oltáru s darom a šepkal: „Ak môžete, bohovia, všetko
na svete splniť, dajteže, aby sa ženou mi stala —'
tu si však netrúfal povedať „panna zo slonej kosti,'
preto sa modlil: '— tá panna podobná slonovej soche.'
Chápala Venuša — na svoju slávnosť prišla aj ona -
kde jeho želanie mieri a znamenie priazne mu trikrát
zjavila ohňom, čo v podobe jazyka vyšľahol nahor.

Len čo sa mládenec vráti, ihneď sa poberie k soche,
skloní sa nad ňu a na ústa bozká: pocíti teplo.
Bozká ju znova, na to aj rukami siahne jej na hrud':
slonová kosť mu pod rukou mäkne a meravosť trätí,
hybko sa poddáva prstom a napruží znova, tak ako
hymetský vosk sa zmäkčuje pod lúčmi slnka a dá sa
prstami ohýbať na rôzne formy a príhodne tvárniť.
Kým nad tým žasne, kým placho sa teší a sklamanie bojí,
znova sa blíži k nej s láskou, znova ju rukami hmatá;
vskutku je živá: pod rukou cíti bijúce žily.
Nato už cyperský šuhaj slovami nesmiernej chvály
vzdáva Venuši vďaka a konečne pritláča pery
na pravé pery. Keď jeho bozky pocíti panna,
sčervenie v tvári, ku svetlu pozdvihne oči a uzrie
zároveň s blankytom neba i milého nad sebou žiarit'.

Venuša žehnala sobáš, čo sama dovedna dala.
A keď sa lune deväťkrát do splnu spojili rožky,
páru sa zrodila Pafos a podľa nej meno má mesto."

Myrha

„Po čase Pafos zrodila Cinyra, ktorého ľudia
mohli nazývať šťastným, keby bol bez detí býval.

Hrozný spev chystám sa spievať, vzdial'te sa odtiaľto, matky,

vzdial'ťe sa, dcéry! Ak váš sluch predsa v ňom záľubu nájde,
uprite spevcovi vieru a neverte, že sa to stalo,
ale ak uveríte, verte aj pokute za čin.
Akže ten zločin príroda naozaj pripustiť mohla,
šťastným možno zvať Trácko, môj domov, šťastným zvať možno
celý náš svetadiel, že je tak ďaleko od toho kraja,
v ktorom sa zrodil ten nesmierny zločin. Čo z toho, že ostrov
Panchája dáva balzam, škoricu, zázvor, že rodí
stromy, čo tymian ronia, a vzácne kvety, ak pritom
rodí aj myrhu: zrod nového stromu platila draho.

Popiera Amor, že by ťa, Myrha, bol zasiahol svojím
šípom, a nechce tú vinu dopustiť na svoju fakľu.
Pekelným ohňom a hadím jedom ti zasiahla srdce
jedna z troch Fúrií. Nenávisť k otcovi cítiť je hriešne,
hriešnejšie ľúbiť ho, ako ty ľúbiš. — Za tebou vzdychá
výkvet popredných rodov, celého Východu mládež
bije sa o tvoju ruku. Z tých všetkých, Myrha, si môžeš
jedného za muža zvoliť: len jeden v tom počte nech nie je.

Myrha to cíti a bojuje proti tej ohavnej láske.
,Kde ma to unáša vášeň?' dumá. ,Po čom to túžim?
Bohovia, detinská láska a rodičov posvätné právo,
zabráňte tomuto hriechu, nedajte spáchať mi zločin,
ak je to naozaj zločin. Lenže detinská láska
takýto zväzok by nemala brániť: ostatné tvory
v párení nedbajú na dáky výber. Telici nie je
hanbou nieť na chrbte vlastného otca, ženou sa stáva
žrebcovi dcéra, cap skáče na kozy, ktoré sám splodil,
samičky vtákov veľa ráz počnú zo svojich otcov.
Šťastlivé tvory, ktoré to smú. No horlivosť ľudská
vyniesla zlovoľný zákon a čo sa v prírode môže,
bráni nám neprajný zákon. No sú vraj kmene, kde otec
snúbi sa so svojou dcérou a matka so synom zasa,
aby ich ľúbostný pomer posilnil rodinné putá.
Ja biedna stvora! Prečo som neprišla na svet v tých krajoch,
prečo mi neprial to údel? — No načo sa k tomu zas vraciam?
Strat'ťe sa, želania hriešne! Otec hodný je lásky,
lenže iba jak otec. Keby som nebola dcérou
mocného kráľa, mohla by som sa oddať mu s láskou.
Keďže je mojím aj nie je, nešťastím pre mňa sú teraz
rodinné vzťahy, jak cudzia by som dosiahla viacej.

Najlepšie bolo by odísť a opustiť hranice vlasti,
aby som zločinu vyhla, no zdrža ma nečistá vášeň.
Túžim byť pri ňom, vidieť ho, láskať, zavše s ním vravieť,
dávať mu bozky, akže už nemôžem dosiahnuť viac.
Dosiahnuť ešte i viac si trúfaš, ty bezbožné dievča?
Nevidíš, aké to práva a mená chceš do zmätku uviesť?
Ty chceš byť sokyňou matky a milenkou vlastného otca?
Ty sa chceš nazývať synovou sestrou a bratovou matkou?
Vari sa nedesíš čiernymi hadmi ovitých sestier,
ktoré zlé svedomie vidí, ako na zrak i ústa
útočia s krutými fackami v ruke? A keďže si telom
nespáchala ten zločin, vypuď ho z mysle a mocnej
prírody zákon nepoškvrň nedovoleným smilstvom.
Nie je to možné, aj keby si chcela! Tvoj otec je zbožný,
dbajúci na mravy. — Bár by tiež blčal podobnou vášňou!
Myrha tu skončila dumy.

Keď Cinyras vidí ten zástup
vznešených pytačov, nevie, čo robiť. Spýta sa dcéry,
pričom jej menuje mená, ktorému chce sa stať ženou.
Dievčina spočiatku mlčí, potom vzrušená uprie
na otca zrak a vlažnými slzami zvlhnú jej oči.
Cinyras vidí v tom dievčenský ostych, šepne jej, aby
prestala plakať, utrie jej líca a nato ju bozká.
Myrha sa náramne poteší bozku a na otcov dopyt,
akého muža si želá, odpovie: „Ako ty, otec!“
Cinyras nechápe zmysel a vraví: „Lipni vždy k svojmu
otcovi detinskou láskou!“ Keď spomenul detinskú lásku,
v Myrhe sa ozval hlas viny a hlavu sklonila k zemi.

Bola už polnoc. Ľudské údy aj starosti spútal
hlboký spánok. Len Myrha súžená neskrotnou vášňou
ešte vždy bdie a dáva sa unášať zúrivosťou žiadzou.
Chvíľami ide si zúfať, chvíľami robí si nádej,
horí raz hanbou, raz túžbou a nevie si rady, čo robiť,
tak ako podťatý strom, keď čaká posledný zátin,
nevie, kde sa má zrútiť, a celému okoliu hrozí,
tak i jej myseľ, zvírená prívalom rozličných citov,
vratko sa kláti, raz na tú, raz na inú stranu sa kloní.
Koniec tej lásky a pokoj vidí už jedine v smrti.
Zvolí si smrť a s úmyslom na krk si uviazať žinku,
vyskočí z lôžka, pás pripevní na hornú veraj a zvolá:

„Zbohom bud', Cinyras drahý, a pochop príčinu smrti!'
Po týchto slovách sa chystala vložiť do slučky hrdlo.

Ale vtom zvuky Myrhiných slov vraj prenikli k ušiam
oddanej slúžky, čo strážila stále prah zverenej devy.
Starena vyskočí, otvorí dvere a uvidiac nástroj
chystanej smrti, v tej chvíli skríkne, bije sa do prs,
trhá si rúcho, pás strhne jej z krku a rozdriape celý
na márne kúsky. Až potom sa zachodí plačom, až potom
túli ju na hrud' a vyzvedá, prečo po žinke siahla.
Panna však mlčí jak nemá a nehybne pozerá na zem,
banujúc v duchu, že pokus o smrť jej zmarila slúžka.

Starena nalieha ďalej a obnažiac šedivé vlasy,
zvädnuté prsia, chovanku zaklína kolískou, mliekom,
ktorým ju dojčila v detstve, aby jej zradila bolesť,
čo ju tak trápi. Myrha sa odvráti od úpenlivo
prosiacej dojky a vzdychá. Stoj čo stoj dojka chce zvedieť
tajnosť a sľúbi, že zachová mlčanie. „Zdôver sa,“ vraví,
„aby som mohla ti pomôcť. Som ešte čulá, hoc stará.
Súži ťa láska? Znáš ženu, čo slovom i bylinkou lieči.
Dakto ťa zariokol? Znova ťa odčarí magický obrad.
Akže ťa stíha hnev bohov, hnev bohov sa obeťou zmieri.
Čo by to mohlo byť iné? Tvoj dom i majetok kvitne,
šťastlivo všetko ti plyní, žijú ti matka i otec.“

Otca keď začuje spomenúť Myrha, zavzdychá z hĺbky
hrude, no dojka v tom ešte vždy nevidí najmenšiu vinu,
ale už tuší, že za tým skrýva sa láska, a svojmu
úmyslu verná ju prosí, aby jej vyznala všetko,
nech je to hocičo. Plačúcu devu na lono strhne,
nevládne ruky jej ovinie okolo tela a povie:
„Vidím, že ľúbiš, ale sa neboj, aj tuná ti moja
horlivosť v ústrety vyjde. Nikdy to nezvie tvoj otec!“
Vyskočí Myrha jak šialená z lona, na lôžko dolu
tvárou sa vrhne a prosí: „Odíd', šetri môj ostych!“
Ale keď starena dobiedza, dievčina vykrikuje: „Odíd',
alebo prestaň ma trápiť. Čo nútiš ma zradiť, je zločin!“

Starena zdúpnie, vekom aj strachom sa trasúce ruky
k nebesám zdvihne a prosebne zvalí sa chovanke k nohám.
Raz sa jej zalieča, nato ju straší, ak nezjaví tajnosť,

potom jej všemožne hrozí, že vyzradí, ako sa chcela povrazom zmárniť, a sľubuje pomoc, ak sa jej zverí. Myrha tu pozdvihne hlavu a zaliata slzami skrúpa dojkyne prsia. Hoc neraz už chcela sa priznať, hlas neraz zdržala v ústach. Nato tvár spýrenú hanbou si zastrie rúchom a povie: ‚Aká je moja mať s manželom šťastná!‘ Viac ani slova a vzdychne. Starena studenú triašku pocíti vo všetkých údoch i kostiach, na celej hlave šediny do jednej vstanú jej dupkom a zo všetkej sily snaží sa vybiť jej zo srdca strašnú a ukrutnú vášeň. Dobré vie Myrha, aké sú pravdivé dojkyne rady, predsa však voliť chce smrť, ak nesmie sa milovať s milým. ‚Ži teda,‘ povie jej starena, ‚budeš sa milovať‘ — slovo ‚s otcom‘ si netrúfa vyrieť a za svedkov sľubu zve bohov.

Nadišiel Cererin výročný sviatok. Pobožné ženy odiate snehovobielym rúchom na oltár kládli do vencov spletené klasy, najnovšej úrody plody. Po deväť nocí v tom čase sa zdržali ľúbostných stykov, ako znel bohyne príkaz. Medzi zástupom matrón na tajných obradoch bola i Cenchreis, kráľova žena. Kým teda zákonná žena chýbala v kráľovom lôžku, zastihne Cinyra spitého vínom hriech snujúca dojka, zmieni sa o pravej Myrhinej láske, tají však meno devy a chváli jej vnady. Keď kráľ sa na roky spýta, povie: ‚Má toľko čo Myrha.‘ Dostane príkaz ju doviest’, zabehne k Myrhe a zvolá: ‚Raduj sa, dušička moja, zvíťazili sme!‘ Nešťastná Myrha však nevie sa tešiť z celého srdca, zlá predtucha vnáša jej do duše smútok, ale sa pritom aj teší. Tak zmieta rozpor jej mysl’ou.

Bol práve čas, keď uml’klo všetko a Vozataj medzi oboma Vozmi už obracia oje na svojom voze: Myrha sa poberá spáchať svoj zločin. Zuteká z neba zlatistá luna, do temných mrákav sa ukryjú hviezdy, z oblohy stratí sa svetlo. Tvár si zahalia prví Voziar a Panna, za lásku k otcovi na nebo vzatá. Tri razy potkne sa Myrha a výstraha volá ju naspäť, tri razy neblahým škrekom ozval sa zlovestný kuvik, ona však kráča. Jej hanbu zmenšuje temnota noci, ľavicou drží sa dojky, pravickou tápe a vo tme hľadá si cestu. Keď pristúpi k prahu otcovej spálne,

otvorí dvere a vojde. Vtom sa jej roztrasú nohy,
kolená podlomia strachom, z tváre jej vymizne farba
zároveň s krvou a idúcky všetku odvahu stráca.
Čím je k zločinu bližšie, tým väčšmi sa desí a za svoj
počin sa hanbí, rada by neznáma vrátiť sa nazad.
Ako tak váha, stará ju za ruku vlečie a keď ju
pritiahne k posteli, zašepce: ‚Cinyras, tu máš to svoje
žiadané dievča.‘ A navzájom spojí prekliatie telá.

Na hriešne lôžko prijme hneď otec krv zo svojej krvi,
tíši a chlácholí devu trpnúcu panenským strachom,
snáď pre jej mladosť i ‚dcérenkou svojou‘ ju nazval a ona
‚oteckom‘ jeho, aby aj menom sa vyjadril zločin.
Tehotná opúšťa otcovu spáľňu, v hanebnom lone
bezbožné semeno skrýva a nosí v ňom počiatok hriechu.
Na druhú noc — a nebola poslednou — obnovia zločin.
Napokon zatúžil Cinyras svoju milenku uzrieť,
keď s ňou už obcoval neraz. Dal priniesť svetlo a spoznal
zločin i dcéru. Od bôľu slová mu zaviazli v hrdle,
pochytil blyšťavý meč, čo pri lôžku visel mu v pošve.
Myrha však ušla a chránená plášťom temravej noci
vyhla sa smrti. Po dlhom blúdení po šírych poliach
opustí panchájsky ostrov a arabské palmové háje.

Deväťkrát lune narástli rožky, kým blúdila Myrha.
Napokon zmorená — sotva už niesla bremeno v lone —
zastala v krajine sabskej. Keď nevie, čo si má počať,
lebo ju omrzela život a zároveň bála sa smrti,
vysloví takúto prosbu: ‚Bohovia, ak preniknú k vášmu
sluchu i vinníkov slová, priznávam vinu a nechcem
prísny trest obísť. No aby môj život nebudil odpor
v živých a môj skon v mŕtvych, z oboch ma vypud’te svetov,
premeňte moju bytosť a uprite žiť jej i umrieť!’

Priznanie preniká k daktorým božstvám. Aspoň tá prosba
Myrhy sa dostala k bohom, lebo kým vznášala prosbu,
nohy sa zasypú zemou, zo štrbín prasknutých nechtov
v oblúkoch vyrazia korene, podpory dlhého kmeňa,
kosti sa stávajú drevom a špičky vnútornou dreňou,
krv sa na miazgu mení, na veľké konáre ruky,
na malé vetvičky prsty a koža na kôru stvrdne.
Rastúci peň keď obomkol tehotné lono a nato

zahalil devine prsia, ba chystal sa pokryť aj hrdlo,
Myrha už nečaká ďalej a vyjde v ústrety drevu:
trochu sa stúli a sama ponorí do kôry hlavu.
Hoci predošlé zmysly už stratila zároveň s telom,
ďalej prelieva slzy a zo stromu rinú sa kvapky.
Veľmi sa cenia tie slzy a spod kôry prýštiaca myrha
nesie po deve meno a bude niešť na večné veky.

V hriechu počaté dieťa keď dozrelo pod kôrou stromu,
hľadalo cestu, čo by ho z matky priviedla na svet.
Uprostred kmeňa sa vzdúva tehotné lono a ťažké
bremeno sužuje matku, no nemá čím prejaviť bolesť,
nemôže slovami vzývať patrónku rodiacich matiek.
Miesto nej robí to strom, čo akoby silil sa rodiť,
často sa kriví, vyráža stony a prúdom slz vlhne.
Pri vetvách stonúcich bôľom sa vlúdna Lucína zjaví,
dá na ne ruky a zašepce slová, čo zľahčujú pôrod.
Vo chvíli začne peň pukať, žijúce bremeno vydá
prasknutá kôra a zaznie plač chlapca. Nato ho nymfy
uložia do mäkkej trávy a natrú ho slzami matky.
Krásu a milotu chlapca by chválila ešte i Závist'.
Také mal pôvabné tielko jak nahí amori, akých
na maľbách vídať. Aby sa ani mak nelíšil od nich,
odober amorom šípy alebo chlapcovi pridaj."

Adónis

„Na krídlach ulieta čas a uháňa nad nami tajne:
nič nie je rýchlejšie ako let rokov. Ten, čo bol synom
sestry a vlastného deda, len nedávno ukrytý v strome,
čo sa len nedávno zrodil, len nedávno krásne dieťa,
vyrástol v šuhaja, v muža a čoraz krajší a krajší
zvidí sa bohyni lásky a pomstí tak matkinu lásku.
Keď totiž Amor s tulájkou na pleci objímal matku,
šípom, čo prečnieval von, ju bodol nevdojak do prs.
Zranená Venuša odsotí syna, rana však bola
oveľa hlbšia, ako sa bohyni spočiatku zdalo.

Očarí Venušu mladíkov pôvab a prestane zrazu
všímať si kytérske brehy, Pafos, zovretý morom,
rybnatý Knídos i Amatús bohatý kovmi, ba zriedka

vídať ju v nebi: Adónis vábi ju väčšmi než nebo.
 Lipne len na ňom, robí mu sprievod, hoc predtým si často
 hovela v tóni a kráslením zvyšovala svoj pôvab,
 bríla s ním teraz po horách, po lesoch, trnistých skalách
 v odeve kasanom powyše kolien jak bohyňa lovu,
 pokríka na svorku psov a naháňa zver, čo sa ľahkou
 korisťou stáva, jelene s vysokým paroží, srnce
 alebo trieliace zajace. Stráni sa zúrivých kancov,
 vyhýba lúpežným vlkom, medveďom s mocnými drápmi,
 ako i levom, čo by hneď boli dobytkom sýte.
 Pred tými, Adónis, vystríha často i teba, no rada
 zavše je márna. „Len na plachú zverinu odvážne útoč,"
 vraví mu, „s rizikom spája sa odvaha oproti dravcom.
 Neuvaľ, šuhajko, nešťastie na mňa bezhlavým činom,
 nedráždi šelmy, ktorým príroda poskytla zbrane,
 nech tvoju ctižiadosť neplatím draho. Tvoj pôvab a mladosť,
 ktoré mňa očarili, sotva očaria levy
 alebo diviaky, city a zraky zúrivých dravcov.
 V ohnutých zubáľoch kanca sa ukrýva ničivosť blesku,
 s obrovským srdom a drviacim úderom útočia levy,
 nenávisť cítim k tým zverom.' Keďšuhaj sa opýta, prečo,
 rečie mu: „Poviem ti o čudnom treste za dávnu vinu.
 Ale tá nezvyklá námaha lovu ma zmorila celkom.
 Pozri, tutohľa topol' nám ponúka príjemnú tónu,
 trávnik nám poskytne lôžko. Rada by som si tuná
 oddýchlá s tebou.' A spustí sa na zem. Stúlená v tráve
 povedľa neho, zakloní hlavu na jeho prsia
 a dá sa rozprávať príbeh, ktorý vše preruší bozkom.

Atalanta a Hippomenes

„Možno si počul o istej deve, čo prekonávala
 v behu i rýchlych mužov. Nie sú bájkou tie chýry,
 lebo vždy víťazila. Ťažko však tvrdiť, či väčšiu
 slávu jej získali nohy, alebo nevšedná krása.
 Keďsa raz veštiarne spýtala, či sa má vydať, boh riekol:
 „Vyhýbaj mužom, Atalanta, a manželským stykom.
 Akže im neujdeš raz, svoj výzor za živa stratíš.'

Zhrozená výrokom boha panenským životom žije
 v tónistých horách a ukrutnou podmienkou odbíja stále

súriacich pytačov zástup: ,Len za toho pôjdem, čo najprv
zvít'azí nado mnou v behu. Nohami zápaste so mnou!
Rýchlemu odmenou bude žena a manželský zväzok,
pomalší zaplatia smrťou. Taká je podmienka behu.'
Je to podmienka krutá, no čaro jej krásy je také
mocné, že podmienke sa podvolí pytačov zástup.

Na krušných pretekoch sedel aj Hippomenes jak divák.
,Ako sa možno uchádzať o ženu pod hrozbou smrti?!'
zahundre nahlas a vyčíta mladíkom bezhlavú lásku.
Ale keď uzrel jej tvár a odevu zbavené telo,
podobné môjmu alebo tvojmu, ak bol by si ženou,
údivom zdúpnel, k nebesám napriamil ruky a riekol:
,Prepáčte, že som vás hanil, ešte som nepoznal cenu,
ktorá vás láka.' Velebí dievčiny krásu a sám k nej
zahorí láskou, bojí sa, aby nik z mladíkov nebol
rýchlejší v behu, chytá ho závisť a vraví si v duchu:
,Prečo i ja by som neskúsil šťastie v tej bežeckej stávke?
Odvážnym pomáha boh.' Kým Hippomenes tak dumá,
mihne sa dievčina pred ním akoby na vtáčích krídlach.
Hoci mal bojótsky mládenec dojem, že ako šíp z luku
uháňa po dráhe panna, jednako budí v ňom väčší
obdiv jej krásy, ktorá sa zvyšuje práve tým behom.
Na rýchlych päťkách jej mašličky dozadu nadnáša vánok,
na snehobiely chrbte sa vlnia jej pramene vlasov,
povyše lýtok sa trepocú omotky s vyšitým lemom,
úbel' jej dievčenských údov práve tak zalieval nádych
červenej farby, ako keď príkrov z nachovej látky
na bielu dvoranu vrhá zdanlivo červenú tónu.

Kým sa v tom mládenec kochá, bežkyňa do cieľa vbehla:
Atalantu slávnostne ovenčia víťazným vencom,
zaplačú porazení a prehru zaplatia smrťou.

Nedá sa odstrašiť mladík tým neblahým osudom bežcov.
Podíde k deve a s pohľadom upretým na jej tvár povie:
,Prečo len vo výhre nad ťarbavými lacný lesk hľadáš?
Podž'e sa ubiehať so mnou! Ak dá mi zvít'aziť osud,
nebude pre teba hanbou, že ja som ťa porazil v behu.
Mojím otcom je Megareus, kráľ Onchésta, jeho
dedom je Neptún, som pravnukom všetkých vôd vládca a moja
zdatnosť sa vyrovná rodu. Ak aj v tých pretekoch prehrám,

víťazstvo nad Hippomenom ti naveky preslávi meno.'

Pokým to vraví, láskavým pohľadom spočíva na ňom
kráľova dcéra, bezradná, či si má radšej priat' výhru
alebo prehru, a dumá: ,Ktorý boh, nepriateľ krásy,
zamýšľa mládenca skántriť, keď núti ho za ruku ženy
postaviť na kocku život? Myslím, že nemám tú cenu.
Nie jeho krása ma kruší, hoci aj tá by ma mohla,
ale tie mladícke roky: ľúto mi veku, nie jeho.
Pritom sa skrýva v ňom mužnosť a duch, čo sa neľaká smrti,
rodom sa ráta k štvrtému potomstvu vladára morí,
vrúcne ma ľúbi a manželstvo so mnou si natoľko cení,
že je preň hotový zhynúť, ak mňa mu odoprie osud.
Cudzinec, odíď, kým môžeš, a vzdaj sa krvavej svadby!
Ukrutnú podmienku kladie môj sobáš. Za teba každá
rada sa vydá, rozvážna môže si želať len teba.
Prečo sa o teba trasiem, keď toľkí už zhynuli pre mňa?
Dobre, nech vezme skazu, keďže sa vystríhať nedal
mnohých pytačov smrťou a už ho omrzela život!

Má teda zahynúť mladík, lebo so mnou žiť túžil?
Nezaslúženou smrťou má platiť za svoju lásku?
Za výhru nad ním bude ma nesmierna nenávisť stíhať,
vina však nepadá na mňa. Len keby sa pretekov zriekol!
Ak už tak šalie, keby on do cieľa dobehol prvý!
Aké to dievčenské črty sa zračia na jeho tvári!
Úbohý mládenec, keby ma nebol uvidel nikdy,
mohol žiť ďalej. Keby ma v živote čakalo šťastie,
keby mi manželstvo nebol odoprel neblahý osud,
jedine s tebou o lôžko by som sa delila rada!'

Precitne z dúm a keďže sa prvý raz dotkla jej láska,
netuší, čo sa s ňou deje, ľúbi, a nevie, že ľúbi.
Zvyčajné preteky v behu súri už otec i národ,
keď nato zašepce Hippomenes, Neptúnov pravnuček,
vzrušené slová: ,Venuša, prosím ťa, pomocou prispej
počinu môjmu i láske, čo si mi do srdca vliala!
Zanesie žičlivý vánok ku mne tú láskavú prosbu.
Bola som dojatá, priznám, a krátky čas pomoc priam súril.

Na Cypre steli sa chotár, takzvané Tamaské pole,
najlepšie územie na ostrove, ktoré mi z úcty

zasvätil dávno zbor tamojších starcov a pririekol mojej
svätyni darom. Uprostred poľa zlatie sa jablň,
zlaté má lístie, zlaté konáre ševelia na nej.
Zlaté tri jablká odtrhnem z nej a odnesiem zaraz
Hippomenovi (okrem neho ich nevidel nikto),
pristúpim k nemu a poradím, ako má použiť plody.

Zaznelo znamenie trúbok. Obaja sklonení napred
vyrazia razom tak rýchlo, že šľapaj sa piesku len týka,
zdá sa, že suchou nohou by mohli prebŕknúť more
alebo prefičať po vrškoch klasov zrejúcich siatin.
Hippomena v tom behu vzrušujú pokriky priazne,
volanie tisícov úst: „Len tempo, šuhajko, tempo,
do toho, Hippomenes, pridaj, nešanuj nohy,
nedaj sa, zvíťaziš, tempo!“ Nevedno, či sa tým slovám
tešil viac Neptúnov pravnuk alebo kráľova dcéra.
Neraz, keď mohla ho predbehnúť, spomalí rýchlosť a z tváre,
na ktorú hľadela dlho, len nerada spúšťala oči.
Suchý dych dral sa už Hippomenovým ustatým hrdlom,
ale mal ešte ďaleko k cieľu. Tu jeden z troch plodov
zlatého stromu odhodí potomok vladára morí.
S údivom pozerá deva a vábená žiarivým plodom
vybočí z dráhy a zdvihne zo zeme gúľavé zlato.
Nato ju predbehne mladík a v hľadisku ozve sa potlesk.
Stratený čas a nevelké zdržania vyrovná deva
rýchlejším behom a necháva mládenca za svojím chrbtom.
A keď sa dvíhaním druhého jablka omešká opäť,
hneď mu je v päťach, ba zvyšuje náskok. Pred nimi stál už
posledný úsek. „Teraz mi pomôž, darkyňa daru!“
zašepkal mladík a zlaté jablko zahodil mocne
ďaleko bokom, aby tak zadržal devu čo najviac.
Akoby váhala chvíľu, či má poň skočiť, no ja ju
prinútim, aby ho zdvihla, zvýšim jablka váhu
a tak jej úsilie marím stratou času i ťarchou.
Aby môj príbeh sa nevliekol dlhšie než preteky v behu,
mládenec predbehol devu a s odmenou pobral sa domov.

Adónis, vari som za svoju pomoc nezaslúžila
od neho vdáku a na oltár obetí? Nevzdal mi vdáku,
obetou nepoctil oltár. V tej chvíli zahorím hnevom,
zranená urážkou chystám sa trestom vystríhať všetkých,
čo ma raz urazia znova, a obom sa zastrájam pomstiť.

Ku chrámu v tónistom lese, čo kedysi postavil slávny
Echión Matke bohov, sa dvojica blížila vedno.
Po dlhej chôdzi to miesto im núkalo vítaný oddych.
Práve tam Hippomena predčasne pochytil vášeň,
ktorú som vzbudila v ňom, a zatúži obcovať s devou.
Hneď popri chráme sa nachodil úkryt so sporým svetlom,
akási jaskyňa, klenutá zvnútra prírodnou pemzou,
oddávna posvätné miesto. Nejednu drevenú sošku
bohov, už bütlu, ta odniesli kňazi. Mládenec vojde
do nej i s devou a svätyňu poškvŕnia necudným činom.
Zavreli oči podoby bohov a vežatá Matka
váhala chvíľu, či vinníkov nevnoriť do barín pekiel,
ale trest zдал sa jej malý. A preto sa hladké ich šije
zahalia ryšavou hrivou, nechty sa zakrivia v drápy,
ruky sa na laby zmenia, váha tela sa zväčša
sústredí v mohutnej hrudi a po piesku ťahajú chvosty.
Na tvári zračí sa zloba, ručanie nahrádza slová,
les je im svadobným lôžkom a hoci sa všetko ich desí,
Kybéle pokorne zubadlo hryzú v podobe levov.
Tých sa vždy, drahý môj, varuj, i všetkých dravcov, čo psia
nastavia k boju, a od strachu neukážu ti chrbát,
aby tá tvoja smelosť nám nebola osudná obom!

Po týchto radách pár labutí Venušu na voze vznesie
do vzdušných výšin, no odvážny mladík na rady nedbá.
Náhodou psi, čo ňuchom zachytia bezpečnú stopu,
vyduria diviaka z húštie. Keď chystal sa vyraziť z lesa,
Adónis oblúkom zalúči oštep a zasiahne zvera.
Vo chvíli vytrhne diviak zahnutým rypákom oštep
zaliaty krvou. Mladík sa zachveje strachom a hľadá
bezpečný úkryt. Zúrivy kanec ženie sa za ním,
zuby mu do slabín vtína, kým mrúceho nezvalí na zem.

Ako sa Venuša výšinou viezla na ľahkom voze,
priam keď sa na bielych labutích krídlach už blížila k Cypru,
začula v diaľke mrúceho stony. Vo chvíli vtáky
obráti naspäť. Len čo z výšavy na zemi uzrie
mrúceho chlapca, trhá si rúcho a šklbe si vlasy,
pästami bije si nevinné psia a búri sa proti
zákonu sudby: „A jednako celý ti nebude patriť.
Spomienka na môj bôľ potrvá večne. Plač podobný môjmu

v deň tvojej smrti, Adónis, každý rok ozve sa znova.
Tvoju krv obrátim na kvet. Mohla raz Dísova žena
premeniť vílu na vonnú mäťu? A mne sa má azda
vyčítať premena Myrhinho syna?' Po týchto slovách
nakvapká do krvi voňavej šťavy a sotva ju skropí,
razom krv práve tak vzkypí, ako keď jednotaj stúpa
priezračná bublina z hnedého blata. Neminie ani
hodina od tej chvíle a z krvi vypučí kvietok
tej istej farby sťa púnskej jablone plody, čo zrnká
skrývajú pod tvrdou šupkou. No kvet má prikrátky život,
slabo sa na stonke drží a najmenšie poryvy vetra,
ktorý dal kvetu aj meno, okmášu lupienky z neho.

XI.

ORFEOVA SMRŤ

Zatiaľ čo Orfeus týmito spevmi ku sebe vábi
celý rad stromov a divej zveri, ba láka i skaly,
cikónske ženy, ktoré si v bakchantskom ošiali prsia
pokryli kožami zveri, zbadajú z vrcholu vršku
tráckeho spevca, ako spev sprevádza strunami lýry.
Jedna z nich, ktorej sa vlasy ježili v poryvoch vánku,
vykrikuje: „Tamto je ten, čo pohŕda nami!“ a zaraz
namieri tyrsus božskému synovi do úst, no lístím
ovitý papek nezranil spevca, iba ho škrabol.
Inej hneď ako zbraň poslúžil kameň. Keď povetrím letel,
podľahol súzvuku čarovnej piesne a lýry a zľahka
zložil sa spevcovi k nohám, akoby pokorne prosil,
aby mu prepáčil zúrivy počín. No šialený útok
mohutnie, stráca sa miera a zavládne krutý bes pomsty.
Bol by spev Orfeov obmäkčil čarom všetky tie zbrane,
keby náramný hurhaj, zunenie frýgických píšťal
z ohnutých rohov, vresk jačiacich ženských a dunenie bubnov
neboli prehlušili zvuk lýry. Napokon skaly
zbronzeli spevcovou krvou, lebo spev nebolo počuť.

Najprv sa bakchantky vrhli na húfy vtákov a hadov,
na čriedy zveri, zmámenej čarom spevcových piesní,
na tento triumf zázračných tónov, a pobili všetko.
Nato hneď obrátia krvavé ruky na majstra lýry.
Hrnú sa za ním, ako keď vtáci uvidia za dňa
nočného kuvika sem i ta lietieť, ako keď jeleň
uštvaný zrána na piesku amfiteátra sa stáva
korist'ou psov. Aj na spevca práve tak útočia všetky,
hádzu doň tyrsy, nie na ten cieľ venčené viničným listom.
Daktoré pochytiť hrudy a skaly, daktoré lámu
vetvy a vrhajú doňho. I náhoda dala zbraň besu:
neveľa odtiaľ voly zem práve zrývali pluhom,
svalnatí roľníci zaliati potom kopali pole
tvrdé jak skala a chystali pôdu na novú žatvu.
Len čo uzrú ten zástup, dajú sa vnohy a všetky
nástroje odhodia na zem. Na pustom poli sa všade
váľajú motyky, rýle, kyjane na hrudy, grace.
Besniace ženy pochytiť náradie, zahlušia voly,

hoci sa bránili rohmi, a znova sa na spevca vrhnú.
Toho, čo vzpínal prosebné ruky a prvý raz vtedy
márne sa privrával slovom a nikoho nedoal hlasom,
ubijú beštie na smrť. Ó, nebeskí bohovia, ústa,
ktorým načúval kameň, ktoré vedeli spevom
pútať sluch šeliem, tie ústa do vánku vydýchli dušu.

Za tebou, Orfeus, plakali krdle vtákov i zveri,
tvrdé skaly a lesy, ktoré si ku sebe často
privábil spevom a lýrou. Od žiaľu za tebou stromom
opadlo lístie, ba idú chýry, že riekam sa od slz
vzdúvali toky, vodné i hôrne víly si tmavou
lemovkou vrúbili rúcho a nosili spustené vlasy.

Tu i tam ležia spevcove údy, hlavu a lýru
unáša Hebrus a uprostred prúdu (div divúci!) lýra
zaznieva akýmsi žalostným tónom, žalostne žiali
mŕtvy už jazyk a žalostnú odpoveď dávajú brehy.

Na vlnách rodného toku už vplávali hlava i lýra
do hlbín mora, ktoré ich vynieslo na brehy Lesbu.
Na cudzom piesku keď ležala hlava, ukrutný drak sa
priplazil ku nej a k vlasom zmáčaným špláchatom vody.
Vtom sa tam zjavil Fébus a zadržal draka, čo zuby
chystal sa do hlavy zaťat', a zeviacu tlamu v tej chvíli
na skalú zmení a široká papuľa stvrdne tak navždy.

Do ríše mŕtvych duch Orfeov vstúpi a spoznáva miesta,
ktoré raz videl už predtým. V končinách blažených nájde
Eurydiku a vrúcne ju privinie na svoje prsia.
Obaja teraz bok po boku kráčajú spolu, raz ide
Orfeus za ňou, raz vykročí napred a na Eurydiku
zavše sa obzrie a netrpne strachom, že stratí ju opäť.

Ale tá zločinná vražda neujde trestu a Bakchus,
smútiaci nad stratou spevca svojho božského kultu,
točivým koreňom zaraz tam v horách pripúta k zemi
všetky edónske ženy, čo mali na vražde podiel.
Každej až k tomu miestu predlíži na nohách prsty,
odkiaľ sa na spevca vrhla, a vtlačí ich do pevnej zeme.
Tak ako vták, keď nohu mu zachytí slučka, čo v kroví
nastrojil úskočný vtáčnik, a cíti, že čosi ho drží,

trepoce krídlom a splašeným brákaním sťahuje žinku,
tak i tie ženy, ako kde ktorá uviazla v zemi,
trpnúce hrôzou chcú utiecť, no márne. Každú z nich pevne
zadrža koreň a všetky pokusy o útek marí.
A keď si hľadá nohy a kde sa jej podeli prsty,
odrazu zbadá, že okružle lýtka halí jej drevo,
a keď sa od žiaľu pokúša rukou do stehna udrieť,
do dreva bije, ba na tvrdé drevo sa menia i prsia,
drevom sa stávajú plecia. Keď rozťahnu skutočné ruky,
zdá sa ti, že sú to vetvy, a zdanie ti neklame oči.

MIDAS

Iba tá pokuta nestačí bohu. Opustí zaraz
končiny Trákov a odvedie lepšiu časť sprievodu svojho
do viníc Tmóla, kde Paktólus prúdi, hoci v tých časoch
ešte sa neblyšťal zrnkami zlata, čo vzbudzuje závisť.
Satyrov zvyčajný sprievod a bakchantiek hrnie sa za ním,
jedine Silén v ňom chýbal. Keď pod ťarchou veku a vína
tackal sa poľom, frýgickí roľníci zajali starca,
spútali vencom a zaviedli k Midovi, ktorého Orfeus
s aténsym Eumolpom zasvätil do tajov Bakchovho kultu.
Len čo kráľ spoznal v ňom druha a sprievodcu svätého rítu,
na počesť host'a dal vystrojiť slávnosť, čo nemala konca
dvakrát päť dní a dvakrát päť za sebou idúcich nocí.

Na jedenáste ráno, keď roje hviezd zahnela zora
z výšiny neba, s veselou tvárou dorazil Midas
do kraja Lýdov a Siléna vrátil mladému bohu.
Pestúnov návrat potešil Bakcha a kráľovi z vd'aky
ponúkol milú, no daromnú voľbu dákeho daru.
Kráľ, čo zlý dar mal voliť, riekol: „Daj, aby sa všetko,
k čomu sa priblížim telom, zmenilo na žlté zlato!"
Prikývol želaniu Liber a splnil tú škodlivú prosbu,
l'úto však bolo mu kráľa, že lepší dar nevedel voliť.

Veselý odchádza Midas a v radosti zo svojej skazy
tu i tam dotykcom skúša pravdivosť daného sľubu.
Z nízkeho duba odlomí zelený prútik a takmer
neverí vlastnému zraku: na zlato zmenil sa prútik.
Zdvihne zo zeme skalú a skala zažiarí zlatom.

Dotkne sa hrudy a čarovným dotykom hruda hned' stuhne
na zlatú hmotu. Keď odtrhne zrejúce klasy, žne číru
úrodu zlata. Jablko do ruky vezme a zdá sa,
že sa mu blyští dar Hesperíd v ruke. Ak priblíži prsty
k vysokým dverám, zlatými lúčmi sa zalesknú dvere.
Ba keď si v čistej tečúcej vode umyje ruky,
voda mu po rukách steká v podobe zlatého dažda.
Takmer už nevie tie poklady obsiahnuť duchom, čo vidí
vo všetkom zlato. Vystroja kráľovi spitému šťastím
sluhovia jedlami stoly, kde nechýbal ani kus chleba.
Ale tu skutočne chlieb, dar Cererin, len čo sa Midas
dotkol ho rukou, dar Cererin stvrdol vo chvíli na kov.
A keď s náramnou chuťou do mäsa zahryzol zubmi,
žltastý pliešok mu pod zubmi škripal namiesto mäsa.
Alebo s čistou vodou keď pomiešal víno, dar Bakchov,
zrel by si, ako steká mu hrdlom tekuté zlato.

Zdrvený čudesným zmarom, boháč a zároveň bedár,
rád by sa daru a bohatstva zbavil, čo nedávno žiadal.
Nijakou hojnosťou nevie hlad zahnať, ukrutný smäd mu
spaľuje hrdlo a odporné zlato trýzni ho právom.
K nebesám pozdvihne ruky skvúce sa zlatom a zvolá:
„Odpusť mi, bože vínneho moku, to želanie hriešne,
zl'utuj sa, vrúcne ťa prosím, a zbav ma tej žiarivej biedy!"

Bakchus, láskavý boh, keď Midas prizná sa k vine,
vyhovie prosbe a zruší čarovný účinok daru.
„Aby ti na tele neliplo zlato," vraví mu Bakchus,
„ktoré si nemúdro žiadal, chod' k rieke, čo obteká Sardy,
po horskom hrebeni Lýdov sa jednostaj uberaj cestou
v ústrety plynúcim vlnám, kým neprídeš k samému žriedlu.
Tam, kde sa peniaci prameň najprudšie zo zeme valí,
ponor sa celý a zároveň s telom zmyješ aj vinu."

Vstúpi kráľ do vody, ako boh kázal. Čarovná sila
zlata sa rozplynie v rieke a z tela sa prenesie do nej.
V stuhnutej zemi, hoc do nej dávno zlatý prach vsiakol,
doteraz vidieť zvlhnuté hrudy skvúce sa zlatom.

Bohatstvom zhnusený Midas najradšej túlal sa horou,
ctil si len Pana, ktorému domom sú jaskyne v lese.
Ale tupý um ostal mu ďalej a tak ako predtým

pre ten ťarbavý mozog ho nová pohroma stihla.

Strmo čnie do výšky Tmólus hľadiaci na šíre more
ponad vysoké grúne. Z dvoch rozľahlých úbočí jedno
skláňa sa k mestečku Hypépam, druhé sa pri Sardách končí.
Pan tam raz vyhrával nymfám a hrdil sa pred nimi prostou
nôtou, čo lúdil zo svojej syringy zlepenej voskom.
Keďže tie piesenky vynášal nad spevy Apolónove,
prišlo až na ťažkú súťaž, rozhodcom ktorej bol Tmólus.

Na svoju horu si sadne starý boh Tmóla a z uší
rukou si odhrnie stromy, len dubové lístie mu venčí
belasé vlasy a okolo spánkov mu žalude visia.
Uprie zrak na boha stád a rečie: „Nič nezdrža sudcu
vypočuť súťaž.“ Zahrá Pan na svojej píšťale z trstia
prvý a Mida, ktorý sa náhodou v okolí tmolil,
očarí barbarská pieseň. Nato boh posvätnéj hory
pokývol Fébovi hlavou a pritom sa pohli aj stromy.
Apolón, ktorému zlatý prúd kučier dokola pútal
parnaský vavrín a rúcho z purpuru čiahalo po zem,
do ľavej ruky vzal lýru skvúcu sa výzdobou vzácných
skvostov a slonovou kosťou, v pravej mal na struny brko.
Už jeho postoj umelca zrádzal. Majstrovsky palcom
udieral do strún a čarovnou hudbou strhnutý Tmólus
vyniesol výrok, aby Pan syringu pred lýrou skláňal.

S rozsudkom boha posvätnéj hory súhlasí každý,
jediný Midas naň šomre a trúsi reči, že Tmólus
Panovi krivdí. Nestrpí Apolón, aby si ľudskú
podobu zachovali Midove sprostácke uši:
predĺži ušnice na nich, dá porásť im belavou srst'ou,
dolu ich uvoľní, aby sa mohlo nimi aj hýbať.
Ľudskú tvár nestratí Midas, len jeden úd pokuta stihne:
na hlave trčia mu uši, aké má ťarbavý somár.

Potupné znamenie hanby snaží sa utajiť Midas,
preto si okolo hlavy ovíja nachový turban.
Lenže tie uši uvidel sluha, čo kráľovi stále
strihával pridlhé vlasy. Keďže si netrúfal ani
prezradiť skrývanú hanbu, hoc túžil ju vyjaviť svet,
ani tú tajnosť udržať v sebe, do poľa zájde,
vykope jamu a tichým hlasom zašepce do tej

vyrytej diery, aké uši zrel u svojho pána.
Len čo to šeptom zradené tajomstvo zahrnie opäť
hlinou a zákope jamu, mlčky sa poberie domov.
Čoskoro porástlo pole húštinou hybkého trstia
a to keď dozrelo v priebehu roka, zradilo toho,
čo ho tam sadil. Vánkami vlnená trstina šepce
tajomstvo jamy a vyzrádza Midove somárske uši.

LÁOMEDÓN A HÉZIONA

Len čo sa Apolón Midovi pomstil, odletel z Tmóla
výšinou neba a pri úzkom páse Hellinho mora
zniesol sa do trójskej krajiny kráľa Láomedonta.
Medzi Sigejským mysom a Roitovou zátokou stála
prastará veštiareň s oltárom Jova, vladára hromu.
Prvý raz odtiaľ zrel Apolón, ako trójsky kráľ stavia
múry kol nového mesta, s akou lopotou rastie
mohutné dielo a koľko si hmotných nákladov žiada.

Apolón s Neptúnom, vladárom mora, na seba vezmú
podobu ľudskú a uzavru dohodu s frýgickým kráľom,
že mu postavia múry, ak za hradby zaplatí zlatom.
Dielo už stálo: kráľ poprie svoj sľub, ba navyše krivou
prísahou, vrcholom falše a zrady, potvrdí klamstvo.
„Draho ti príde tá zrada!“ skríkne pán morí a všetky
hladiny vodstva nakloní k brehom lakomej Tróje,
celý kraj premení na šíre more, prudkými prúdmi
zaplaví polia a privedie navnivoč roľníkov prácu.
Ale to nestačí bohu. Pre morskú obludu žiada
kráľovu dcéru. Keď Herkules vytrhol z pazúrov smrti
ku skale prikutú devu a pýtal si sľúbené kone,
odmenu za svoj hrdinský skutok, kráľ mu ich uprel.
Za nový zradný čin Tróje Herkules zrúcal jej hradby.

Telamón, jeho druh v boji, si vzácny dar odniesol z Tróje:
Héziona, kráľova dcéra, sa stala mu ženou.
Jeho brat Péleus, slávny a hrdý, že ženou mu bola
bohyňa Tetis, nemenej pýšil sa Néreom, svojím
test'om, než dedom Jupiterom: Jovovým vnukom
môže byť kdeko, no bohyňu za ženu dostal len jeden.

PÉLEUS A TETIS

Veštil raz Próteus Tetide: „Počni, bohyňa mora,
porodíš syna, čo v mužných rokoch veľkými činmi
prevýši otca a slávnejším menom sa zaskvie než otec.”

Jupiter v strachu, aby svet nad neho nemal nič väčšie,
hoci mu srdce blčalo nemalým lúboštným ohňom,
zriekne sa objatí s podmorskou Tetidou, na svojho vnuka
Pélea, potomka Ajakovho, preniesie svoju
vášeň a vzbudí v ňom túžbu spočinúť v náručí panny.

V tesálskom kraji je záliv, čo v podobe kosáka dvoje
výbežkov vystiera do vôd. Keby dno siahalo hlbšie,
bol by tam prístav, no hladina sotvaže pokrýva piesok.
Pobrežie vôkol je tvrdé, noha tam nevtláča stopu,
nič ju nezdrža v chôdzi, nikde nevejú riasy.
Obďaleč, uprostred myrtových krovín s hojnosťou bobúl,
pod brehom stielie sa jaskyňa, nevedno, či je to výtvar
prírody alebo ľudský, no akiste ľudský, kde Tetis
často sa priviezla nahá na chrbte delfína s uzdou.

Nájde tam Péleus bohyňu spútanú spánkom a začne
dobiedzať do nej. Keď Tetis odbíja zvody aj prosby,
násilie chystá jej šuhaj a chytí ju okolo krku.
Bol by aj dosiahol svoje, nech bohyňa nehľadá spásu
vo vlastnej schopnosti meniť svoj výzor na rôzne tvory:
odrazu stala sa vtákom, no Péleus nepustil vtáka.
Nato sa zmenila na strom: ku stromu vinul sa mladík.
Po tretí raz, keď dala si flákať tigrice výzor,
Péleus zmeravel hrôzou a ruky hneď odtrhol od nej.

Bohom hlbiny morskej Péleus víno lial do vôd,
voňavé kadidlo páliť a útroby drobného statku,
pokým sa na vlnách nezjavil Próteus, ktorý mu riekol:
„Péleus, dobyješ náručie panny, po ktorej túžiš.
V kamennej jaskyni znova keď Tetis oddá sa spánku,
potajme telo jej povrazmi spútaj a mocne ich stiahni.
Nedaj sa klamať, čo by hneď podobu menila stokrát,
dobré ju drž, kým nanovo nezíska pôvodný výzor!”

Po tejto rade Próteus opäť ponoril hlavu

do vôd a jeho posledné slová zaliali vlny.

Nadol sa spúšťal voz slnka a skloneným ojom sa blížil k západným vodám, keď prekrásna Nereida opustí morskej hlbiny vlny a vkročí do svojej zvyčajnej spálne.

Sotva sa Péleus vrhne na jej panenské údy, bohyňa dá sa hneď meniť svoj výzor, kým nezbadá, že má spútané telo a ruky rozpäté na rôzne strany.

Napokon vzdychne a vraví: „Vítaziš, lebo sú s tebou božstvá!" A pravú tvár zjaví mu Tetis. Zovrie ju mladík, dosiahne cieľ svojej túžby a mocného Achilla splodí.

PÉLEUS U CÉYKA

Šťastím naplňal Pélea syn a šťastím aj žena a nech sa neráta vina, že zniesol zo sveta Fóka, vo všetkom prialo mu šťastie. Ale ťažený krvou vlastného brata a vyhnaný z domu novú vlasť našiel v trachínskom kraji. Céyx, ktorého Svetlonos splodil, vládol tam bez násilia a bez kvapky preliatej krvi. Tvár mu vždy žiarila otcovým jasom, ale v tom čase zármutok nad stratou brata zmenil ju na nepoznanie.

Do toho kraja keď dostal sa Péleus zmorený ťarchou útrap i cesty, s neveľkým sprievodom zamieril k mestu. Čriedy oviec a rožného statku, čo so sebou prihnal, zanechal v tónistom údolí neveľa od múrov mesta. Len čo mu dovolil vladár do svojho paláca vstúpiť, Péleus s halúzkou olivy v ruke, znamením prosby, rozpovie, kto je, či syn, no zatají vinu a pre svoj útek si vymyslí klamstvo. Nato poprosí kráľa o príchyl v meste alebo v poli. Trachínsky vladár odpovie s láskavou tvárou: „Aj ľuďom nižšieho rodu, Péleus, prístrešie dávam a vítam každého host'a. U teba na váhu padá i vážnejší dôvod: tvoj božský pôvod a slávne meno. Škoda čas prosbami strácať. Dostaneš všetko, čo žiadaš. Nazývaj svojím časť kraja, ako ho vidíš. Kiežby si videl ho v šťastnejších časoch!" A hneď mu vyhrkli slzy. Keď sa ho Péleus spýta, čo je príčinou toľkého žiaľu, odpovie Céyx:

Dédalión a Chiona

„Možno sa nazdávate, že vtáka, čo živí sa zbojstvom,
ktorý je postrachom všetkého vtáctva, krylo vždy perie.
Násilný muž to bol predtým (tú črtu si uchoval dodnes),
hotový hockedy rozpútať vojnu a násilie páchať.
Volal sa Dédalión. Hoc bol nám Svetlonos otcom,
ktorý zve na nebo Zoru a posledný odchádza z neho,
ja som rád nažíval v mieri, mne cieľom bol pokoj a tichý
rodinný život, brat nachádzal záľubu v ukrutných vojnách.
Ten, čo si násilím podrobil kráľov a ne jeden národ,
v zmenenej podobe stíha dnes holuby v bojótskej Tisbe.

Chiona, jeho dcéra, keď štrnásť rokov jej prešlo,
skvela sa takou krásou, že mala pytačov na stá.

Vracal sa náhodou Apolón z Delf a Merkúr, syn Májin,
z Cyllénskeho hôr. Tu obidvom bohom súčasne padla
do oka panna a obaja súčasne vzbíkli k nej láskou.
Apolón robil si nádej na slasti lásky až v noci.
Merkúr sa nemienil zdržať, a prátom, čo vzbudzuje spánok,
dotkne sa devy. Čarovný dotyk ju uspí a vydá
napospas bohu. Noc posiala hviezdami nebo, keď Fébus
pod maskou stareny po druhom zbieral paberky slasti.

Len čo tehotnej deve nadišla pôrodu chvíľa,
z koreňa Merkúrovho vzišiel syn Autolykos,
náramne prebitý lišiak a furták, ktorý sa v každom
úskoku vyznal a neraz robieval z čierneho biele,
z bieleho čierne, slovom, bol majstrom v otcových fígl'och.
Fébus dal život (Chiona dvojčence priniesla na svet)
Filammónovi, ktorý sa preslávil spevom a lýrou.
Čo z toho mala, že bola matkou dvoch synov, že krásou
zviedla dvoch bohov, že bol jej udatný bojovník otcom,
Jupiter svokrom? Mnohým sa sláva záhubou stáva,
stala sa skazou i Chione, ktorá si trúfala haniť
Dianin výzor a seba nad samu bohyňu stavať.
Zahorí Diana hnevom a zvolá: „Snád' sa ti bude
páčiť môj skutok!' V tej chvíli zakriví na luku rohy,
natiehne strunu a šípom prebodne hriešnici jazyk.
Onemie jazyk, z úst viacej nevyjde jediné slovo,
hoci sa pokúša vraviť, ba s krvou sa stratí aj život.

Ako mi bolesť zrývala srdce, keď úbohý otec
objímal dcéru a ja som sa pokúšal utešiť brata!
Lenže brat na moju útechu nedbal tak ako skala
na príboj mora a žalostne bedákal nad stratou dcéry.
Len čo ju uvidel v plameňoch horieť, štyrikrát chcel sa
do ohňa vrhnúť, ale keď štyrikrát strhli ho naspäť,
pustil sa do behu ako junec, ktorému sršeň
do šije žihadlo vbodol, a prudko rúti sa cestou
necestou napred. Už vtedy tak sa mi zdalo, že beží
strmšie než človek, akoby miesto nôh niesli ho krídla.
A tak nám ufrkol všetkým a z túžby po rýchlej smrti
vybehol na Parnas, na samý vrchol. Keď z vysokej skaly
vrhol sa strmhlavo dolu, Apolón zlútil sa nad ním:
zmenil ho na vtáka, zadržal v povetrí na nových krídlach,
pridal mu ohnutý zobák, v pazúry zakrivil nechty,
nechal mu predošlú dravosť a silu väčšiu než telo.
S každým sa ruje sťa jastrab i teraz, divo sa vrhá
na všetky vtáky a zo žiaľu pôsobí žalosť aj iným."

Psamatín vlk

Ešte kým Céyx rozprával o tej čudesnej zmene,
ktorá mu postihla brata, pribehol Onétor, Fóčan
strážiaci stáda, a od behu ledva dych lapal, keď zvolal:
„Péleus, Péleus, prichodím s chýrom o strašnej skaze!"
Vyzve ho Péleus, nech je chýr hocaký, aby len vravel.
Premkne i Céyka strach a na tvári vidno mu hrôzu.
Pastier hneď začne: „Na krivé pobrežie mora som zahnal
ustatú lichvu, keď slnko najvyššie stálo a toľko
cesty už za sebou malo, koľko sa črtalo pred ním.
Jedna časť statku kolená zohla, na žltý piesok
vystrela telo a hľadela na šírú hladinu vodstva,
čiastka sa pomaly tmolila po brehu, daktoré junce
dali sa plávať a vysoko nad vodou dvíhali krky.

Stojí tam pri mori chrám, čo neskvie sa mramorom, zlatom,
jedine prastarý háj ho tóni húštinou stromov.
Ctia sa v ňom Nereidy s Néreom, božstvá šíreho mora,
ako mi prezradil rybár, čo sušil na brehu siete.
Za chrámom húština vrbových krovín pokrýva miesto,

ktoré sa vysokým prílivom mora zmenilo v močiar.
Odrazu náramný praskot a hrmot podesí všetko:
vyrazí stadiaľ ozrutný netvor, vlčisko, celé
zbrýzgané bahnom. Pysky mal zgebrané penou a krvou,
červeňou podliate oči metali plamene bleskov.
Hoci vlk od hladu zúril tak ako od besnej zlosti,
besná zlosť vrela v ňom prudšie. Tomu vám nestačí zmámiť
jedného junca a utíšiť nápor veľkého hladu,
vrhá sa na statok ďalej a zúrivo pobíja všetko.
Ba aj časť strážcov, zranená záhryzmi vlka, keď pred ním
bránila lichvu, podľahla smrti. Breh mora a okraj
vody sa červenie krvou i bučaním hučiaci močiar.
Ale je zhubné čas márneť a otáľať hoci len chvíľu:
kým ešte zvyšuje čosi, všetci sa spojme a zbrane,
zbrane sa chopme a spoločným útokom beštiiu skolíme!"

Umíkol pastier, no Pélea neskruší úbytok stáda.
Zíde mu na um, čo spáchal, a tuší, že pobitou lichvou
Psamata vzdáva mŕtvemu Fókovi posmrtnú obeť.
Oitský kráľ Céyx prikáže chlapom, aby sa ihneď
chopili štítov a zbraní, a sám chce vyraziť s nimi.
Ale vtom manželka Alcyona, keď začula hurhaj,
spustí si na plecيا vlasy, hoc práve končila účes,
vybehne z domu a mužovi vrhne sa okolo krku.
Slovom i plačom ho prosí, aby len pomocou prispel,
ale sám nešiel a tak dva životy zachránil jedným.
Ozve sa Péleus: „Zanechaj, kráľovná, krásny a z lásky
prýštiaci strach. Som vdáčný vám za tú slúbenú pomoc.
Nemienim proti tej oblude bojovať so zbraňou v ruke,
bohyňa mora chcem vzývať."

Stála tam vysoká veža,
na samom vrchole svetlo, znamenie vítané plavcom.
Vystúpia na vežu chlapi a smutne si vzdychnú, keď uzrú
na brehu pobitý statok i toho krutého vraha
s krvavou tlamou, čo mal i štetiny zbrudené krvou.
Vystrie Péleus ruky k pobrežiu mora a prosí
Nereidu Psamatu, aby sa prestala hnevať a v tiesni
súrne mu poskytla pomoc. No bohyňa nedá sa pohnúť
ani tou prosbou: až božská manželka Tetis mu u nej
vyprosí milosť. Lenže vlk, zdivený sladkosťou krvi,
hoci ho volala víla, surovo vraždí aj ďalej,

pokým ho nezmení v kameň, práve keď zatínal zuby
do šije skolenej kravy. Okrem farby si všetko
uchoval, ako mal predtým, a zrádza jedine farba,
že to živý vlk nie je, že sa ho netreba ľakať.

Osud však bráni, aby sa v tejto krajine Péleus
usadil navždy. Po dlhom blúdení vyhnanec príde
do Magnésie, kde ho Akastus očistí z vraždy.

CÉYX A ALCYONA

Bratova čudesná zmena i divy, čo stali sa po nej,
zovreli úzkosťou Céykovo srdce, a preto sa chystal
na Klaros plaviť a Féba poprosiť o svätú veštbu,
útechu smrteľných ľudí. Cestu k delfskému chrámu
zahatal totiž flegyský národ a zbojnícky Forbas.
Ale kým vyrazí z domu, zverí sa s úmyslom vernej
manželke Alcyone. V tej chvíli ju mrazivá triaška
premkne až do špiku kostí, celú tvár zaleje bledá
zeleň sťa krušpán, potôčky slz jej zvlažujú líca.
Tri razy otvorí ústa, tri razy ústa plač zovrie.
Napokon začne, no nežné výčitky prerýva fikot:

„Čože som spáchala, drahý, čo ti tak zmenilo srdce?
Kdeže je starosť, ktorou si stále ma zahŕňal predtým?
Môžeš tak bez všetkej starosti odísť a opustiť ženu?
Láka ťa daleká cesta? Len diaľkou sa stávam ti milšou?
Dúfam, že cesta len po zemi vedie, že budem len smútiť
a nie sa ešte aj báť a strachom a úzkosťou trpnuť.
Hrôzu mi naháňa more a chmúrnej hladiny obraz:
aj toť som videla na brehu trosky rozbitých lodí,
často som na hroboch, v ktorých niet mŕtvych, čítala mená.
Nedaj si, muž môj, klamlivou dôverou zaslepiť oči,
že ti je testom sám Eol, kráľ vetrov, čo v žalári drží
zúrivé víchry, a keď sa mu zachce, tíši aj more.
Keď tie raz vypustí kráľ a zmocnia sa hladiny mora,
nehľadia na nič, celá zem je im vydaná v pospas,
všetky hlbiny vôd, ba po nebi vláčia i mraky
a pod ich divými nárazmi neraz vyšľahnú blesky.
Dobre ich poznám (už od mlada, v otcovskom dome som často
hľadela na ne) a vravím, pred tými treba sa chrániť.

Akže ťa, drahý môj manžel, nemôžu nijaké prosby odvrátiť od toho plánu, ak nástojíš na svojej ceste, aj mňa so sebou vezmi. Ak spolu sa budeme plaviť, bude ma trápiť len skutočná tieseň. Bárčo keď príde, stihne nás spolu, spolu nás ponesie šira pláň mora."

Céyka dojali slová a slzy Alcyonine, lebo aj v jeho srdci horela nemenšia láska. Pretože plavby, ktorú si predsavzal, nechcel sa zrieknuť, no ani ženu vystaviť útrapám krutého mora, dlho ju presviedčal, útechu vlieval jej do plachej hrude, márne však bránil svoj postoj. Odpor l'úbiacej ženy jedinou potechou zlomil, keď jej napokon riekol: „Pre nás je každé čakanie dlhé, no prisahám tuná na svetlo svojho otca, že vrátim sa, ak mi to, pravda, dovoľí osud, prv než sa naplní dvakrát kruh Luny!"

Len čo tým slubom jej priblížil nádej na skorý návrat, rozkáže ihneď z lodeníc vytiahnuť jedľový koráb, na more spustiť a potrebným náčiním vystrojiť celý. Ako naň pozerá Alcyona, zlá predtucha znova zaľahne na ňu a od strachu z očí jej vyhrknu slzy, objíme muža a napokon smutne jej zašepcú pery: „Majže sa dobre!" Vtom na mieste omdlie a zrúti sa na zem.

Rád by sa Céyx chvíľočku zdržal, no chlapi v dvoch radoch pritiahnu veslá k širokej hrudi a rovnakým tempom začnú rozrývať vody. Keď slzami zaliate oči pozdvihne Alcyona, na zadnej palube lode spočiatku vidí stáť muža, ktorý jej na pozdrav kýve rukou a ona vracia mu pozdrav. Len čo sa koráb od brehu vzdialil a tvár už nemohli rozoznať oči, naďalej sleduje zrakom, kým môže, miznúcu bárku. Keď i tú pohltí diaľka a už ju nebolo vidno, na plachty vejúce na vrchu sťažňa upiera pohľad. Napokon ani tie nezrie, vráti sa domov a klesne zronená na prázdne lôžko: miesto i lôžko jej vženú do očí slzy a privedú na myseľ, koho tam nieto.

Boli von z prístavných vôd a lanovie rozkýval vietor: veslári vytiahnu visiace veslá k lodnému boku, k vrcholu stožiara priviažu rahná a rozvinú plachty

zhora až nadol, aby sa do nich opieral vietor.
Menej alebo iste nie viacej ako pol cesty
preplával koráb a bol už ďaleko od oboch brehov,
keď sa vtom navečer hladina mora začala belieť
penami vzbúrených vln a znevrady mocnejšie zadul
juhovýchodný vietor. „Rýchle spustite plachty,"
vykrikuje veliteľ lode, „a dobre ich priviažte k rahnám!"
Taký bol rozkaz, no zúrivá víchrica marila rozkaz,
pre hukot mora nebolo počuť jediné slovo.
Chlapi však sami sa náhlia dovnútra vytiahnuť veslá,
otvory na bokoch upchať a pozvíjať pred vetrom plachty.
Niektorí čerpajú vodu a naspäť do mora lejú,
daktorí strhujú rahná. Kým úchytom robia to všetko,
ukrutná víchrica vzrastá, nápor zúrivých vetrov
dolieha zo všetkých strán a rozrýva vzbúrené more.
Strachom sa trasie i veliteľ lode a vonkoncom nevie,
kde sa čo deje, čo by mal podniknúť, aký dať rozkaz.
Pohromy úder je väčší než vedomosť veliteľova.
Všade znie rev a krik chlapov, vírzigavé škripanie rahien,
s hukotom na vlnu naráža vlna, rachocú hromy.
More sa dohora vzpína, akoby vystúpiť chcelo
k samému nebu a postriekať oblohu zastretú mrakmi.
Zavše sa rozzeví celkom až po dno a ožltne celé
vyrytým pieskom, chvíľami očernie ako prúd Styxu,
zavše sa urovná povrch a obelie šumiacou penou.
Práve tak striedavo zmieta vír mora i trachínskou loďou:
raz ju vymrští nahor a zdá sa, že zo štítu hory
pozerá do príkrej rokle, ba na dno samého pekla,
nato hneď padá a zovretá stenami šikmého víru
akoby z pekelných hlbín hľadela do výšin neba.
Často loď náramne praští, keď do boku narazí ťažká
vlna, a práve tak duní, ako keď železný baran
alebo kameňomet otriasa puknutou hradbou.
Tak ako zúrivé levy, keď behom naberú prudkosť,
ženú sa hrudou oproti štítom a vystretým zbraniam,
práve tak vlny, strhnuté náporom prudkého vetra,
oveľa vyššie než stožiar sa vrhali na lodný výstroj.
Čapy sa uvoľňujú, štrbiny zbavené smolnej
výplne zevia a dávajú priechod smrteľným vlnám.
Z prietrže mrákav jednostaj lejú sa lejaky prúdom,
akoby celé nebo sa spúšťalo na šíre more,
akoby hory vln sa driapali do výšin neba.

Do nitky premoknú plachty, z oblohy zurčiace vody
splývajú s vlnami mora. Na nebi nežiaria hviezdy,
do vlastnej temravy halí sa noc i do temnôt búrky.
Iba zavše ju pretnú mihavé blesky a všetko
zalejú svetlom: ohnivým trblotom zahoria vody.
Tak ako vojak, čo odvahou vyniká nad svojich druhov,
hoci už neraz priskočil k bránenej pevnosti mesta,
nestráca nádej a horiac túžbou po cti a sláve,
napokon jediný z tisíce chlapov zmocní sa hradby:
priam tak aj príboj, čo deväťkrát tresol už do príkrych bokov,
oveľa vyššie sa vzopne a náporom desiatej vlny
rúti sa na ne a dovtedy napáda zráňaný koráb,
pokým doň nevnikne prúd ako do hradieb dobytej bárky.

Jedna časť mora sa ešte tlačila do útrob lode,
druhá časť bola už vnútri: všetci tam práve tak trpnu,
ako sa mešťania trasú, keď jedna časť cudzieho vojska
zvonku podrýva múry a druhá už na hradbách stojí.
Zlyháva dôvtip, duch klesá, šíri sa hrôza, že s každou
vlnou, čo valí sa na loď, rúti sa hodina smrti.
Jeden sa zachodí v plači, druhý tam trpne a iný
závidí tým, čo sa dočkajú hrobu, daktorý bohom
sľubuje dary, k nebu, hoc nezrieť ho, nejeden dvíha
ruky a o pomoc prosí, mnohému na myseľ prídu
rodičia, bratia, deti a všetko, čo zanechal doma.

Céyx má na mysli Alcyonu, jej meno mu stále
šepocú pery a hoci sa clivie mu jedine za ňou,
predsa je rád, že zostala doma. Rád by sa obzrel
k rodnému kraju a posledný pohľad obrátil k domu,
nevie však, kde je. More vrie, klokoce zúrivým vírom,
temrava mrákavy čiernej sťa smola valí sa celou
výšinou neba a čierňavou zvyšuje temnotu noci.
Pod mocným nárazom vodného víru zlomí sa stožiar,
zlomí sa kormidlo. Hora vôd, na korisť hrdá, sa vzopne
ako víťaz a zvysoka zmeria si ostatné vlny.
Tak ako keby si vytrhol Atos alebo Pindos
z miesta, kde stoja, a vrhol ich do vôd šíreho mora,
práve tak strmo padá i vlna a silou i váhou
do hlbín ponorí loď a spolu s ňou do mora zmetie
väčšinu chlapov, čo nikdy už nemali uvidieť svetlo
sveta, a podľahli smrti. Ostatní chytia sa zvyškov

zdrúzganej lode. Rukou, čo zvyčajne držala žezlo,
drží sa trosiek i Céyx a márne o pomoc vzýva
test'a i otca. No na perách plavca sa zjavuje najviac
ženino meno, znova a znova ho volá a prosí,
aby ho zahnali vlny manželke pred tvár a jeho
mŕtvolu mohli do hrobu položiť láskavé ruky.
Ako tak pláva a vlny mu nebránia otvoriť ústa,
kričí len: „Alcyona!" ba šepce jej meno i do vôd.
Ale tu temravá hora vôd, strmiaca uprostred mora,
zrazu sa zrúti a zborený príval mu privalí hlavu.

Svetlonos, Céykov otec, bol chmúrny tej noci a takmer
nedal sa pobadať okom: pretože nesmel sa vzdialiť
z výšiny nebies, tvár si zahalil hustými mrakmi.

Alcyona, nevediac o strašnej búrke a skaze,
medzitým počíta noci a chystá už pre muža odev,
čo si má obliecť, i rúcho, čo dá si na seba sama,
keď sa muž vráti, a márne sa teší na blízky návrat.
Každému z bohov úctivo vzdávala voňavú obeť,
jednako zo všetkých najviac Junónu vzývala v chrámoch,
za muža, ktorý už nažive nebol, chodila často
k oltáru prosiť, aby sa vrátil zdravý a živý,
aby ju nenechal pre lásku k inej. Lenže z tej veľkej
záľahy želaní iba to posledné mohlo sa splniť.

Nechce už Juno čuť prosby za mŕtvu bytosť a k svojmu
oltáru pripustiť ženu znectenú mŕtvym, čo ešte
neležal v hrobe. A preto osloví bohyňu Íris:
„Najoddanejšia zvestovateľka rozkazov mojich,
zájdi čo najskôr do sídel Spánku a tak mu prikáž,
aby hneď na Alcyonu zoslal sen, čo by v zjave
mŕtveho muža jej prezradil manželov skutočný osud!"

Len čo to dovraví Juno, Íris, odetá rúchom
tisícich farieb, už kreslí na nebi oblúk a podľa
rozkazu mieri do bydlia Spánku krytého hmlami.

Na diaľnom západe pod bútlou horou sa prestiera dlhá
jaskyňa s bludiskom skrýš, kde kraluje malátny Spánok.
Nikdy ta nevniknú slnečné lúče, nech je už ráno,
poludnie alebo večer. Zo zeme stúpajú hmlisté

kúdoly pary so slabým prísvitom matného svetla.
Nikdy v tých miestach nevolá spevom na nebo Zoru
hrebeňom zdobený kohút, strážni psi nerušia zlostným
štekotom hlboké ticho a gagotom bedlivé husi.
Nepočuť zverinu, nepočuť statok, nešumí lístie
vlnené vetrom, nikde sa neozvú škriepivé hlasy.
Vládne tam nemota, pokoj. Jedine pod skalou zdola
prýšti prúd létejskej vody a ako po skale plyní,
kotúľa skalky a tichým šumom zve na oči spánok.
Pred vchodom jaskyne kvitne záľaha maku a stovky,
tisícky rozličných bylín. Z mliečnych štiav stoniek noc zbiera
spánok a vlhkými rukami rozsieva po tmavej zemi.
V celom tom dome niet jediných dverí, z pántov sa nikdy
neozve škripot, na prahu nestojí nijaký vrátnik.
Uprostred jaskyne na nohách z ebenu dvíha sa lôžko,
vystlané páperím, čierne, tmavou prikrývkou kryté.
Na lôžku leží boh spánku s malátne vystretým telom,
na všetkých stranách pri ňom zrieť klamné sny v podobe rôznych
vidín a v takom počte, koľko je na poli klasov,
na lesnom poraste listov, na brehu mora zrn piesku.

Len čo dnu vstúpila Íris, a sny, čo stáli jej v ceste,
odtísla nabok, trblot jej rúcha ožiari náhle
posvätný dom. Boh spánku len s námahou otvára viečka
ťažené driemotou, znova a znova na lôžko klesá,
malátne opála hlavou a bije do hrude bradou.
Keď sa napokon preberie z driemot a o laket' oprie,
spýta sa bohyne, ktorú už spoznal, načo ta prišla.
„Spánok, najtichší z bohov," vraví mu Íris, „ty oddych
bytia, mier duše, čo zbaviť vieš útrap, osviežiť údy
znavené lopotnou prácou a nové sily vliať do nich,
nariad' snu, čo na seba berie tvár skutočných ľudí,
aby sa zjavil Alcyone a v podobe kráľa
Céyka v spánku jej vyčaril vidinu tonúcej lode.
To je Junónin príkaz." Keď poslanie skončila Íris,
zberá sa preč (už nevie sa ďalej driemotám brániť)
a len čo pocíti, ako sa do údov vlieva jej spánok,
vznesie sa k nebu a vracia sa oblúkom, ktorým aj prišla.

Nato boh spánku, snov otec, z mnohých tisícov synov
zobudí Morfea, umelca v predstierke ľudského zjavu.
Nebolo väčšieho majstra, čo zručnejšie ako on vedel

napodobňovať chôdzu, mimiku tváre, tón reči.
Popritom volil príhodné rúcho i pre každú z postáv
typické zvraty. No vytváral jedine marivá ľudí.
Na zviera, vtáka alebo hada sa premieňal iný.
Bohovia Icelom zvu ho, ľud Fobétrom, mátožným Desom.
Tretí brat, Fantazom zvaný, je umelec iného druhu.
Ten sa vie v podobe preludu zmeniť na všetky veci,
v ktorých niet duše: na skalú, na zem, na vodu, na strom.
Niektoré zo snov kráľom a vojvodcom zjavujú v noci
klamný svoj výzor, iné sa vkrádajú k prostému ľudu.
Obíde všetky sny staručký Spánok a z celého húfu
zvolí si Morfeu, ktorý má splniť Íridin príkaz.
Nato ho opäť premôže sladká únava driemot,
položí na vankúš hlavu a usne na mäkkom lôžku.

Nepočuť najmenšie šumenie krídel, keď ešte v tú chvíľu
Morfeus letí temravou nocou a o krátku chvíľu
pristane v Trachíne, tesálskom meste. Odloží krídla
a hneď sa zmení na kráľa Céyka tvárou i zjavom.
Bledý sťa mŕtvola, bez kúska rúcha podíde k lôžku
úbohej manželky Alcyony. Bradu má, zdá sa,
vlhkú a z vlasov akoby tiekli mu obrovské kvapky.
Nahne sa nad jej lôžko a zaliaty slzami vraví:

„Poznávaš ešte svojho muža, úbohá žena?
A či môj výzor zmenila smrť? Len dobre sa prizri,
spoznáš a uvidíš namiesto muža len mužovu tôňu.
Márne si, Alcyona, prosila o pomoc bohov.
Mŕtvy som! Preto v môj návrat už nevkladaj klamlivú nádej.
Chmúrivá víchrica z juhu prepadla v Egejskom mori
koráb a obrovská smršť ho rozbila na márne kúsky.
Moje ústa, čo tvoje meno volali darmo,
zaliala voda. Tú správu ti nenesie pochybný svedok,
ani tu teraz nečuješ plané, jalové chýry:
ja, čo som stroskotál, sám ti tu rozprávam o svojej skaze.
Zobud' sa, prelievaj slzy, smútočné rúcho si obleč,
aby som neoplakaný nevchádzal do ríše mŕtvych!"

Morfeus vrazil to hlasom, ktorý sa kráľovnej vskutku
pozďával hlasom jej muža, ba tak sa aj zdalo, že roní
skutočné slzy, a každé gesto mal ako kráľ Céyx.
Zastane Alcyona a s plačom keď k mužovi vo sne

natiahla ruky, objíma povetrie namiesto muža.
„Nechod' preč," vykrikuje, „kdeže sa náhliš? Pôjdeme spolu!"
Vlastný jej výkrik i manželov prelud ju vytrhnú zo sna.
Sprvu sa obzerá okolo seba, či je tam Céyx,
ktorého pred chvíľou zrela, lebo na ten krik slúžky
priniesli svetlo. Keď ani chýru nikde niet po ňom,
začne sa po tvári biť, z prs postŕha rúcho a päst'ou
divo sa tľie aj do prs, trhá si spletené vlasy.
Na dotaz chyžnej, prečo tak žalostí, odpovie s plačom:
„Nežije Alcyona, už nežije. Zhynula spolu
so svojím mužom. Nechcem čuť jediné útešné slovo!
Stroskotal, utonul. Videla som ho a spoznala som ho,
ruky som vystrela k nemu, keď odchádzal, túžiac ho zdržať.
Bol to len prelud, ale ten prelud sa ponášal jasne
na môjho muža. Nebol to jeho bývalý výzor,
ak ti mám povedať všetko, a nekypel zdravím jak predtým.
Strašne bol bledý, nahý a z vlasov mu kvapkala voda —
tak sa mne úbohej zjavil. Tuná stál, chudák, priam tuná
na tomto mieste!" A ide skúmať, či nie sú tam stopy.
„Pred tým som trpla, hej, pred tým, v zlej predtuche prosila som ťa,
aby si odo mňa nešiel, aby si neveril vetrom.
Ako len rada, nech viem, že bude ti súdené zhynúť,
bola by som šla s tebou! Koľkože výhod mi mohla
priniesť tá spoločná cesta! Každú života chvíľu
mohla som prežívať s tebou a smrť by nás nebola stihla
každého inde. Teraz tu hyniem zmietaná morom,
ďaleko od mora vo vlnách toniem. Bilo by vo mne
krutejšie srdce ako to more, keby som mala
vôľu žiť ďalej a po toľkom žiali na svete ostať.
Nemám už vôľu žiť ďalej, ani ťa opustiť, drahý.
Napokon k tebe sa pripojím predsa a hoci nás v hrobe
nespojí urna, spojí nás nápis, a hoci nám kosti
nebudú pri sebe ležať, pri sebe budú stáť mená."

Bolesť jej ďalej nedala vravieť. Po každom slove
bila sa do prs a zo srdca drali sa skrúšené stony.

Biely deň svitol. Alcyona sa vyberie z domu,
navštívi miesta, odkiaľ videla odchádzať muža.
Všade pobudne chvíľu a šepce: „Tu odviazal lano,
na tomto brehu ma objal a bozkal, keď so mnou sa lúčil."
Ako tak preberá spomienky spojené s miestom a hľadí

na šíre more, na vlnách v diaľke pobadá čosi
podobné ľudskému telu, no spočiatku v pochybách tápe,
čo to byť môže. Keď príboj mora to priženie bližšie,
i keď nie celkom až k nej, už vidí, že je to telo.
Mŕtvy, čo stroskotal, hoci ho nezná, zlým tušením žene
opance dušu a akoby plakala nad niekým cudzím,
zakvíli: „Chudák a chudera žena, ak si mal ženu!“
Medzitým mŕtvolu ženie morský prúd bližšie. Čím dlhšie
pozerá kráľovná na ňu, tým väčšia úzkosť ju chytá.
Už je pri brehu mŕtvy, už môže ho poznať a vidí,
že je to Céyx. „On je to!“ zakvíli s plačom. V tej chvíli
driape si líca, trhá si vlasy aj rúcho a vzpína
k mužovi rozochvené ruky: „Drahý môj manžel,
takto ty prichodíš ku mne, takto sa, nešťastník, vraciaš?“

Pri mori dvíha sa hrádza, ľudských rúk dielo, čo láme
prvých vln príboj a uberá silu nárazom vodstva.
Alcyona vyskočí na ňu a aký to zázrak:
letí a krídlami, čo sa jej zrodili, ľahký vzduch brázdiac,
tu i tam zľahka sa dotýka hladiny v podobe vtáka.
Ako tak letí, tenkým zobákom klepe a z úst jej
vychodia akési smutné, náreku podobné zvuky.
Či už ich cítil aj Céyx alebo vlnenie mora
zdanlivo zdvihlo mu hlavu, o tom sú rozličné chýry.
Céyx ich naozaj cítil a z milosti bohov sa stanú
obaja vtákmi. Rovnakým osudom stihnutá láska
trvá i potom a manželský zväzok spája ich ďalej
v podobe vtákov: spolu sa pária a potomstvo plodia.
V čase, keď ešte sú mrazy, sedem dní pokojne sedí
Alcyona v hniezde, čo na tichej hladine pláva.
Vtedy sa nebúria vody: Eolus nepustí na krok
z jaskyne vetry a vnúcatám dopriava pokojné more.

AIZAKOS

Akýsi starec, keď uzrie tých vtákov spoločne lietať
nad šírym morom, chváli ich lásku vernú až po hrob.
Popri ňom stojaci človek alebo azda sám starec
rečie: „Aj tamten vták s dlhými nohami, ktorý sa vznáša
nad pláňou vody (a ukáže na čajku so štíhlým krkom),
pochádza z kráľovskej krvi. Ak preskúmaš rad-radom jeho

predkov až poňho, spoznáš, že z toho rodu sú Júlus,
Assarakus i Jupiterom do neba vzatý
Ganymédes, Láomedón i Priamus, čo mal
súdené zažiť pád Tróje. Jeho bratom bol Hektor
a nech mu osud už v mladosti neurčí podivný údel,
bol by sa zaskvel nemenej slávnym menom než Hektor,
hoci sa Hektor narodil z Hekuby, kráľovskej dcéry,
zatiaľ čo Aizaka v údolí pod Ídou povila tajne
Alexiroa, dvojrohého Gránika dcéra.

Aizakos vyhýbal mestu i lesku kráľovských dvorán,
najradšej túlal sa lesom a vidieckym krajom, čo nemá
ctibažné túžby, a zriedkakedy sa zjavoval v Tróji.
Jednako bilo v ňom citlivé srdce a prístupné láske.

Uzrie raz nymfu Hesperiu, ktorú už neraz
sledoval po všetkých lesoch, ako si rozviate vlasy
sušila na lúčoch slnka pri brehu otcovej rieky.
Len čo ho zbadala nymfa, dala sa na útek ako
splašená lanka pred rusým vlkom alebo kačka,
keď ju prekvapí jastrab ďaleko od brehu plesa.
Rúti sa Aizakos za ňou, ju poháňa strach, jeho vášeň.
Ako tak uteká nymfa, v tráve ukrytá zmija
vbodne jej do nohy zuby a do tela otravu vstrekne.
Razom sa zastaví útek i život. Objíme šuhaj
bezduché telo a kričí s ňou šialený: „Lúto mi, lúto,
že som ťa stíhal, za túto cenu som zvíťaziť nechcel.
Na tvojej záhube dvaja nesieme vinu: had jedom,
ja ako všetkého strojca, môj zločin je väčší než jeho,
preto ti pošlem svoj život ako útechu za smrť.“

Umírne šuhaj a z brala, čo podomlel hučiaci príboj,
vrhne sa do morských hlbín. Tétys sa zľutuje nad ním,
jemne ho zachytí v náruč a ako na vlnách pláva,
pridá mu krídla a jeho túžbu po smrti zmarí.

Aizaka pochytilí hnev, že ho nútia žiť ďalej, hoc nechce,
že jeho duši sa bráni opustiť príbytok útrap.
Sotvaže nové krídla sa zjaví mu na oboch pleciach,
vyletí vozvých a znova sa vrhne do morských hlbín.
Perie pád zmierni. Aizakos od jedu stále sa strmhlav
do vody hádže a bez konca-kraja sa pokúša o smrť.

Od lásky schudne mu telo, holeň i stehná sa zdĺžia,
zdĺži sa šija a vysoko nad telom dvíha sa hlava.
Rád sa potápa do morských hlbín a stadial' má meno.

XII.

GRÉCI V AULIDE

Ifigenia

Priamus za synom smúti, bo nevie, že Aizakos žije
v podobe vtáka. Ba na prázdnom hrobe, čo mal i nápis,
Hektor a všetci bratia konali posmrtnú obeť.
Na tej smútočnej pocte chýbal jedine Paris,
ktorý priam unášal ženu a uvalil na svoje mesto
dlho sa vlečúcu vojnu. Hneď za ním plávalo morom
tisíce lodí a na nich spojená branná moc Grékov.
Dlho by nebola meškala pomsta, nech zúrivé vetry
nebránia v plavbe, a lode, hotové rozvinúť plachty,
nezdržia v bojótskom kraji, v rybnatých aulidských vodách.

Podľa dávneho zvyku keď Achájci chystali tuná
Jupiterovi obeť a na starom oltári blčal
plameňom oheň, na platan, stojaci povedľa miesta,
kde sa konala obeť, sa plazila sinavá zmija.
V hniezde na vrchu stromu pišťalo osmoro mláďat'.
Schmatne ich plaz a chtivo pohlce pažravou tlamou
spolu i s matkou, čo krúžila okolo úbohej mlade.
Úžasom zdúpneli všetci, no Kalchas, čo predvídal pravdu,
povzbudí vojsko: „Zvíťazíme, tešte sa, Gréci!
Trója padne, ale nás čaká boj dlhý a ťažký."
Deväť tých vtáčat prenesie na počet vojnových rokov.

Keď sa had ovinul okolo zelených konárov stromu,
zmení sa na kameň, ktorý si uchoval podobu hada.

V bojótskom prístave more sa jednostaj búri a bráni
do vojny vyplávať lodiam. Mnohí už tvrdia, že Neptún
zamýšľal zachrániť Tróju, lebo jej postavil múry.
Inakšej mienky je Kalchas. Vie a hlása, že iba
panenskou krvou hnev panenskej bohyne uzmiert' možno.
Napokon nad láskou k rodine zvíťazí verejné blaho,
nad otcom kráľ. Keď v kruhu plačúcich kňazov tam stála
Ifigenia, čo mala na oltár položiť život,
bohyni prišlo jej ľúto: hmlou všetkým zahalí zraky
a kým sa konali obrady za hlasných modlitieb davu,

podhodí na oltár lanku namiesto mykénskej devy.
Len čo prinesú bohyni Gréci krvavú obeť,
pomínie Dianin hnev a stíchne i zúrenie mora.
Tisícim lodí zaveje do chrbta vietor a Gréci
po mnohých strastiach sa priplavia k piesočným frýgickým brehom.

FÁMA

Uprostred vesmíru, kde sa zem stýka s morom a nebom,
steli sa mesto, ktoré je rozhraním týchto troch svetov.
Odtiaľ zrieť všetko, čo sa kde robí, nech je to hockde,
zovšadiaľ každé slovo ta preniká do dutých uší.

Na strmom brale, na samom vrchu, tuná má Fáma
palác a domov, na ktorom zíva tisíce vchodov,
tisíce okien, kde nikdy sa nezavrú dvere a vo dne
v noci je dokorán všetko. Celý je zo zvučnej medi,
celý znie šumom a ozvenou slov, čo tu zovšadiaľ počuť.
Nikde niet pokoja vnútri, niet tichého kúta, a predsa
nie je to hlasitá vrava, ale skôr akýsi šepot,
akým znie hučanie mora, keď dakto ho počúva z diaľky,
alebo akým sa ozýva tíchnúce dunenie hromu,
temravé mraky keď Jupiter pretne ohnivým bleskom.
Dvorany hmýria sa davom, dnu i von stále sa vráždi
mátožná luza, čo roznáša tisíce falošných chýrov
zmiešaných s pravdou a šíri navôkol bezhlavé reči.
Niektorý s klebetou nájde si cestu k ochotným ušiam,
niektorý počuté zanesie ďalej a výmyslu miera
rastie, keď každý vždy čosi pridáva k počutým chýrom.

Tuná zrieť ľahkovernosť, popri nej pochabý Omyl,
márnomyselnú Radosť, údesom trpnucu Hrôzu,
najnovšiu Vzburu a Šepkanie, naznámych pôvodcov výplod.
Z výšiny pozerá Fáma na celý vesmír a snorí,
čo sa kde robí, nech je to na nebi, na zemi, v mori.

CYGNUS

Rozniesla Fáma po svete chýry, že achájske lode
blížia sa k Tróji s udatným vojskom, a nepriateľ sa tam
nezjavil nečakaný. Trójania bránia mu prístup

k brehu a teba, Prótesiláos, prvého skolil
Hektorov oštep. Draho platili Dunajci boje,
v ktorých si Hektor záhubou hrdinu preslávil meno.
Ale i Trójanania pocítia na vlastnom tele, čo zmôže
achájska ruka. Celý breh Sigejskej zátoky brnel
preliatou krvou. Cygnus, syn Neptúnov, tisíce chlapov
zo sveta zniesol, Achilles, stojaci na svojom voze,
zásahom pélijskej kopije celé voje už pobil.

Keď sa raz rozbehol hľadať Hektora alebo Cygna
uprostred šíkov, nadábil na Cygna (Hektor mal zhynúť
o desať rokov). Podurí kone, ktorým sa v ľahkom
chomúte beleli šije, vo chvíli obráti záprah
k protivníkovi a mávajúc pružným oštepom v ruke,
zakričí naňho: „Hej, šuhajko, neviem, ako sa voláš,
nech je ti útechou v hrobe, že Achilles skosil ťa zbraňou.“
Po týchto slovách v zapätí vyletel mohutný oštep.
Hoc na tom hode mierenom presne nebolo chyby,
ostrý hrot oštepu predsa len nežal priveľký úspech:
iba tak chabo a tupo zadunel na prsiach Cygna,
ktorý hneď zvolal: „Syn bohyne - z chýrov už dávno ťa poznám —
prečo tak údivom žasneš, že sa ma nechytá strela?“
(Achilles naozaj žasol.) „Od prilby zdobenej rusým
chocholom, na mne čo vidíš, a od štítu na ľavej ruke
nečakám pomoc: len pre číru parádu nosím to všetko.
Preto vše po zbrani siaha i Mars. A hoci v tú chvíľu
odložím vojenský výsTrój, bez rany odídem z boja.
Vyššie ako syn nereidy stojí syn vladára morí,
pred ktorým pokorne korí sa Néreus s húfmi dcér svojich.“

Po týchto slovách vymrští oštep, čo zasiahol klenbu
Achillovho štítu: prenikol kovom a krytom
deviatich hovädzích koží, no uviazol v desiatej vrstve.
Achilles vytrhne zo štítu oštep a vrhne ho mocným
rozmachom pravice naspäť: Cygnus opäť tam stojí
živý a zdravý. Ba tretí raz ani len neškrablo ostrie
oštepu Cygna, hoci mu nadstavil nekryté prsia.
Nato sa Achilles rozzúri ako býk, čo sa z brány
arény zúrivo rúti oproti červenej šatke,
ktorou ho dráždia, a zbadá, že na rohy iba vzduch nabral.
Prezerá oštep, či z neho nepadlo železné ostrie.
Držalo pevne. Tu vraví si: „Vari mi zoslabla ruka

a či som na tomto jednom premrhal predošlú silu?
Veď som bol mocný: prvý som porúčal Iyrnéske bašty,
dobyl som Tenedos, cilické Téby som zalial ich krvou,
v Mýzii domácou krvou zbranelo koryto Kaika,
kde aj kráľ Téléfus okúsil účinok oštepú môjho.
Hromady mŕtvych, čo som aj tuná na brehu pobil,
zreteľne svedčia, čo moja pravica zmohla i zmôže."

Zmlkol a akoby neveril svojim predošlým činom,
zobral si na mušku Menoita z Lycie, ktorý stál práve
oproti nemu, a zbraňou mu prerazil pancier i prsia.
V smrteľných kŕčoch keď zranený zvíjal sa na tvrdej zemi,
Achilles z horúcej rany mu vytiahne oštep a vraví:
„Táto zbraň, táto ruka mi pomohla k víťazstvu znova.
Teraz napadnem Cygna, keďže som skolil aj toho!"

Nato hneď namieri naňho a oštep sa neminul cieľa:
zasiahol ľavé plece, hlasne zazvučal na ňom,
ale sa odrazil akoby od tvrdej skaly či múru.
Achilles videl, že miesto, kde strela zasiahla Cygna,
predsa len zbranelo krvou, no predčasne radosťou jasal:
na pleci nebolo rany, to Menoites skropil ho krvou.
Tu sa už Achilles rozzúri, ako blesk vrhne sa z voza,
zblízka tne do soka, ktorý sa cítil nezraniteľný,
blýskavým mečom, a vidí, že štít aj prilbu mu síce
preťal, no ostrie zbrane si otupil na tvrdom tele.
Achilles prekypí hnevom, zopárkrát ovalí štítom
po tvári Cygna, ktorý sa nekryl, a mláti ho rúčkou
meča po dutých spánkoch. Cygnus v údese cúva,
Achilles doráža ďalej, útokom rúti sa naňho,
podchvíľou nedá mu pokoj. Tu na Cygna zaľahne hrôza,
pred zrakom mihá mu tma a ako tak dozadu cúva
spiatočným krokom, uprostred poľa mu do cesty príde
skala a potkne sa o ňu. Achilles vrhne sa naňho,
čo mu len stačili sily a zvalí ho horeznak na zem.
Štítom a tvrdým kolenom zaraz mu pritlačí prsia,
ťahá mu na prilbe remeň, ktorý mu stiahne a dusí
pod bradou hrdlo, zastaví oba priechody dychu
a tak ho života zbaví. Keď ako víťaz sa chystal
obrať ho o zbraň, bez Cygna vidí tam zbrane. Boh mora
zmení ho v bieleho vtáka, ktorého meno mal predtým.

CÉNEUS

Po týchto úmorných bojoch sa na dlhšie rozhostil pokoj,
jeden i druhý tábor odložil zbrane a stíchol.
Pokým frýgické hliadky bedlivo strážili hradby,
pokým bedlivé hliadky strážili achájske valy,
nadišiel deň, keď Achilles, víťaz nad Cygnom, uctil
Minervu obeťou kravy a prosil ju o stálu priazeň.
Na oltár planúci ohňom položil obetné kúsky,
z ktorých šla k blankytu vôňa príjemná bohom: časť žertvy
strávili plamene, ostatok obťažil hodové stoly.

Zasadli k hostine vodcovia vojska a pečeným mäsom
sýtili telo a smäd i útrapy tíšili vínom.
Pritom ich nebavia citary zvuky, spevákov spevy
ani hra rovnej svíbovej flauty o mnohých dierkach.
Dlhú noc krátia si vravou a látkou sú hrdinské činy.
Hovoria o bojoch nepriateľov i o bojoch vlastných,
každý sa jednotaj vracia k nebezpečenstvám, čo neraz
podnikol alebo prestal. Ved' o čom by Achilles vravel,
alebo skôr, kto o inej veci by hovoril pred ním?
Reči sa krútili hlavne okolo Cygnovho skonu,
okolo víťazstva nad ním. Každý sa divil, že jeho
telo sa nedalo zranit' nijakou zbraňou, že zhynul
bez jednej rany a ostrie meča si vyštrbil víťaz.

Keď nad tým Achilles žasol, keď všetci Achájsi žasli,
odrazu ozval sa Nestor: „Za vašich časov len Cygnus
pohrdal zbraňou a zranit' ho nemohol nijaký zásah.
Kedysi dávno videl som Cénea, ktorého v boji
zasiahlo tisíce striel a na tele nebolo rany,
hrdinu Cénea z tesálskych končín, kde venčený slávou
pod horou Otryom býval. A divnejšie bolo, že ako
dievča sa zrodil." Ohromí prítomných zázračný prípad,
prosia a nástoja všetci, aby im rozprával o tom,
najmä však Achilles: „Nože vrav, výrečný starec, ty múdrosť
nášho veku, horíme túžbou z tvojich úst počuť,
kto to bol Céneus, prečo sa z dievky v šuhaja zmenil,
kde si ho videl, za ktorej vojny alebo bitky,
ktorý chlap zvíťazil nad ním, ak nad ním zvíťazil dakto!"

Nestor tu začne: „Hoci ma dlhý vek ťaží a mnoho

vecí, čo videl som za mladých liet, mi vyfúklo z hlavy,
predsa si pamätám veľa. No ani jediný príbeh,
ktorý som zažil doma či v poli, hlbšie sa nevryl
do mojej pamäti ako ten zázračný Céneov prípad.
Dlhý rad rokov ma vyvolil za svedka premnohých dejov:
prežil som dvesto rokov, už tretie storočie žijem.

Žiarila pôvabom Cénis, kráľa Elata dcéra,
z tesálskych dievčienec najkrajšia panna, a vo všetkých blízkych
mestách, i v твоjich, Achilles, lebo ti krajankou bola,
nejeden pytač k nej upieral nádej budiacu závišť.
Snád i tvoj otec Péleus bol by ju o ruku pýtal,
ale v tom čase už tvoja matka sa vydala zaňho
alebo dala mu sľuby. No Cénis nemala vôbec
vôľu sa vydať. Keď sama raz kráčala po morskomo brehu,
násilia na nej sa dopustil Neptún (také šli chýry).
Len čo boh mora okúsil prvý jej objatia rozkoš,
takto jej riekol: ‚Rád ti vyplním hocakú žiadosť,
vyber si, čo by si chcela.‘ (Aj toto tvrdili chýry.)
‚Želanie bude,‘ odpovie Cénis, ‚úmerné krivde:
nikdy už nestrpieť takéto čosi. Urob ma mužom,
všetko mi splníš tým darom.‘ Posledné slová už riekla
hlbším tónom, ktorý sa podobal mužskému hlasu
a bol to vskutku hlas mužský. Morskej hlbiny vládca
súhlasil s prianím a navyše pridal, aby ho zraniť
nemohla nijaká strela a nijaké železo skoliť.

Atracký Céneus tešil sa daru a prežíval život
v penejskom kraji, kde odvtedy holdoval zálubám mužským."

BITKA LAPITOV A CENTAUROV

„Ženil sa Píritous, kráľ Lapitov, s Hippodamiou.
V jaskyni tônenej lesom dal do radu postaviť stoly
a za ne usadil vášnivých Centaurov, potomkov mraku.
Na svadbe bola tesálska šľachta i ja som bol na nej.
Virvarom hostí sa ozýval sviatočný kráľovský palác.
Zaznie svadobná hymna, oltáre zaplanú ohňom:
v sprievode húfu vydatých žien a matiek sa zjaví
mladucha zriedkavej krásy. Všetci blahoprajeme
Píritoovi, no želania len-len že nevyjdú nazmar.

Podpitý Eurytus, zo všetkých Centaurov najdivší divoch,
zahorí vášňou, keď uvidí pannu, a neskrotná smilnosť
zvýšená vínom i nevšednou krásou mu ovládne srdce.
A už sa rúcajú stoly, hostinu rozvráti zmätok:
Eurytus za vlasy chmatne a odvlieka Hippodamiu,
iní zas ženy, čo sa im páčili, alebo ktoré
padli im do rúk. Bolo to ako v dobytom meste.
Ženskými nárekmi zaznieval palác. V tú chvíľu sa každý
od stola dvíha a Tégeus vykrikuje: „Eurytus, aký
ošiaľ to do teba udel, že predom mnou urážaš môjho
priateľa Pírita a v jednom z nás urážaš oboch?“
Aby to hrdinský Tégeus márne mu nepripomínal,
davom si prekliasi cestu a z rúk mu vytrhne korisť.
Eurytus nepovie slova (veď slovami ťažko by mohol
obhájiť potupný počin), do tváre obrancu práva
odrazu namieri päťou a udrie ho surovo do prs.
Náhodou povedľa stálo prastaré miešadlo vína
s vydutou výzdobou postáv. Tégeus vstane a chyť
miešadlo väčšie než sám a vrhne ho do protivníka.
Eurytus zrúti sa naznak, na vlhkom piesku sa zvíja,
z rany a úst sa mu valí prúd krvi s mozgom a vínom.
Rozzúri dvojtvaré bytosti záhuba brata a všetci
zvolajú jedným hlasom: „Zbraní, zbraní sa chopme!“
Odvalu dvíhalo víno. V prvom záchvate boja
lietajú poháre, hlinené krčahy, medené misy,
pred chvíľou hodovné riady, teraz vraždiace zbrane.

Amykus, potomok Ofiónov, prvý si trúfal
v paláci lúpiť: od krbu domácich bôžikov prvý
uchvátil svietnik, ktorý sa mnohými svetlami blýskal.
Dvihol ho vozvých, ako kňaz dvíha obetný topor,
ktorým sa chystá juncovi zaťat' do bielej šije,
ovalí po čele Lapita Celadonta a tak mu
na tvári rozdrví kosti, že ho nebolo poznať.
Oči mu vystrekli z jamiek, nos, čo sa dovnútra vdlávil
pomedzi rozbité kosti, prilipol k podnebiu v ústach.
Amyka zrazí Pelates z Pelly: odlomí nohu
z javorového stola a bradu mu zarazí do prs.
Ako tam na zemi vyplúva zuby zároveň s krvou,
udrie ho ešte raz a pošle do ríše temnôt.

Grýneus, stojaci vedľa, vtom uprel zúrivy pohľad na oltár planúci ohňom a rečie si: „Prečo by za zbraň nemohol poslúžiť oltár?“ A pochyťí ozrutný oltár spolu i s ohňom a šmarí ho doprostred lapitských húfov: skolí dvoch Lapitov, Oria s Broteom. Za svoju matku pokladal Orius Mykalu, strigu, čo kúzelným slovom strhala z oblohy mesiaca rožky, hoci sa vzpíeral. „Za to mi zaplatíš draho, len nech si dáku zbraň nájdem!“ vykrikuje Exadius a našiel ju na štíhlej jedli v jeleňom paroží, ktoré ta zavesil poľovník z vdáky. Dvojitém paroží nato Grýnea po tvári šľahnúc, razom mu vykole oči: jedno mu prilipne k vetve, druhé sa po brade rinie a zráža sa na nej i s krvou.

Vyskočí Roitos v tú chvíľu, z plameňov oltára schytí blčiaci trnkový konár a Charaxa ovalí mocne po pravej sluche, pokrytej plavými prameňmi vlasov. Chytí sa od prudkých plameňov hriva a odrazu vzbĺkne tak ako dozreté obilie v poli: čerstvá krv z rany začne sa pražiť a so strašným sykotom syčí a škvrcí, tak ako syčieva žeravé železo, kliešťami keď ho vytiahne z pahreby kováč a ponorí do kade s vodou. Železo syčí a jednostaj sipí, zhrievajúc vodu. Zranený Charaxus zmetie si zo skutín pažravý plameň, vytrhne spod dverí prah, dosť ťažký náklad i pre voz, zdvihne ho nad plece vozvých, ale tá náramná ťarcha bráni mu vrhnúť ho do soka: Kométa, vlastného druha, ktorý stál bližšie, rozdrví ozrutnou kamennou masou. Roitos nevie skryť radosť a vykrikuje: „Z duše ti želám, takto nech každý tvoj spolubojovník prejaví silu!“ Napoly zhoreným drúkom znova ho mláti a troma alebo štyrmi mocnými údermi zláme mu lebku, kde ju šev spája, a do mozgu vbije mu úlomky kostí.

Nato si Enagra, Koryta, Dryanta vyvolí za cieľ. Len čo z nich Korytus padne, ktorému líca a bradu pokrýval mladický páper, Enagrus zhrdavo zvolá: „Aká to sláva zahubiť chlapca?“ Nedá mu ďalej hovoriť Roitos a pokým to vraví, zúrivo do úst vrazí mu žeravý ožeh a hrdlom až do hlbín hrude. Na teba útočil taktiež, ukrutný Dryas, a ohňom krúžil ti okolo hlavy, lenže pri tebe nežal

rovnaký úspech. Ako sa dvoma vraždami hrdil,
žeravý kôl si mu vbodol pomedzi hrdlo a plece.
Zareval Roitos, horko-ťažko si vytrhol papek
z tvrdej kosti a zaliaty krvou pustil sa vnohy.

Na útek dali sa Orneus, Lykabas, na pravej ruke
zranený Medón, Pizénor, Taumas a za nimi Mermer,
ktorý len nedávno v bežeckých pretekoch predstihol všetkých
(teraz však pomalšie bežal, lebo ho zdržala rana),
Melaneus, Folus i Abas, divých sviň lovec,
Astylus, veštec, čo Centaurov od boja odrádzal márne.
Veštec aj na Nessa, ktorý sa obával zranenia, kričal:
,Nebež preč, Nessus, tebe šíp Herkulov vyhasí život.'
Eurynomus, Lycidas, Aréos, Imbreus predsa
neušli smrti: rad-radom všetkých skolila spredu
pravica Dryantova. Aj ty si, Kréneus, ranu
utržil spredu, hoci si boju ukázal päty.
Raz iba dozadu vrhol si pohľad a pomedzi oči,
kde sa nos pripája k čelu, ťa zasiahlo oštepú ostrie.

Za tohto ryku a kriku Afidas, ktorý sa vínom
nalieval bez konca-kraja, tam ležal a spal ako drevo.
Vystretý na mäkkej huni medveďa z tesálskych vrchov
v malátnej pravici zvieral pohár s miešaným vínom.
Len čo zd'aleka pobadá Forbes, že Afidas takto
hovie si bez zbrane, rečie: ,Odteraz budeš piť víno
riedené stygickou vodou.' V tú chvíľu zasunie prsty
do švihľá oštepu, zamáva zbraňou a okutým hrotom
prebodne spiacemu hrdlo, ako tam horeznak ležal.
Afidas ani sa neprebral zo sna a krv sa mu z hrdla
valila cícerkom na lôžko z hune i do samej čaše.

Videl som Petróa, ako sa zo zeme vytrhnúť snažil
žalude rodiaci dub. Kým pevne v náručí zvieral
mohutný peň a sem i ta kýval a lomcoval stromom,
Píritoov oštep mu prevrátil rebrá a prsia,
ktoré sa borili s dubom, pribodol k tvrdému drevu.
Píritoovej mužnosti za obeť padol vraj Lykus,
Píritoovi podľahol Chromis. No obaja menšiu
slávu vyniesli víťazovi než Diktys a Helops.
Helopa zasiahol oštep, ktorý mu prevrátil sluchu:
cez pravé ucho preniklo ostrie na ľavú stranu.

Diktys keď zdesene do hory páli pred Píritoom,
ktorý naň útočí prudko, z výšavy strmého vrchu
zgúľa sa dolu stranou, ťažkým bremenom tela
doláme mohutný hrab a bruchom sa napichne na peň.

Pribehne pomstiť ho Afareus, vytrhne balvan
z úbočia hory a ako sa snaží ho do soka vrhnúť,
Tézeus dubovým kyjom mu rozdrúzga na lakti kosti.
Ale dobíjať na smrť do boja nesúce telo
nemá čas ani vôľu. Vyskočí Biánorovi
na chrbát, ktorý len vlastné telo bol zvyknutý nosiť,
kolenom zovrie mu rebrá, ľavou rukou ho chmatne
za bujnú hrivu a po tvári, po ústach sršiacich zlosťou
mláti ho hrčavým kyjom a lícne kosti mu zláme.
Pod jeho kyjom sa zrúti aj Nedymnus, Lykótas, vrhač
oštep, Hippias, ktorému po hrudi splývala brada,
Rífeus, v tesálskych horách čo medvede lapal a často
prinášal do domu živé a bručiace od zúrivosti.

Nemohol Démoleón pokojne pozerat' ďalej,
ako žne Tézeus úspechy v boji. V húštine skúša,
čo mu len stačili sily, vytrhnúť prastarú jedľu.
Po márnej snahe ju zlomí a vrhne do nepriateľa.
Ďaleko od pádu letiacej jedle odskočil Tézeus
na pokyn Pallady: sám aspoň všetkých presviedčal o tom.
Ale strom predsa nepadol márne. Kus hrude a ľavé
plece až od krku odtrhol statnému Krantorovi.
Kedysi býval, Achilles, zbrojnošom u tvojho otca.
Amyntor, dolopský kráľ, keď podľahol vo vojne, dal ho
do daru Péleovi ako záruku mieru.

Z diaľky keď Péleus uzrie, aká to ošklivá rana
roztrhla Krantora, skríkne: „Najmilší mladý môj priateľ,
prijmiže posmrtnú obeť!“ V tú chvíľu zo všetkej sily
ruky aj zo zlosti vymrští oštep, prerazí zboka
hrudný kôš Démolentovi, kde utkvie mu v kosti.
Vytrhne rukami Démoleón bez hrotu drevo
(aj to len s biedou), no železo ostalo v útrobach trčať.
Bolesť mu vlievala do srdca smelosť. Razom sa zviecha
blčiaci hnevom a Pélea konským kopytom kope.
Péleus zachytá údery prilbou a zuniacim štítom,
dopredu vystretou zbraňou chráni si plecia a jedným

úderom prevrta dvoje prs Centaura, konské i ľudské.
Ale už predtým zd'aleka skosil Flegréa s Hýlom,
Ífinoa a Klana, s ktorými zviedol boj zblízka.
Okrem nich pripravil o život Doryla, čo si kryl spánky
vlčou kožou a namiesto zbrane na hlave nosil
býčie skrútené rohy zbrýzgané potokmi krvi.

Mužný duch dodá mi silu a okríknem Doryla: ‚Pozri,
ako tie tvoje rohy tromfne môj okutý oštep!‘
A vtom sa zažením zbraňou. Keďže jej nemohol vyhnúť,
pravickou zastrie si čelo, kde malo ho zasiahnuť ostrie:
oštep mu ruku pribije k čelu. Vykriknú všetci,
Péleus, stojaci bližšie, Doryla, ktorého skosil
príšerný zásah, uprostred brucha prekole mečom.
Vyskočí Centaur, sťa šialený po zemi vláči si črevá,
šliape kopytom po nich a pritom ich trhá, ba do nich
celkom si zamoce nohy a zrúti sa na prázdne brucho.

Cyllarus, ani tvoj pôvab ťa nespasil v ukrutnom boji,
pravda, ak pôvab i takej podobe môžeme priznať.
Ešte len začali šibať mu fúzy zlatistej farby,
zlatisté pramene vlasov až k lopatkám padali z tyla.
Z tváre mu žiarila sviežosť, šiju, ramená, ruky,
plecia i prsia akoby chýrny sochár bol tesal.
Taká bola časť ľudská. No nemenší pôvab sa zračil
na časti konskej. Keby si pridal k nej hlavu a šiju,
bol by aj Kastora hodný: chrbát pod sedlo súci,
vpredu svalnaté prsia, telo čierne sťa smola,
ale chvost biely, bielou farbou sa skveli aj nohy.
Nejedna Centaurka po ňom horela túžbou, no iba
jedna ho zúbila, Hýlonomé, najkrajšia žena
žijúca v horách uprostred mužov napoly zverov.
Tá iba púta ho milotou, lúbostným slovom i skutkom,
ba aj sTrójením, nakoľko možno podobné údy
sTrójiť a krášliť: hrebeňom hladí si pramene vlasov,
zavše si do nich rozmarín vpletá, často ich zdobí
violou, ľaliou belostnej farby alebo ružou.
Dva razy denne tvár si umýva v priezračných vodách,
čo sa z hôr tesálskych po skalách rútia, dva razy denne
kúpe sa v rieke, vzácnymi kožami zveri, no iba
ktoré jej pristanú, halí si ľavý bok alebo plece.
Rovnakou lúbosťou planú. Spolu sa túlajú horou,

spolu sa zberajú do skrýš. I vtedy vstúpili spolu
do lapitského domu a obaja krutý boj viedli.
Neviem, kto Cyllara zranil. Znevrady priletel oštep
z ľavého boku, a v mieste, kde hrdlo spája sa s hrudou,
prebodol Cyllara. Neveľkou ranou zranené srdce
vychladne zároveň s telom, keď z neho vytiahli strelu.
Hýlonomé v tú chvíľu zachytí mrúceho muža,
priloží na ranu ruku a na ústa pritlačí ústa,
snaží sa zadržať dušu, ktorá už uniká z tela.
Ale keď vidí, že skončil, vykrikuje čosi, čo pre hluč
nemohlo preniknúť ku mne, ihneď vrhne sa na zbraň,
ktorá jej skosila muža, a klesne k mŕtvemu mŕtva.

Pred mojím zrakom doteraz jasne sa črtá aj Centaur
Féokomes, ktorý si šestero levových koží
dovedna zviazal a konské i ľudské telo si pokrýl.
Pochytil brvo, ktorým by dvoje záprahov nehlo,
prudko ho vrhol a Tektafa rozmiaždil odvrchu nadol.
Temenó hlavy mal nešťastník rozbité na márne kúsky:
očami, ušami, ústami, nosom mu vyteká mozog
tak ako zvarená kýška preteká pletivom prútia
alebo ako z hroznových bobúl pod tlakom lisu
vyteká mušť a hustými otvormi pomaly kvapká.

Pokým sa útočník chystá Tektafa o zbrane obráť,
ja mu v tú chvíľu meč hlboko do slabín vhrúžim (tvoj otec
videl to na vlastné oči). I Chtonius s Teleboasom
padli pod mojím mečom. Prvý bojoval vetvou
podobnou vidlám, ten druhý ma vtedy aj oštepom zranil.
Tuhla sú stopy. Dodnes mi ostala po rane jazva.
Za tých čias mali ma poslať dobýjať pergamské hradby,
vtedy som vládol, ak už nie slávneho Hektora zdolať,
jeho zbraň odrážať zbraňou. No Hektora nebolo vtedy,
alebo bol iba deckom. Teraz som starý a slabý.

Mám vari chváliť víťazstvo Perifanta, čo skosil
Pyréta s dvojakým telom, Ampyka, ktorý zas vrazil
do tváre Ehekla oštep, hoci mal zlomenú špicu?
Zrútil sa Erigdupus, keď závorou dverí ho do prs
ovalil Makareus, a doteraz vidím z Nessovej ruky
letiaci oštep, čo Cymélovi prevrátil brucho.
Vyhod' si, Achilles, z hlavy, že Mopsus, syn Ampykov, vedel

jedine budúcnosť veštiť. Pod jeho kopijou padol
dvojitý Hodites, ktorý sa nadarmo pokúšal kričať:
k brade mal pribitý jazyk a do hrdla vrazenú bradu.

Céneus zniesol zo sveta piatich: Styfela, Broma,
Elyma, Antimacha a Pyrakta, čo sa bil tešlou.
Neviem už ako, len počet a mená mi utkveli v hlave.
Nato sa dorútil Látreus, Centaur mohutných údov,
so zbraňou odňatou Halézovi z Macedónie,
ktorému vyhasil život. Nebol už mladík, no ani
starec, silou skôr mladík, hoci mu sivali spánky.
Vyparadený tesálskou kopijou, štítom i mečom
hrdo obracal zraky na obe bojové strany,
zbraňami rinčal, kým jazdil v tom istom kruhu a pritom
jednostaj do vzduchu soptil záľahu nadutých rečí:
,Mám ťa tu, Cénea, trpieť? Pre mňa vždy budeš ženou,
vždy budeš Céneou pre mňa. Vari ti zišiel už z mysle
ženský tvoj pôvod, vari si zabudla, za akú cenu,
za akú odmenu Neptún ti daroval podobu muža?
Spomeň si na ženský zrod a potupný skutok. Chod' domov,
vezmi si košíček s vlnou a spriadaj vretenom nite.
Boje prenechaj mužom!'

Kým sa tak Látreus chvastal,
poklusom napätý bok mu Céneus prevrta zbraňou
v mieste, kde zrástal kôň s mužom. Zaryčí bolesťou Centaur,
vymršť oštep a mladíka zasiahne do holej tváre.
Ale zbraň odskočí od nej, tak ako ľadovec od striech,
alebo ako keď skalka dopadne na dutý bubon.
Nato ho Látreus napadne zblízka a tvrdý bok skúša
prebodnúť mečom, ale meč nie a nie do tela vniknúť.
,Neboj sa, neujdeš,' ziape naň Centaur, ,skántri ťa čepel',
akže hrot môjho meča je tupý.' Vtom zašvihá zboka
čepelou meča a dlhou rukou mu do slabín zatne.
Zarinčí čepel', akoby na mramor dopadol úder,
zlomí sa vpoly a úlomky odletia od tvrdej kože.
S údivom pokým zrie Centaur, že na tele soka niet rany,
zavolá Céneus naňho: ,Ja teraz na tvojom tele
skúsím svoj meč!' A vhrúži mu do slabín smrtiacu ocel'
po samú rúčku, až na dno útrobu ju vtláči a voslep
zakrúti mečom a novú ranu vyvrta v rane.

S údesným revom sa zúrivo vyrútia dvojtelé tvory
so zbraňou v ruke a do Cénea metajú strely.
Telo však odráža strely, Cénea nezraní ani
jediná z nich a kvapkou krvi mu nezbroni telo.
Centaurov ohromí čudessný úkaz. ‚Aká to hanba,‘
vykrične Mónychas, ‚tol’ký huf premôže jediný človek?
Aj to nie muž? Ba muž je to, vravím, ale nás naša
ml’andravosť babami robí. Čo máme z obrovských údov,
z dvojakej sily? Načo v nás príroda spojila vedno
kone a ľudí, najmocnejšie stvorenia sveta?
Nám veru bohyňa nebola matkou a Ixión otcom,
ktorý sa nebál k vznešenej Junóne l’úbosťou vzplanúť,
zatiaľ čo nad nami víťazí v boji bývalá žena.
Vrhajte naňho balvany, brvná, váľajte naňho
vysoké hory a úporný život mu vyhaste lesmi.
Lesy mu prigniavia gágor a miesto striel skántri ho ťarcha.’

Len čo to riekol, chmatol kmeň stromu, ktorý tam predtým
vyvalil zúriaci víchor a vrhol ho do nepriateľa.
Davu tak ukázal cestu. A o krátku chvíľu bol Otrys
zbavený stromov a Pélion nedával nijakú tóňu.
Pod ťarchou nesmiernej hromady stromov Céneus s veľkou
námahou dýchal, no predsa uniesol na tvrdých pleciah
záľahu brvien. Ale keď nad jeho ústami, hlavou
bremeno vzrástlo a nemal dosť vzduchu, ktorý by dýchal,
chvíľami omdlel, chvíľami márne sa pokúšal na vzduch
vzdvihnúť hlavu a odvaliť zo seba vrhané lesy,
chvíľami pohýbe kopou, ako keď vysokou Ídou,
ktorú tamtohl’a zrieme, zatrasú pohyby zeme.

O jeho skone sa nevie. Niektorí vravia, že ťarcha
stromov mu telo vtlačila do prázdnot Hádovej ríše.
Tvrdenie popiera Mopsus: vraj zočil na vlastné oči
spod hĺby vyletiť do vzdušných výšin rusého vtáka,
ktorého prvý aj posledný raz som uzrel v tých časoch.
Mopsus keď uvidí vtáka, ako si prezerá hufy
krajanov zhora a s mohutným kvíkaním nad nimi krúži,
nadšene zvolá, sledujúc duchom i okom let vtáka:
‚Pozdravujem ťa, Céneus, Lapitov pýcha a sláva,
nedávno najväčší z mužov, teraz vták vzácny a zvláštny.’
Mopsovi uveria všetci. Od bôľu vzbĺkne prudším
jedom a žľč sa nám búri, že taký huf vrahov sa vrhol

na jedného. Tu železom tíšime bolesť, kým čiastka
nepadne v boji a čiastku nespasí útek a šero."

PERIKLYMENUS

Takto keď bitku Lapitov s Centaurmi opísal Nestor,
Tlépolemus, syn Herkulov, ktorý nevedel v srdci
udusiť bolesť, že pylský kráľ obišiel Herkula pritom,
ozve sa: „Divím sa, Nestor, že slova chvály si nemal
pre činy Herkulove. Často mi spomínal otec,
koľko ráz drvil tých polozverov zrodených mrakom."
Nato mu pochmúrne pylský kráľ rečie: „Prečo ma nútiš
spomínať na žiaľ a rozdierať rokmi zhojené rany?
Mám sa tu priznať, že k tvojmu otcovi nenávisť cítim?
Áno, vykonal skutky, čo nemajú páru, a získal
náramné zásluhy o svet, čo by som najradšej poprel.
Ale kto chváli Deifoba, Hektora, Polydamanta
za slávne činy, kto spieva chvály na nepriateľa?

Pred rokmi zbúral ten chýrny tvoj otec messénske hradby,
na rumy premenil Elis a Pylus, nevinné mestá,
do môjho domu sa zúrivo vrútil s mečom a ohňom.
Nebudem spomínať všetkých, čo vtedy pobil tvoj otec.
Bolo nás dvanásť, ktorých Néleus splodil, a všetko
junáci statní — dvanásť, okrem mňa, podľašli sile
Herkulovej. Že pohubil niektorých, to sa dá strpieť,
ale ma úžasom napĺňa záhuba Periklymena,
ktorému schopnosť podobu v hocičo zmeniť a získať
nanovo predošlú tvárnosť dal Neptún, Néleov otec.
Keď môj brat nadarmo striedal podobu všemožných tvorov,
napokon zmenil sa v orla, v jedného z najmilších vtákov
vladára nebies, ktorý mu v pazúroch nosieva blesky.
Pod zjavom mocného vtáka Herkula krídlami plieskal,
ostrými drápami a skriveným zobákom driapal mu líca.
Natiahne tíryntský hrdina luk, čo triafal vždy presne,
namieri na brata, ktorý sa vysoko pod mraky vzniesol,
a ta ho zasiahne šípom, kde krídlo sa pripája k boku.
Hoci tá rana nebola ťažká, ochabli razom
preťaté šľachy, silu a pohyb stratili krídla.
Nevládne krídla keď nemohli mávaním do vzduchu začrieť,
padol brat na zem a šíp, čo v krídle zľahka len utkvel,

pod váhou tela sa zatlačil hlbšie, prenikol hornou
časťou hrude a na ľavej strane vyrazil hrdlom.
Povedz mi teraz, milý môj veliteľ rodkého loďstva,
mám vari príčinu spievať na tvojho Herkula chvály?
Ale ja iba tým pomstím smrť bratov, že o slávnych činoch
Herkula mlčím. K tebe ma úprimné priateľstvo púta."

Len čo to sladkými ústami dokončil Nestor a znova
po týchto starcových slovách sa chytili pohárov s vínom,
napokon vstali a ostatok noci strávili v spánku.

ACHILLOVA SMRŤ

Neptún, boh krotiaci Trójskym oštepom morských vôd vlny,
žiaľom sa umára za synom, ktorý sa na labuť zmenil
ako druh Faetontov, a nenávisť k Achillovi v ňom stále
vzniecuje plamene väčšieho hnevu, než pristane bohu.

Takmer dve päťročia vojna s Trójou sa vliekla, keď Neptún
týmito slovami oslovil Smintea, ktorý si nikdy
nestrihá vlasy: „Fébus, mne najmilší z bratových synov,
ktorý si so mnou raz nadarmo staval pevný múr Tróje,
nie je ti ľúto, keď vidíš tie hradby, čo zakrátko padnú?
Nežiališ nad stohmi mŕtvych, ktorí bránili múry?
Akže tu nechcem spomínať všetkých, nezjaví sa ti
zavše duch Hektora, ktorého Achilles vláčil kol Tróje?
Ale on, Achilles, ukrutník krutejší ako tá vojna,
ničiteľ nášho veľkého diela, doteraz žije!
Nech mi tak pod ruku príde, vravím ti, veď by ten skúsil
môjho Trójskubca silu! Keďže ja nemám tú možnosť
udrieť naň zblízka, ty ho skol' tajne, tak znevrady, šípom!"

Prikývne Fébus a ochotne vyhovie strýcovmu hnevu
ako i svojmu. Pod plášťom mraku sa poberie ihneď
k trójskemu vojsku a uprostred ukrutnej vražednej bitky
uvidí Parida, ktorý len tu i tam vystrelí z luku
na prostých Achájcov. Dá sa mu ako boh poznať a rečie:
„Čo márneš šípy na chlapov z ľudu? Ak máš rád svojich,
namier zbraň na Achilla a pomsti záhubu bratov!"

Po týchto slovách mu ukáže Achilla, ako tam húfy

Trójanov pobíjal mečom, obráti rovno v tú stranu
Paridov luk a trať Achilla smrteľným šípom.
Bola to chvíľa, keď po smrti Hektora mohol i starý
Priamus jasať. Achilles, ktorý si premohol toľkých
hrdinov, nad tebou zvíťazil zbabelý únosca ženy!
Ale ak bolo ti súdené v boji pre ženu padnúť,
radšej ťa mala dorúbať sekera Penteseley!

SPOR O ACHILLOVU VÝZBROJ

Zhorel už Achilles, Trójanov postrach, sláva a mocná
záštita Grékov, muž, čo mu v boji nebolo páru.
Spálil ho Vulkán, boh ohňa, ktorý mu koval i zbrane.
Zmenil sa na číry popol a z takého statného chlapa
zvýšila hrstočka prachu, čo ledvaže naplnil urnu.
Žije však slávne to meno a napĺňa šíry kruh sveta.
Miera tej slávy je hrdinu hodná, lesk jeho činov
nezastrie ani temnota pustého kráľovstva mŕtvych.

Ešte aj štít — a z toho tiež vidieť, komu prv patril —
rozvíri vášnivé boje a po zbrani siaha sa pre zbraň.
Na tú si netrúfal nároky robiť Oileov Ajax,
ba ani Diomédes či Meneláos, či jeho
starší brat Agamemnon, najvyšší veliteľ vojska,
alebo dakto iný: v tú poctu dúfali iba
Ulixes, Láertov syn, a Telamónov syn Ajax.

Agamemnon, aby sa striasol tej ťažkej a nevraž
budiacej úlohy, zhromaždil uprostred tábora vodcov
gréckeho vojska a rozsudok sporu preniesol na nich.

Len čo si vodcovia sadli a vôkol ich obstalo mužstvo,
predstúpil pred nich Ajax, pán štítu zo siedmich koží.
Planúci, ako vždy, hnevom, obrátil pochmúrny pohľad
k sigejským brehom, kde kotvila celá achájska flota,
pozdvihol ruky a začal: „Jupiter, pred týmto loďstvom
vedieme spor a Ulixes chce sa mi na roveň stavať.
Ale keď Hektor ich napadol ohňom, on zutekal stadiaľ,
ja som zastavil oheň, ja som zachránil lode.
Isteže, bojovať úskočným slovom je istejšie ako
bojovať rukou. Ja nie som človek obratných rečí,

on zasa odvážnych činov. Ako ja úspechy slávim
v bojovom ryku, on slávi úspechy v táravých rečiach.

Myslím, že o mojich činoch vám netreba hovoriť, Gréci,
veď ste ich videli sami. Nech Ulixes o svojich vraví,
ktoré vždy bez svedkov koná a ktoré noc iba pozná.
Priznávam, nesmiernu odmenu žiadam, ale tú poctu
znižuje súper: ja nie som hrdý na taký úspech,
nech by bol hocaký veľký, v ktorý aj Ulixes dúfal.
On si už teraz, za tento pokus, odniesol cenu,
lebo sa roznesú chýry, hoc prehrá, že súperil so mnou.

Keby sa moja udatnosť dakomu pochybnou zdala,
zavážim vznešeným rodom: som synom Telamónovým,
ktorý sa s mocným Herkulom zmocnil pevnosti trójskej,
plavil sa na lodi Argo a vystúpil na brehy Kolchov.
Mojím dedom je Ajakos súdiaci mlčiace duše
v miestach, kde Eolov Sifyfus váľa obrovský balvan.
Ajaka uznal a vyhlásil za svojho vlastného syna
Jupiter, najvyšší z bohov: som pravnukom Jupiterovým.
Ale tí predkovia, Gréci, nech nie sú mi na prospech v spore,
akže ma so slávnym Achillom neviažu pokrvným putom!
Bol to môj brat: ja bratský diel žiadam. Čo sa ty, odnož
cudzieho rodu, ty potomok Sifyfov, rovný mu celkom
lest'ou a klamom, natískaš do rodu ajakovského?
Či sa mi preto má uprieť tá zbraň, že skôr som sa chopil
zbrane a nikto ma nemusel nútiť? Či zaslúži prednosť,
čo sa jej posledný chytil, čo robil sa bláznom, len aby
vojenskej výprave vyhol, až úskok zbabelej duše
odhalil Palamédes, ktorý ho prevýšil vtipom,
ibaže na svoju škodu, a prinútil do boja tiahnuť?
Ten, čo sa vyhýbal zbrani, má teraz najlepšiu dostať?
Ja mám byť zbavený pocty a dedičstva po bratancovi,
ja, čo som prvý sa nebál na kocku postaviť život?
Kiežby bol bláznom alebo kiežby v to každý bol veril,
kiežby ten snovateľ zločinov nebol spoločne s nami
pritiahol pod trójske hradby! Nebol by vysadil nikto
(aká to hanba!) Filoktéta na brehoch Lémna,
ktorý tam, ako som počul, sa v lesných jaskyniach skrýva,
nárekom dojíma skaly, na rod Láertov právom
zvoláva pomstu a neprosí darmo, ak jestvujú božstvá.
Teraz ten muž, čo na zbrane prisahal spoločne s nami,

jeden spomedzi vodcov, ktorému poručil slávny
Herkules tuľajku s lukom, zmáraný chorobou, hladom,
šatí a živí sa vtákmi a šípy určené sudbou
na skazu Tróje zbytočne mrhá na operenec
Ešte však žije, pretože s Ulixom netiahol k Tróji.
Rád by sa dal i Palamédes vysadiť na breh:
žil by aj teraz alebo zahynul počestnou smrťou.
No ani na chvíľu Itačan nestrácal z mysle, že jeho
podvodné šialenstvo odhalil Palamédes, a preto
krivo ho obvinil zo zrady achájskej veci a zlatom,
ktoré sám zakopal predtým, mu dokázal zdanlivý zločin.
Áno, on vraždou a vyhnanstvom uberal Achájcom sily:
takto, hľa, bojuje Ulixes, takto on rozsieva hrôzu.

Nech by mal väčší rečnícky talent než statočný Nestor,
sotva ma presvedčí o tom, že nijakým zločinom nie je
opustiť Nestora v tvrdzi. Keď o pomoc prosil ho Nestor,
lebo mu zranili koňa a roky ho zdržali v behu,
priateľ ho zradil. Že mojím výmyslom nie je ten zločin,
dosvedčí Diomédes. Sám viackrát zakričal naňho,
bohoval, klial a druhovi vyčítal zbabelý útek.
Statočným zrakom bohovia hľadajú ľudské činy!
Čoskoro v súre je ten, čo pomáhať nechcel a ako
predtým on opustil druhu, bolo by treba i jeho.
Sám takú zásadu určil. Na druhov kričí. Keď k nemu
pribehnem, vidím, ako sa trasie a od hrôzy bledne,
ako sa strachuje pred blízkou smrťou. Zaštitím chlapa
svojím ozrutným štítom a kým tam na zemi ležal,
kryl som a zachránil (biedna to chvála!) zbabelcov život.
Ak sa chceš ďalej prieť so mnou, vráťme sa na miesto bitky,
prived' ta nepriateľa a zranený, zdrvený strachom
ukry sa za môj štít a pod ním sa pretekaj so mnou!
Len čo som z nešťastia vytrhol chlapa, ktorému rana
bránila zviechať sa, v úteku nedal sa zadržať ranou.

Zjaví sa Hektor, bohovia žičia mu v boji a jeho
zúrivy útok, Ulixes, nezdrví hrôzou len teba,
ale i udatných chlapov: taký strach roznášal vôkol.
Ja som ho z dial'ky, keď radosťou jasal, že úspechy slávi
v krvavom boji, skaliskom zrazil horeznak na zem.
Ja som sa podujal na boj, keď na súboj vyzýval Hektor
jedného z Grékov, a vaše prosby, aby žreb padol

na mňa, sa splnili, Gréci. Akže sa spýtate teraz,
aký bol výsledok boja, mňa vtedy nezdolal Hektor.

Trójanania v priaznivej chvíli sa vrhnú s ohňom a mečom
na grécke loďstvo: kdeže bol výrečný Itačan vtedy?
Ja pritom vlastnou hrud'ou som zachránil tisíce lodí,
vášho návratu nádej. Zbraň dajte mi za množstvo lodí!
Akže smiem povedať pravdu, tej zbrani sa dostane väčšia
pocta než mne a naša sláva je navzájom spätá.
Nie ja žiadam si zbrane, lež mňa si žiadajú zbrane.

Proti tým činom nech Itačan postaví Dolóna, Réza,
Heléna, ktorého zajal, keď Palladu ulúpil v Tróji.
Nikdy nič nekonal za dňa, nikdy nič bez Dioméda.
Ak teda dáte tú výzbroj i za také úbohé služby,
rozdeľte ju a väčší diel udeľte Diomédovi.
Čo by si počal s ňou Itačan, ktorý vždy podniká všetko
bez zbrane, tajne, keď nepriateľ netuší zákerný zámer?
Ved' už ten jagot prilby skvúcej sa zál'ahou zlata
jeho úklady zradí a odhalí hocaký úkryt.
Navyše váhu tej vojnovkej helmy Itačan sotva
unesie na svojej hlave a Achillov pélijský oštep
neľahkým bremenom bude pre jeho mľandravú ruku,
štít zasa, na ktorom vykul boh obraz šíreho sveta,
nesvedčí zbabelej ľavici súcej len úklady strojiť.
Prečo sa hrabeš, ty potmehúd, za zbraňou, ktorá ťa zdlávi?
Ak ťa ňou grécky ľud omylom poctí, pre nepriateľa
bude to dôvod o zbraň ťa obrať, nie údesom trpnúť.
Navyše v úteku — v tom, ty strachopud, každého zdoláš —
bude to pre teba záhať, keď povlečieš výzbroje ťarchu.
Uváž tiež, tamten tvoj štít, čo zriedka si vystavil boju,
takmer je celý, ale môj zachytil nejednu strelu,
zíva už tisícom rán a nového nástupcu žiada.
Napokon, načo tu slová? Nech radšej hovoria činy!
Hod'te zbroj hrdinu pomedzi Trójanov, pošlite po ňu
a kto ju prinesie stadiaľ, toho ňou vyznamenajte!"

Takto reč dokončil Ajax a po jeho posledných slovách
súhlasom zahučí vojsko. Tu predstúpi pred zhromaždenie
hrdinský Láertov syn, zrak uprie na chvíľu k zemi,
potom ho k vojvodcom zdvihne, k napäto čakaným slovám
otvorí ústa a pôvabná výrečnosť nechýba reči.

„Keby mne i vám, Gréci, bol splnil želanie osud,
nebol by pochybný dedič tohoto veľkého sporu:
mal by si, Achilles, výzbroj a my by sme mali tu teba.
Keďže ho mne i vám, bohužiaľ, vytrhol nepravý osud —"
(pritom si rukou osušil oči, akoby slzil)
„ktože má na zbroj veľkého Achilla prednostné právo,
ak nie ten, čo Achilla pritiahol do gréckych šíkov?
Hentomu tuposť, čo zreteľne najavo dáva, nech nie je
na prospech tuná, ani mne na škodu ostrovtip ducha,
ktorý vám, Gréci, vždy slúžil, ani môj rečnícky talent,
akže mám dáky, čo teraz hovorí za mňa, no často
hovoril za vás, nechže nikomu nekole oči.
Svoje klady a prednosti nemá zapierať nikto.

Pradedov, pôvod a čo nám samo do lona spadlo,
nerád ja nazývam svojím. No Ajax tu uvádzal, že je
pravnukom Jupiterovým: aj náš rod pochodí z krvi
Jupiterovej a delí nás od neho priam toľko stupňov.
Láertes, rodný môj otec, bol synom Arcésia,
Jovovho syna. A nikto z nich pred trestom neušiel z vlasti.
Ba moju vznešenosť zvyšuje Merkúr, praotec rodu
z matkinej strany: božského rodu sú otec i matka.
Ale nie preto, že po matke rodom som urodzenejší,
ani nie preto, že bratovým vrahom sa nestal môj otec,
žiadam tú výzbroj: len podľa zásluh zvažujte nárok.
Neberte ohľady na to, že Ajakov otec a otec
Achillov boli bratmi, ani na blízkosť rodu,
jedine hrdinské skutky majú sa poctiť tou zbraňou.
Ak sa už rodokmeň skúma a hľadá sa najbližší dedič,
žije syn Achillov, žije aj otec. Aký tu nárok
robí si Ajax? Pošlite tamtým domov tú výzbroj!
Tak ako henten je bratancom Achillovým aj Teukrus.
Žiada on výzbroj? A keby aj žiadal, či by ju dostal?
Keď teda vedie sa spor len o číre významné činy,
ja som ich vykonal viacej, ako mi narýchlo možno
slovami zhrnúť, preto ich zaradom vyrátam tuná.

Budúcu záhubu syna keď Tetide zradila veštba,
v dievčenskom odeve skrývala chlapca a všetkých sa dlho
darilo klamať — Ajaka takisto — falošným rúchom.
Tu som ja zbrane, čo mali prebudiť mužného ducha,

primiešal do ženských vecí a hrdina nezhodil ešte
zo seba dievčenské rúcho, keď chopil sa štítu a meča!
Nato mu vravím: „Syn bohyne, na teba čaká pád Tróje,
prečože otáľáš so zemou zrovnať to ozrutné mesto?“
Tým som hrdinu strhol a odviedol k hrdinským činom.
Mne teda jeho hrdinstva patria: Télefa ja som
oštepom poranil v boji a uzdravil znova, keď prosil,
Téby že padli, je zásluha moja, a vedzte, že ja som
dobyl aj Lesbos a Tenedos, Fébovu Chrýzu i Cillu,
ja som sa zmocnil aj Scýra a takisto pod mojou rukou
triasli sa Iynéske hradby a zmenili na prach a rumy.
O ďalších mlčím, veď toho, čo strašného Hektora skolil,
dal som vám ja a mne teda podľať chýrečný Hektor.
Žiadam si zbrane, pre ktoré predtým som Achilla našiel,
ja som ich živému dal a po mŕtvom pýtam ich naspäť.

Len čo žiaľ Meneláov sa rozchýri po celom Grécku,
tisíce lodí naplnia aulidský prístav, no vietor,
hoci naň čakali dlho, buď nedul, alebo vanul
z opačnej strany. Tu na príkaz veštiarne mykénsky vládca
za obeť priniesť má ukrutnej Diane nevinnú dcéru.
Odmietne otec tú žiadosť a oproti bohom vrie hnevom:
žijú i v kráľovi otcovské city. No napokon slovom
obmäkčím otcovské srdce a získam pre blaho celku.
Nechže mi prepáči Agamemnon, čo prezradím teraz:
viedol som nel'ahký spor, kde kráľ sa stranicky správval.
Napokon záujem ľudu i brata, zverené žezlo
pohli ho k tomu, aby i chválu vyslúžil krvou.
Vyslaný bol som i k matke. Tu dôvody boli by márne,
preto som použil úskok. Ak s posolstvom bol by šiel Ajax,
priaznivý vietor i teraz by čakali korábov plachty.
Vyslaný bol som i na trójsky hrad ako odvážny rečník,
videl som Tróju a vstúpil som do radnej kráľovskej siene,
za tých čias bitkom nabitej chlapmi. Bez byľky strachu
prednesiem žalobu, ktorou ma poveril celý ľud grécky,
obviním Parida, žiadajúc Helenu s pokladmi naspäť.
Priamus podľať reči a Anténor pridá sa k nemu.
Paris však, bratia a tí, čo spolu s ním lúpili v Sparte,
div na nás nesiahli rukou — ty, Meneláos, si svedok:
Toho dňa prvý raz prežil som s tebou horúce chvíle.

Nedá sa v krátkosti zhrnúť, ako som radou i skutkom

prospieval spoločnej veci celý čas zdĺhavej vojny.

Čoskoro po prvých zrážkach sa nepriateľ nadiľho stiahol
za hradby mesta a nebolo nijakej príležitosti
na priame boje: k tým konečne prišlo až v desiatom roku.
Čo si medzitým urobil ty, čo vraj poznáš len boje?
Ako si osožil? Akže si zvedavý na moje činy,
strojil som úklady Tróji, zákopy spevňoval hradbou,
tešil som spojencov, aby znášali s pokojnou myslou
útrapy vojny, radil som, ako sa pre vojsko dajú
získavať zbrane a pokrm, a zverené posolstvá plnil.

Najvyšší veliteľ zvedený radou, ktorú mu vnukol
Jupiter vo sne, dá príkaz ukončiť útrapy vojny,
pričom sa odvolať môže na vôľu samého boha.
Mal mu to zabrániť Ajax a žiadať zničenie Tróje,
mal viesť boj ďalej on, borca! Prečo nezdržal útek,
prečo sa nechýlil zbrane a mužstvu nedával príklad?
Veď to nič nebolo pre chlapa, čo mal vždy honosné reči.
Kdežeby! Sám sa dal vnohy. Hľadel som, s hanbou som hľadel,
ako si zutekal z boja a hanebne napínal plachty.
Nemarám čas a skríknem: „Čože to robíte, Gréci?
Akýže ošial vás ženie vzdávať sa dobytej Tróje?
Čože si v desiatom roku, krem hanby, nesiete domov?“

Takou a podobnou rečou, ktorej vzlet dávala bolesť,
naspäť som priviedol tých, čo sa chystali na lodiach utiecť.

Zvolá kráľ Agamemnon splašených spojencov na snem,
no ani tuná si Ajax netrúfa otvoriť ústa.
A keď si Tersítes trúfal zasypať kráľovských vodcov
slovami hany, ja som ho potrestal za grobianstvo.
Zdvihnem sa z miesta, povzbudím splašených mužov a vlievam
stratenú bojovnosť do nich: mne patria od toho času
hentohto hrdinské činy, pravda, ak vykonal dáke,
lebo ja som ho privliekol naspäť, keď zutekal z boja.

Napokon, ktože ťa chváli, kto ťa chce za spoločníka?
Diomédes spoločne so mnou podniká všetko,
uznáva ma a vždy sa spolieha na mňa jak druha.
To je čo vravieť, že z tisícov Grékov jedine mňa si
vyvolil Diomédes! A hoci žreb nepadol na mňa,

šiel som, ba nedbajúc na nočnú tmú a nebezpečenstvá,
zniesol som zo sveta Trójana Dolóna, ktorý sa vybral
na zvedy tak ako my, no najprv prinútil som ho
vyzradiť všetko, čo chystá a zamýšľa úskočná Trója.
Keď som to vytiahol z neho a nemal ďalej čo skúmať,
mohol som vrátiť sa späť a sľúbenej sláve sa tešiť.
Ale to všetko bolo mi málo. Udrel som ešte
na Rezov tábor a jeho i s družinou pobil som v stane.
Po tomto úspechu zmocním sa Rézovho voza a na ňom
veziem sa akoby víťaz, čo slávi radostný triumf.
Achillov záprah si žiadal za nočnú výpravu Dolón:
zbraň jeho nedajte mne, vraj Ajax je hodnejší zbrane.

Načo mám hovoriť o tom, ako som porúbal mečom
bojovú družinu Sarpédona, lyckého kráľa?
V krvavom boji som skosil Koirana, Alastóra,
Chromia, Alkandra, Halia, Prytana, Noemóna,
do ríše smrti som poslal Toóna s Chersidamantom,
Charopa s Ennomom, ktorého stíhal ukrutný osud.
Pod múrmi Tróje som vlastnými rukami pobil aj veľa
mužov nevelmi známych. I ja mám, občania, rany
na čestnom mieste. Neverte tomu, čo henten tu táral!
Hľad'ťeže sem!" A rukou strhol si rúcho a vravel:
„Toto sú prsia, čo vždy sa za vaše záujmy bili.
Celý čas vojny neprelial Ajax kvapôčku krvi
za svojich druhov, niet jedinej rany na jeho tele.

Čože záleží na tom, že tasil meč za grécke loďstvo,
ako sa chvastal, proti bohu i trójskemu vojsku?
Priznávam, naozaj tasil. Nikdy som vo zvyku nemal
zhadzovať záslužné činy, ale tie spoločné nechže
nepripisuje sebe, aj vám nech prizná časť slávy.
Patroklos v zbroji, ktorú mu požičal Achilles, zahnal
Trójanov od lodí, skôr ako mohli aj s obrancom zhorieť.

Tvrdí, vraj jediný trúfal si súboj s Hektorom prijať,
lenže zabudol pritom na kráľa, na vodcov, na mňa,
on, čo sa deviaty hlásil a náhodou padol žreb naňho.
Napokon, povedz, ty hrdina hrdinov, ako sa skončil
tento váš súboj? Bez rany z neho odišiel Hektor.

Aká to ukrutná bolesť, aký žiaľ je to pre mňa

spomínať na smutnú chvíľu, keď Achilles, pevný múr Grékov,
zrútil sa mŕtvy, keď žiaľ ani strach ma nemohli zdržať,
aby som zo zeme zdvihol to telo a odniesol k svojim:
na týchto pleciach, áno, na týchto pleciach som niesol
telo i zbrane, ktoré sa namáham odniesť i teraz.
Mám toľko sily, čo unesie náramnú ťarchu tej zbrane,
ba mám aj ducha, ktorý vie oceniť hodnotu daru.
Azda raz bohyňa Tetis len preto šla Vulkána prosiť
o výzbroj pre svojho syna, aby tie nebeské dary,
aby to majstrovské dielo dostal raz surový vojak,
čo nemá citu? Veď henten nechápe výzdobu štítu,
na ktorom vykoval Vulkán zem, more i hviezdnaté nebo:
Plejády, Hyády, Arktus, čo nikdy sa nevnára do vôd,
Orión s ohnivým mečom a dolu dve rozdielne mestá.
Načo sa domáha zbrani, pre ktoré chýba mu pochop?

Ďalej ma vinil, že tvrdú povinnosť vojny vraj chcel som
úskokom obísť a neskoro prišiel som znášať jej tvrdzu.
Necíti vari, že tým aj veľkého Achilla tupí?
Ak ty zrieš v úskoku zločin, na oboch lipne ten zločin.
Akže je meškanie vinou, Achilles prišiel až po mne.
Mňa doma zdržala oddaná žena, Achilla matka.
Pri nich sme strávili začiatok vojny, ostatok pri vás.
Ak moja obrana zlyhá, ja sa nebojím viny,
čo nesiem spoločne s hrdinským mužom. Napokon, ja som
dôvtipom Achilla odkryl, ale mňa naodkryl Ajax!

Nechže sa nediví nikto, že tupým jazykom kydá
na mňa len špinu, vám práve tak vyčíta hanebné veci.
Je pre mňa hanbou, že krivo som obvinil Palaméda,
a pre vás cťou, že prísny súd ste vyniesli nad ním?
Ale veď ani sám vinník sa nevedel očistiť z viny,
veľkej a zjavnej, ktorá vám nebola známa len z rečí,
na vlastné oči ste videli úplatok za jeho zradu.

Ani z toho ma nemožno viniť, že na Lemne žije
Filoktétes: ten skutok si musíte obhájiť sami,
lebo ste dali naň súhlas! Netajím, ja som mu radil,
aby sa vyhol trampotám vojny a únavnej ceste,
aby tú ukrutnú bolesť sa pokúsil pokojom zmierniť.
Poslúchol — žije! Môj návrh bol statočný, navyše bol aj
prospešný preňho, no hlavné je, že som to statočne myslel.

Kedže k záhube Tróje jeho zbraň žiada hlas veštby,
mňa za ním neposielajte! Na to je schopnejší Ajax.
On darom jazyka utíši človeka, ktorý priam šalie
hnevom i bôľom, alebo fígl'om ho privábi k Tróji.
Lenže skôr potečie Simois naspäť, skôr stratí sa zeleň
z úbočia Ídy, skôr Gréci Trójanom prisľúbia pomoc,
ako vám prospeje Ajax tou svojou sprostáckou hlavou,
keby som prestal ja dávať svoj dôvtip do vašich služieb.

Hoci sa pajedíš na kráľa, na svojich druhov i na mňa,
zúriaci Filoktétes, hoci mi bez konca-kraja
kliatbami zasýpaš hlavu a blčíš od jedu túžbou,
aby som padol ti do rúk a mohol si moju krv preliať,
hoci ma budeš mať v moci ako ja kedysi teba,
jednako pristúpim k tebe a skúsim ťa medzi nás priviesť,
zmocním sa tvojich šíпов, ak šťastie bude mi žičiť,
ako som zmocnil sa Heléna, trójskeho veštca, a lešťou
vymámil z neho, čo za osud chystajú bohovia Tróji,
ako som uniesol sochu frýgickej Minervy z chrámu,
a to uprostred mesta! A mne sa chce vyrovnáť Ajax?

Bez tejto sochy nám osud zbraňoval vydobyť Tróju.
Kdeže bol udatný Ajax? Kde boli chvastúnske reči
veľkého borcu? Prečo tu splásol, kým ja som si trúfal
zveriť sa temnote noci a kráčať cez nočné stráže?
Pomedzi hroziace meče som vstúpil do hradieb Tróje,
ba na sám kráľovský hrad, kde som ulúpil bohyne sochu
rovno z jej chrámu a k vám som preniesol mestom tú korisť.
Keby som nebol mal úspech, márne by Ajax bol nosil
v ľavici štít, ktorý pokrýva sedmoro hovädzích koží.
Vít'azstvo nad Trójou ja som dobyl už za onej noci,
vtedy som zdolal jej hradby, keď som ich umožnil dobyť.

Prestaň mi úštipným slovom i pohľadom vyčítať pomoc
priateľa Dioméda. Aj on má na sláve podiel.
Ani ty nebol si sám, keď so štítom v ruke si bránil
achájske loďstvo. Mal si huf druhov, mne jediný stačil.
Keby tak neznal môj priateľ, že bojovný za múdrym stojí,
že nie vždy odmenu zaslúži dravá a nezdolná ruka,
sám by sa uchádzal o zbraň a s ním aj Oileov Ajax,
neskrotný Eurypylos i Toás, syn slávneho otca,

Ídomeneus i Mériones, rodáci z Kréty,
zbraň by si žiadal i Meneláos, brat Agamemnonov:
udatne bili sa rukou a v bojoch boli ti rovní,
ale im chýbal môj dôvtip. Ty vo vojne osožíš rukou,
lenže tvoj duch sa nemôže bez môjho vedenia obísť.
Ty máš len bezduchú silu, ja myslím aj na to, čo ďalej.
Ty sa vieš do boja vrhať, ale čas boja vždy so mnou
určuje Agamemnon. Ty prinášaš osoh len telom,
ja však i duchom. A o čo je kapitán viacej než veslár,
o čo je veliteľ viacej než vojak, o to ja stojím
vyššie než ty. Aj na ľudskom tele hlava má väčšiu
cenu než ruka. Je prameňom všetkej životnej sily.

Udeľte odmenu, vznešení vodcovia, strážcovi svojmu
za starosť po mnohé roky, ktoré som v úzkosti prežil,
vyvážte zásluhy moje vzácnou a chýrečnou zbraňou.
Náš boj sa ku koncu chýli: hať sudby som odstránil z cesty,
Tróju dobyl som činom, čo nám ju umožní dobyť.
Pri našej spoločnej túžbe, pri múroch Tróje, čo padnú,
pri svätej bohyni, ktorú som nedávno Trójanom odňal,
pri tom, čo ešte nás čaká a s dôvtipom vykonať treba,
akže sa ešte má podniknúť čosi, kde o zlomkrk pôjde,
ak dačo podľa vás chýba, čo spečatí osudy Tróje,
prosím vás, myslite na mňa. Akže mi nedáte zbrane,
dajte ich jej!" A na sochu Minervy ukázal rukou.

Jeho reč dojala vodcov a akú má výrečnosť silu,
ukázal skutok: hrdinu zbrane si odniesol rečník.

Muž, ktorý toľkokrát zadržal Hektora, zbrane a oheň
samého Jova, nevedel odolať vlastnému hnevu,
hrdinu, ktorého nezdolal nikto, premohla bolesť.
Chopí sa meča a rečie: „Tento mi naisto patrí
alebo azda aj na tento Ulixes robí si nárok?
Musím ho obrátiť oproti sebe. Meč, ktorý často
navlhol od trójskej krvi, tentoraz navlhne mojou,
aby nik nemohol Ajaka premôcť, iba sám Ajax!"

Len čo to povedal, do hrude prvý raz zranenej zbraňou
vhrúžil si smrtiacu oceľ, kde najľahšie preniká ostrie.
Zbraň, čo už nevládal rukou vytiahnuť z hlbokkej rany,
vyrazil mocný prúd krvi a zo zeme zvlhnutej krvou

uprostred trávy vyrástol purpurom skvúci sa kvietok,
ktorý už predtým vyklíčil z Hyacintovej krvi.
Písmená spoločné obom, vpísané do listov kvetu
zrádzajú náreky chlapca i začiatok mužovho mena.

XIII.

PÁD TRÓJE

Hekuba, Polyxena, Polyméstor

Víťazný Ulixes odpláva na Lémnos, do dávnej vlasti
Hypsipyly a Toanta, na ostrov neslávne známy
vraždením mužov, odkiaľ mal priniesť zbraň Filoktétovu.
Keď ju i vlastníka priviezol k Tróji, chytili Gréci
naposled do ruky zbrane a skončili ukrutnú vojnu.
Padla už Trója i Priamus padol a Hekuba, jeho
nešťastím stíhaná žena, po všetkej súžbe a mukách
stratila podobu ľudskú: psím štekotom strašila cudzie
kraje, kde Helespont do dlhej úžiny zvierajú brehy.

Horela Trója a ešte vždy sial z nej plameň, keď starý
Priamus sporú krv vycedil na Jovov oltár a dcéru
Kasandru, Fébovu kňažku, vyvliekli za vlasy z chrámu,
hoci sa vzpierala, hoci k nebesám vzpínala ruky:
trójske matky a devy, ktoré sa v horiacich chrámoch
túlili k sochám otcovských bohov, pokým len mohli,
odvliekol so sebou víťazný Grék ako vítanú korisť.
Astyanakta šmarili z bašty, z ktorej sa často
na otca Hektora díval, keď matka mu ukazovala,
ako tam bojuje zaňho a bráni dedovskú ríšu.

Vietor už pobáda k návratu Grékov, plachty sa trepú
v priaznivom vánku a veslári túžia využiť vetry.
„Vlečú nás z domu, zbohom bud', Trója," bedáka zástup
Trójaniek, bozkáva zem a lúči sa s dymiacou vlasťou.
Hekuba na koráb vystúpi posledná — žiaľ na ňu hľadieť!
Našli ju uprostred mohýl jej synov, keď sa tam s horkým
nárekom túlila k rovom a na urny vtláčala bozky.
Itačan rukou ju odtrhol od nich, no jedného popol,
Hektorov, stačila do hrsti nabráť a v záhrení odnieť.
Na jeho hrobe nechala pramienok šedivých vlasov.
Bola to chudobná posmrtná obeť, vlasy a slzy.

Oproti frýgickým brehom, kde stála Trója, sa stielie
tráckych Bistonov domov. Tam dvíhal sa bohatý palác
Polyméstora, ktorého Priamus poveril tajne

výchovou Polydóra, aby ho pred vojnou chránil.
Bola to myšlienka múdra, no nemal mu so synom zveriť
nesmierny poklad, čo k zločinu zvádza lakomé duše.
Len čo zlý osud prikvačil Tróju, podlý kráľ Trákov
chopí sa meča a chovancovi podreže hrdlo.
Keďže si myslel, že s telom odstrániť možno i zločin,
zo skaly na brehu zvrhne mŕtvolu do morských hlbín.

Pri tráckych brehoch zakotvil Agamemnon a čakal,
pokým sa utíši more, kým zaduje prajnejší vietor.
Tu zrazu pukne sa zem a z priepasti vystúpi v celej
životnej veľkosti Achillov tieň, tvár pochmúrna, zlostná,
ako keď kedysi pod múrmi Tróje neprávom hnal sa
na kráľa Agamemnona so zbraňou v ruke, a vraví:
„Domov sa vraciate, Gréci, a celkom ste zabudli na mňa?
Pochovali ste so mnou i vďaka za moje činy?
Nerobte to! Môj hrob aby neostal bez pocty, mojej
nebohej duši Polyxenu prineste v obeť!"

Po týchto slovách Gréci hneď poslúchnu krutého ducha,
vytrhnú z náručia matky jej takmer jediná radosť:
nešťastnú devu, no pritom smelšiu než hocktorá žena,
odvedú k mohyle mŕtveho, kde ako obeť má zhorieť.
Nestratí dôstojnosť, ani keď pred sebou uvidí strašný
oltár a spozná, že pre ňu sa chystá ten neľudský obrad.
Len čo tam zbadá i Neoptolema s taseným mečom,
ktorý jej na tvár upieral oči, takto mu vraví:
„Naskutku prelej krv z kráľovskej krvi, nemárni ani
chvíľu a do môjho hrdla alebo do mojej hrude
pohrúž svoj meč." (A razom si odryla hrdlo i prsia.)
„Princezná Polyxena nikomu otročiť nechce,
lenže tou obeťou neuzmierite nijaké božstvo.
Moju smrť zatajte aspoň pred mojou matkou: len ona
bráni mi tešiť sa z blízkeho skonu, hoc radšej by mala
nad svojím životom prelievať slzy než nad mojou smrťou.
Aby som nie ako otrok vstúpila do ríše mŕtvych,
vzdial'te sa odtiaľto, chlapi, ak o to smiem prosiť, nech mužské
ruky sa nedotknú panny! Aj tomu, nech je to bárkto,
komu sa teraz chystáte za obeť priniesť môj život,
vzácnjšia bude krv slobodnej ženy. Akže vás dojmú
mojich úst posledné slová (to teraz prosí vás kráľa
Priama dcéra, nie zajatá žena), vydajte zdarma

mŕtvolu matke, nech právo ma pochovať neplatí zlatom,
jedine slzami. Platila predtým aj zlatom, keď mohla."

Zmŕkne, no zadrží slzy, ktorých sa zástupy ľudu
nemohli zdržať. Plakal i kňaz, keď s nevôľou chytil
do ruky meč a prebodol panne vystreté prsia.
Keď sa jej podlomila nohy a klesá pomaly na zem,
pokoj a dôstojnosť v tvári si uchová do samej smrti.
Ešte aj pri páde na zem sa snažila zahaliť časti,
ktoré sa zahaliť patrí, a zachovať počestnú cudnosť.
Trójanky zachytia devu a rátajú v slzách, čo detí
oplakal Priamov dom a koľko krvi už prelial.
Plačú i nad tebou, panna, i nad tebou, kráľovská matka,
nedávno kráľova žena a kvitnúcej Ázie obraz,
dnes biedna vojnová korisť, ktorú by odmietol prijať
vítazný Ulixes, keby jej za život nevďačil Hektor:
len-len že Hektor vedel nájsť pána pre svoju matku.
Hekuba objíme bezduché telo hrdinskej duše,
zaplače nad ňou, ako už nad vlastnou plakala neraz,
nad svojím mužom i synmi, slzami skrápa jej ranu,
bozkami zasýpa ústa, päťami bije sa do prs,
prameňom šedin opála nad schnúcou krvou a pritom
veľa slov derie sa z trýznenej hrude, krem iných aj tieto:

„Dcéra, môj posledný žiaľ (veď čože mi ostáva ešte?),
mŕtva si, mŕtva a vlastnú ranu zriem na tvojej hrudi.
Aby som každého z drahých stratila vraždou, i teba
nepriateľ zabil. A ja som verila, že ako žena
unikneš zbrani. A hoci si žena, padla si zbraňou.
Ten, čo ti zahubil celý huf bratov, zabil aj teba,
Achilles, záhubca Tróje, a mojej siroby sTrójca.
Vtedy, keď Paris ho smrteľne poranil Fébovým šípom,
vravela som si: už Achilles nebude postrachom pre mňa,
ale je postrachom ešte i teraz! I mŕtveho popol
ničí môj rod a krutý hnev dáva mi cítiť aj z hrobu.
Pre jeho zbrane som rodila deti! V rumoch už leží
mohutná Trója, pohromou ríše sa skončila vojna,
ale sa skončila predsa. Len pre mňa nepadla Trója,
niet môjmu súženiu konca. Mňa nedávno mocnú a šťastnú
uprostred húfu zaťov a neviest, synov a mužov
odtrhli od hrobu mojich, bezmocnú, biednu ma vlečú
do daru Penelope. Až budem pre ňu priasť vlnu,

krajankám ukáže na mňa a povie: „To je tá slávna
rodička hrdinu Hektora, kráľa Priama žena!“
Po toľkých stratách, ty moja jediná útecha v žiali,
teraz i teba si vyžiadal mŕtvy nepriateľ v obeť!
Posmrtnú žertvu som zrodila preňho. Mám z ocele srdce,
keď ešte žijem? Ty dlhá staroba, prečo ma šetriš?
Vy krutí bohovia dĺžite stareny život len preto,
aby sa dožila nového žiaľu? Ktože by mohol
Priama nazývať šťastným, keby bol prežil pád Tróje?
Šťastný je, lebo je mŕtvy. Aspoň nemusel hľadiť
na tvoju záhubu, dcéra, keď s kráľovstvom stratil aj život.
Možno budeš mať, kráľovská dcéra, slávnostný pohreb,
možno mŕtvolu tvoju uložia do hrobky predkov.
Na náš rod nečaká takéto šťastie. Pohrebnou poctou
budú ti matkine slzy a hrobom hrst' cudzieho piesku.
Už som stratila všetko. Jediné, prečo mi ešte
na svete hodno žiť krátko, to je môj najmilší synček
Polydórus, najmladšia ratolesť mužského rodu,
pred vojnou zverený do rúk kráľovi tohoto kraja.
Ale už nesmiem sa zdržať, vodou treba čo najskôr
umyť tú ukrutnú ranu a líca skropené krvou."

Hekuba zmlkne a kráčajúc k pobrežiu stareckým krokom,
trhá si šedivé vlasy. „Trójanky, dajte mi krčah,"
ozve sa nešťastná žena, keď vody chce nabráť. Vtom uzrie
mŕtveho Polydóra, ktorého vyvrhlo more,
široko zveiacu ranu zrieť na tele po tráckom meči.
Trójanky vykríknu hrôzou, no Hekuba onemie bôľom,
výkrik a slzy, čo sa jej nevdojak do očí drali,
pohlíť nesmierna bolesť. Nehybne stojí tam ako
kamenná socha, chvíľami pohľad upiera na zem,
chvíľami pochmúrna tvár sa jej zdvihne k výšinám nebies,
to zasa hľadí synovi na tvár, to na jeho ranu,
hlavne však na jeho ranu, a prudký hnev prebúdza v duši.
Len čo ho roznieti v plameň, akoby kráľovnou bola,
snuje plán pomsty a celá sa oddáva myšlienke na trest.
Tak ako levica zúri, keď ktosi jej ulúpi mláďa,
čo ešte cicia, a sleduje stopy tajného zbojcu,
práve tak Hekuba, zjatená nesmiernym žiaľom i hnevom,
zabudnúť na svoje roky, ale nie na svoju pomstu,
mieri hneď k tráckemu kráľovi, sTrójcovi ukrutnej vraždy.
Požiada, aby ju prijal, vraj mu chce ukázať kopu

skrytého zlata, ktoré má odovzdať Polydórovi.
Uverí chamtivý Trák a túžbou po zlate hnaný
ide s ňou na tajné miesto. Tu falošník takto sa líška:
„Nemar čas, Hekuba, daj mi tie poklady pre svojho syna!
Dostane všetko, čo dáš mi, aj čo si mi dala už predtým,
prisahám bohom.“ Hekuba počúva s pochmúrnou tvárou
krivoprísahné reči a zahorí zúrivým hnevom.
Privolá zajatých Trójaniek húfy, vrhne sa naňho,
do zradných očí mu zabodne prsty a zaraz mu obe
zrenice vyškriabe z tváre (to hnev jej dodával silu).
Zločinnou krvou skropené ruky ponára ďalej
do očných jamiek, keď nemal už oči, a vrta sa v ranách.

Kráľova skaza pobúri Trákov, dajú sa hádzať
kamene do trójskej ženy a zbraňami útočiť na ňu.
Hekuba chrapľavo skučí a do skál, čo vrhajú do nej,
zahrýza zubmi. Keď návaly hnevu chce prejaviť rečou,
z úst sa jej ozve len štekot. Jestvuje dodnes to miesto,
ktorému zázrak dal meno. Dávny žiaľ Hekube dlho
neschádzal z mysle a trúchlivo vyla na tráckych poliach.

Trójanov skormútil Hekubin osud a zronil aj Grékov,
skormútil dokonca bohov a svorne tvrdili všetci,
ešte aj Juno, Jupiterova žena a sestra,
že si ten nešťastný údel Hekuba nezaslúžila.

Memnón

Jedinú Zoru nezronil Hekubin žalostný osud
ani pád Tróje, hoci jej želala víťazstvo zbraní.
Bohyňu sužuje trápenie bližšie, jej osobná bolesť:
mŕtvy syn Memnón, ktorého šafranom skvúca sa matka
videla padnúť, keď Achilles skolil ho na trójskom poli,
videla skonáť a purpur jej tváre, ktorým vždy zbranie
raňajší úsvit, hneď zbledol a nebo sa pokrylo mrakmi.
Nemohla pozeráť matka, ako syn na kope dreva
v plameňoch horí, ale v tú chvíľu, hoc na znak smútku
mala spustené vlasy, nehanbí vrhnúť sa k nohám
veľkého Jova a zaliata slzami takto ho prosí:

„Ja ako najnižšia z tých, čo na zlatej oblohe sídlia

(na celom svete mne stavia sa najmenej svätýň), no pritom
predsa len bohyňa, nejdem ťa prosiť o viacej sviatkov
alebo chrámov a oltárov planúcich obetným ohňom.
Keby si zvážil, za aké služby vdáčiš mne, žene,
keď novým svitom deň čo deň určujem hranicu noci,
sotva by si mi odmenu uprel. No nie to ma trápi,
nie som v tom duševnom stave, aby som žiadala pocty.
Memnóna, drahého syna, som stratila, ktorý meč márne
vytasil za svojho strýca a v rozkvetení mladosti padol:
udatný Achilles skosil ho v boji — z vôle vás bohov.
Prosím ťa, najvyšší z bohov, preukáž synovi môjmu
nejakú posmrtnú poctu a ul'av matke v jej žiali."

Jupiter prikývol. Vysoká, plameňom blčiaca vatra
zrúti sa s Memnónom nadol a razom deň zahalia temné
mrákavy dymu, ako keď z hladiny rieky sa valia
kúdoly hmly a zbraňujú prenikať slnečným lúčom.
Do vzduchu vylieta temravý popol, ktorý sa zbíja
v hustnúci chumáč a dostáva formu, pahreba vetry
dáva mu teplo i život a ľahkosť mu poskytne krídla.
Vtákov iba sa podobá sprvu, no čoskoro ako
živý vták krídlami šumí a spolu s ním zašumí perím
nesmierny krdel' bratov, čo majú rovnaký pôvod.
Tri razy obletia hranicu, trikrát ich spoločná kvil'ba
vznesie sa k nebu, pri štvrtom lete sa rozdelí krdel'
na dvojce častí a ako dva protivné tábory vedú
krvavé boje: zúrivo útočia na seba ostrým
drápom i pyskom, šklbú si krídla i prsia a na hrob
mŕtveho brata padajú ako posmrtná obeť
s vedomím, že sa zrodili z popola slávneho muža,
po ktorom Memnónovci zú sa tie podenky vtácie.
Sotvaže dvanástich znamení dráhu prejde voz slnka,
na výzvu Memnóna znova boj vedú a padajú mŕtvi.

Mnohí sa rmútili nad tým, že Hekuba začala štekať,
jedine Zora sa oddala vlastnému žiaľu a dodnes
prelieva za synom slzy, keď kropí celý svet rosou.

ENEAS NA ÚTEKU Z TRÓJE

Anius

Zabráni osud, aby sa s hradbami Tróje i všetky nádeje zrútili navždy. Eneas, zbožný syn božskej Venuše, na pleciah vezme domácich bohov a otca, dvoje posvätných bremien, a z pokladov vlasti si zvolí iba tú korisť a syna. Z Antandru, prístavu Tróje, zuteká na lodiach na šíre more, vyhne sa kraju zločinných Trákov, kde Polydór skropil breh krvou, a hnaný príhodným vetrom i priaznivým príbojom, napokon vstúpil do mesta Delu, rodiska Fébovho, v sprievode druhov.

Anius, tamojší panovník ľudu a riadny kňaz Fébov, privíta Enea v chráme i v dome, ukáže hosťom mesto i svätyňu s dvojicou stromov, ktorých sa božská Latóna držala za dávnych čias, keď prišlo jej rodiť. Posypú kadidlom oheň, skropia ho vínom a spália útroby jalovic, ako zvyk žiadal, nato sa vrátia do domu kráľa, kde stáli už vystlané lôžka a stoly s hojnými darmi zeme i pohármi vínneho moku. Medzitým ozve sa pobožný Anchízes: „Vzácný kňaz Fébov, možno sa mýlim, no keď som prvý raz uzrel tvoj palác, syna a štvoro dcér mal si, ak ma neklame pamäť.“

Potrasie Anius hlavou, ktorú mal ovitú kňazskou belostnou stuhou, a smutne mu vraví: „Dobrá máš pamäť, vznešený bohatier, mal som kedysi päťoro detí, ale už takmer všetky som stratil. Takto sa s ľuďmi zahráva vrtkavý osud. Ved' aká to podpora pre mňa, ak mi syn žije v ďalekom kraji, ktorý sa po ňom nazýva Andros, kde kraluje ľudu namiesto otca? Fébus ho obdaril vešteckým darom, ba potomstvo ženské Bakchus mi obdaril darom ešte nevídanejším, aký len možno si želať: pod ich dotykem všetko razom sa menilo v klasy, na plody striebnistých olív alebo na strapce hrozna. Mal som v nich bohatstva prameň.

Len čo to zvedel kráľ Agamemnon, ničiteľ Tróje, — nemysli, že sme my, hoci len čiastočne, nepocítili búrku, čo doľahla na vás — dal vojskom násilne odvlieť

z môjho náručia dcéry proti ich vôli a darom
božského Bakcha im prikázal živiť achájske loďstvo.
Utečú dcéry, kde ktorá môže: dve na Euboju,
druhé dve k bratovi na ostrov Andros. Vyslané vojsko
vyhráža synovi vojnu, ak po dobrom nevydá sestry.
Bratský cit podľahol strachu a rodné sestry brat vydal.
Bratovi, ktorý bol v tvrdzi, odpustiť možno ten počin:
nebol tam Eneas, nebol tam Hektor, čo bránil by Andros,
hrdina, ktorý vám pomáhal vzdorovať po desať rokov.

Keď sa už na ruky chystali putá zajatým dcéram,
k nebesám pozdvihli ruky, kým mali ich voľné, a obe
zvolali: „Pomôž nám, láskavý Bakchus!“ A pôvodca daru
vskutku im poskytol pomoc, ak podivnú premenu možno
pomocou nazvať. No ako stratili podobu ľudskú,
bolo mi tajom a neviem to dodnes. Len výsledok zmeny
dobré je známy. Keď porástli perím, stali sa vtákmi
Venuše, tvojej milej, bielymi holubicami."

Keď im rad podobných príhod vyplnil hostiny chvíle,
zdvihli sa od stolov hostia a oddali nočnému spánku.
S príchodom rána hneď vstanú a vykročia k veštiarni Féba,
ktorý im radil, aby sa plavili do rodnej vlasti
pradávných predkov. Kráľ odprevadí a obdarí host'ov:
Anchíza žezlom, Askania plášťom a lukom,
Enea miešadlom vína, ktoré kráľovi darom
kedysi poslal tébsky host' Terses z bojótskych končín.
Poslal ho do daru kráľovi Terses, no bolo to dielo
Alkóna z Hyly, čo vykoval na ňom dlhý rad príhod.
Videl si mesto a sedem brán mohol si narátať v hradbách:
tie mali namiesto mena hneď zradiť, že sú to Téby.
Pred mestom pohrebné sprievody, mohyly, blčiace vatry,
odhalená hrud' matiek a na pleciah spustené vlasy
značili smútok. Za vodou vyschnutých prameňov nymfy
od žiaľu roniam tam slzy, stromy zbavené lístia
týčia sa k nebu a na suchých úbočiach pasú sa kozy.
Uprostred mesta vidieť dve dcéry Oriónove,
ako si jedna hrdinsky preráža odkryté hrdlo,
druhá zas do hrude udatne hrúži si dýku a obe
za spásu národa položia život. Slávnostný sprievod
nesie ich mestom a nebohé spaľuje na živom mieste.
Aby rod panien žil ďalej, z ich popola vystúpia dvaja

mládenci švární — Koróni vraví im povest' — a vedú
ku hrobu slávnostný sprievod s popolom panenských matiek.

Takéto výjavy skveli sa na starej nádobe z bronzu,
zlatý list akantu zdrsňoval vôkol horný jej okraj.

Trójanania odplatia dary nie menej vzácnymi darmi:
Fébovmu kňazovi venujú schránku na vonné látky,
obetnú misku a zlatý diadém posiaty skvostmi.

Scylla

Nato sa Trójanania odplavia na Krétu, lebo im prišlo
na um, že stadiaľ kedysi prišiel ich praotec Teukrus.
Dlho však nezniesli podnebie kraja, opustia stovku
tamojších miest a zatúžia na brehoch auzonských prístát'.
Zúrivá víchrica zniesla sa na nich a zahnila lode
k strofadským brehom, kde Harpyja veštbou im nahnala hrôzu.
Plávali ďalej okolo Dúlichia a Samu,
okolo itackých miest a neritskej hory, kde vládol
úskočný Ulixes. Uvidia epirskú Ambráciu,
o ktorú viedli raz bohovia spor, i aktijské bralo,
na ktoré zmenil sa sudca, dnes známejšie Fébovým chrámom.
Uzrú i dodonské kraje s Jovovým vešteckým dubom,
cháonský záliv, kde moloských kráľovských synov, keď vzbĺkol
v paláci zločinný oheň, spasili holubie krídla.
Na ostrov Fajakov, obsiaty hojnosťou lahodných plodov,
vedie ich najbližšia cesta a odtadiaľ k epirským brehom
do mesta Butróta s výzorom Tróje, kde kraloval veštec
Helénus, Priamov syn. Keď prorok im budúci osud
vyjavil výrokom pravdivej veštby, vplávajú do vôd
sicílskej zeme, čo vystiera do hlbín mora tri rohy:
jeden z nich, Pachýnus, smeruje k južným daždivým vetrom,
druhý zas, Lilybej, k miernejším západným vánkom, kým tretí,
Pelórus, pozerá k Veľkému vozu a bije doň bóra.
Sem keď sa Teukrovia priplavia, veslá i priaznivé prúdy
na sklonku dňa ich pri Zankle priženú k piesčitým brehom.
Sprava des budí tam Scylla, búrlivá Charybda zľava,
ktorá vše koráby hlce a znova do mora chrlí.
Scylla, ovitá divými psami pod tmavým bruchom,
povyše pása má podobu panny. Ak výmyslom nie sú

básnikov báje, bola to kedysi skutočná deva.
Nejeden pytač sa uchádzal o ňu. Keď dala im košom,
zašla si k morským nymfám, čo mali ju rady, a tam sa
chválila, ako sa vysmiala z mládencov horiacich láskou.

Ácis, Galatea, Polyfém

Dala si Galatea vlasy raz učesať Scylle,
z hĺbky hrude si vzdychla a smutne si začala ťažkať:
„Tebe je hej, keď po tebe túžia len mládenci slušní,
môžeš ich beztrešne, ako to robievaš, rad-radom odbiť.
Ale ja, hoc mi je matkou belasá Dóris a otcom
morský boh Néreus, hoci ma chráni celý húf sestier,
ja som len so smutným nárekom mohla uniknúť láske
Kyklopa Polyféma..." Vtom reč jej pretrhli slzy.
Mramorovým prstom ich utrela Scylla a takto
snaží sa utešiť sklíúčenú nymfu: „Len pokračuj, drahá,
netaj mi príčinu žiaľu, vo mne máš úprimnú družku."
Po týchto Scylliných slovách znova sa Nereida ozve:

„Ácis, syn Faunov a dcéry Syméta, riečneho boha,
naplňal veľkou a opojnou rozkošou matku i otca,
ale mňa oveľa väčšou, lebo mňa jedinú ľúbil.
Bol to mládenec krásny, čo práve zavíril šestnásť
rokov a na nežných lícach sa črtal mu jemnučký páper.
Jeho som ľúbila z celého srdca, mňa zasa Kyklop.
Ak sa ma spýtaš, či v hrudi mi prudkejšie horela ľúbosť
k Ácidovi alebo nenávisť k Polyfémovi,
poviem ti: rovnako pláti. Och, Venuša životodarná,
kde to až tvoja moc siaha! Ten surový netvor, čo tvárou
desil aj hory, ktorého beztrešne neuzrel nikdy
nijaký pútnik, ten, ktorý pohrdal nebom i bohmi,
znezrady pocítil, čo je to láska a zahorel takou
vášnivou túžbou, že zabúdaval na svoje stáda i skrýšu.
Obludný Kyklop začne sa šľachtiť, aby sa páčil:
hrabľami často si češe tvrdé strnisko škutín,
kosákom skáša si ježaté fúzy a skudlenú bradu,
v zrkadle mora sa učí zmierňovať strašný svoj výzor.
Pominú jeho vražedné chůtky, krutá a strašná
krvilačnosť a bezpečne pláva loď okolo neho.

Zahnala búrka raz veštca Télema k sicílskej Etne,
hádača, ktorý sa nemýlil nikdy. Pred strašným obrom
zastane veštec a vraví: ‚O to jediné oko,
ktoré máš uprostred čela, ťa oberie Ulixes lest’ou.’
S posmechom odpovie Kyklop: ‚Mýliš sa, hlúpy môj veštec,
o to už dávno ma obrala nymfa.’ Pohrdne pyšne
pravdivou výstrahou veštca a obrovským dunivým krokom
po brehu chodí, až únava vženie ho do chladnej skrýše.

V podobe dlhého klina vybieha do mora vršok,
ktorému obidva boky omýva hladina mora.
Kyklop sa vyškriabe nahor a sadne si uprostred kopca.
Za ním sa poberie vlnová črieda, hoc nikto ju nehnať.
Keď si kmeň jedle, hotový stožiar, ktorý mu ako
bakuľ’a slúžil, pohodí k nohám a priloží k ústam
obrovskú syringu zloženú zo stovky píšťal, jej zvuky
ozvú sa navôkol po všetkých horách, jej pastierske nôty
nesú sa po vlnách mora. Ako som ukrytá v skalách
sedela na lone milého Ácida, z diaľky mi k ušiam
doliehal Kyklopov spev a slová si pamätám dodnes:

‚Belšia si, Galatea, ako kvet vtáčieho zobu,
kvitnúca krajšie než lúka, štíhlejšia ako pník jelše,
skvúcejšia nad čistý krištál’, hravejšia nad útle kozľ’a,
ľahšia než mušľ’a jednostaj brúsená príbojom mora,
milšia než v zime lúč slnka, než chladný tieň za letnej pále,
statnejšia ako tá jabloň, nápadnejšia než platan,
jagavejšia než rosa, sladšia než zrelý strap hrozna,
mäkšia než labutí páper alebo sadnuté mlieko,
krajšia než vlašný sad, keď rýchlo mi nemizneš z očí.

Zavše si spurná, spurnejšia ako pár uvzatých juncov,
tvrdšia než starý peň duba, zradnejšia nad vody mora,
pružnejšia ako prút vrby, než hybký viničný výhon,
bezcitnejšia než skala, prudšia než prudký prúd riavy,
pichľavšia nad pichliač, zlostnejšia ako mať medvedích mlád’at,
hluchšia než zúriaci príboj, jedovatejšia než zmija,
keď ju prišľapí noha, a čomu sa najmenej teším:
rýchlejšia v behu než jeleň, ktorého ženie psí štekot,
ba ešte prudšia než vietor, čo akoby na krídlach letel.
Keď ma však spoznáš, bude ťa mrziť ten útek a svoje
váhanie odsúdiš sama a nasilu budeš ma zdržať.

Mám tu kus hory, v nej jaskyňu prírodou klenutú zo skál,
kde ani uprostred leta necítiť slnečnú páľu,
ani chlad v zime. Úroda ovocia ťaží mi stromy,
na dlhých výhonkoch jednu časť hrozna sfarbuje zlato,
druhú časť purpur: pre teba nechávam obidva druhy.
V tónistej hore si vlastnými rukami nazbierať môžeš
šťavnatých jahôd, v jeseni natrhať drienok a sliviek
dvojakej sorty: jedny sa černejú modravou šupkou,
tie druhé, výbornej chuti, sú podobné čerstvému vosku.
Ženou ak sa mi staneš, i gaštanov budeš mať hojnosť,
lesného ovocia kopy: každý strom bude ti slúžiť.
Aj tieto ovce sú moje, veľa mi v dolinách blúdi,
veľa mi skrývajú lesy a veľa jaskynné skrýše.
Ani sám neviem ich počet, ak sa náhodou spýtaš.
To si len bedár zratúva ovce. Nechcem ti chválu
na svoje dojnice spievať, prídže sa presvedčiť sama:
sotvaže zakáša každá kol vemená plného mlieka.
V košiari na teplej stráni mi podrastá celý húf jahniat,
kozlenice rovného veku mám v košiari na inom mieste.
U mňa je stále dosť bieleho mlieka: jedna časť denne
na pitie slúži, druhú časť kľagám na syr a bryndzu.

Budem ťa zahŕňať nielen všednými darmi a hŕbou
zvyčajných hračiek, ako sú zajace, daniel, kozľa
a či pár hrdličiek alebo vtáčence vybrané z hniezda:
nedávno vysoko v horách som nadábil na vzácnu hračku,
na dvoje rozmilých mlád'at huňatej medvedej matky,
vzájomne podobných navlas, ledva ich rozoznať možno.
Vravím si, keď som ich zbadal: »Tie budú pre moju milú.«

Vynor už pôvabnú hlavu z belasej hlbiny mora,
podže sem, Galatea, a nezhrdaj mojimi darmi.
Dobre ja poznám svoj výzor. Keď som v zrkadle vody
pred chvíľou videl svoj obraz, nadšený bol som tou krásou.
Pozri len, aký som ozrutný. Takýmto obrovským telom
ani pán neba sa nemôže pýšiť (podľa vás v nebi
akýsi Jupiter vládne). Nad vážnym čelom mi čnejú
bohaté vlasy, čo ako les vrhajú na plecía tôňu.
Ani to za mrzké nemaj, že na mojom tele sa ježí
tvrdá húština chlupov. Mrzké sú bez lístia stromy,
mrzký je kôň, ak plavá hriva mu nehalí šiju.

Perie pokrýva vtákov, vlna je ozdobou oviec:
chlapovi pristane brada a na tele zježené chlpy!
Uprostred čela mám jediné oko, no ozrutné ako
bojový štít. A čože je na tom? Nevidí z neba
celý svet nesmierne slnko? A nie je aj ono len jedno?
Navyše Neptún, môj otec, kraluje vo vašom mori:
toho ti za svokra núkam, len zľutuj sa nado mnou, nymfa,
splň moje vrúcne prosby. Pred tebou do prachu padá
obor, čo pohádza Jovom, nebom i ničivým bleskom,
lebo ťa zbožňuje: tá tvoja krutosť je horšia než blesky.
Ja by som pokojne znášal tvoj odpor, keby si bola
ku všetkým chladná. No prečo mňa odmietaš príkro a pritom
Ácida ľúbiš a jeho náruč má pred mojou prednosťou?
Nech sa len páči sám sebe, nech sa len páči aj tebe
— a to ma, Nereida, trápi — ale ak padne mi do rúk,
za živa budem ho trhať a údy po poli hádzať
alebo, aby ste mohli sa objímať, do tvojho mora.
Ľúbosťou horím a urážka prudko nieti jej plameň,
akoby Etna sa zrútila do môjho srdca a z celej
sily v ňom chrlila oheň, no tebou to nechce hnúť, nymfa!"

Dlho keď bedákal márne, zrazu sa zúrivo zdvihne
(bola som svedkom), ako býk, ktorý boj o kravu prehral,
nemôže na mieste obstáť a odpáli do známych lesov.
Ako si bez všetkých obáv a starostí hovieme v skrýši,
uzrie nás Kyklop a zúrivo zreve: „Už som vás našiel!
Vedzte, že je to vaša posledná ľúboštná schôdzka!"
Takým hlasom to zrukoľ, akým len zarevať môže
obor sršiaci zlosťou, až hrôzou sa zachvela Etna.
Od ľaku zdúpnem a vnorím sa do vln blízkeho mora.
Pustil sa vnohy aj úbohý Ácis a prosebne volal:
„Pomôž mi, Galatea, pomôž mi, matka, a prijmi
do svojho kráľovstva syna, ktorému záhuba hrozí!"
Kyklop hneď pustí sa za ním, vytrhne obrovský balvan
z úbočia hory a šmarí ho po ňom. Hoc Ácida stihne
iba kraj ozrutnej skaly, predsa ho zavalit' stačí.
Mohla som urobiť preňho len to, čo dovolil osud:
aby smel zdediť dedovu moc a zmeniť sa v rieku.
Spod skaly vyrazí krv ako purpur, o chvíľu začne
úzky pás červene pomaly blednúť a dostávať farbu
ako prúd lejakom skalenej riavy, až napokon plynie
čistým a priezračným tokom. Vtom ozrutný balvan sa pukne,

húština štíhleho trstia vyrastie z trhlín a ústie
zeviacej skaly zašumí žblnkotom prúdiacej vody.
Nato, div divúci, z vody sa vynoril mladík až po pás,
ktorému nové rožky ovíjal trst'ový veniec.
Bol to môj milý Ácis, lenže bol väčší a tvár mal
belasej farby, no pri tom všetkom bol to môj Ácis
zmenený v riek, ktorá sa odvtedy nazýva po ňom."

Glaukus

Umírne Galatea, razom sa rozprácha rákoš
Nereíd na všetky strany a hojdá sa na tichých vlnách.
Scylla hneď zamieri domov, lebo si netrúfa hĺbkam
mora sa zveriť. Po suchom piesku sa uberá nahá
a keď ju unaví chôdza i páľa a objaví plytkej
zátoky zátoň, do jej vln ide si osviežiť údy.

Odrazu začľapká voda a spod nej sa vynorí Glaukus,
nový tvor mora, prv eubojský rybár, čo nedávno stratil
podobu ľudskú, a na pannu upiera túžobný pohľad.
Záľahou rečí sa snaží ju baviť a zdržať, len aby
neušla pred ním. Scylla však zdupká a od strachu rýchlo
vybehne na bralo, ktoré sa dvíhalo pri samom brehu.
Jeho vysoký vrchol, zúžený v jediný kužel
bez tône stromov, sa zvažoval k dlhej zátoke mora.
Scylla sa cíti na skale istá, no nevie, či vidí
pred sebou obludu alebo boha, s údivom hľadá
na jeho farbu, na vlasy kryjúce plecia i chrbát,
na čudné telo, čo poniže pása prechodí v rybu.
Zbadá to Glaukus a opretý o blízky balvan jej vraví:

„Nie som ja príšera, panna, ani obluda morská,
ale boh vodných hlbín, ktorý má vo vlnách mora
väčšiu moc ako sám Próteus, Palémon alebo Tritón.
Predtým i ja som bol človek, ale už vtedy som lipol
k šíremu moru a stále som lopotil jedine na ňom.
Zavše som spúšťal doň čereň a ťahal z hlbiny ryby,
zavše som na skale sedel a prútom niť udice viedol.

V blízkosti brehu strie sa tam lúka, na jednej strane
vrúbená morom, na druhej hýriaca kvetmi a trávou,

ktorej sa nikdy rohaté telice nedotkli zubom
ani pokojné ovce alebo huňaté kozy.
Nikdy tam včela nezbierala sladký peľ z kvetov,
nikto tam vencom si nevenčil hlavu, ba ani trávku
neprišiel nikto kosákom skášať. Ja som bol prvý,
čo na tú lúku si sadol. Chcel som si usušiť čereň,
zrátať a roztriediť ryby. Rozložím na trávke korisť,
ktorú mi do siete vohnalo šťastie alebo čo mi
pochabá dôvera v návnadu zväbila na krivý háčik.
A tu zriem div ako v báji: čo mne však pomôže bájiť?
Len čo sa úlovok dotkne trávy, začne sa mrviť,
z boka na bok sa zvrátať, akoby vo vode plával.
Ako tak v úžase nad divom stojím, do vody ujde
celá tá korisť a opustí nového pána i lúku.
Dlho som žasol a v pochybách tápal, či zázračný úkaz
spôsobil daktorý boh a či niektorej byliny šťava.
,V ktorejže byline,' dumám, ,sa skrýva tá zázračná sila?'
Naskutku odtrhnem jednu byľ trávy a požujem zubmi.
Sotvaže dolu hrdlom stečie mi neznáma šťava,
pocítim, ako sa zrazu mi roztrasie vnútro a srdce
vzbĺkne mi náramnou túžbou po svete vodného živlu.
Neviem sa dlho jej vzpierať a zvolám: ,Zbohom, súš zemská,
na ktorú nevstúpim nikdy!' A z brehu vrhnem sa do vln.
Bohovia mora ma láskavo uznajú za svojho druha,
poprosia Oceána a jeho manželku Tétys,
aby ma zbavili podstaty ľudskej. Vládcovia mora
začnú hneď očistný úkon: deväť ráz kúzelným slovom
zmývajú vinu a kážu mi stovke riek vystaviť prsia.
Neminie chvíľa a zovšadiaľ valia sa rieky a prúdy
celého mora, ktoré sa rútia na moju hlavu.
Potiaľ ti rozprávať môžem, čo všetko dialo sa so mnou,
potiaľto siaha mi pamäť, to ostatné zastrela mdloba.
Len čo som napokon precitol z mrákot, uvidím, že mám
inakšie telo než predtým a celkom iného ducha.
Vtedy som prvý raz uzrel tú svoju bradu a dlhú
tmavozelenú hrivu, čo vláčim po šírom mori,
uzrel som mohutné plecia, belasé ruky a nohy,
ktoré sa skrivil na rybie telo s plutvovým chvostom.
Lenže čo z takého zjavu, čo z priazne mocností mora,
ktoré ma zmenili v boha, ak tvojím srdcom to nehne?

Pokým boh ešte chcel všeličo vraviť, Scylla mu zmizla.

Pobúri Glauka jej ľahostajnosť a kypiaci hnevom
vydá sa na cestu k domovu čarodejnice Cirky.

XIV.

Cirka a Scylla

Eubojský rybár, čo kedysi lovil v búrlivých vodách,
uzrel už Etnu, tlačiacu obra, i kyklopské polia,
ktorých sa nedotkne rýľ ani lemeš, polia, čo nikdy
za hojnú úrodu nemusia vd'ačiť záprahu juncov.
Už mal za sebou régijské hradby aj Zanklu, kde more
rozbíja lode a hlbina z oboch strán stláčaná brehmi
navzájom zblízuje sicílske pobrežie s auzonským krajom.
Keď nato Glaukus silou rúk prebrázdil Tyrhénske vody,
zamieril k ostrovu zázračných bylín a k palácu Cirky,
Sólovej dcéry, kde siene sa hmýrili preludmi zverov.

Len čo ju uzrie a Cirka mu pozdravom oplatí pozdrav,
dá sa hneď prosiť: „Bohyňa, zľutuj sa nad bohom v tvrdzi,
iba ty môžeš mi pomôcť, ak uznáš ma pomoci hodným.
Aká moc tají sa v čarovných bylinách, nepozná nikto
lepšie než ja: ich účinok zmenil môj bývalý výzor.
Čuj najprv, bohyňa, príčinu môjho krutého žiaľu.
Na brehoch Itálie, oproti messinským hradbám,
uzrel som nedávno Scyllu. Hanbím sa znova tu vravieť
všetky tie lichôtky, prosby a sľuby, ktorými zhrdla.
Moc tvojich čarov ak voľáčo zmôže, čarovné slová
svätými ústami vyslov, alebo ak ti je známa
bylina s účinom väčším, použi byliny silu.
Ale mi nelieč a nezaceľ ranu, nežiadam teraz
o takú pomoc, ale nech láskou vzbĺkne aj ona!"

Keďže sa Cirkino srdce hneď rozhorí ľúbostným ohňom
(možno, že príčina väzí v nej samej, možno ten plameň
nieti v nej Venuša, ktorá tak opláca zradu jej otca),
odpovie bohyňa: „Hľadaj si takú, čo prejaví súhlas,
ktorá si želá to isté a planie rovnakou túžbou.
Zaslúžiš, aby ti žena aj sama v ústrety vyšla.
Sama ti v ústrety vyjde, to ver mi, ak jej dáš nádej.
Aby si pochybnosť nemal a veril vo vlastný pôvab,
hoci som bohyňa, hoci som dcéra jasného Slnka,
ja, ktorá zeliniek mocou a čarmi všeličo zmôžem,
ja chcem a túžim byť tvojou. Pohrdni hrdou, splň túžbu
túžiacej ženy a jedným činom sa obidvom odplati!"

Na to jej zvädzanie odpovie Glaukus: „Skôr porastú stromy
v hĺbinách mora aorské chaluchy na horských bralách,
ako sa zmení tá moja láska, kým bude žiť Scylla!"

Bohyňa vzkypela zlosťou a keďže mu nemohla krivdiť,
ba ani nechcela, lebo ho ľúbila, hnevom vrie na tú,
ktorej dal prednosť. Zjatrená bôlom, že Glaukus ju odbil,
dá sa v tej chvíli roztierať zeliny neslávne chýrne
strašlivou šťavou a roztretú masu zakľáje čarmi.
Nato si oblečie belasý plášť a vykročí z dvora
paláca svojho, kde sa jej zaliečal celý huf zverov,
zamieri k Régiu oproti útesom messinských brehov.
Do vôd, čo búrlivým príbojom kypia, tam vstúpi a nohy
na vlny kladie, akoby kladla ich na pevnú pôdu,
pričom, kým hladinou kráča, si nezmáča ani len šľapaj.

Bola tam nevelká zátoka vrúbená oblúkom brehov,
vítaná Scyllina zátok, kde často sa utiahla rada
pred žiarou neba i príbojom mora, keď z najvyššej výšky
pražilo slnko a všetko vrhalo najmenšie tône.
Bohyňa zbrudí hneď zátoky vodu a otrávi celú
obludným jedom: skropí ju výťažkom otravných zelín,
navyše trikrát zamrmle nad ňou čarodejnými
ústami tajomné slová sedemnásobnej kliatby.

Príde ta Scylla a dopoly pása keď vhrúži sa do vln,
odrazu zbadá, že brešúce netvory hyzdia jej lono.
Netuší ešte, že obludy tvoria súčasť jej tela,
preto chce pred nimi cúvnuť a odháňa od seba s hrôzou
dôkučné papule psiskov, lenže so sebou vlečie,
pred čím chce cúvnuť. Keď siahne si na stehná, lýtka a nohy,
miesto tých častí všade si nahmatá odporné tlamy:
na nohách divých psov stojí a chrptom všetky tie zvery
väzia jej na kýpti bedier i bruchu, ktoré čnie z vody.

Glaukovi vyhrknu slzy a zuteká pred zvodmi Cirky,
ktorá tak ukrutne použila moc čarovných bylín.
Scylla sa nepohla z miesta a pri prvej príležitosti
pomstí sa Cirke: Ulixovi zhubí šesť druhov.
Čoskoro bola by do víru strhla i koráby Teukrov,
nechže sa predtým nezmení v útes, ktorý tam dodnes

vyčnieva z hlbín. Námorník zďaleka obchádza bralo.

Opice

Keď veslá Trójanov vyhli sa útesom Scylly aj dravej
Charybdy tlame a už sa blížili k auzonským brehom,
zrazu ich vetry zahnali k pobrežiu líbyjských končín.
Do svojho srdca i domu Enea prijme tam Dido,
ale keď s odchodom drahého muža nevie sa zmieriť,
pod rúškom obete postaví hranicu dreva a na nej
ľahne si na meč a sklamaná v láske tak oklame všetkých.

Zuteká Eneas z Kartága s novými múrmi a opäť
pripláva k sicílskym brehom, kde jeho druh Acestes býval
pod horou Eryx, a uctí si obeťou náhrobok otcov.
Nato dal odpútať lode, čo na popud Junóny takmer
spálila Íris, a obchádza Liparu, kráľovstvo vetrov,
dymiace horúcou sírou, a skalnaté útesy Sirén.
More keď pohltí kormidelníka, loď plaví sa ďalej
pomimo Pachyty, Inarimy a na pustých skalách
stavaných Pitekúz, ktorým raz opice dali to meno.

Zahorel kedysi hnevom pán bohov na stále klamstvá,
faloš a na krivé prisahy, ktorých sa dopustil zradný
cerkópsky národ, a dal mu podobu odporných zvierat.
Odvtedy majú i nemajú postavu podobnú ľuďom.
Zmenšil im údy, nos pod čelom sploštil a ohrnul nahor,
obličaj rozryl brázdami hlbokých stareckých vrások,
celému telu dal porásť hnedastou srst'ou a všetkých
vysadil na tento ostrov. No ešte predtým dar reči
odňal ich jazyku, ktorý sa neštítal falošných prisah.
Odvtedy môžu len vrešťať a pišťať škrekľavým hlasom.

Sibyla

Obišiel Eneas ostrov a na pravej strane keď minul
Partenopu a na ľavej trubača Mizéna hrobku,
dorazí ku kúmskym brehom, kde strelo sa Avernské pleso
s odpornou vodou. Tu vstúpi do jaskýň Sibyly, starej
Fébovej kňažky, a prosí ju o priechod k otcovmu duchu.
Veštica dlho zrak upiera k zemi. Keď zošle boh na ňu

vešteckú extázu, napokon zdvihne ho nahor a rečie:

„Veľkú vec žiadaš, hrdina známy, ktorý sa v bojoch
preslávil rukou a v zúriacich plameňoch synovskou láskou.
Ale sa neľakaj, Trójan, tvoja prosba sa splní.
Pod mojím vedením uzrieš kraj blažených sídel, tú ríšu
druhého sveta, kde stretneš ducha drahého otca.
Pre cnosť a mužnosť nikdy niet neschodnej cesty." A v háji
kráľovnej podsvetia ukáže rukou na jeden prútik
žiariaci zlatom, ktorý mu prikáže odtrhnúť z kmeňa.

Eneas slúchne a uvidí ríšu strašného Orka,
pradávných predkov i veľkého Anchíza stareckú tôňu.
Spozná i práva a zákony tamojších krajov a aké
nebezpečenstvá čakajú naňho v budúcich bojoch.
Opačnou cestou keď vracia sa na zem ustatým krokom,
rozhovor s vodkyňou kúmskou mu zľahčuje únavnú chôdzu.
Ako sa uberá desivým šerom, takto jej vraví:
„Či si už bohyňa vskutku alebo milý tvor bohom,
ja ako bohyňu budem ťa ctiť a hlásať, že tebe
za život vdáčim: ty si ma zaviedla na miesta smrti,
ty si ma vyviedla opäť z miest smrti, keď som ich uzrel.
Za tieto zásluhy, len čo sa živý dostanem na svet,
dám ti postaviť chrám a budem ti kadidlo páliť."

Pozrie vtom veštica naňho a z hĺbky hrude si vzdychne.
„Nie som ja bohyňa," rečie, „a posvätným kadidlom nesmieš
uctievať smrteľnú bytosť. Počúvaj, aká je pravda.
Život, čo nikdy nemal sa skončiť, mi sľuboval Fébus,
ak jeho lúbostnej túžbe darujem paneský veniec.
Pokým sa nádeje nevzdal, kým snažil sa zväbiť ma darmi,
dobiedzal: ‚Kúmska panna, hocaké želanie vyslov,
ja ti ho splním v tej chvíli.' Ukážem na kôpku prachu,
ktorý som načrela hrst'ou, a tu ja, pochabá stvora,
žiadam ho o toľko rokov, koľko zrn bolo v tom prachu.
Lenže mi vypadlo z hlavy k tým letám žiadať i mladosť.
Ale on predsa mi núkal i večnej mladosti roky,
ak sa mu oddám. Ja som však pohrdla Fébovým darom,
radšej som zostala pannou. Ale už za mnou sú letá
mladého veku a tackavým krokom sa staroba blíži,
ktorá sa povlečie dlho. Už sedem storočí môjho
života prešlo, no aby počet zrn dosiahli roky,

musím sa tristokrát dožiť nového vína a žatvy.
Nadíde čas, keď predlhý život zhrbí mi statnú
postavu k zemi a moje starobou scivené údy
scvrknú sa na malú kôpku. Nik potom nebude veriť,
že som sa páčila bohu, a možno ani sám Fébus
už ma nebude poznať a poprie, že ma raz ľúbil.
V takomto zmenenom stave ma ľudia nebudú vidieť,
iba hlas bude im známy, lebo hlas nechá mi osud."

Achemenides u Polyféma

Pokým svoj osud rozvíja Sibyla stúpavou cestou,
z temnoty podsvetnej ríše sa trójsky Eneas opäť
vynorí v Kúmach. Keď riadnu obeť vykoná bohom,
pripláva k brehu, čo ešte sa po jeho pestúnke nezval.
Na týchto miestach sa usadil Itačan Makareus,
Ulixov druh, keď spríkril si útrapy zdĺhavej cesty.
Spoznal hneď Achemenida, ktorého Ulixov koráb
opustil v rokline Etny, a teraz ho znezrady našiel.
Údivom zdúpnel, keď videl živého druha, a zvolal:
„Ktorému bohu alebo náhode, Achemenides,
ďakuješ za svoju spásu? Prečo sa ako Grék vezieš
na trójskej lodi? Do ktorej krajiny mieri váš koráb?"

Achemenides, ktorý už vtedy na sebe nemal
franforce plášťa späťného trňmi, lež poriadne rúcho,
na jeho otázky odpovie takto: „Znova nech uzriem
Polyféma a jeho papuľu zbrýzganú krvou,
ak mi je drahší môj itacký domov nad tento koráb,
akže si Enea nectím tak ako vlastného otca.
Nijakým prejavom vďaka mu nemôžem oplatiť jeho
šľachetný skutok, že vravím a dýcham, že nad sebou vidím
nebo a slnko. Nebol by podlosťou čírou môj nevďak?
Len jemu vdáčim, že moje telo nezhltoť obor.
Keby mi teraz v tú chvíľu zhaslo života svetlo,
spochiniem v hrobe, a nie v tom ľudožrúťovom bruchu.
Ako som vtedy sa cítil (keby ma nebol strach zbavil
všetkého citu a zmyslov), keď bezo mňa odplával koráb
na šíre more? Chcel som kričať, ale som trpol,
že sa tým vrahovi zradím. Ved' aj ten Ulixov pokrik
stal sa vám záhubou takmer. Videl som, z hory keď obor

vytrhol ozrutný balvan a šmaril ho do hlbín mora.
Videl som, ako hneď nato skalou za skalou vrhal
do vody mohutnou rukou akoby vojnovým strojom.
Típol som náramnou hrôzou, že skaly a zvířené vlny
rozdrví koráb, načisto zabudnúť, že ja tam nie som.
Len čo vás rýchly útek zachráni pred istou smrťou,
Polyfém soptiaci zlosťou sa potíka po svahoch Etny,
vo svojej slepote tápe okolo stromov a často
naráža na ostré skaly. Vtom ruky zbrudené krvou
pozdvihne k moru a preklína celý achájsky národ.
,Keby tak náhoda znova sem priviedla Ulixa,' reval,
,alebo niekoho z druhov, na ktorom by som si mohol
všetku zlosť vyliat', ktorému by som mohol zjesť srdce!
Za živa trhal by som mu údy, vo svojich zuboch
drvil mu kosti a jeho krvou si zvlažoval hrdlo.
To by som banoval menej aj za svojím strateným zrakom.'

Takto a podobne zúrivec soptil. Celý som zbledol
smrteľnou hrôzou, keď hľadel som na chriapy zbrudené krvou,
na strašné laby, na očnú jamu zbavenú zraku,
na zrutné telo a ľudskou krvou zlepenú bradu.
Stál som na prahu smrti, no pred tou som najmenej típol:
nazdával som sa, že ma hneď zdrapí, že mojimi bálmi
naskutku nadžgá si bále. Pred mojím zrakom sa stále
vynáral obraz nedávnych čias, keď mojich dvoch druhov
trikrát či štyrikrát surovo uderil o zem a ihneď
vrhol sa na nich ako krutý lev na svoju korisť:
trhal z nich mäso i kosti s belavým špikom a ešte
napoly živými údmi si pažravo napchával brucho.
Stípol som zdrvený hrôzou a všetka krv stuhla mi v žilách,
keď som ho uvidel žuvať a hltat' krvavé mäso,
až sa ním dávil a požuté kúsky vyvrhal s vínom.
Podobný osud, tak som si myslel, čaká i na mňa.
Celé dni som sa skrýval a pri tom najmenšom šume
triasol sa strachom, smrti sa bojac i po smrti túžiac,
žalud'mi, lístím a trávou som zaháňal útrapy hladu.
Ako prst sirý, zúfalý, vydaný napospas smrti
napokon po dlhom čase túto loď uzrel som v diaľke,
bežal som k brehu, rukami znamenie dával, že prosím
o spásu v tvrdzi a trójsky koráb spasil mňa Gréka.

Ty teraz rozprávaj, milý môj priateľ, čo všetko si zažil,

vodca i družina, ktorá sa s tebou plavila morom!"

Makareus, Ulixes a Cirka

Eolus, Hippotov syn, vraj vládne v Tyrhénskom mori,
rozprával Makareus, a stráži tam v žalári vetry.
Vladár z nich niekoľko zašil do volských koží a týmto
čudesným darom obdaril Ulixa. Deväť dní dul im
priaznivý vietor a v diaľke sa zjavil im domov, cieľ cesty.
Na druhý deň, keď desiatym úsvitom zažiari Zora,
závisť a túžba po koristi zachváti druhov:
rozpáru mechy, tušiac v nich zlato. Pút zbavené vetry
hnali loď spiatočnou cestou, ktorou sa plavila predtým,
a tak sa ocitla znova v prístave vladára vetrov.

„Stade loď pripláva k mestu, ktorému základy kládol
Lestrygon Lamus," vraví Grék ďalej, „no vtedy tam vládol
Antifates. Mňa s dvoma druhmi vyslali k nemu,
ale ma ledva zachránil útek i jedného druha.
Tretí tam zahynul, keď jeho krvou si ľudožrút zbrýzgal
zločinné ústa. Kráľ letí nám v päťách, burcuje svojich
do boja krikom. Zbehnú sa húfy a vrhajú do nás
skaly a brvná, potopia chlapov a potopia lode.
Jednako jedna, tá, čo ma s druhmi a Ulixom viezla,
tá iba unikla skaze. Zronení, plačúci horko
nad stratou druhov, prideme k ostrovu, ktorý tam v diaľke
odtiaľto vidíš. Ja som ho uzrel aj zblízka, no ver mi,
radno len z diaľky naň hľadiet'. Eneas, statočný Trójan,
Venušin syn (je koniec vojny, preto ťa nesmiem
pokladať za nepriateľa), vyhni sa Cirkiným brehom!
Pri tomto brehu keď pristál náš koráb, aj my sme sa všetci
zdráhali na ostrov vstúpiť, lebo nám neschádzal z mysle
Antifates a Kyklop. Žreb teda určil, kto pôjde
navštíviť neznámy palác. V tom počte vybraných mužov
bol som i ja, môj verný druh Polites, Elpénor, veľký
milovník vína, Eurylochus a osemnásť iných.
Len čo sme do hradu vošli a zastali na prahu brány,
vybehli proti nám tisíce medved'ov, levov a vlkov.
Všetci sme od strachu stúpili, hoc na strach sme nemali dôvod,
lebo tie zvery nám nechceli zaťat' do tela zuby,
naopak, vlúdne a líškavo rad-radom vrteli chvostom,

keď s nami kráčali dvorom. Tu vyšli nám v ústrety slúžky,
ktoré nás predsieňou skvúcou sa výzdobou mramora ihneď
zaviedli ku svojej panej. Sedela v krásnej sieni
v kráľovskom kresle, odetá nádherným zriadeným rúchom,
na ktorom žiaril zlatými niťami pretkaný závoj.
Okrem nej sedia tam nymfy, ale tie pohybom prstov
nečešú povesné vlny, ani z nej nepradú nite.
Býlie a kvetiny rozličných farieb, ktoré tam ležia
bez ladu-skladu, triedia a osve do košov kladú.
Prácu víl Cirka skúma aj sama, lebo len ona
najlepšie pozná, aký sa účinok ukrýva v byl'kách,
ako ich miešať, a preto pozorne prezerá kôpky.

Len čo nás bohyňa uzrie a pozdravom oplatí pozdrav,
tvár jej zaleje úsmev, nič zlého nevešťa reči.
Nato hneď rozkáže slúžkam upražiť jačmenné zrná,
zaliať ho medom, čistým vínom a skýšeným mliekom,
tajne však pridá tá čarovnej šťavy, ukrytej v chuti
sladkého medu, a z ruky bohyne prijmem nápoj.
Len čo ho každý smädnými ústami vyprázdni do dna,
zákerňa bohyňa prútom nám pošibe vlasy a ihneď
(poviem to, hoci sa hanbím) začne mi vyrážať z tela
húština štetín, nemôžem vraviť a namiesto toho
grúlim a chrapľavo krochám, celá tvár schýli sa k zemi,
ústa mi stvrdnú na krivý rypák, na krku navrú
mohutné svaly, a ruka, do ktorej pred malou chvíľou
chytil som pohár, necháva na dlážke dvojklané stopy.
Nato ma do chlieva zavrú i s druhmi, ktorých tiež stihol
rovnaký osud (tak mocne pôsobil čarovný odvar!).
Jediný Eurylochus, ktorý sa nedotkol čaše,
nestal sa bravom. Doteraz bol by som v stáde sviň krochkal,
keby bol vypil ten pohár. On išiel zvestovať na loď
krutý náš údol a Ulixes pribehol pomstiť sa Cirke.

Nositeľ mieru, boh Merkúr, mu daroval belostný kvietok
rastúci z čierneho koreňa. Bohovia vravia mu moly.
Ulixes chránený kvetom i radami, čo mu dal Merkúr,
vykročí na hrad. Keď bohyňa podá mu zákerňák nápoj
a chce mu prútikom pošimrať vlasy, Ulixes prudko
odsotí Cirku a taseným mečom jej naháňa hrôzu.
Zmieria sa, stisnú si ruky. Keď pozve ho do svojej spálne,
Ulixes do daru žiada, aby mu odkliala druhov.

Cirka nás pokropí tajomnou šťavou prospešných bylín,
opačným koncom prúta nám pošibe hlavy a pritom
pospiatky šepoce slová, čo šepkala predtým. Čím dlhšie
šemotí spevavým hlasom, tým vyššie dvíhame hlavy,
z tela sa stráca nám strnisko štetín, ratice zmiznú
zo štyroch nôh a zjavia sa ľudské nohy a ruky.
Zaliati slzami padneme vodcovi okolo krku,
ktorý tiež slzí, a ako ho v náručí zvierame šťastní,
slová vďaky sú prvé, čo vysloví znova náš jazyk.

V priebehu dlhého roku, ktorý sme strávili potom
v Cirkinom sídle, veľa som videl a veľa som počul,
popri inom aj príbeh, čo mi zradila tajne
jedna zo štyroch slúžok, ktoré sa vyznali v čaroch.
Pokým náš vodca sa kdesi v samote zabával s Cirkou,
v svätyni paláca nymfa mi ukáže žiarivú sochu
mladíka zo snehobieleho mramoru, ktorému sedel
na hlave d'ateľ. Sochu zdobili vence a kvety.
Na moju otázku, kto je ten mladík, prečo mu sedí
na hlave vták a prečo sa v svätyni vzdáva mu úcta,
odpovie: 'Makareus, aj z toho všetkého spoznáš
moc mojej panej, ak obrátiš pozornosť na moje slová.'

Píkus a Kanenta

„Píkus, syn Saturnov, vládnucci ako kráľ v auzonskom kraji,
telom i dušou sa oddával výcviku bojových koní.
Ako sám vidíš, bol to muž krásny, nože len pozri
na pôvab sochy a podľa nej predstav si skutočný výzor.
Smelosť sa rovnala kráse. Ešte by štyrikrát nebol
uvidel preteky Grékov, konaných každých päť rokov.
Naňho sa obracal túžobný pohľad víl v latinských horách,
po jeho kráse zmierali túžbou i húfy víl vodných,
žijúcich vo vlnách Albuly, Numíka alebo v prúde
Aniéna, vo vodách Almóna s neveľkým tokom,
v tónistom Farfare, v prudko sa rútiacom Náre i nymfy
žijúce v jazere uprostred hája Diany Skýtskej,
ako i v susedných plesách. Všetkými pohrdol Píkus,
lebo už zbožňoval nymfu, ktorú raz na Palatíne
zrodila Venília Jánovi, bohu dvoch tvárí.
Len čo dozrelo dievča do rokov na vydaj súcich,

Píkus, kráľ laurentský, dostal zo všetkých pytačov prednosť.
Zriedkavú krásu jej zjavu predstihlo čaro jej spevu,
preto ju Kanentou-Speváčkou zvali. Úchvatným hlasom
vedela dojímať skaly aj stromy, divú zver tíšiť,
zastaviť dlhých riek toky a zadržať letiace vtáky.

Zatiaľ čo Kanenta lahodným hlasom si nôtila piesne,
vyhupol Píkus na chrbát koňa a uháňal z domu
do šírych laurentských polí poľovať na divé kance.
Pod ľavou pazuchou zvieral dva oštepky, sponad pliec viala
chlamýda z purpuru zapätá sponou z číreho zlata.
Prišla i Cirka, Sólova dcéra, do tohto kraja
nové zelinky zbierať na kopcoch hýriacich kvetmi,
opustiac chotár, nazvaný podľa nej Cirkiným poľom.
Ako tam spoza kríkov uvidí mladého muža,
údivom zdúpnie: z náručia skĺzne jej býlie a telom
akoby prenikal horúci plameň až do špiku kostí.
Len čo sa spamätá z toho prudkého náporu vášne,
chystá sa vyznať zo svojich túžob. Jej úmysel zmariť
prudký cval koňa a veľká družina okolo kráľa.
»Ved' mi ty neujdeš,« ticho si vraví, »čo by si letel
na krídlach vetra, ak dobre sa poznám, ak nezmizla ešte
všetka moc z bylín a nesklamú moje čarovné slová!«
Sotva to povie, vyčarí beztelé marivo kanca,
ktorý sa preženie popred Píkove zraky a vbehne,
ako sa kráľovi marí, do hustej hory, kde veľká
húština stromov a krovín bránila koňovi vstúpiť.
Preludom koristi zmámený Píkus hneď letí tým smerom,
zoskočí z koňa, z ktorého stúpala para, a pešky
uháňa ďalej za márnym cieľom do hĺbky lesa.

Cirka tu začne sa modliť a odriekať prosebné slová,
vzýva a zaklíňa tajomných bohov tajomnou kľatbou,
ktorou vie skaliť i striebnistú žiaru nebeskej luny,
ba i jas slnka zatiahnuť čierňavou daždivých mrakov.
Pod vplyvom čarov i teraz oblohu zahalí šero,
zo zeme stúpajú kúdoly hmly a kráľovský sprievod
zablúdi v temravej hore a stratí z dohľadu kráľa.

Bohyňa vyčíha príhodné miesto i chvíľu a takto
osloví Píka: »Pri tvojom zraku, čo učaril môjmu,
pri tvojej kráse, ty krásny, ja bohyňa vrúcne ťa prosím,

zľutuj sa nad mojou túžbou a prijmi za test'a Féba,
ktorý zrie všetko, a jeho dcérou nezhrdni kruto!«

Skončila Cirka, no Píkus odmietol rázne jej prosbu.
»Nechže si hocikto,« vravel hneď nato, »nechcem byť твоjím.
Inú už ľúbim a budem ju ľúbiť po celý život.
Nemienim nikdy záletmi porušiť manželskú vernosť,
dokiaľ mi osud zachová Kanentu, Jánovu dcéru!«

Znovu sa pokúša Cirka uprosiť Píka, no márne.
»Toto si odpykáš,« skríkne, »už Kanentu neuzrieš viacej.
Spoznáš, čo urobí žena, ak pohrdne dakto jej láskou,
najmä ak zhrdnutou, ľúbosťou horiacou ženou je Cirka!«
Dvakrát sa k západu, dvakrát sa k východu obráti tvárou,
trikrát ho pošibe prútom a zašomre pritom tri kliatby.
Beží kráľ od nej a s údivom badá, že nesú ho nohy
rýchlejšie ako predtým. Vtom uzrie si na tele perie.
Pobúrený, že náhle sa premenil v nového vtáka
latinských lesov, od zlosti zatína zobákom do pňov
bútl'avých stromov a jednostaj rozdáva údery vetvám.
Purpurom plášťa sa na hlave zafarbí perie a zlatá
spona, čo predtým mu na hrudi spínala rúcho, sa zmení
v perie a v podobe žltého pása mu ovíja hrdlo:
jedine meno Píkus, d'ateľ, mu zostalo ďalej.

Zatiaľ čo kráľovská družina často zvoláva Píka
po celom lese i poli a všade hľadá ho márne,
nevdojak zočí tam Cirku (medzitým zriedila husté
kúdoly hmly a vetrami zahnala zo slnka mračná).
Právom ju viní a nástojí, aby jej vydala kráľa,
navyše násilím hrozí a vytasí proti nej zbrane.
Bohyňa pofрка všetkých ničivým jedom a pritom
zvoláva pekelných bohov a temné mocnosti noci,
ujúka, o pomoc prosí Hekatu, bohyňu čarov.
Zrazu (div divúci!) zo svojho miesta pohnú sa lesy,
zaduní zem a stromy v okolí zaleje bledosť,
otravou skropená tráva sa zarosí kvapkami krvi,
akýsi chrapľavý rachot akoby vychádzal zo skál,
horou sa niesol psí štekot, pôda sa hmýrila všade
čiernymi hadmi a vo vzduchu lietali duchovia mŕtvych.
Zatiaľ čo Píkovi druhovia hľadia s údesom na tie
preludy mátoh, Cirka sa dotkne ich zdesených tvárí

čarovným prútom a pod tým dotykom zmenia sa v rôzne
obludné zvery: rad-radom stratili ľudský svoj výzor.

Za obzor kleslo už slnko a vylialo posledné lúče
na svet, no Kanenta čakala márne na svojho muža
s túžobným srdcom i zrakom. Húf sluhov a ľudu sa za ním
rozbehne do všetkých lesov a nesie mu v ústrety fakle.
Kanente nestačí plakať, trhať si vlasy a biť sa
päťami do prs (hoci to robila): vybehne z domu
a ako šialená sem i ta lieta po šírých poliach.
Bez jedla, bez spánku celých šesť nocí, šesť úsvitov slnka
zrelo ju po horách po dolách brúsiť, kam viedli ju nohy.
Posledný videl ju Tiber, keď zmorená žiaľom i cestou
na jeho chladivom brehu si vystrela ustaté telo.
Horké slzy tam roniac, kvílivým hlasom si smutne
nôtila slová, ktoré sa rodili z veľkého bôľu,
ako keď umiera labuť a spieva si pohrebnú pieseň.
Napokon od žiaľu sa jej rozpustia kosti a údy,
až sa pomaly celá rozplynie do vzdušných vánkov.
Ale báj dodnes viaže sa k miestu a Kamény, dávne
múzy, ho nazvali Kanentou podľa vílinho mena.'

Nejeden takýto prípad som počul, nejeden videl
v priebehu roku. Keď z nečinnej liene nás vytrhne rozkaz
znova sa na more vydať, znova rozvinúť plachty,
Cirka nám veští, že čaká nás dlhá, osudná cesta,
pohromy na vlnách búrlivých hlbín. Nato ma, priznám,
pochytí hrôza, a preto som ostal na tomto brehu."

Dokončil Makareus a Eneas do urny vložil
svojej pestúanky popol a na mramor vyryť dal nápis:
TUNÁ MŇA KAJÉTU NA VATRE SPÁLIL S PRÍSLUŠNOU POCTOU
ZBOŽNÝ MÔJ CHOVANEC, KTORÝ MA VYTRHOL Z PLAMEŇOV TRÓJE!

Diomédivi druhovia, apúlsky pastier

Trójania nato odviažu od brehu lanovie lodí,
na míle obídu palác i nástrahy neslávne známej
bohyne Cirky a zamieria k lesom, kde tónistý Tiber
valí do mora vody zároveň so žltým pieskom.
Eneas získa tam domov i kráľa Latina dcéru,

ale nie bez boja: s uvzatým národom musí viesť vojnu,
lebo kráľ Turnus vrel zlosťou, že prebral mu sľúbenú ženu.
S Latiom bijú sa všetky tyrhénske mestá a ťažké
víťazstvo dlho sa hľadá v jednotaj planúcich bojoch.

Jedni aj druhí cudzími vojskami zväčšujú svoju
údernú silu. Mnohí posilnia Rutulov, mnohí
Trójanov tábor. Neprosil Eneas o pomoc márne
Euandra, no márne šiel Venulus za Diomédom,
ktorý po skaze Tróje vyženil od kráľa Dauna
apúlsky kraj a založil mohutné mesto, kde vládol.
Keď mu Venulus odovzdal odkaz, v ktorom kráľ Turnus
posily žiadal, Diomédom odprie vojenskú pomoc.
Nechce vraj testovo vojsko vystaviť útrapám vojny
a on sám nemá vraj nadostač chlapov do zbrane súcích.
„Aby si nemyslel,“ vraví mu ďalej, „že plané a klamné
vytáčky hľadá, treba mi do dávnych spomienok načrieť,
hoci tým obnovím trpký svoj žal. Keď plameňom vzbĺkla
vysoká Trója a achájske vojsko sa vršilo na nej,
narycký hrdina Ajax odvliekol panenskú kňazku
panenskej bohyně z chrámu, a trest, čo mal stihnúť len jeho
za ten bezbožný skutok, napokon stihol nás všetkých.
Víchory nás rozmece na všetky strany, vláči nás búrnou
hladinou mora, bije hrom, z temravy siahajú blesky,
lejaky lejú sa prúdom, hnev hlbín a nebeských výšin
dosiahne vrchol, keď loďstvo stroskoce pri Kaféreu.
Keby som teraz tu vyráľal radom tú záľahu pohrôm,
to by aj Priamus mohol zaplakať nad biedou Grékov!
Ja som sa zachránil, lebo ma bohyně Minervy priazeň
vytrhla z hlbín, lenže ma znova od rodných Argov
na more zahnal hnev Venuše, ktorej na myseľ zišlo,
že som ju poranil v boji. Tolko ukrutných útrap
zažil som na šírom mori a na zemi v bojoch, že neraz
nazval som šťastnými tých, čo ich víchrica pri Kaféreu
vnorila do vln, a banoval, prečo som nezhylnul s nimi.

Na moju družinu zmorenú údermi vojny a mora
doľahne malomyselnosť a každý chce s túlaním skončiť,
najmä však prchký a vtedy aj strastami zjatrený Akmon
vybuchne: „Chlapi, jestvuje súženie, čo by z nás niekto
zdráhal sa znášať? Čím ešte môže nás Venuša strestať,
ak sa jej zachce? Kým človek pred horším osudom trpne,

zroní ho každý úder, no keď zlo prekročí mieru,
pošliape strach a z pohrôm si nerobí príťažkú hlavu.
Nech to aj Venuša počuje, nedbám, nech vrší sa ďalej
na druhoch Diomédoých, my aj tak zhrdame všetci
krutým jej hnevom a malý strach máme z jej priveľkej moci!"

Takouto trúfalou rečou popudí pleurónsky Akmón
Venušu k zlosti a rozdúcha plameň jej dávneho hnevu.
Málokto súhlasí s ním, ba prevažná väčšina druhov
ostro sa osopí naňho. Keď Akmón chystá sa brániť,
odrazu stenkuje mu hlas i hrdlo, v perie sa zmenia
na hlavu vlasy, na novom krku, prsiach i chrbte
takisto zjaví sa perie, dlhšie brká a letky
pokryjú ruky a v lakti sa ohnú na ľahké krídla,
väčšiu časť nohy zaberú prsty, pery mu stvrdnú
v rohovú kôru, ktorá sa predĺži v končitý zobák.

S údivom sledujú druha Nykteus, Rexénor, Lykus
ako i Abas a pokým tak údesom trpnu, tú istú
podobu dostanú všetci. Väčšina družiny mojej
vznesie sa nahor a plieskajúc krídlami oblieta koráb.
Aj to ti poviem, aký je výzor nového vtáka:
nie je to labuť, ale sa veľmi ponáša na ňu.
A tak s tou neveľkou družinou teraz ledvaže stačím
brániť si svoje i testóve suchotou trpiace kraje."

Tol'koto Diomédes. Venulus opustí nato
Diomédovo sídlo a kráčajúc apúlskym poľom,
uzrie tam jaskyne tônejú tmavou húštinou stromov
alebo klátivým trstím, kde teraz má domov a skrýše
polocap Pan, no za dávnych časov tam bývali víly.
Ale raz tak ich naplašil apúlsky pastier, že najprv
premknuté strachom dali sa na útek z tohoto kraja.
Len čo však prešla ich hrôza, pohrdli chlapom a v rytme
tanečnej piesne dupkali nohami v spoločnom kole.
Pastier si robí z nich posmech, ťarbavo napodobňuje
tanečné kroky a k nadávkam pridáva oplzlé reči.
Ústa mu nezmĺkli, pokým aj hrtan sa nepokryl drevom.
Zmenil sa na strom a po miazge poznať surové mravy:
jazyk zanechal stopy v trpkastých plodoch, čo planá
oliva dáva. Do bobúl prešla aj surovosť rečí.

Eneove lode

Len čo sa Venulus s posolstvom vrátil od Dioméda,
ktorý odmietol pomoc, Rutuli bez jeho posíl
pustia sa do vojny sami a na oboch stranách sa lejú
potoky krvi. Tu ženie sa Turnus s fakľami k lodiam
a tým, čo unikli záhube v mori, hrozí smrť ohňom.
Plameňom blčala smola, vosk a všetko, čo dáva
potravu ohňu, ktorý sa po dlhom stožiarí plazil
k zvinutým plachtám, a z lavičiek veslárov dvíhal sa kúdol.

Ale tu Kybela, svätá mať bohov, si spomenie, že tie
lode sú stavané z jedlí vyťatých na stranách Ídy,
štrngotom kovových zvoncov a piskotom frýgických píšťal
rozzvučí vzduch a priletiac povetrím na krotkých levoch
k bojisku, zvolá: „Nadarmo, Turnus, bezbožnou rukou
vrháš tie ohne, ja zachránim lode, nemienim strpieť,
aby časť môjho lesa pohltil pažravý požiar.”

Pokým to bohyňa vraví, rachocú hromy a vzápäť
spustí sa z oblohy náramný lejak, padajú krúpy,
zúrivé vetry rozbúria vzduch i hladinu mora,
ktorá sa pod náhlym náporom víchra vzdúva a jačí.
Velebná Matka bohov jedným z tých náporov vetra
pretrhne konopné laná, čo loďstvo pútali k brehu,
zaženie koráby na šíre more a ponorí na dno.
Brvná pod vodou zmäknú, na telo zmení sa drevo,
podobu ľudskej tváre dostanú ohnuté kormy,
nohami schopnými plávať a prstami stanú sa veslá,
ostane bokom, čo bolo bokom, stredná časť kýlu
naspodku lode sa pretvorí na stavce chrbtovej kosti,
laná sa stanú hebkými vlasmi, rukami rahná.
Belasá farba im ostala ďalej: morských víl roje,
ktoré sa kedysi hlbiny báli, veselo teraz
na vlnách šantia. Hoci sa zrodili na tvrdých horách,
zbožňujú poddajné more a nemyslia na dávny domov.
Ale im neschádza z mysle, koľko búrok a pohrôm
prežili na šírych moriach: často podložia ruky
pod lode zmietané víchrom, nikdy však pod lode Grékov.
V pamäti tkvie im pád Tróje a k Danajcom nenávisť cítiť:
žiaril im zrak, keď v troskách uzreli Ulixov koráb,
žiaril im zrak, keď videli, ako loď Alcinoova

začala tvrdnúť a drevené boky jej pokryla skala.

Premena korábov naorské víly dávala nádej,
že ten div odstraší od vojny Turna, ale on ďalej
zotrúva v boji. Jeden i druhý tábor má bohov
a má aj chabrosť, čo vyváža bohov. Už nevedú vojnu
o zem do vena danú, o žezlo test'a, ba ani
o teba, Lavínia, chcú iba víťazstvo dobyť,
lebo sa hanbia ukončiť boje. Napokon uzrie
Venuša víťazstvo synových zbraní: padne kráľ Turnus,
padne i Ardea, mocné Turnovo mesto. Keď kráľa
Eneas zahubil mečom a na popol obrátil domy,
z hromady trosiek a rumov sa vznesie k oblohe dosiaľ
neznámy vták a za letu otriasa zo seba popol.
Chudým a sivastým telom, kvílivým hlasom je pravým
obrazom dobytej Ardey, ktorá mu dala aj meno:
ardea-volavka nad sebou trúchli trepotom krídel.

ENEHOVO ZBOŽNENIE

Zbožným a hrdinským duchom si Eneas naklonil všetkých
nebeských bohov, ba zdolal aj dávny hnev kráľovnej nebies.
Na pevných základoch stála moc štátu, keď mladý syn Július
vyrástol v muža a hrdinský Eneas pre nebo dozrel.

Venuša získa si náklonnosť bohov, objíma otca
okolo krku a vraví: „Otec, nikdy si nebol
voči mne tvrdý, no teraz mi vyplň tú najväčšiu prosbu:
Enea môjho, ktorý ťa ako krv z mojej krvi
urobil starým otcom, obdaruj božstvom, hoc malým,
hlavne, že mu dáš dáke. Stačí, že už raz uzrel
nevľúdne kráľovstvo mŕtvych a prekročil podsvetnú rieku.“
Bohovia prejavajú súhlas, ba ani kráľovná Juno
neskrýva dojatie v tvári a zmierlivo prikývne hlavou.
Nato jej Jupiter vraví: „Zaslúžiš taký dar, dcéra,
ako i ten, čo zaňho tu prosíš. Maj si, čo žiadaš!“

Potešia Venušu slová a len čo vzdá otcovi vďaku,
zapriahne holubíc krdel' a ľahkým ovzduším letí
k laurenským brehom, kde do mora plazí sa pomedzi trstie
vodný prúd Numícia. Prikáže riečnemu bohu,

aby zmyl z Enea všetko, čo podlieha smrti, a svojím
potichu plynúcim tokom odniesol do morských hlbín.
Splnil boh rieky Venušin príkaz, Enea vnoril
do svojho prúdu a vlnami pozmýval všetko, čo bolo
smrteľné na ňom: iba časť najlepšia zostala z neho.
Po tejto očiste matka božskými masťami natrie
synovo telo, ambróziu s nektárom zmieša,
podá mu do úst a spraví ho bohom. K domácim božstvám
ráta ho Kvirínov národ a úctu vzdáva mu v chráme.

POMÓNA A VERTUMNUS

Ífis a Anaxareta

Nato moc v Albe a Latiu do rúk vzal Askanius,
známy aj pod menom Júlus, po ktorom Silvius vládol.
Jeho syn Latínus s kráľovským žezlom nanovo nosil
pradávané meno. Latina vystriedal Alba a po ňom
kraloval jeho syn Épytus. Nato sa ujali vlády
Kapys a Kapetus, najprv však Kapys. Po nich moc prevzal
Tiberínus. Keď utonul v Albule, etrúrskej rieke,
po ňom ju nazvali Tiber. Tento kráľ splodil dvoch synov.
Remula, staršieho vekom, a Akrotu, ktorý bol divoch.
Remulus zahynul bleskom, keď zatúžil ovládnuť blesky.
Akrota miernejšie vládol než brat a odovzdal žezlo
Aventínovi, ktorý spočíva na tomže vršku,
na ktorom kedysi vládol, a vršku zanechal meno.

Palatínskemu ľudu už kraloval Proka, keď žila
Pomóna, latinská víla. Nebolo v Latiu víly,
ktorá by ovocné sady tak horlivo ošetrovala,
ktorá by väčšmi sa starala o hojnú úrodu stromov.
Z toho aj vzniklo jej meno. Ju netešia rieky a lesy,
rada má sady a konáre rodiace šľachtené plody.
Ruku jej neťaží oštep, lež ohnutý štepársky nožík,
ktorým raz potláča pribujný rast a zrezáva divo
rastúce výhonky z pníka, raz rozkrojí kôru a vrúbel'
osadí do nej a cudzej vetvičke poskytne miazgu.
Stromky v jej záhradách netrpia suchom: nad spleťou smädných
koreňov skypruje pôdu a zalieva vodou. Len tomu
žije, len z toho má radosť. Lúbošť je cudzia jej srdcu.

Pred divým násilím vidieckych bohov sa zatvára zvnútra
v ovocnom sade a chráni sa pred vstupom mužov. Čo nástrah
strojili Pomóne Satyri, do tanca hotová chasa,
rohatí Pani, okolo rožkov venčení smrečím,
alebo Silván, ešte vždy mladistvý na svoje roky,
ako i Priap, údom i kosákom strašiaci kmínov,
aby ju dostali v náruč! Väčšou láskou k nej horel
Vertumnus ako tí všetci, no nemal viac šťastia než oni.
Kol'ko ráz v odeve drsného ženca popred sad niesol
plný kôš klasov a vskutku mal výzor pravého ženca!
Neraz i čerstvým senom si ovenčil hlavu a človek
mohol si myslieť, že na lúke obracal skosenú trávku.
Neraz bič držal v mozolnej ruke a bol by si zasa
prisahal na to, že práve vypriahol ustaté junce.
S ohnutým nožom bol záhradník alebo vincúr a keď vzal
na plece rebrík, akoby chystal sa ovocie zberať.
Slovom, v rozličných podobách často zašiel k jej bráne,
aby sa pohľadom aspoň pokochať mohol v jej kráse.
Ba raz aj farebnú šatku si ovinul okolo hlavy,
na spánky šediny pridol a badkajúc s palicou v ruke,
v podobe stareny vstúpil do jej vzorného sadu.
S obdivom na stromy pozrie a vraví: „Aká to hojnosť!“
A hneď jej vtlačí pár bozkov, aké by nedala pravá
starena nikdy, zhrbený sadne si na zem a zraky
upiera k vetvám, ktoré sa skláňali pod ťarchou plodov.

Oproti nemu stál brest a réva s nádherným hroznom.
Pochváli spojenie bresta s výhonkom révy a vraví:
„Keby brest rástol tu osihotený, bez pníka révy,
jedine zeleňou lístia by na seba pozornosť pútal.
Tak i tá réva, čo sa s ním snúbi a spočíva na pni,
keby nelipla k nemu, by ležala na holej zemi.
Ty si však neberieš príklad z tohoto brestu a révy,
vyhýbaš objatiu mužov a nechceš oddať sa láske.
Keby si hcela, teba by obliehal oveľa väčší
pytačov zástup než Helenu, väčší než Hippodamiu
alebo manželku Ulixa, rázneho k splašeným druhom.
Po tebe túžia i teraz, hoc od všetkých pytačov bočíš,
tisíce mužov, polobohov i bohov a všetky
bytosti božské, čo majú sídla v Albánskych horách.
No ak si múdra a chceš mať dobrého druha, daj na mňa
starenu, čo ťa má radšej než všetka tá zálezná chamrad’,

oveľa radšej než tušíš: odmietaj ďalej tie nízke
zmyselné chůtky a Vertumna vyvol' si za druha lôžka.
Zaňho môžem ti ručiť, pretože poznám ho lepšie,
ako on pozná sám seba. Neblúdi sem i ta svetom,
lipne len na tomto kraji a nechce mať každú, čo zočí,
ako väčšina chlapov. Prvou i poslednou láskou
budeš mu, ver mi, len tebe jedinej zasväť život.
Navyše je to mladík, ktorému príroda dala
pôvabu dary a vie sa v hocakú podobu zmeniť.
Stane sa bárčím, ba všetkým, čo ti len na myseľ zide.
Máte i rovnaké záľuby: prvý sa ovociu teší,
čo sa ti urodí v sade a s radosťou chytá ho do rúk.
Lenže už teraz netúži po zrelom ovocí stromov
alebo rastinách lahodnej chuti, čo záhrada dáva,
jedine po tebe túži. Zľutuj sa nad jeho láskou:
predstav si, že ťa sám tuná mojimi ústami prosí.
Varuj sa pomsty bohov a Venuše, ktorá sa zlostí
na tvrdé srdcia, i Nemezinho dlhého hnevu.
Aby si väčšmi sa bála, poviem ti príhodu známu
na celom Cypre (dlhý vek všeličo doprial mi počut').
Možno ten príbeh ťa dojme a dáš si obmäkčiť srdce.

Vznešenú Anaxaretu, ktorej krv dávneho Teukra
prúdila v žilách, raz uvidel Ífis, syn nízkeho rodu.
Len čo ju uzrel, l'úboštným plameňom vzbĺklo mu srdce.
Dlho sa bránil tej láske, ale keď vášnivý ošial
nevedel rozumom premôcť, šiel modlikať k devinej bráne.
Vyznal sa pestúnke z nešťastnej lásky a pri šťastí devy
vrúcne ju prosil, aby ho kruto neodbýjala.
Neraz i na mnohé slúžky sa obracal s priateľským slovom,
vzrušeným hlasom ich prosil o priazeň pre svoju lásku.
Často jej posielal listy kypiace márnivou nehou,
zavše jej na okraj dverí zavesil kyticu ruží
zrosenú prúdmi slz a mäkkým bokom si ľahol
na tvrdý prah a robil žalostné výčitky zámke.
Ona je krutejšia pritom než more za jarných búrok,
tvrdšia než oceľ, ktorú vytavia nórické hutý,
tvrdšia než skala, čo doteraz väzí hlboko v zemi.
Posmešne pohrdne prejavmi lásky, k nel'udským činom
pripoží naduté slová a všetku nádej mu vezme.

Ífis keď nemohol znášať útrapy dlhého bôľu,

zastane na prahu dverí a na rozlúčku jej povie:
,Vítaziš, Anaxareta, odpor, čo voči mne cítiš,
dlho už nebudeš znášať. Chystaj sa na slávny triumf,
vavrínom ovenči hlavu a víťazný chválospev spievaj!
Vítaziš a ja rád umriem, jasaj a plesaj, ty krutá!
Aspoň to jediné na mojej láske si nútená chváliť,
tým som ti milý a túto zásluhu rada mi priznáš.
Pritom však nezabúdaj, že láska k tebe mi v srdci
zhasla až s posledným dychom a že som súčasne stratil
svoj i tvoj život. O mojom skone sa nedozvieš z chýrov,
sám sa ti ukážem, aby si o smrti nemala pochýb.
Bohovia, akže aj osudy ľudí vidíte z neba,
nezabudnite na mňa (viacej si netrúfam prosiť),
dajte, nech veky sa hovorí o mne, a o čo sa skrátil
mladý môj život, o ten čas predĺžte pamiatku na mňa!'

Zmĺkol a k dverám, ktoré vencami zdobieval neraz,
pozdvihol slzami zrosené oči a blednúce ruky,
na horné veraje priviazal povraz a po týchto slovách:
,Takýto veniec ťa poteší väčšmi, ty bezcitná stvora?'
zasunul do slučky hlavu. No ešte i vtedy sa tvárou
obrátil k nej a telo ostalo na krku visieť.
Smrteľným zápasom zmietané nohy búchali do dvier,
z ktorých šli akési tlmené stony. Keď sluhovia nato
otvorili dvere a uzrú ten skutok, skríknu a pozde
zvesené telo odnesú k matke, lebo mu otec
dávnejšie umrel. V náručí zovrie ho matka a s plačom
objíma studené údy. Keď mučivú bolesť i do slov
vliala a spravila všetko, čo robieva nešťastná matka,
vystrojí synovi pohreb a zaliata slzami kráča
mestom a k ohňu sprevádza máry so siným telom.

Náhodou Anaxaretin dom stál na kraji cesty,
kadiaľ sa uberal smútočný sprievod, a ukrutná deva,
ktorou už zmietala bohyňa pomsty, začula nárek.
,Pod'me si pozrieť ten pohreb,' dojatá vraví a vyjde
do hornej miestnosti domu, kde boli široké okná.
Sotvaže oblokom vyzrie a na márach Ífida zbadá,
razom jej zmeravie zrak, tvár zaleje bledosť a v žilách
schladne jej horúca krv. Keď skúšala od okna cúvnuť,
nohy sťa prikuté stáli, keď chcela odvrátiť hlavu,
nemohla hlavou ani len pohnúť. Pomaly v kameň,

ktorý už predtým nosila v hrudi, sa zmenila celá.
Nemysli, že je to bájka. V Salamíne zrieť dodnes
sochu tej dievky a pod menom Venuše Vyzerajúcej
uprostred mesta má chrám. Ten div ti bud' výstrahou, drahá,
prosím ťa, odlož tú hrdosť a oddaj sa milému s láskou.
Za to nech jarné mrazy ti nespália zárodoky plodov
a nech ti búrlivé vetry neskmášu zo stromov kvety!"

Takto keď márne boh v podobe stareny presviedčal nymfu,
zmenil sa v mládenca opäť: znevrady odložil všetky
staroby znaky a v takej kráse zaskvel sa pred ňou,
akou sa zaskveje slnko, keď roztrhá záhate mrakov
svojimi lúčmi a voľne zažiarí na jasnom nebi.
Keď chcel boh násilie spáchať, násilia nebolo treba:
nymfu tak uchváti krása, že láskou vzbĺkla aj ona.

RÓMULUS A HERSILIA

Nato moc v auzonskom štáte násilne uchvátil do rúk
Amúlius, kým staručký Numitor stratenú vládu
nedostal od vnukov naspäť. V deň sviatku bohyne Pales
Rómulus založí mesto. Kráľ Tatius pustí sa s Rímom
do boja pre únos sabínskych žien. Keď Tarpéja zradí
cudzím vstup na hrad, pod štítmí vydýchne bezbožnú dušu.

Synovia Kúr ako krdel' ticho sa kradnúcich vlkov
stlmili každý hlas v ústach, znevrady prepadli stráže
spútané spánkom a hnali sa k bránam, ktoré dal pevnou
závorou Rómulus zavrieť. No jednu z nich otvorí sama
kráľovská Juno, hoc pritom ani len nevrzgli pánty.
Jedine Venuša čula, keď závora spadla, a chcela
vložiť ju naspäť, lenže boh nikdy nemôže zmeniť
počin iného boha. Pri chráme Jánusa prúdil
pramienok studenej vody, kde bývali auzonské víly.
Na tie sa obráti Venuša s prosbou a najady splnia
ochotne zbožnú jej žiadosť: vypustia mohutným tokom
prameňa vody. Keď pri tom všetkom schodný bol priechod
otvorom brány a mocný prúd nestačil zahatať cestu,
pod prameň s výdatným stokom najady podložia žltú
síru a tlejúcou smolou zapália priechody žriedla.
Horúcosť horiacich látok prenikne rýchlo až na dno

žriedla a vody, čo pred chvíľou mohli sa v chlade
pretekať s riavami Álp, sa parou rovnajú ohňu.
Z obidvoch verají zaliatych horúcou vodou sa valia
kúdoly pary a uvzatým Sabíncom sľúbenú bránu
hatalo čudesné žriedlo, kým rímsky vojak sa chopil
štítu a meča. Keď vzápätí Rómulus napadol cudzích
votrelcov zbraňou, rímsku zem navôkol posiali hĺby
sabínskych mŕtvov i mŕtvov rímskych a v bezbožnom boji
meče testov a zaťov zbroneli vzájomnou krvou.
Napokon uznajú za lepšie mierom ukončiť vojnu,
neviest' boj po krajnú medzu a Tatia za kráľa pribrať.

Keď už bol Tatius mŕtvý a Rómulus jediný obom
národom nestranne vládol, Mars odložil prilbu a touto
rečou sa obrátil na otca bohov i smrteľných ľudí:
„Na pevných základoch, otec, stojí moc Ríma a jeho
záštitou nie je už jediný vládca. Nadišla chvíľa,
aby si odmenil mňa i svojho slávneho vnuka
sľúbenou poctou: povznes ho zo zeme do výšin neba.
Sám si mi kedysi vravel na sneme bohov (tvoj výrok,
ktorý mi v pamäti utkvel, dobre si pamätám dodnes):
,Zrodí sa hrdina, ktorého vynesieš do modrých výšin.'
Tie tvoje slová nechže sa teraz premenia v skutok!"

Prikývol všemocný otec, v tú chvíľu zatiahol blankyt
čiernymi mrakmi a hromom a bleskami vystrašil vesmír.
Spozná Mars ihneď, že mu tým jasné znamenie dáva
vykonať sľúbený únos. Mocne sa kopijou vzoprie,
vyskočí na voz, čo chomútom tlačil už tátošom šije,
švihne a zapraská bičom a strmhlavým letom sa spustí
z neba, až pristane na Palatíne pokrytom lesmi.
Rómula, ktorý tam občanov súdil z kráľovskej moci,
uchváti na voz. V subtílnom vzduchu sa rozplynie jeho
smrteľné telo, ako sa rozpúšťa z olova guľka,
keď ju prak vystrelí takmer doprostred nebeských výšin.
Smrteľnú podobu vystrieda krajšia, ktorá je hodna
nebeskej pocty: stane sa Kvirínom v kráľovskom rúchu.

Keď ako za mŕtvym Hersilia plakala za ním,
kráľovská Juno oblúkom neba vyšle k nej Íris,
ktorá má smútiacej vdove oznámiť takýto odkaz:
„Vznešená pani, najkrajšia ozdoba Ríma a pýcha

celej sabínskej zeme, nedávno dôstojná žena
veľkého muža a teraz božského Kvirína družka,
prestaň prelievať slzy. Ak túžiš manžela uzrieť,
na vršok Kvirínov so mnou sa pober, kde zeleňou stromov
skveje sa háj a tieňom halí chrám rímskeho kráľa!"

Poslúchne Íris a po dráhe dúhy spustí sa na zem,
pristúpi k Hersilii a oddá jej Junónin odkaz.
Kráľovná z ostychu ledva pozdvihne oči a povie:
„Bohyňa (narýchlo neviem, ako ťa nazvať, hoc nemám
pochyby o tvojom božstve), ved' ma, len ved' ma a môjho
milého muža mi ukáž. Ak mi ho dovolí osud
aspoň raz uzrieť, blažene zvolám, že bola som v nebi."

Ešte v tej chvíli Hersilia a panenská Íris
vystúpia na blízky Rómulov vršok. Vtom z nebeských výšin
na zem ta dopadne hviezda, od jej plameňov vzbĺknu
kráľovnej vlasy a spolu s hviezdou vznesie sa k nebu.
Vo svojom náručí zovrie ju Rómulus, ktorý dal základ
hlavnému mestu, a zároveň s telom zmení jej meno:
nazve ju Hórou a Kvirínus teraz má v bohyni družku.

XV.

MYSCELUS

Medzitým každý si otázku dáva, kto unesie ťažké
bremeno vlády a stane sa nástupcom veľkého kráľa.
Chýr, čo predchádza pravdu, obdaril slávneho Numu
kráľovskou mocou. Ten preskúmal nielen posvätné zvyky
sabínskych predkov, ale si vo svojom všestrannom duchu
kládol cieľ vyšší a pátral, čo skrýva sa za hmotným svetom.
Z túžby čo najviac poznať opustil domov i rodné
Kúry a navštívil Krotón, ktorý raz Herkula hostil.
Keď sa tam spýtal, kto postavil múry gréckeho mesta
v italskom kraji, daktorý starec, ktorému nebol
neznámy príbeh dávneho veku, odpovie takto:

„Po šťastnej plavbe, ako báj vraví, Herkules pristál
na tomto brehu s obrovskou čriedou iberskej lichvy.
Zatiaľ čo statok sa voľne popásal na sviežich lúkach,
hrdinu do domu pozval a pohostil bohatý Krotón.
Keď si tam oddýchol po ťažkej práci a odchádzal ďalej
za svojím cieľom, vavel: ‚Až prídu do rokov vnuci,
na tomto pobreží bude stáť mesto.‘ A výrok sa splnil.

Akýsi Myscelus, ktorého splodil Alémon z Argu,
požíval za tých čias najväčšiu priazeň nebeských bohov.
Keď ho raz popútal hlboký spánok, sklonil sa k nemu
hrdina s kyjom a vavel: ‚Opusti domov a odíď
do cudzích končín, kde skalistým korytom ženie sa Ésar!‘
Navyše hrozí mu nejedným trestom, ak nesplní príkaz.
Nato zároveň so snom aj boh sa mu spred očí stratí.
Myscelus vstane, mlčky si v duchu vyvolá čerstvú
vidinu v spánku a dlho sa nevie s tou myšlienkou zmieriť.
Božstvo káže mu odísť, zákon však prísne v tom bráni,
lebo kto zamýšľa opustiť domov, trest smrti ho čaká.

Sotvaže belostné slnko vnorilo žiarivú hlavu
do morských hlbín a hviezdnatú hlavu temná noc zdvihla,

ten istý boh sa mu zjavil a o to isté ho žiadal,
hroziac mu väčším a hroznejším trestom, ak nesplní príkaz.
Myscela zmocnil sa strach a chystal sa rodinný oltár
do novej krajiny preniesť. Ľud mesta sa búri a ženie
vinníka pred súd, že nectí si zákon. Keď žalobca skončil
žalobnú reč a jasne i bez svedkov dokázal vinu,
zronený vinník pozdvihne k nebesám ruky a zvolá:
,Ó bože, ktorého dvanásť prác povznieslo do výšin neba,
prosím ťa, pomôž mi v tvrdzi, ved ty si ma na zločin zviedol!'

Za dávnych časov sa skalkami vynášal rozsudok súdu:
čiernymi uznával vinným, bielymi zbavoval viny.
Takýmto spôsobom odznel i vtedy žalostný výrok:
skalky, čo do urny padli, boli do jednej čierne.
Ale keď kamienky vysypú z urny a rátajú hlasy,
zaradom na bielu mení sa temravá farba a tento
priaznivý výrok, ktorý bol dielom pomoci božskej,
Myscela pozbaví viny. Zahrne Herkula vdáku
za jeho pomoc a len čo zadujú priaznivé vetry,
prebrázdi Iónske more, plaví sa okolo spartskej
osady Tarentu, lukánskej Sybaris, kalabrijského
Neréta, Krimisy, túrijských brehov a japygských končín.
Len čo obíde kraje a mestá hl'adiace k moru,
napokon pristane pri ústí Ésara, ako boh kázal,
a hneď sa poberie k blízkeму hrobu, kde v posvätnéj zemi
spočíval Krotón. Podľa príkazu na týchto miestach
položil základy mesta a nazval ho mŕtveho menom."

Tol'ko je z povestí známe o prvých začiatkoch týchto
končín a gréckeho mesta, čo stojí v italskom kraji.

PYTAGORAS

Tuná žil človek z ostrova Samu, čo z domova ušiel
pred samovládou a z odporu k tyranskej moci dal prednosť
životu vyhnanca. Vo svojej mysli sa povznášal k bohom
v dalekých končinách neba a duševným zrakom sa snažil
preniknúť do vecí prírodou skrytých pred ľudským okom.

Len čo preskúmal všetko bedlivým úsilím ducha,
získanú múdrosť vykladal na schôdkach mlčiach žiakov,
žasnúcich nad jeho slovom o prvých začiatkoch sveta,
o všetkých príčinách javov, keď učil, čo je to božstvo,
čo je to príroda, skadiaľ je sneh a aký je pôvod
bleskov, či Jupiter hrmí, či búrkou zmietané mraky,
čo zavše otriasa zemou, aké zákony nútia
obiehať hviezdy, a odkrýval záhady sveta. On prvý
odsúdil ľudský zlozvyk predkladať na stoly mäso
zabitých zvierat a vyriekol takéto rozvážne slová:

„Prestaňte, ľudia, telo si znect'ovať pokrmom z mäsa!
Na poli rodia sa plody, pod ťarchou ovocia k zemi
kloní sa konár a z viniča visia dužnaté strapce.
Rastie dosť sladkých rastlín i takých, ktoré sa dajú
zmäkčiť a zlahodiť ohňom. Nikto vám neberie spreď úst
biely mok mlieka a plásty medu z voňavých kvetov.
Bohatstvom darov vás zahŕňa zem a ponúka hojnosť
lahodných plodov a jedla, pre ktoré netreba vraždiť.
Jedine zvieratá tíšia hlad mäsom, ale nie všetky.
Napríklad kone, lichva a drobný statok, to všetko
živí sa trávou a pokrmom z bylín, kým zvieratá krutých,
surových sklonov sa tešia hostine z mäsa a krvi:
arménske tigre, medvede, zúrivé levy a vlci.
Ach, aký veľký to zločin pchať útroby do vlastných útrob,
pažravé telo si vypásať telom pobitých zvierat,
na úkor života živého tvora si uchovať život!
Niet vari pri takej hojnosti plodov, čo matka zem rodí,
pre teba rozkoše väčšej ako hrýzť ostrými zubmi
nešťastnej obete mäso a v šľapajach Kyklopov kráčať?
Vari len vtedy, keď zabiješ iného tvora, si môžeš
utíšiť hlad a zasýtiť hanebnú pažravosť brucha?

Za toho dávneho veku, ktorý sme nazvali zlatým,
človek bol spokojný s ovocím stromov a úrodou plodín
dávaných pôdou a ústa si nikdy nešpinil krvou.
Za toho času aj vtáky bezpečne lietali vzduchom,
bez byľky strachu sa po šírych poliach preháňal zajac,

slepá dôvera nikdy na háčik nezviedla rybu.
Nikde sa nestrojil úklad, nič pred lest'ou netrápilo strachom,
všade bol súlad a pokoj. Ale keď nejaký oplán
(a bol to ničomník, nech to bol hockto), závidel bohom
krvavú obeť a pahltné brucho napchal si mäsom,
prekliesnil zločinu cestu. Možno, že pobíjal sprvu
iba zver škodnú a zbrane si zahrial iba v jej krvi,
ale to malo mu stačiť. Priznávam, takú zver hubiť,
ktorá nám na život číha, v tom nevidím nijaký zločin,
lenže mal ju len hubiť a nie z nej hostiny strojiť.

Medzitým zločin však pokročil ďalej. Za prvú obeť
hodnú vraj smrti sa pokladal diviak, pretože krivým
rypákom rozrýval sejbu a nádejnú úrodu ničil.
Cap, ktorý obhrýzal vinič, vraj na oltár padol st'a žertva
Bakchovej pomsty. Capa i diviaka skosila vina.
Ale čím zhrešila ovca, to tiché a pokojné zviera
stvorené pre dobro ľudstva: k obžive ponúka plné
vemenie mlieka a dáva vlnu na mäkký odev.
Oveľa väčší osôh je zo živej ovce než z mŕtvej.
Čímže sa previnil vôl, ktorý nepozná faloš a úskok,
prsté a neškodné zviera, zvyknuté na ťažnú prácu?
Zabúda na dary zeme, ba nie je ich hoden, kto svojho
oráča, ktorého pred chvíľou vypriahol z ťažkého pluhu,
schopný je zabiť a sekerou preťat' mu úmornou prácou
zodratú šiju, ktorou veľa ráz pooral pôdu
tvrdého poľa a veľa ráz prispel k bohatej žatve.

Človek nemá dost' na tom, že pácha potupný zločin,
váľa aj na bohov vinu a verí, že bytosti nebies
tešia sa tomu, keď kvôli nim vraždia sa robotné junce.
Bezchybnú obeť a krásneho vzrastu (práve tá krása
pre ňu je skazou), zdobenú belostnou stuhou a zlatom,
privedú k oltáru boha, kde nemo počúva prosby
kňaza a hľadí, ako jej sypú na čelo zrno,
výnos jej práce, a zrúti sa v krvi pod ostrím noža,
ktorý snád videla predtým, keď blysol sa v nádobe s vodou.
Zo živej hrude jej ihneď vytrhnú plúca a srdce,

dobre ich prezrú a veštia z nich vôľu a želanie bohov.
Nato si človek trúfa zjesť obeť (natol'ko baží
po jedlách, ktoré by požívať nemal). Prosím vás, ľudia,
nejedzte mäso a nezabúdajte na moje slová.
Vždy keď kus mäsa zabitých juncov si vložíte do úst,
nech vám na myseľ zide, že svojich oráčov jete.

Kedže boh mojimi ústami hýbe, poslúchnem boha,
ktorý mi ústami hýbe, a vyjavím tajomstvo svojej
hrude i neba, prezradím poznanie vznešenej mysle.
Závažné veci, na ktoré ľudský duch neprišiel predtým,
veci, čo dlhý čas boli mu skryté, odhalím tuná.
Chystám sa po hviezdach kráčať, opustiť nehybné sídla
zeme a na mraku vzletieť na končiar hory a z výšky
pozerať na ľudský virvar, ako v ňom zmieta sa človek
bez byľky zdravého umu a strachom pred smrťou trpne.
Chcem ho tak na duchu vzpružiť a odkryť mu kolobeh sveta.

Och ty rod ľudský, drvený hrôzou pred chladnou smrťou!
Prečo sa bojíš tak Styxu a Hádu, tých jalových názvov,
súženia sveta, ktorý je výmyslom básnických vidín?
Never, že telo, keď oheň ho strávi alebo časom
pod zemou zotlie, postihnúť môže nejaká trýzeň.
Jedine duša nepozná smrť. Keď opustí mŕtvu
telesnú schránku, tvor nový ju prijme a žije v ňom ďalej.

Dobre sa pamätám dodnes, že kedysi za trójskej vojny
ja som bol Trójanom Euforbom, ktorého Meneláos,
mladší syn Átreov, zasiahol oštepom dprostred hrude.
Nedávno videl som v Argu, na stene Hérinho chrámu,
práve ten štít, čo na lavej ruke nosil som v boji.

Všetko sa jedine mení, nič nehynie. Blúdi a lieta
z miesta na miesto duša, pokým sa usadí v inej
telesnej schránke: zo zvierat prechádza do tela ľudí,
ľudský duch zasa do tela zvierat, no nehynie nikdy.
Tak ako z mäkkého vosku sa dajú nové a nové
figúry tvoriť a hoci sa pôvodná podoba mení,

predsa vosk ostáva voskom, práve tak ostáva duša
dušou a tvrdím, že sa len sťahuje do iných podôb.
Preto nech vaša ľudskosť sa neskláňa pred túžbou brucha,
šetríte, volám k vám, príbuzných duše, zločinnou vraždou
nezbavujte ich sídla a svoju krv neživte krvou.

Keďže už plávam na šírom mori a vystrel som plachty
naplno vetrom, čujte: nič netrvá na svete večne,
všetko tu plynie a podobu menia vždy nestále tvary.
Ešte aj čas je v pohybe stále a rúti sa ďalej
práve tak ako prúd rieky: nemôže zastat' prúd rieky
ani beh rýchleho času. Tak ako naráža stále
na vlnu vlna a príchod novej predošlú tlačí,
práve tak uteká čas a len čo chvíľočka prejde,
už je tu nová: čo bolo, hneď mizne, čo nebolo ešte,
o chvíľu príde a každý okamih stále je nový.

Vidíš, ako sa po dni temná noc vynára z mora,
nato zas po tmavej noci sa zaskvie jas slnečných lúčov.
Inú má obloha farbu, keď všetko ustaté tvorstvo
spochívá v objatí spánku a Svetlonos na nebo vyjde
na bielom koni, a inú zas opäť, keď nad ránom Zora
purpurom zaleje svet a oblohu prepustí slnku.
Ba aj štít slnka, keď pomaly dvíha sa z úvalov zeme,
ako krv bronie a nanovo zbronie, keď do hlbín klesá.
Úbelom vo výškach žiari, lebo v tých končinách strie sa
čistý vzduch, éter, ktorý je ďaleko od brudu zeme.
Rovnakú alebo podobnú formu nemáva nikdy
ani tvár luny, lebo sa jednostaj mení: jej kruh je
menší, keď rastú jej rožky, a väčší, keď úži sa kosák.

A čo beh roku? Nevidíš vari, ako sa delí
na štvoro čiastok a zrkadlí obraz ľudského veku?
Nežný čas jari kypiacej miazgou sa podobá rokom
mladého chlapca: siatina, hoci je krehká, už všade
zeleňou hýri a dužnie a roľníkov radosťou plní.
Všetko je v kvete a farbami tisícich kvetov hrá vtedy
žirny lán poľa, hoc dengľavé lístie sotvaže pučí.

Po jari, len čo rok zosilnie, prichodí leto a mocným mládencom stane sa chlapec. To je vek mohutnej sily, plodných a tvorivých činov, vek, čo zápalom horí. Nato sa prihlási jeseň bez ohňa mladého veku, zrelá a pokojná letorou uprostred mladých a starých rokov, keď tu i tam spánky začnú sa pokrývať striebrom. Napokon trasľavým krokom sa pritacká starnúca zima zbavená vlasov alebo, akže má dáke, sú biele.

Ba i zjav nášho vlastného tela stále a stále podlieha zmene. Čím sme dnes, čím boli sme včera, nikto z nás nebude zajtra. Bol čas, keď v podobe plodu, zárodku ľudského zjavu, žili sme v matkinom lone. Len čo pre naše telo, ukryté v živote matky, priúzkym stal sa ten domov, zasiahla príroda múdro tvorivou rukou a zrelému plodu pomohla na svet. Dieťa, keď uzrie svetlo, spočiatku bezmocne leží. Čoskoro nato sa po štyroch plazí na spôsob zvierat a hoc je ešte v kolenách slabé, začne sa chytať nejakých opôr, až napokon stane si na rovné nohy. Pomaly mocnie a získava čulosť a prežíva bujnej mladosti časy. Keď prejdú i roky stredného veku, sklonenou cestou sa uberá k starobe, k blízkeму skonu. Staroba podhrýza zdravie a pustoší mohutnú silu predošlých rokov. Bedáka staručký Milón, keď vidí, ako mu ramená, kedysi hory železných svalov, podobných Herkulovým, chabo a bezmocne visia. Zvlhne i Helene zrak, keď v zrkadle pobadá brázdy vrások, a dumá, prečo ju dva razy uniesli chlapi. Och, ty pažravý čas a staroba závisti plná, hubíte zaradom všetko; lebo čo zhlodáte zubom dlhého veku, pomaly stáva sa korisťou smrti.

Pridlhú stálosť nemajú ani takzvané živly. Ihneď vám vysvetlím (dávajte pozor), ako sa menia. Večného vesmíru stavba sa skladá zo štyroch látok, z ktorých pochodí všetko. Dve z týchto látok sú ťažké,

zem a voda, a svojou váhou klesajú nadol.
Druhé dve zasa, vzduch a od vzduchu čistejší oheň,
na ktoré netlačí nijaká ťarcha, sa dvíhajú nahor.
Aj keď ich navzájom priestory delia, predsa z nich vzniká
všetko a látka prechádza v látku. Zrednutá zem sa
rozpúšťa v plynúcu vodu a voda v podobe pary
vznáša sa do vzdušných vánkov. Keď nato stratí tam váhu,
ako ten najredší vzduch sa vyšvihne do výšin k ohňu.
Odtiaľ sa látky vracajú naspäť v opačnom slede:
zhustený oheň prechádza v oblaky ťažšieho vzduchu,
tie zasa v dážď a voda sa zráža na kúsky zeme.

Nič nemá rovnakú podobu večne. Príroda rada
pretvára všetko a dáva vždy nový tvar každému tvaru.
Verte však, na celom svete nikdy nič nevyjde nazmar,
všetko len strieda a mení svoj výzor. Zrodiť sa značí
zmeniť sa na niečo iné než predtým, kým zasa zhynúť
tou istou vecou už nebyť. Ak jedna vec zmení sa v inú,
druhá zas v opak, podstata veci sa nemení nikdy.
Myslím, že nieto takého javu, čo trval by dlho:
v železnú dobu sa zmenilo obdobie zlatého veku
a priam tak menil sa neraz i osud rozličných krajov.
Videl som hlbiny mora, kde suchá zem strela sa predtým,
ale som videl i kraje, čo vznikli na miestach mora.
Ďaleko od brehov mora sa morské lastúry našli
a zasa prastará kotva ležala vysoko v horách.
Na šírých pláňach hlboké údolia vyryli prudké
prívaly vody a výmol' dal vrchom podobu rovín.
Neraz i jazerá vyschli a suchú zem pokrýva piesok,
prahnuce púšte často zaliali stojaté vody.
Príroda tuná otvorí prameň a tamto ho zavrie,
riecky, čo za dávnych otrasov sveta sa stratili v zemi,
vyrazia znova alebo vyschnú a pomiznú v hĺbkach.

Takto aj frýgický Lykus, keď vpije ho podzemná priepasť,
ďaleko odtiaľ sa nanovo vynorí z iného žriedla.
Takto sa tratí aj mohutný Erasínus a skrytým
korytom plynúc, v argolskom chotári zjaví sa znova.

Práve tak mýzijský Kaikus, ako báj vraví, si spríkril
pôvodný prameň i brehy a novým korytom prúdi.
Sicílsky Amenánus raz mocne sa valí a s prúdom
unáša piesok, zavše sa upchá mu prameň a vyschne.
Elidským Anígrom rinie sa voda, z ktorej sa predtým
každý rád napil, no teraz nik sa jej nedotkne od čias
(ak možno básnikom veriť), čo si v nej zmývali rany
dvojtelí Centauri, ktorých Herkules zasiahol šípmi.
A či aj Hypanis, ktorý sa rúti zo skýtskych vrchov,
nebol kedysi sladký a teraz má trpkú chuť mora?
Antissa, Farus a fenický Tyrus za dávnych časov
obklúčené vlnami mora už ostrovmi nie sú.
Pevninou bola Leukas, keď sa tam usadil človek,
teraz ju objíma more. Aj Messinu, ako báj vraví,
suchá zem spájala s Itáliou, ale ten zväzok
pretrhol príboj a teraz ich od seba delí pás mora.
Ak budeš hľadať Búris a Héliku, achájske mestá,
nájdeš ich hlboko na morskome dne a námorník dosiaľ
môže ti ukázať zrúcané hradby zaliate vodou.
V blízkosti argolskej Troizény dvíha sa do výšky kopec,
na ktorom niet ani stromu, kedysi šíra pláň poľa

ako dlaň rovná, dnes kopec. Podzemné jaskyne, temné
(hrôza to vravieť), tam zvierali divú moc vetrov, čo chceli
niekde vyraziť von. Keď zápas o väčšiu voľnosť
pod šírym nebom vychádzal nazmar, lebo ten žalár
nemal jedinej škáry, kadial' by prešiel dych vetra,
obrovská sila nadula pôdu, ako sa dychom
nadúva mechúr alebo koža stiahnutá z chrbta
dvojrohých capov. Zostalo navždy to vydutie miesta,
ktoré má podobu strmého kopca, a po čase stvrdlo.

Z premnohých vecí, ktoré som videl alebo počul,
chcem iba niekoľko spomenúť ešte. Napríklad voda.
Nemení svoju i cudziu tvárnosť? Boh Ammón, tvoj prameň
býva na obed chladný, zrána a zvečera teplý.

V epírskom kraji vraj môžu zapáliť vodou i drevo,

ak ho priložia k žriedlu, keď lune stiahnu sa rožky.
Cikóni majú vraj rieku, čo vnútro na skalú mení,
ak sa z nej napije človek, a veci vnorené do nej
pokryje mramor. Kratis a Sybaris, susedné riečky,
jagavú farbu zlata a jantáru dávajú vlasom.
Čo je div oveľa väčší, že jestvujú vody, čo môžu
premeniť nielen vlastnosti tela, ale i ducha.
Nepočul každý, že Salmacis zbavuje mužných síl chlapov?
A kto sa v Etiópii napije z tamojších jazier,
zošalie alebo upadne do ťažkých čudesných mrákot.
Kto si raz v prameni Klitora zvlaží prahnúce ústa,
vyhýba vínu a jedine čírou vodou smäd hasí.
Možno je vo vode sila, čo ruší chuť na teplé víno,
možno, že Malampus, veštec a lekár, keď vyliečil dcéry
Proitove z šialenstva čarami a šťavou kúzelných bylín,
ako to domáci tvrdia, odhodil do vody lieky
na chorú myseľ a odpor k vínu zostal v nej navždy.
Opačne pôsobí rieka, čo preteká Macedóniou.
Kto si z nej potiahne toľko, koľko žiada mu hrdlo,
práve tak začne sa tackať, akoby napil sa vína.
Pri meste Feneu (tak sa už oddávna volá) je potok
zlovestný záhadnou vodou, ktorú piť neradno v noci:
záhubne pôsobí v noci, kým nikomu neškodí vo dne.
V riekach a jazerách môže byť taká i onaká sila.

Za dávnych časov sem i ta po mori zmietal sa Délos,
ktorý dnes na mieste stojí. Lod' Argo sa Symplégad bála,
na ktoré lial sa prúd vody, keď do skaly vrazila skala:
dnes ani nehnú sa z miesta a vzdorujú vetrom i búrkam.
Nebude v sopúchu Etny, ktorý plá plameňom síry,
naveky blkotat' oheň, ako v nej neblčal sprvu.
Možno, že zem je žijúci tvor, čo na mnohých miestach
vnútri má prieduchy, ktorými stále sa prediera plameň,
a keď ňou otrasie pohyb, zmení priechody dychu:
tuná otvára otvor a tamto ho zatvorí zasa.
Možno, že na dne hlbokých dutín stlačené plyny
otvormi skalú za skalou mecú spolu i s hmotou,
v ktorej sa pod prudkým nárazom zapália zárodky ohňa.

Len čo sa uvoľnia plyny, časom i dutiny schladnú.
Možno, že obrovské zásoby smoly zachváti požiar
alebo z tlejúcej síry vyrazia kúdoly dymu.
Keď totiž plamene ohňa zem prestane hojným a žírnym
pokrmom sýtiť, pretože zásoby za dlhých vekov
vyčerpá do dna, a pažravý živel zdroj poživne stratí,
plamene neznesú hlad a opustia neplodné púšte.

V chalkidskej Palléne, ako báj tvrdí, žijú vraj muži,
ktorým sa telo pokryje perím, len čo si údy
deväťkrát ovlažia v tamojšom plese. Mne sa však nechce
veriť tým bájkam. Vraj túto schopnosť (tvrdí tiež povest')
majú i ženy, ak telo si natrú čarovnou masťou.

Ak hodno veriť len veciam, ktoré už dokázal niekto,
presvedčiť dá sa i na vlastné oči, že tlejúce telo
po čase účinkom tepla mení sa na malé červy.
Ak sa do jamy hodia a zasypú zabité voly,
z hniúcich útrobov (ako nás vlastná skúsenosť učí),
rodia sa včely, čo na poli horlivo pracujú podľa
príkladu predkov a lopotia v nádeji na hojnú znášku.
Z vojnových koní rodia sa pod zemou sršne a morským
rakom ak kliešťové klepetá zlomíš a ostatné telo
zahrnieš pieskom, z časti, ktorú si pochoval v piesku,
po čase vylezie škorpión štipúci ohnutým chvostom.
Podoba húseníc, ktoré sa na listoch stromov a bylín
ovinú sivastým vláknom (rolník je očitým svedkom),
mení sa na pestré motýle, symboly nebohých duší.
V bahne sú zárodky, z ktorých sa rodia zelené žaby,
najprv len žubrienky bez nôh, no neskôr im pribudne štvoro
končatín s plávacou blanou a aby aj po zemi mohli
ďakeko skákať, dĺžka zadných je väčšia než predných.
Nedá sa medvied'a mládaťom nazvať, keď matka ho vrhne,
ale skôr napoly žijúcim mäsom. Až keď mu údy
vylíže matka, dostane podobu, akú má ona.
Ako je známe, spočiatku medonosných včiel plody,
ukryté v šesťbokých plastových bunkách, nemajú údy
a len po istom čase im pribudnú nohy a krídla.

Junónin páv, ktorý hrdí sa hviezdnatým chvostom, i orol,
nosiaci Jovovi blesky, i holuby bohyne lásky
ako i celý rod vtákov rad-radom liahne sa z vajca.
Kto by to veril, keby sa nebol sám presvedčil o tom?
Napokon nájdú sa ľudia, čo veria, že miecha, keď ľudská
chrbtica v hrobe sa rozpadne na prach, zmení sa v hada.

Všetky tie tvory za život vdáčia vždy inému tvorú.
Iba vták ohnivák, ktorého fénixom nazýva asýrsky národ,
plodí a rodí sám seba. Potravou nie je mu zrno
alebo tráva, lež myrhové kvapky a balzamu šťava.
Len čo päť storočí života svojho dovíši fénix,
na vetvách duba alebo v korune hojdavej palmy
drápmi a čistotným zobákom pustí sa do stavby hniezda.
Keď ho vystelie celé kláskami vonného nardu,
káziou, kúskami škorice ako i žltastou myrhou,
vystrie sa doň a v omamnej vôni ukončí život.
Nato vraj z otcovho tela sa narodí maličký fénix,
ktorý sa dožije znova rovnako dlhého veku.
Časom keď natoľko zmocnie, že stačí aj bremeno uniesť,
vymaní ťažké hniezdo z koruny vysokej palmy,
vznesie sa zbožne s kolískou svojou a otcovým hrobom
do vzdušných výšin a zamieri do mesta Héliopolu,
kde svoje bremeno zloží na prahu svätyne Slnka.

Akže ten úkaz budí v nás údiv, nemenší údiv
musí v nás budiť, že hyena môže pohlavie striedať:
v podobe samice pári sa raz, raz v podobe samca.
Chameleón, ktorý sa živí vzduchom a vetrom,
zakaždým sfarbí svoj výzor tou farbou, ktorej sa dotkne.
Viničom venčený Bakchus, keď premohol Indiu, dostal
do daru rysy. Čo toto zviera, ako báj vraví,
vypustí z mechúra, na vzduchu tuhne a mení sa v kameň.
Priam tak i koraly, vejúce pod vodou v podobe hybkých
rastlinných trsov hneď stvrdnú, len čo sa vynoria na vzduch.

Skôr by sa pominul deň a Fébus by dychčiace kone
ponoril do hlbín mora, než by som vyrátať stačil

všetko, čo na svete zmenilo tvárnosť. Vidíme, že sa menia i časy: moc jedného národa postupne stúpa, druhý ju stráca. Kedysi bohatstvom chlapov i statkov povestná Trója mohla krv prelievať po desať rokov. Dnes je to nevelký vršok prastarých ruín, čo miesto bohatstva môže len hroby predkov ukázať svetu. Bola raz slávna i Sparta, kvitla moc mohutných Mykén, slávny bol aténsky hrad i Téby Amfiónove. Úbohé mesto je Sparta, mohutné Mykény padli. Sú vari Téby teraz voľačo iné než meno? Zostáva zo slávnych Atén voľačo iné než meno? Teraz Rím Rómulov, ako chýr tvrdí, vzrastá a mocnie. Na brehoch Tibera, ktorý sa úbočím Apenín valí, s obrovským úsilím kladie základy mohutnej ríše. Rím teda mení podobu rastom a bude raz hlavou veľkého okruhu sveta. Takto vraj predpovedajú veštcí a znamenia sudby. Ako si spomínam, veštec Helénus, Priamov syn, keď odpor Tróje sa lámal, oslovil Enea, ktorý už nedúfal v spásu a plakal: „Venušin syn, ak nemáš pochybnosť o mojom známom vešteckom duchu, netráp sa, nepadne úplne Trója, lebo sa spasiš. Oheň a zbrane ti uvoľnia cestu, ponesieš penátov z Tróje, kým nenájdeš v ďalekom kraji pre nich a pre seba vládnejšie mesto než vo vlasti otcov. V duchu už vidím mesto, čo založia potomci Frýgov, akého nebolo, nieto a nebude na svete nikdy. V priebehu vekov ho iní vodcovia povznesú k sláve, ale až potomok z Júlovej krvi ho urobí pánom celého sveta. Keď tento ukončí pozemský život, vynesie sa do hviezdnych výšin a sídlom bude mu nebo."

Takouto veštbou, pamätám dodnes, Helénus tešil Enea, záchrancu domácich bohov. Som rád, že sa vzmáha príbuzné mesto a víťazstvo Grékov je na osoh Frýgom.

Nechcem sa šíriť už o tom, aby som nestrácal z očí pôvodný zámer. Podobu mení aj nebo a všetko, čo sa strie pod ním, i zem a všetko, čo jestvuje na nej.

Ako časť sveta sa mení aj človek, lebo má nielen smrteľné telo, ale i lietavú dušu, čo môže presídliť do tela divých alebo domácich zvierat. Preto si ctíme ich telo, v ktorom môže sa skrývať našich rodičov duša alebo bratov či iných príbuzných alebo dákeho človeka vôbec, a svoje brucho si neplníme zločinným jedlom zabitých zvierat. Aká to obyčaj hriešna, ako si ľudskú krv zvyká prelievať bezbožný človek, ktorý podreže nožom teliatku hrdlo a jeho bl'ak počúva bezcitným sluchom, alebo zabije kozl'a, ktorého mekot sa veľmi podobá detskému plaču, alebo pojedá vtáky, ktoré sám pokrmom sýtil! Koľko takému chýba, aby sa dopustil skutočnej vraždy? Kde vedie tá cesta? Voly nech orú a padajú mŕtve pod ťarchou rokov, ovca nech ochranu dáva oproti ľadovým vetrom, koza nech s plným vemenom mlieka sa navracia z paše! Odložte osídla, siete a všetky tie nástroje nástrah, klamu a lesti, nevábte vtáky na prúty s lepom, neobkl'účujte jelene strašnými strašiakmi z peria, návnadou jedla nekryte ohnuté háčiky udíc! Škodnú zver môžete hubiť, avšak jedine hubiť, nevložte do úst jej mäso a žijte sa pokrmom z rastlín!"

ÉGERIA A VIRBIUS

Také a podobné slová keď Numa si do srdca vštepil, vrátil sa do vlasti, ako báj vraví, a národ mu z vlastnej vôle dal do rúk opraty vlády nad rímskou obcou.

Šťastne žil vladár v manželstve s nymfou a s pomocou Kamén posvätným obradom priúčal národ, ktorý si zvykol na kruté vojny, a viedol ho k osožným umeniam mieru. Keď ako starec ukončil kráľovskú vládu i život, plakali nad jeho skonom všetky latinské ženy, prostý aj vznešený národ. Jeho manželka totiž odišla z Ríma a v údolí hustých arických lesov stonmi a nárekom rušila Dianin posvätný priestor.

Koľko rás nymfy lesov a jazier ju napomínali,
aby sa prestala zmárať, a vlievali útechu do nej!
Koľko rás vravel jej Tégeov syn, keď videl ju plakať:
„Mierni sa v žiali! Nestihol teba jedinú taký
žalostný osud. Predstav si podobné nešťastie iných,
ľahšie tak znesieš i svoje. Kiežby ti pomohol teraz
nielen môj prípad, hoc i ten môže ti uláviť v žiali.

Možno i k tebe sa dostali chýry, ako raz istý
Hippolyt otcovu ľahkovernosť a úklady podlej
macochy zaplatil smrťou. Údivom zdúpnieš, ak poviem:
ja som ten mladík. Raz krivo ma vinila Fédra, že chcel som
poškvrniť otcovo lôžko, keď vyšli nazmar jej zvody.
Zločin, čo sama túžila spáchať, zvalila na mňa,
neviem, či zo strachu pred mojím udaním alebo z hnevu,
že som ju odmietol. Hoci som neniesol nijakú vinu,
otec vyhnal ma z mesta a odchod môj sprevádzal kliatbou.

Ako som do mesta Troizény na koňoch páľil a práve
uháňal pobrežím Korintskej šije, vzduje sa zrazu
hladina mora, obrovská masa vôd klenie sa nahor
na spôsob horského štítu, jednodaj rastie a rastie,
kým sa jej vrchol so strašným hukotom nezlomí vpoly.
Z prietrže ozrutnej vlny sa vystrčí rohatý bujak
a len čo na vzduch vynorí hlavu až po samé prsia,
vychrlí z nosa a širokej papule na mňa prúd vody.
Družine zovrie sa srdce, iba ja nestrápnem strachom,
lebo mi vyhnanstvo vírilo v duši. Vtom ohnivé kone
obrátia k hladine hlavy, splašene napriamia uši,
zdesia sa strašného zjavu a pustia sa do cvalu ako
divé i s vozom po strmých skalách. Zo všetkej sily
márne sa namáham rukou dať iný smer spenenej uzde
alebo sklonený dozadu ťahať opraty naspäť.
Bol by som zadržal besný cval koní, keby som nebol
narazil na peň a nerozbil koleso na márne kúsky
práve v tých miestach, kde stále sa krúti okolo osi.
Nárazom vyletím z voza a keďže sa zamocem do liac,
kone ma uvláčia na smrť: časť tela mi uviazne na pni,

druhá časť vlečie sa ďalej, kus po kuse trhá sa cestou,
so strašným praskotom lámu sa kosti, až ubitý na smrť
vydýchne dušu. Na tele nebolo miesta, čo ešte
dalo sa poznať. Všetko už bolo jediná rana.

Povedz mi, nymfa, môžeš a trúfaš si merať i teraz
tú svoju pohromu s mojou? Ja zrel som i ríšu, kde nieto
svetla, a Flegetón vlnami zhrieval mi zmliaždené údy.
Za nový život ďakujem iba mocnému lieku
Fébovho syna. Keď jeho účinné bylky a božská
lekárska pomoc mi vrátili život, hoci Dís hundral,
Diana spustila hustú hmlu na mňa, aby som darom
života nebudil závisť. Nato mi pridala roky,
zmenila výzor, aby ma nebolo poznať, a keď sa
na svete zjavím, aby mi nikto nemohol škodiť.
Dlhý čas dumala, či mi dať za domov Krétu či Délos,
napokon zavrhol Délos i Krétu a zniesla sa so mnou
do tohto kraja. I meno Hippolyt, ktoré by mohlo
spomienku na kone budiť, sa rozhodla zmeniť a riekla:
,Doteraz Hippolyt bol si, odteraz Virbius budeš!'

Od tých čias obývam tento háj a ako boh nižší
požívam záštitu mocnejšej pane j a verne jej slúžim."

Lenže Virbiov žalostný osud nezmiernil veľkú
Égeriinu bolesť. Pod stranou hory sa stále
liali jej slzy, kým mocný cit lásky smútiacej nymfy
nedojal Fébovu sestru, ktorá jej telo a údy
zmenila na chladný prameň s večne plynúcou vodou.

CÍPUS

Zdúpneli nymfy nad týmto divom a Virbius priam tak
užasol nad ním, ako keď kedysi etrútsky roľník
uvidel na poli prorockú hrudu, ktorá sa najprv
začala pomaly hýbať, hoc sa jej netýkal nikto,
hlinitú podstatu strácať a dostávať človeka výzor.
Len čo mal ľudský tvor ústa, už veštil budúce veci.

Domáci ľudia ho nazvali Tágom. Bol prvý, čo učil
etrútsky národ vykladať z útrob budúci osud.

Práve tak kedysi Rómulus zdúpnel, keď na Palatíne
znezrady uzrel, ako sa lístím zaodel oštep,
ktorý tkvel novým koreňom v zemi, nie vbodnutým hrotom.
Namiesto zbrane stál tam peň stromu s ohybným prútím,
ktorého tôňa padala na zástup zdesený divom.

Zmeravel hrôzou i Cípus, keď v zrkadle rieky si uzrel
na hlave rožky a myslíac, že obrazu, ktorý tam videl,
nehodno veriť, siahol si viac ráz na čelo rukou.
A keď tam nahmatal vskutku, čo videl, dal za pravdu očiam.
Zastal a ako vodca, čo vracia sa z víťaznej vojny,
pozdvihol ihneď k nebesám ruky a oči a zvolal:
„Bohovia, tento zázračný úkaz ak zvestuje radosť,
nech je to radosť pre vlast' a pre celý Kvirínov národ,
ale ak žalosť, nech iba mňa stihne!" Postaví oltár
zo šúplat trávy, zapáli voňavú zápalnú obeť,
na misky naleje víno, dá zabiť ovcu a skúmať,
čo preňho veštia jej ešte sa trasúce plúca a srdce.
Len čo ich prezrel etrútsky žrec a vykladač útrob,
videl v nich znamenie, hoci nie jasné, že na Mesto čaká
ďalekosiahla zmena. Keď nato od útrob ovce
zamieril skúmavým okom k Cíповým rožkom, hneď zvolal:
„Sláva ti, kráľ! Len teba, Cípus, len teba a tvoje
rožky má poslúchať Rím a všetky latinské hrady.
Neváhaj, nečakaj, bránami dokorán prejdi čo najskôr,
ako to žiada osud. Mesto ťa prijme a uzná
za svojho kráľa a budeš mať do smrti kráľovské žezlo."
Cípus cúvne pár krokov, odvráti od hradieb Mesta
pochmúrnu tvár a povie: „Zbavte ma, bohovia, zbavte
neblahej sudby. Radšej chcem ako vyhnanec prežiť
statočný život, než ako kráľ na svätý Kapitol vstúpiť!"

Po týchto slovách dal zvolať ľud a vážený senát.
Najprv si rožky zahalí vavrínom, symbolom mieru,
vyskočí na kopec, ktorý dal navršíť vojakom v zbroji,

podľa dávneho zvyku sa pomodlí k bohom a vraví:
„Je tuná jeden, čo stane sa kráľom, ak strpíte, aby
do mesta vstúpil. Nechcem ho menovať, ale vám zradím,
ako ho poznať. Má na čele rožky. Ak do Ríma vkročí,
veštil mu augur, otrocké zákony uvalí na vás.
Mohol sa síce bránami dokorán do mesta vrútiť,
lenže to ja som mu zhatil, hoc nikto nie je mi bližší
ako ten človek. Vyžeňte, občania, z mesta tú pliaгу,
alebo, ak si to zaslúži, dajte ho do pút a smrťou
tyrana, ktorého určila veštba, zbavte sa strachu.

Tak ako v sosnovej hore hučí šum korún, keď fičí
surový vietor alebo ako hukoce príboj
vzbúrenej hladiny mora, ak niekto ho počúva z diaľky,
priam tak znie hundranie ľudu. No z toho virvaru hlasov
hučiacej masy sa vyníma jeden: „Kto je ten človek?“
Pritom si na čelo hľadia a hľadajú zmienené rožky.
Nato sa Cípus nanovo obráti na nich a vraví:
„Pred vami stojí ten človek!“ A z hlavy strhne si veniec,
hoc mu ľud bránil, a ukáže na rožky rastúce z čela.
Všetci vtom sklopili zraky a z hrude sa drali im vzdychy.
A keď sa nemohli dívať (kto by sa toho bol nazdal!),
na hlavu zdobenú slávou za veľa zásluh a teraz
bez všetkej pocty, znova ju ovili slávnostným vencom.
Nato ti, Cípus, aj senát, keďže sám sebe si bránil
do Ríma vstúpiť, dal ako čestný dar toľký kus poľa,
koľko ti oború pluhom pod jarmom sklonené junce
od svitu prvých slnečných lúčov až do šerej noci.

Podobu zázračných rožkov vyryjú do bronzu brány,
aby pamiatka na ne trvala po mnohé veka.

ESKULAP

Zjavte mi, Múzy, vy bohyne básnickej inšpirácie —
veď vy to viete, vám dobre je známa i minulosť dávna —
odkiaľ sa na Ostrov, ktorý obteká hlboký Tiber,
Eskulap dostal a prečo je ctený v svätyniach Mesta.

Ovzdušie Ríma kedysi otrávil strašný jed moru.
Smrteľná choroba kosila bledé a zhyzdené telá.
Od mnohých pohrebov ustatí ľudia keď vidia, že všetko
úsilie ľudské i lekárske umenie vychodí nazmar,
hľadajú nebeskú pomoc. Dajú sa na cestu do Delf
ležiacich uprostred sveta a poprosia o veštbu Féba,
aby im ráčil spásonosným výrokom pomôcť
v biede a tvrdzi a ukončil súženie slávneho mesta.

Zrazu sa zatrasie svätyňa, vavrín i tul'ajka s šípmi,
ktorú má na pleci boh, a z trojnožky v hlbine chrámu
zaznejú slová, pri ktorých prítomným ochladnú srdcia:
„O čo tu prosíš ma, Riman, mal si poprosiť bližšie!
Žiadať to na bližšom mieste. O milosť v súžení vašom
prosiť vám netreba Féba, ale Fébovho syna.
Chod'te v znamení šťastia a vzývajte potomka môjho!"

Fébove slová keď rozvážne vypočul senát, dal skúmať,
v ktorom meste má sídlo syn Fébov, a vyslal hneď poslov
k epidaurským brehom, keď do plachiet zaduli vetry.
Len čo sa koráb s vydutým kýlom dotkol tých brehov,
poslovia vstúpili do rady Grékov a prosili radcov,
aby im vydali boha, ktorý by na mieste skončil
útrapy auzonskej zeme. Tak vraví to pravdivá veštba.
V rade sa rozchádza mienka. Časť radcov si myslí, že treba
poskytnúť pomoc, mnohí však súdia, že by sa svojho
ochrancu nemali vzdávať a cudzincom prepustiť božstvo.

Pokým tak váhala rada, posledné večerné zore
rozohnal súmrak a temný závoj noc prestrela na svet.
Tu sa ti snívalo, Riman, akoby pri tvojom lôžku
zjavil sa boh, čo choroby lieči, v tej podobe, čo má
na soche v chráme: v ľavej ruke mal pastiersku berlu,
pravou si prihládzal dlhé pramene visiacej brady.
Z jeho láskavých úst sa ozvali takéto slová:
„Neboj sa, prídem, ale nie v podobe, akú má socha.
Všímni si tohoto hada, čo vinie sa okolo berly,

vštep si ho do duše, abys ho poznal, keď sa ti zjaví.
Na toho hada sa zmením, len bude to podoba väčšia,
aká prislúcha bohom, keď iný zjav na seba berú."

Zároveň s hlasom stratil sa boh. Keď s hlasom a bohom
pominul spánok, vzápätí svitol jas nového rána.

Plamene jagavých hviezd keď z oblohy zahнала Zora,
radcovia mesta, ktorí sa nemohli zhodnúť, čo robiť,
zídu sa v nádhernom chráme a prosia, aby boh božským
znamením jasne im zjavil, na ktorom mieste chce sídlieť.
Sotvaže predniesli prosbu, keď naraz boh v podobe hada,
ktorému z hlavy čnel zlatý hrebeň, vyrazil najprv
sykot a keď sa plazil k nim bližšie, otriasal dlážkou
z mramoru, oltárom, sochou i dvermi so zlatým štítom.
Uprostred svätyne zastal, vztýčil dohora hlavu
po samé prsia a vôkol sa zobzeral iskriacim zrakom.
Všetci strasú sa strachom. Kňaz, ktorý mal okolo čela
ovitú belostnú stuhu, hneď spoznal boha a zvolal:
„To je boh, to je boh! Zmlkni a v duchu veleb ho každý,
ktorý si blízko! To tvoje zjavenie, bože, buď pre nás
znamením dobra a ochraňuj ľud, čo vzdáva ti úctu!"
Všetci hneď koria sa bohu, ktorého vidia, a každý
vysloví vrúcne dvojakú kňazovu prosbu, no najmä
poslovia Ríma zbožne mu holdujú duchom i slovom.

Pokývne hrebeňom boh a Rimanom najavo dáva,
že svoj sľub splní, a mihavým jazykom zasyčí znova.
Nato sa zošinie po bielych schodoch, obráti hlavu
naspäť a hľadá, ako kto odchodí, na starý oltár,
na svoj bývalý domov, a lúči sa s chrámom, kde sídlil.
Spred svojej svätyne obrovským telom plazí sa cestou
posiatou záľahou kvetov, v závitoch vinie sa celým
mestom a mieri k prístavnej hrádzi zahnutej v oblúk.
Napokon v prístave zastal a potom keď akoby vlúčnym
pohľadom prepúšťal dav, čo ho úctivo sprevádzal cestou,
vsunul sa do útrov auzonskej lode. Pod ťarchou boha
zastonal koráb a váha stlačila hlbšie kýl lode.

Rimania plesajú radosťou, na brehu zabijú býčka,
ovenčia loď a odpútajú od zeme laná.

Ľahký van poháňal koráb. Boh dohora vztýčenou hlavou
vyčnieval z kýlu a šijou opretý o krivú kormu
sledoval belasé vlny. Loď miernymi vetrami hnaná
hladinou iónskych hlbín na svite šiesteho rána
pripláva k Itálii. Obíde lacínske bralo
so slávnym chrámom kráľovnej bohov a scylacké brehy,
opustí japygské kraje a odbočiac veslami vl'avo,
vyhne sa amfiským skalám a strminám celenských brehov.
Obchádza Rómetium, Náryciu i Kaulón
a keď víťazne prejde i úžinou pri Sicílii,
uvidí kráľovstvo vetrov, Temesu bohatú kovmi.
Leukósiu a ružové záhrady vl'údneho Pésta.
Odtiaľ sa uberá pomedzi Capri a Minervin horský
výbežok v mori k sorrentským vrškom s ušľachtilými
sortami révy a popri Stábiách, Herkuláneu
zamieri k Neapolu a k veštiarni Sibyly v Kúmach.
Nato loď uzrie lentiškové háje a teplé
pramene Literna, dravý prúd Volturna valiaci na dne
hromady piesku, Sinuessu, bielymi holubmi známou,
nezdravé Minturny, Kajétu, kde raz dal Eneas svojej
pestúnke vystrojiť pohreb, Tarracínu, kraj plný
močiarov, Cirkino mesto a Antium s pevnými brehmi.

Na týchto miestach keď s vystretým plachtovým zakotví koráb,
lebo už more sa začalo búriť, boh rozvinie telo
skrútené v kruhy, vlnivým pohybom rýchlo sa plazí
do chrámu svojho otca, ktorý stál na blízkom brehu.
Len čo sa utíšia vlny, Eskulap opustí otcov
chrám, kde ho vl'údne a priateľsky prijalo príbuzné božstvo.
Pohybom šuštiacich šupín prebrázdí pobrežný piesok,
po kormidle sa vyštverá na loď a vztýčenú hlavu
o kormu oprie, kým popri Faunovom Hrade a svätých
lavínskych hradbách nepríde k miestu, kde ústie má Tiber.

Tam sa mu zovšadial v ústrety valia zástupy ľudu,

matiek i otcov, ba ešte i panien, čo strážia tvoj oltár,
trójska Vesta, a radostným jasotom vítajú boha.
Ako sa prediera koráb vlnami Tibera nahor,
na oboch brehoch oltáre stoja a rad-radom na nich
pálené kadidlo praská a sála do vzduchu vôňu,
pritom aj nejedna obeť ostrý nôž zahreje krvou.
Len čo loď vplávala do hradieb Ríma, do centra sveta,
had sa hneď vzpriami a opretý vysoko o stožiar lode
vrtí sem i ta hlavou a hľadá si príhodné sídlo.

Práve v tých miestach sa delí tok rieky na dvoje častí —
Ostrov sa volá to miesto — a okolo suchého pása
zeme, čo obteká, vystiera dvoje rovnakých ramien.
Tuná keď had, syn Fébov, sa odplazí z latinskej lode,
znova na seba vezmúc nebeskú podobu boha,
ukončí útrapy moru a stane sa záchrancom Ríma.

CAESAROVA APOTEÓZA

Tento boh z cudziny prišiel do našich svätýň, kým Caesar
vo vlastnom meste je bohom. Hoci sa preslávil v časoch
vojny aj mieru, nie jeho triumfom skončené vojny
ani zásluhy o vlasť a úchvatkom získaná sláva
zmenili Caesara na novú hviezdu s jagavou vlečkou,
ale skôr potomok slávny. Prevýšil všetky tie skutky
Caesarov čin, keď Augusta prijal za svojho syna.
Vari je viacej preplávať more a pokoriť Britov,
vítazne s loďami vtiahnuť do sedemtokého Nílu,
ktorý papyrus rodí, poraziť Numidov zradných
na čele s Jubom, priviesť pod vládu rímskeho ľudu
kráľovstvo pontské, naduté na meno Mitridatovcov,
zaslúžiť nejeden triumf a iba niekoľko sláviť,
ako byť otcom takého muža? Bohovia, veľkú
milosť ste dopriali ľudstvu, že svetu Augustus vládne.

Ale ak smrteľník nemal ho splodiť, museli z otca
urobiť boha. Keď z výšiny neba to videla zlatá
rodička Eneova, keď zrela, že chmúrna smrť čaká

veľkňaza Ríma, že sa už dvíhajú zákerné zbrane,
od strachu zbledla a každému bohu, ktorého stretla,
vravela smutne: „Pozri, ako mi úklady stroja,
ako sa kradmo a úskočné chystajú napadnúť bytosť,
ktorá mi jediná zostáva z rodu trójskeho Júla!
Majú mňa jedinú večne ukrutné pohromy stíhať?
Kedysi Diomédes ma oštepom poranil v boji,
nato som úzkosťou trpla nad chabou obranou Tróje,
potom som videla, ako syn zmietaný vlnami dlho
po mori blúdil, ako vstupoval do ríše ticha,
bojoval s Turnom, ba vlastne, ak mám povedať pravdu,
s nepriazňou Junóny. Načo však spomínať všetky tie dávne
pohromy môjho rodu? V tom bráni mi terajšia úzkosť.
Nože len pozrite, ako sa brúsia zločinné meče!
Zadržte, prosím, tie zbrane a odvráťte neblahý zločin,
nedajte zhasiť Vestine plamene kňazovou krvou!"

Márne však takéto reči strápená Venuša vedie
po celom nebi a dojíma bohov. Hoci z nich nikto
železný výrok troch starých Sudičiek nemôže zrušiť,
neklamné znamenia smútku dali hneď najavo svetu.
V temravých mrákavách, ako sa povráva, rinčali zbrane,
príšerné ryčanie trúbok a rohov na celom nebi
vopred hlásilo zločin. Ba aj chmúrny kruh slnka
matné a žltasté svetlo lial na svet trpnúci strachom.
Neraz uprostred hviezd sa zjavila planúca žiara,
neraz i krvavé kvapky padali zároveň s dažďom.
Modravo temná tvár Zory bola zaliata farbou
špinavej hrdze, krvou bol zaliaty celý kruh Luny.
Na mnohých miestach sa zlovestne ozýval neblahý kuvik,
na mnohých miestach slonové sochy ronili slzy,
v posvätných hájoch bolo čuť klatby a výhražné hlasy.
Obete sprevádza nezdar, útroby veštia len samé
zmätky a búrky, každá pečeň má pretáť vrchol.
Na fóre okolo domov, okolo chrámov vraj v noci
vyli a skučali psi a všade blúdili mívkyh
umrlcov tiene a zemetrasenie otriaslo Rímom.

Výstrahy bohov predsa len nemohli spretŕhať siete nástrah a zastaviť osudu kroky. S dýkami vkročia zločinci do svätej siene. Usúdia totiž, že nieto lepšieho miesta než kúria na krutý zločin a vraždu. Venuša nato už bije sa oboma rukami do prs, zamýšľa potomka Eneovho zahaliť mrakom, akým raz Parida zachránila pred Meneláom, v akom i Eneas ušiel pred mečom Diomédovým.

Osloví Venušu Jupiter: „Dcéra, ty zamýšľaš zlomiť nezlomný osud? Nože vkroč do domu Sudičiek sama, uzrieš tam na vlastné oči tabule obrovskej knihy z medi a tvrdého kovu s osudmi celého sveta. A tie sú večné. Tie nepadnú za obeť otrasom neba alebo úderu bleskov, niet skazy, čo zmení ich v rumy. Nájdeš tam osudy svojich do tvrdej ocele vryté. Ja som ich čítal a ako mi utkveli v pamäti, chcem ich zjaviť aj tebe, aby ti bola tá budúcnosť známa. Ten, čo ho zachrániť túžiš, dcéra, už naplnil ľudský životný údel i roky, ktoré mal na zemi prežiť. Aby však ako boh do neba vstúpil a ctený bol v chrámoch, o to sa postaráš sama a syn, čo s otcovým menom jediný zdedí aj vládu. Keď proti otcovým vrahom udatne tasí meč pomsty, budem stáť na jeho strane. On ako vojvodca obľahne Mutiny múry a ako víťaz ju donúti poprosiť o mier, moc jeho zbraní pocíti Farsal a Filippy nanovo skropia sa krvou, v sicílskych vodách zvíťazí nad synom slávneho otca. Padne i egyptská žena rímskeho vodcu a v klamnej dôvere vo svoj manželský zväzok márne sa bude vyhrážať Rímu, že Kapitol bude jej Kanópu slúžiť. Načo však teraz ti spomínať národov mená, čo sídlia pri oboch oceánoch? Celá zem, kde sa dá bývať, bude mu patriť, ba jemu budú slúžiť i moria. Keď dá mier zemi, občianskym právam venuje všetko úsilie ducha a stane sa najlepším zákonodarcom. Vlastným príkladom bude naprávať mravy a majúc na mysli budúce veky a potomkov, ktorí sa zrodia,

na syna Lívie, svojej vernej a ctihodnej ženy,
prenesie starosti vlády zároveň so svojím menom.
Po mnohých rokoch, keď pylského Nestora prevýši vekom,
vznesie sa do sídel nebeských výšin k príbuzným hviezdám.

Vyjmi už, dcéra, tú dušu z tela zavraždeného
a zmeň ju na hviezdu, aby sa božský Július mohol
pozerat' na rímske fórum a Kapitol z nebeských sídel!"

Len čo to Jupiter riekol, láskavá Venuša ihneď
zastane uprostred senátnej siene a skrývajúc svoju
prítomnosť pred ľudským zrakom, Caesara dušu, čo šla sa
rozplynúť do vánku, vytrhne z tela a vynesie k hviezdám.
Cestou keď zbadá, že duša začína svietiť a planúť,
pustí ju z rúk: svit Luny sa trblieta nižšie než ona
a keď sa zajagá v podobe hviezdy, čo za sebou vlečie
ohnivú vlečku, a uzrie synove záslužné skutky,
uzná, že ho syn prevýšil činmi a teší sa z toho.

Hoci syn nechce, aby ho stavali vyššie než otca,
slobodný chýr, čo si rozkázať nedá, i proti
zákazu stavia ho vyššie a jedine v tom sa mu vzpiera.
Práve tak Agamemnón Atrea, vlastného otca,
Tézeus Egea, Achilles Pélea prevýšil slávou,
napokon, aby som použil príklad dôstojný oboch,
priam tak je Jupiter väčší než Saturnus: Jupiter vládne
v nebesách nad tromi ríšami sveta, moc nad celou zemou
v rukách má Augustus. Jeden i druhý je otcom i vládcom.

Prosím vás, bohovia, ktorým sa vyhli meče i oheň,
keď vás sem Eneas niesol, vás takisto, bohovia vlasti,
Kvirínus, čo si dal základy Rímu, Gradívus, nikdy
nezdolaného Kvirína otec, bohyňa Vesta,
uprostred caesarských penátov ctená spolu i s Fébom,
Jupiter, ktorý máš na skale tarpéjskej sídlo, i všetci
bohovia iní, ktorých smie básnik úctivo vzývať:
nech príde neskoro deň, čo najdlhšie po mojom skone,
keď sa duch Augustov rozlúči so svetom, ktorému vládne,

aby sa do neba vzniesol a odtiaľ splňal nám prosby.

EPILOG

*Už som završil dielo, ktoré nezhubí oheň,
ani hnev Jovov, ani meč, ani zub budúcich vekov.
Nechte mi posledný deň, čo právo má na moje telo,
ukončí neistú života dráhu, ak sa mu páči:
lepšia časť bytosti mojej sa predsa na večné časy
do hviezdnej výšavy vznesie a meno mi nezničí nikto.
Vo všetkých dobytých krajinách sveta, kde vládne moc Ríma,
budú ma národy čítať a povest'ou svojou, ak zrno
pravdy je v prorockých spevcov, budem žiť na veky vekov.*